KALENDARZ LEKARSKI
KRAKOWSKI

NA ROK

1897.

Na wezwanie Towarzystwa Lekarskiego Krakowskiego

ułożył

Dr Jan Raczyński.

ROK SZÓSTY.

W KRAKOWIE,
NAKŁADEM KSIĘGARNI S. A. KRZYŻANOWSKIEGO
1897.

SPIS RZECZY.

W KRAKOWIE,

W DRUKARNI „CZASU“ FR. KLUCZYCKIEGO I SPÓŁKI
pod zarządem Józefa Łakocińskiego.

Styczeń. Janwar.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	**Nowy Rok.** Mieczysława	20	Ihnatia jep. mucz.
2 S.	Makarego i Martyn.	21	Julianyi mucz.
3 N.	**2 po Boż. Nar.** Daniela 🌑	22	**N. 4 Adw.** Anastazyia m.
4 P.	Tytusa i Eugeniusza	23	Muczen. 10 w Kry.
5 W.	Emiliana p. i Telesfora	24	*Wigil. do Rożdest.*
6 S.	**Trzech Króli**	25	**Rożdest. Chryst.**
7 C.	Juliana i Lucyana mm.	26	**Sobor Pr. Bohor.**
8 P.	Seweryna i Maksyma b.	27	**Stefana mucz.**
9 S.	Marcyanny panny m.	28	20 tysiacz. Muczen.
10 N.	**1 po 3 Kr.** Wilhelma b. 🌓	29	**N. 1 p. R.** 14 tys. ubit. Mład.
11 P.	Higiniusza b. i Leonc.	30	Anysyi prepod.
12 W.	Honoraty i Arkadyusza	31	Mełanyi Rymianki
13 S.	Hilarego bisk. i Gotfryda	1	**Janwar. Obr. Hospod.**
14 C.	Feliksa męcz.	2	Sylwestra papy Rym.
15 P.	Pawła 1 pust. i Maura	3	Małachia proroka
16 S.	Marcellego p. i Ottona w.	4	Sobor 70 apost.
17 N.	**2 po 3 Kr.** *Imię Jezusa*	5	**N. 2 po R.** *Wig. do Bohojawł.*
18 P.	Kat. ś. Piotra w Rz. 🌕	6	**Bohojawłenye Hospod.**
19 W.	Ferdynanda wyzn.	7	Sobor S. Joanna
20 S.	Fabiana i Sebastyana m.	8	Heorhia prep.
21 C.	Agnieszki panny męcz.	9	Połyjewkta mucz.
22 P.	Wincentego i Anastaz.	10	Hryhoria jepisk.
23 S.	Zaślubien. N. Maryi P.	11	Fteodosya prepod.
24 N.	**3 po 3 Kr.** Tymoteusza b.	12	**N. 1 po B.** Tatyanny mucz.
25 P.	Nawrócenie ś. Pawła 🌗	13	Jermyła mucz.
26 W.	Batyldy i Pauli wdowy	14	SS. Otec w Synai
27 S.	Jana Złotoustego b. w.	15	Pawła Ftyweysk.
28 C.	Karola W. i Walerego b.	16	Petra Weryhy
29 P.	Franciszka Sal. i Sabin.	17	Antonyia Wełykaho
30 S.	Hiacynty i Martyny p.	18	Aftanasya i Kyryłła
31 N.	**4 po 3 Kr.** Ludwiki-Alb.	19	**N. 2 po B.** Makarya prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

4 — 1 **Schebat.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌑 dnia 3 g. 7 m. 3 rano.
🌓 dnia 10 g. 10 m. 45 wiecz.
🌕 dnia 18 g. 9 m. 16 wiecz.
🌗 dnia 25 g. 9 m. 8 wiecz.

Luty. Fewrał.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	*Wigil.* Ignacego bisk. 🌕	20	Jeuftymya Wełykaho
2 W.	**Oczyszczenie N. Ma-yi P.**	21	Maxyma prepod.
3 S.	Błażeja bisk. męcz.	22	Tymoftea apost.
4 C.	Weroniki panny.	23	Kłymenta jepisk.
5 P.	Agaty panny męcz.	24	Xenyi prepod.
6 S.	Doroty panny męcz.	25	Hryhorya bohosł.
7 N.	**5 po 3 Kr.** Romualda op.	26	**N. 3 po B.** Xenofonta prep.
8 P.	Jana z Mathy	27	Joanna Złatoust.
9 W.	Apolonii p. i Sabina ☽	28	Jefrema prepod.
10 S.	Scholastyki i Sylwiana	29	Ihnatia jepisk. mucz.
11 C.	Hipolita i Eufrozyny	30	**Triech Swiatytel.**
12 P.	Modesta m. i Eulalii p.	31	Kyra i Joanna mucz.
13 S.	Juliana i Katarzyny R.	1	**Fewrał,** Tryfona mucz.
14 N.	**6 Staroz.** Walentego kapł.	2	**N. 4 po B. Strytenye Hospod.**
15 P.	Faustyna i Jowity mm.	3	Symeona bohopr.
16 W.	Julianny panny męcz.	4	Isydora prepod.
17 S.	Sabina b. i Sylwina 🌝	5	Ahaftyi mucz.
18 C.	Symeona i Konstancyi p.	6	Wukoła prepod.
19 P.	Konrada w. i Mansweta	7	Parftenya prepod.
20 S.	Leona p. i Zenobiusza	8	Fteodora mucz.
21 N.	**7 Mięsop.** Eleonory p.	9	**N. 5 po B.** Nykyfora mucz.
22 P.	Katedry ś. Piotra w Ant.	10	Charałampia mucz.
23 W.	Florentego i Piotra D.	11	Własya jepisk. mucz.
24 S.	*Macieja apostoła* ☾	12	Mełetya archiep.
25 C.	Wiktoryna i Wiktora m.	13	Martyniana prepod.
26 P.	Aleksandra b. i Nestora	14	Auxentia prepod.
27 S.	Anastazyi panny	15	Onysyma apost.
28 N.	**8 Zapustna.** Romana op.	16	**N. 6 Miasop.** Pamfyła mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 — 1 **Adar.**
9 — 7 Śmierć Mojżesza. Post.
16 — 14 Mały Purim.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 1 g. 9 m. 13 wiecz.
☽ dnia 9 g. 8 m. 25 wiecz.
🌝 dnia 17 g. 11 m. 11 rano.
☾ dnia 24 g. 4 m. 43 rano.

Marzec.			Mart.
DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Albina b. i Antoniny p.	17	Fteodora mucz.
2 W.	Heleny ces. i Amalii	18	Lwa Papy Rymskoho
3 S.	*Popielec.* Kunegundy 🌑	19	Archyppa apost.
4 C.	Kazimierza król. pol.	20	Lwa episk.
5 P.	Fryderyka opata	21	Tymoftea prepod.
6 S.	Kolety p. i Maryana b.	22	SS. MM. w Ewhen.
7 N.	**1 Wstępna.** Tomasza z A.	23	**N. Syrop.** Połykarpa jep. m
8 P.	Jana Bożego i Beaty p.	24	*Post Wel.* 1 Obr. Hł. Joanna
9 W.	Franciszki Rzym. wd.	25	Tarasia archiep.
10 S.	*Such.* 40 Męczenników	26	Porfyrya prep.
11 C.	Konstantego Wielk. ☽	27	Prokopia archiep.
12 P.	*Such.* Grzegorza Wielk.	28	Wasyłyia prep.
13 S.	*Such.* Krystyny panny	1	**Mart.** Jewdoki mucz.
14 N.	**2 Sucha.** Zacharyasza pap.	2	**N. 1 Wstupna.** Fteodota m.
15 P.	Izabelli i Leoncyi pp.	3	Jewtropia mucz.
16 W.	Cyryaka dyakona	4	Harasyma prepod.
17 S.	Gertrudy p. i Patrycego	5	Konona mucz.
18 C.	Aleksandra i Edwarda 🌕	6	SS. 42 muczennikow
19 P.	*Józefa oblubieńca NMP.*	7	Wasyłyia mucz.
20 S.	Eufemii i Teodozyi mm.	8	Fteofyłakta mucz.
21 N.	**3 Głucha.** Benedykta op.	9	**N. 2 Postu.** SS. 40 Mucz.
22 P.	Katarzyny kr. Szwedzk.	10	Kondrata mucz.
23 W.	Wiktoryana i Oktawiana	11	Sofronia prepod.
24 S.	*Wigil.* Gabryela archan.	12	Fteofana prepod.
25 C.	**Zwiastowanie N. Maryi P.** ☾	13	Nikyfora patryar.
26 P.	Teodora biskupa	14	Wenedykta prepod.
27 S.	Jana pusteln. i Ruperta	15	Ahapia mucz.
28 N.	**4 Srodop.** Sykstusa pap.	16	**N. 3 Postu.** Sawyna mucz.
29 P.	Eustazego op. i Cyryla	17	Alexia prepod.
30 W.	Kwiryna m. i Zozyma	18	Kyryłła archiep.
31 S.	Balbiny i Kornelii pp.	19	Chrysanfta mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 1 **Veadar.**
17 — 13 Post. Estery.
18 — 14 Purim.
19 — 15 Schuschan-Purim.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌑 dnia 3 g. 12 m. 56 popoł.
☽ dnia 11 g. 4 m. 28 popoł.
🌕 dnia 18 g. 10 m. 27 wiecz.
☾ dnia 25 g. 12 m. 59 popoł.

Kwiecień. Apriel.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 C.	Hugona bisk. i Teodory	20	Prepod. Otec. w Ob. S.
2 P.	Franciszka z Pauli w. 🌕	21	Jakowa prepod.
3 S.	Pankracego i Ryszarda	22	Wasyłyia jepisk.
4 N.	**5 Biała.** Izydora bisk. w.	23	**N. 4 Postu.** Nykona prep.
5 P.	Wincentego Fereryusza	24	Zacharyi prepod.
6 W.	Celestyna papieża	25	**Błahowiszcze**
7 S.	Epifaniusza męcz.	26	Sobor Hawryiła
8 C.	Dyonizego bisk. w.	27	Matrony mucz.
9 P.	7 *Bol. NP.* i Maryi Kleofe	28	Iłariona prepod.
10 S.	Ezechiela proroka 🌗	29	Marka prepod.
11 N.	**6 Kwietnia.** Leona pap.	30	**N. 5 Postu.** Joanna Listw.
12 P.	Juliusza pap.	31	Ipatya jepisk.
13 W.	Justyna męcz. i Idy p.	1	**Apriel.** Maryi Jehyp.
14 S.	Waleryana i Maksyma	2	Tyta prepod.
15 C.	*Wiecz. Pańska.* Ludwiny	3	Nykyty prepod.
16 P.	*Wielki.* Lamberta męcz.	4	Josyfa prepod.
17 S.	*Wielka.* Rudolfa bisk. 🌑	5	Fteoduła mucz.
18 N.	**Wielk. Zmartw. P.** Apolon.	6	**N. 6 Postu.** Jewtychia jep.
19 P.	**Wielkan.** Jerzego pap.	7	Heorhia prepod.
20 W.	Agnieszki z Pol.	8	Irodiona apost.
21 S.	Anzelma bisk. wyzn.	9	Jewpsyhia jepisk.
22 C.	Sotera i Kaja męcz.	10	Terentia mucz.
23 P.	*Wojciecha arcybiskupa* 🌘	11	**Piatok wełyki.** Antypy jep.
24 S.	Jerzego m. i Saby żołn.	12	Wasyłyia prepod.
25 N.	**1 Przew.** Marka ewang.	13	**N. Woskresenye.** Artemona j.
26 P.	Kleta i Marcelina mm.	14	**Pon. światy.** Martyna papy.
27 W.	Anastazego p. i Teofila	15	**Wt. światy.** Arystarcha ap.
28 S.	Witalisa i Waleryi mm.	16	Ahapii mucz.
29 C.	Piotra męczennika	17	Symeona prepod.
30 P.	Katarzyny Sen. panny	18	Joanna prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 — 1 **Nisan.**
16 — 14 Przeddzień Paschy.
17 — 15 **Święto Paschy.**
18 — 16 **Drugie św. Paschy.**
23 — 21 **Siódme święto.**
24 — 22 **Koniec Paschy.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 2 g. 5 m. 24 rano.
🌗 dnia 10 g. 9 m. 26 rano.
🌑 dnia 17 g. 7 m. 25 rano
🌘 dnia 23 g. 10 m. 48 wiecz.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA BUSKIE.
1 S.	*Filipa i Jakóba apost.* 🌕	19	Joanna prepod.
2 N.	**2 po W. Grobu Jez.** Zygm.	20	**N. 1 po W.** Fteodora prep.
3 P.	*Znalezienie św. Krzyża*	21	Januaria mucz.
4 W.	Floryana m. i Moniki	22	Fteodora Sykeota
5 S.	Gotarda b. i Piusa V. p.	23	Heorhia mucz.
6 C.	Jana w oleju i Benedykty	24	Sawwy mucz.
7 P.	Flawii i Domicelli pp.	25	Marka Apost.
8 S.	**Stanisława bisk. Krak. m.**	26	Wasyłyia mucz.
9 N.	**3 p. W.** *Op. ś. Józ. i NP. Ł.* 🌗	27	**N. 2 po W.** Symeona jep.
10 P.	Izydora włośc. i Joba	28	Jasona apost.
11 W.	Beatryksy panny	29	Dewiat muczennikow
12 S.	Nereusza i Pankracego	30	Jakowa proroka
13 C.	Hilarego i Serwacego m.	1	**Mai.** Jeremia proroka
14 P.	Bonifacego męcz.	2	Aftanasya Wełykoho
15 S.	Zofii i trzech jej córek	3	Tymoftea mucz.
16 N.	**4 po W.** Jana Nepomuc. 🌑	4	**N. 3 po W.** Pełahyi mucz.
17 P.	Paschalisa w. i Torpeda	5	Iryny mucz.
18 W.	Feliksa kapuc. i Eryka	6	Jowa Prawednaho
19 S.	Piotra Celest. i Pudenc.	7	Wospom. Kresta
20 C.	Bernardyna Sen. w.	8	Joanna Bohosł.
21 P.	Heleny królowej	9	Pren. M. Nykoł.
22 S.	Julii panny męcz.	10	Symona Apost.
23 N.	**5 po W.** Dezyderyusza 🌓	11	**N. 4 po W.** Mokia mucz.
24 P.	† Joanny wd. i Afry m.	12	Jepyfania jepisk.
25 W.	† Urbana i Grzegorza	13	Hłykeryi mucz.
26 S.	† Filipa Nereusza w.	14	Isydora mucz.
27 C.	**Wniebowst. P.** Jana pap.	15	Pachomya Weł.
28 P.	Maryi-Magdaleny de Pa.	16	Fteodora prepod.
29 S.	Maksyma b. i Teodozyi	17	Andronika apost.
30 N.	**6 po W.** Feliksa pap. w.	18	**N. 5 po W.** Fteodora prep.
31 P.	Petronelli panny m. 🌕	19	Patrykia jepisk.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

3 — 1 **Ijar.** | 20 — 18 Lag-Bómer.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

🌕 dnia 1 g. 9 m. 46 wiecz.
🌗 dnia 9 g. 10 m. 36 wiecz.
🌑 dnia 16 g. 2 m. 54 popoł.
🌓 dnia 23 g. 10 m. 34 rano.
🌕 dnia 31 g. 1 m. 25 popoł.

Czerwiec. Ijun.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	W.	Nikodema męcz.	20	Ftałatea mucz.
2	S.	Eugeniusza p. i Erazma	21	Konstantyna i Jełeny
3	C.	Klotyldy król. i Pauli	22	**Wozn. Hosp.** Wasyłyia m.
4	P.	Saturniny i Flawiana b.	23	Michaiła prep.
5	S.	*Wigil.* Florencyi panny	24	Symeona prepod.
6	N.	**Zesł. Ducha św.** Norberta	25	**N. 6 po W.** Tretye Obr. Hła.
7	P.	**Swiąteczny.** Roberta b.	26	Karpa apost.
8	W.	Medarda bisk. wyzn. ☽	27	Fterapontа jep.
9	S.	*Such.* Felicyana męcz.	28	Nykyty prepod.
10	C.	Małgorzaty król. p.	29	Fteodosyi mucz.
11	P.	*Such.* Barnaby apostoła	30	Isaaka prepod.
12	S.	*Such.* Onufrego wyzn.	31	Jermia apost.
13	N.	**1 po S. SSS. Trójcy.** Anton.	1	**Ijun. N. Sosz. S. Ducha**
14	P.	Bazylego W. bisk. 🌕	2	**SSS. Trojcy.** Nykyfora patr.
15	W.	Wita i Modesta mm.	3	Łukiłyana mucz.
16	S.	Justyny p. i Benona w.	4	Mytrofana patryarchy
17	C.	**Boże Ciało.** Adolfa b.	5	Doroftea jep. m.
18	P.	Marka i Marcelina mm.	6	Wyssariona prepod.
19	S.	Gerwazego i Protaz. m.	7	Fteodora jepisk.
20	N.	**2 po S.** Reginy i Florent.	8	**N. 1 po S.** Fteodora mucz.
21	P.	Alojzego Gonzagi w.	9	Kyryłła archiep.
22	W.	Paulina i Konsorcyi ☾	10	Tymoftea jep. mucz.
23	S.	Agrypiny i Wandy pp.	11	Warftołomea apost.
24	C.	*Narodzenie św. Jana*	12	**Tyło Chryst.** Onufrya prep.
25	P.	*Serca Jezus.* Wilhelma	13	Akityny mucz.
26	S.	Jana i Pawła braci m.	14	Jełyssea proroka
27	N.	**3 po S.** Władysława kr.	15	**N. 2 po S.** *Post do Petra.* Am.
28	P.	*Wigilia.* Leona pap.	16	Tychona prepod.
29	W.	**Piotra i Pawła apostołów**	17	Manuiła mucz.
30	S.	Emilii i Lucyny mm. 🌑	18	Leontia mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 — 1 **Sivan.**
5 — 5 Przeddz. Ziel. Świąt.
6 — 6 **Zielone Święto.**
7 — 7 **Drugie święto.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 8 g. 8 m. 2 rano.
🌕 dnia 14 g. 10 m. 1 wiecz.
☾ dnia 22 g. 12 m. 24 rano.
🌑 dnia 30 g. 3 m. 55 rano.

Lipiec. Ijuł.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 C.	Teobalda op. i Aarona	19	Judy Ftad. apost.
2 P.	*Nawiedz. NMP.* i Eugen.	20	Meftodia jepiskopa
3 S.	Alfreda i Anatolego b.	21	Jułyana mucz.
4 N.	**4 po S.** Józefa Kalasant.	22	**N. 3 po S.** Jewsewya jep.
5 P.	Cyrylla i Metodego	23	Ahrypiny mucz.
6 W.	Izajasza i Dominiki	24	**Rożdest S. Joanna Krest.**
7 S.	Estery kr. i Klaudysza ☽	25	Fewronyi prepod.
8 C.	Elżbiety królowej wd.	26	Dawyda prepod.
9 P.	Cyrylla b. i Anatolii	27	Sampsona prepod.
10 S	Amalii p. i 7 braci m.	28	Kyra i Joanna
11 N.	**5 po S.** Jana z Dukli	29	**N. 4 po S. Petra i Pawła Ap.**
12 P.	Jana Gwalb. i Epifany	30	SS. Apost. 12.
13 W.	Małgorzaty panny m.	1	**Ijuł.** Kosmy i Dam.
14 S.	Bonawentury dra w. ○	2	Położ. Ryzy. Preś. Boh.
15 C.	Rozesł. Ap. i Henryka	3	Jakynfta mucz.
16 P.	*NP. Szkapl.* i Rajnolda m.	4	Andreia archiepisk.
17 S.	Aleksego w. i Berty p.	5	Aftanasia Afron.
18 N.	**6 po S.** Szymona z Lipn.	6	**N. 5 po S.** Sysoa prepod.
19 P.	Wincentego a Paulo w.	7	Ftomy prepod.
20 W.	Czesława i Kassyana	8	Prokopya mucz.
21 S.	Daniela pr. i Praksedy ☾	9	Pankratya jep. mucz.
22 C.	Maryi - Magdaleny	10	45 Muczen.
23 P.	Teofila m. i Apolinarego	11	Jowfymyi mucz.
24 S.	Krystyny panny męcz.	12	Prokta mucz.
25 N.	**7 po S.** Kunegundy i *Jak.*	13	**N. 6 po S.** Hawryiła archan
26 P.	*Anny Matki N. Maryi P.*	14	Akyły apost.
27 W.	Natalii i Liliozy pp.	15	Kyrika mucz.
28 S.	Innocentego i Wiktora	16	Aftynohema jepisk.
29 C.	Marty gosp. i Lucylli ●	17	Maryny mucz.
30 P.	Julitty p. i Heleny wd.	18	Jemyłyana mucz.
31 S.	Ignacego Lojoli wyzn.	19	Makryny prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

1 — 1 **Thamuz.**
18 — 18 Post. Zdob. świątyni.
30 — 1 **Ab.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 7 g. 2 m. 32 popoł.
○ dnia 14 g. 5 m. 52 rano.
☾ dnia 21 g. 4 m. 8 popoł.
● dnia 29 g. 4 m. 58 popoł.

Sierpień. Awhust.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 N.	**8 po S.** Piotra w Okow.	20	**N. 7 po S.** Iłyi proroka
2 P.	NMP. Anielsk. i Alfonsa	21	Symeona prepod.
3 W.	Znalez. ś. Szczepana	22	Maryi Mahdałyny
4 S.	Dominika wyzn.	23	Trofyma mucz.
5 C.	N. Maryi P. Śnieżnej ☽	24	Chrystyny mucz.
6 P.	*Przemienienie Pańskie*	25	Uspen. S. Anny
7 S.	Kajetana w. i Alberta	26	Jermołaja mucz.
8 N.	**9 po S.** Cyryaka i Maryana	27	**N. 8 po S.** Pantaleimona m.
9 P.	Kamilla z Lelis i Romana	28	Prochora apost.
10 W.	Wawrzyńca i Filomeny	29	Kałłynyka mucz.
11 S.	Zuzanny panny męcz.	30	Syły apost.
12 C.	Klary i Hilaryi pp. 🌕	31	*Zapust do Uspenya*
13 P.	Hipolita m. i Kassyana	1	**Awhust.** Proischozd. kr.
14 S.	*Wigilia.* Euzebiusza m.	2	Stefana mucz.
15 N.	**10 po S. Wniebowz. N. M. P.**	3	**N. 9 po S.** Isaaka prepod.
16 P.	Rocha wyznawcy	4	Sedmy Otrokow.
17 W.	Anastazego b. i Mirona	5	Jewsychnyia mucz.
18 S.	Heleny Szwedzkiej m.	6	**Preobraż. Hospoda.**
19 C.	Benigny p. i Sebalda w.	7	Demetrya prepod.
20 P.	Bernarda i Samuela ☾	8	Jemełyana jepisk.
21 S.	Joanny Fremiot wdowy	9	Matfya apost.
22 N.	**11 po S.** Jacka i Symfor.	10	**N. 10 po S.** Ławrentya m.
23 P.	Zacharyasza i Filipa B.	11	Jewpła mucz.
24 W.	*Bartłomieja apostoła*	12	Fotya mucz.
25 S.	Ludwika króla franc.	13	Maxyma prepod.
26 C.	Aleksandra m. i Zefiryna	14	Michea proroka
27 P.	Róży i Przen. ś. Kazim.	15	**Uspenye Pr. Bohorodycy**
28 S.	Augustyna biskupa 🌑	16	Nerukotworen. Obraz.
29 N.	**12 po S.** *Pociesz. N. M. P.*	17	**N. 11 po S.** Myrona mucz.
30 P.	Feliksa i Róży z Limy	18	Flora i Ławra m.
31 W.	Rajmunda wyzn.	19	Andrea mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8 — 10 Post. Spal. świątyni.
13 — 15 Dzień radości.

29 — 1 **Elul.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 5 g. 7 m. 24 popoł.
🌕 dnia 12 g. 3 m. 22 popoł.
☾ dnia 20 g. 9 m. 29 rano.
🌑 dnia 28 g. 4 m. 29 rano.

Wrzesień. Sentiabr.

DNI		ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1	S.	Idziego opata wyzn.	20	Samuiła proroka
2	C.	Stefana kr. i Kaliksty m.	21	Ftaddea apost.
3	P.	Eufemii i Bronisławy	22	Ahaftonyka mucz.
4	S.	Rozalii panny ☽	23	Łuppa mucz.
5	N.	**13 po S.** *Joach.* i Wawrz.	24	**N. 12 po S.** Jewtychia mucz.
6	P.	Zacharyasza proroka	25	Warftołomea apost.
7	W.	*Wigilia.* Reginy p. m.	26	Adryana m. i Natalii m.
8	S.	**Narodzenie N. Maryi Panny**	27	Pimena prepod.
9	C.	Gorgoniego i Sergiusza	28	Moysea muryna
10	P.	Mikołaja z Tolent. w.	29	Usikn. Hławy S. Joanna
11	S.	Prota, Jacka i Teodory ☺	30	Alexandra patryar.
12	N.	**14 po S.** *Im. NMP.* i Tob.	31	**N. 13 po S.** Położ. Poi. P. Boh.
13	P.	Aureliusza bisk.	1	**Sentiabr.** Symeona
14	W.	*Podwyższenie ś. Krzyża*	2	Mamanta mucz.
15	S.	*Such.* Nikodema i Emila	3	Anftyma mucz.
16	C.	Ludmiły m. i Edity p.	4	Wawyły świaszcze.
17	P.	*Such.* Piętna św. Franc.	5	Zacharyi proroka
18	S.	*Such.* Józefa z Kopert.	6	Wosp. Cud. S. Mychaiła
19	N.	**15 po S.** Januarego m. ☾	7	**N. 14 po S.** Zozonta mucz.
20	P.	Eustachego b. i Faustyna	8	**Rożdestwo Pr. Bohor.**
21	W.	Mateusza ap. ewang.	9	Joakima i Anny
22	S.	Maurycego i Tomasza	10	Mynodory prepod.
23	C.	Tekli panny męcz.	11	Fteodory prepod.
24	P.	Gerarda bisk. męcz.	12	Awtenoma mucz.
25	S.	Kleof. z Tow. i Aurel.	13	Kornyła mucz.
26	N.	**16 po S.** Władysł. z Gie. ☻	14	**N. 15 po S. Wozdwyż. S. Kresta**
27	P.	Przeniesienie ś. Stanisł.	15	Nykity mucz.
28	W.	Wacława męcz.	16	Josafata archiep.
29	S.	*Michała archanioła*	17	Sofii mucz.
30	C.	Hieronima dra wyzn.	18	Jewmenia prepod.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

26 — 29 Przeddz. Now. Roku.
27 — 1 **Tischri. Nowy Rok 5658.**
28 — 2 **Drugie święto.**
29 — 3 Post. Gedaljach.

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 4 g. 12 m. 13 rano.
☺ dnia 11 g. 3 m. 12 rano.
☾ dnia 19 g. 3 m. 50 rano.
☻ dnia 26 g. 2 m. 46 popoł.

Październik. **Octiabr.**

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	Remigiego biskupa w.	19	Trofyma mucz.
2 S.	*Aniołów Stróżów*	20	Jewstafya mucz.
3 N.	**17 po S. NMP. Różańc.** ☽	21	**N. 16 po S.** Kondrata apost.
4 P.	Franciszka Sera.. wyzn.	22	Foky mucz.
5 W.	Flawii i Charytyny pp.	23	Zaczat. s. Joanna Krest.
6 S.	Brunona biskupa w.	24	Ftekły mucz.
7 C.	Justyny p. i Helana w.	25	Jewfrosini prepod.
8 P.	Brygidy wd. i Pelagii	26	**Joanna Bohosław.**
9 S.	Dyonizego Ar. i Publii	27	Kałystrata mucz.
10 N.	**18 po S.** *Wincent. Kadł.* ☺	28	**N. 17 po S.** Charytona prep.
11 P.	Placydy i Filomelli pp.	29	Kyryaka prepod.
12 W.	Maksymiliana biskupa	30	Hryhorya jep. mucz.
13 S.	Edwarda króla wyzn.	1	**Octiabr. Pokr. Pr. Bohor.**
14 C.	Kaliksta p. i Fortunaty	2	Kypryana jepisk.
15 P.	Jadwigi, Teresy i Aurel.	3	Dyonysya mucz.
16 S.	Pawła opata wyzn.	4	Jeroftea jepisk. mucz.
17 N.	**19 po S.** Florentego i Mał.	5	**N. 18 po S.** Charytyny m.
18 P.	Łukasza Ewangiel. ☾	6	Ftomy apost.
19 W.	Piotra z Alkantary w.	7	Sergia i Wakha
20 S.	Przenies. ś. Wojciecha	8	Pełachii prepod.
21 C.	Urszuli panny męcz.	9	Jakowa apost.
22 P.	Korduli i Alodii pp. m.	10	Jewłampya mucz.
23 S.	Jana Kapistr. i Seweryna	11	Pyłypa apost.
24 N.	**20 po S.** *Jana Kantego*	12	**N. 19 po S.** Prowa mucz.
25 P.	Kryszpina i Kryszpian.	13	Karpa i Papyta
26 W.	Ewarysta pap. i Fulki ☻	14	Nazarya mucz.
27 S.	Iwona w. i Sabiny m.	15	Jewftymya prepod.
28 C.	*Szymona i Tadeusza ap.*	16	Łonhyna mucz.
29 P.	Narcyza b. i Euzebii	17	Osyi proroka
30 S.	*Wigilia.* Marcelego pap.	18	Łuki jew. apost.
31 N.	**21 po S.** Wolfganga b.	19	**N. 20 po S.** Joiła proroka

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

5 — 9 Przeddzień święta pojednania.
6 — 10 **Święto pojednania.**
10 — 14 Przeddz. św. kuczek.
11 — 15 **Święto kuczek.**
12 — 16 **Drugie św. kuczek.**
17 — 21 **Święto palmowe.**
18 — 22 Koniec kuczek.
19 — 23 **Radość z praw.**
27 — 1 **Marcheschwan.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 3 g. 6 m. 31 rano.
☺ dnia 10 g. 5 m. 42 popoł.
☾ dnia 18 g. 10 m. 8 wiecz.
☻ dnia 26 g. 12 m. 28 rano.

Listopad. Nojabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 P.	**Wszystkich Świętych** ◑	20	Artemia mucz.
2 W.	*Dzień Zaduszny.* Wikt.	21	Ilariona prepod.
3 S.	Huberta b. i Sylwii wd.	22	Awerkia jepisk.
4 C.	Karola Borom. i Modesty	23	Jakowa apost.
5 P.	Elżbiety Matki N. M. P.	24	Arefty mucz.
6 S.	Leonarda wyzn.	25	Markiana mucz.
7 N.	**22 po S.** *Opieki N. M. P.*	26	**N. 21 po S. Demetria mucz.**
8 P.	Czterech Koronatów m.	27	Nestora mucz.
9 W.	Teodora żoł. i Ursyna ◐	28	Terentia mucz.
10 S.	Andrzeja z Aw. i Nimfy	29	Anastasyi mucz.
11 C.	Marcina bisk. wyzn.	30	Zynowia mucz.
12 P.	Marcina papieża w.	31	Stachya apost.
13 S.	Homobona i Dydaka	1	**Nojabr.** Kosmy i Damian.
14 N.	**23 po S.** *Stan. K.* i Seraf.	2	**N. 22 po S. Josafata Archiep.**
15 P.	Leopolda wyzn.	3	Akepsymy mucz.
16 W.	Edmunda i Pawła	4	Joannyka prepod.
17 S.	Salomei królowej p. ☾	5	Hałaktyona mucz.
18 C.	Pośw. Kośc. Rz. i Grzeg.	6	Pawła archiep.
19 P.	Elżbiety król. i Placydy	7	MM. 33 w Mełyty
20 S.	Feliksa de Valois w.	8	**Mychaiła archan.**
21 N.	**24 po S.** *Ofiarow. N. M. P.*	9	**N. 23 po S.** Onysyfora m.
22 P.	Cecylii panny m.	10	Szesty apost.
23 W.	Klemensa i Lukrecyi	11	Myny mucz.
24 S.	Jana od Krzyża i Flory ●	12	Joanna Myłostyw.
25 C.	*Katarzyny panny męcz.*	13	Joanna Złatoust.
26 P.	Piotra Aleks. i Konrada	14	Pyłypa apost. *Zapust.*
27 S.	Waleryana bisk. m.	15	Hurya i Samon mucz.
28 N.	**1 Adw.** Rufina m. i Grzeg.	16	**N. 24 po S.** Matftea jewanh.
29 P.	Saturnina i Illuminaty p.	17	Hryhoria jep.
30 W.	*Andrzeja apostoła*	18	Płatona mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

26 — 1 **Kislev.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

◑ dnia 1 g. 3 m. 37 popoł. | ☾ dnia 17 g. 3 m. 2 popoł.

◐ dnia 9 g. 10 m. 50 rano. | ● dnia 24 g. 10 m. 19 rano.

Grudzień. Dekabr.

DNI	ŚWIĘTA RZYMSKIE.		ŚWIĘTA RUSKIE.
1 S.	*Post.* Eligiusza i Natal. ☽	19	Awdya proroka
2 C.	Chryzologa i Aurelii p.	20	Prokła i Hryhory
3 P.	*Post.* Franciszka Ksaw.	21	**Wchod. Pr. Bohorodycy**
4 S.	Barbary panny męcz.	22	Fyłymona apost.
5 N.	**2 Adw.** Sabby opata w.	23	**N. 25 po S.** Amfyłochya jep.
6 P.	*Mikołaja b.* i Leoncyi	24	Jekatyryny mucz.
7 W.	*Wigilia.* Ambrożego b.	25	Kłymenta papy
8 S.	**Niepok. Pocz. N. Maryi P.**	26	Ałypya prepod.
9 C.	Leokadyi i Waleryi p. ♁	27	Jakowa mucz.
10 P.	*Post. N. Maryi P. Loret.*	28	Stefana mucz.
11 S.	Damazego papieża	29	Paramona mucz.
12 N.	**3 Adw.** Aleksego i Pawła	30	**N. 1 Adw.** Andrea apost.
13 P.	Łucyi i Otylii p.	1	**Dekabr.** Nauma pr.
14 W.	Nikazego b. i Spiridiona	2	Awwakuma pror.
15 S.	*Such.* Ireneusza męcz.	3	Sofonia proroka
16 C.	Euzebiusza b. i Albiny	4	Warwary mucz.
17 P.	*Such.* Łazarza bisk. ☾	5	Sawwy Oświaszcze.
18 S.	*Such.* Gracyana i Olimpii	6	**Nykołaja jepisk.**
19 N.	**4 Adw.** Faustyna i Nemez.	7	**N. 2 Adw.** Amwrosia jep.
20 P.	Teofila męcz.	8	Patapia prepod.
21 W.	*Tomasza apostoła*	9	**Zaczat. Bohoro.**
22 S.	*Post.* Zenona męcz.	10	Myny Jermoh mucz.
23 C.	Wiktoryi panny m. ◎	11	Danyiła Stołpny
24 P.	*Wigilia.* Adama i Ewy	12	Spyridona jepisk.
25 S.	**Boże Narodzenie**	13	Ewstratia jepisk.
26 N.	**1 po Boż. N. Szczepana m.**	14	**N. 3 Adw.** Ftyrsa mucz.
27 P.	*Jana ewangelisty*	15	Jełewftesya jepisk.
28 W.	Młodzianków męcz.	16	Ahhea proroka
29 S.	Tomasza Kantuaryjsk.	17	Danyiła proroka
30 C.	Dawida kr. i Sabina ☽	18	Sewastyana mucz.
31 P.	Sylwestra p. i Melanii	19	Wonyfatya mucz.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

20 — 25 Pośw. świątyni. | 26 — 1 **Tebeth.**

ODMIANY KSIĘŻYCA.

☽ dnia 1 g. 4 m. 14 rano.
♁ dnia 9 g. 5 m. 54 rano.
☾ dnia 17 g. 5 m. 22 rano.
◎ dnia 23 g. 8 m. 55 wiecz.
☽ dnia 30 g. 8 m. 26 wiecz

SPIS ŚRODKÓW LEKARSKICH

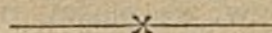
officynalnych i ważniejszych nieofficynalnych
wraz z podaniem ich cen, sposobu stosowania i dawkowania.

Środki officynalne oznaczone są *. — Czcionkami rozstrzelonemi drukowane są te leki, których najwyższe dawki nie mogą być przekroczone bez oznaczenia ich wykrzyknikiem (porów. str. 43).

Ceny wyjęte z taksy na rok 1895.

Skrócenia: *p. d.* = pro dosi; k. r. d. = kilka razy dnia.

Abri precatorii Sem. (Jequirity); Inf. 0·5—1·0:100; stos. w niekt. chorobach ócz. 1·0=4 kr.

Absinthi herba. Inf. 5·0—15·0:100 Col., Pulv. 0·5—2·0 kilka razy dnia 100·0=15 kr. — **Extr.** 0·5 d. 1·0=3 kr. — **Ol. aether.** 1—2 kropli *pro dosi* 1·0=10 kr. **Tinctura Abs.** i ***Tinct. Abs. compos.** 20—60 kropli k. r. d. 10·0=4 kr. **Absinthinum** 0·1—0·25 *p. d.* k. r. d.

Acetanildinum zob. **Antifebrinum.**

Acetalum (Diaethylacetal) Hypnotic i Anaesthaetic 8·0—12·0 *p. d.* w emulsyi i mixturze, także w lewatywach.

Acetonum (Spir. pyroacet depur.) 5—20 kropli k. r. d. aż do 5·0! *p. d.* do wziewań 0·10—1:100 aqu., także jako maść. 10·0=10 kr.

Acetphenetidinum patrz Phenacetin.

***Acetum (purum)** jako napój 100—150 na litr wody ocukrzonej; jako woda do ust lub płukanie 20·0—50·0:150·0; do zmywań, okładów, injekcyj czysty lub *āā* z wodą. 100=5.

***Acetum aromaticum** 7·0—15·0 k. r. d.; do mixtur 15·0—50·0:150·0; jako środek orzeźwiający, do kadzeń. 100=10 kr.

— **pyrolignosum crudum** tylko zewnętrznie, czysty lub lub 10% z wodą, do penzlowań, zmywań i t. d. 100=4.

— **rectificatum** wewn. 0·3—1·0 t. j. 10—30 kropli k. r. d. także w rozcieńczeniu z wodami aromatycznemi; 1:10—20 aqu. jako woda do ust lub płukanie; do okładów, zmywań. 100=12 kr.

— ***Scillae**, jako diuret i exp. w mixt. po 1·0—5·0 *p. d.* 10·0=3 kr.

***Acidum acet. concentrat** (96% kwas octowy) tylko zewn. jako środek żrący lub rubef. 10·0=4 kr.

***Acidum acet. dil.** (20—30% kw. octowy) 0·5—2·0 k. r. d.; w mixturze 5·0:20·0—150·0 zewn. jak Acetum. 100=12 kr.
— **aromat.** tylko jako pachnidło.
— **trichlorat.** Anesthetic i Hypnot., 3 razy dnia po 0·1—0·20, zewnętrz. jako środek żrący w 1—5%. 1·0=5 kr.
***Acidum arsenicosum** (Arsenicum album) 0·001 aż do 0·005 i 0·006! *p. d.*, 0·02! *pro die* w pigułkach lub rozpuszcz.; zewn. jako środek żrący w maściach, pastach po 0·10—0·30:20·0; do kąpieli i okładów 0·50—2·0 na litr; do injekcyj 0·50—1·0:100. 1·0=1 kr.
Solutio (Liquor) arsenicalis Fowleri zawiera w 100 częściach sol. 1 część acid. ars.; 2—10 krop. (0·5) *p. d.* 1·2! *pro die;* zewn. do zastrz. podsk. 1—2 krople z wodą 1:1—3. 1·0=2. — **Sol. arsen. Bietti** (Ammon arsenic. 1:500 Aqu.) w 5—10 razy większej dawce od poprzedniego, tak samo i **Sol. arsen Pearsonii** (Natr. arsen. 1:600 aqu.). 1·0=1 kr. — **Pillulae asiaticae** skł. się z acid. arsenic., piper. nigr. i gumi arab., 1 pigułka zawiera 0·005 ars. 100 pig.=98 kr. — **Pulv. arsenic. Cosmi** (skł. się z acid. ars., Sang. dracon., Carb. anim., Cinnabaris) używ. do maści, past i w proszku etc.
Acidum aseptinicum 5% wodny roczczyn boraxu w 100 cz. (3%) wody utlenionej z acidum salicyl. lub bez niego. 10·0=20 kr.
— ***benzoicum (sublimat.)** (Flores Benzoë) 0·03—0·05 *p. d.* k. r. d. jako expect.; przy polyarthritis 0·5—1·0 co 1—3 godziny, aż do 10·0—12·0 *pro die* w proszku lub mixturze; zewn. do wziewań, opatrunków (5—10%) także do wdych. zapomocą papierosów. 1·0=5 kr.
— ***boricum** (boracicum) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. aż do 5·0 *p. die* w proszkach, pigułkach i rozpuszcz.; zewn. jako zasypka, w roztworze 1—5% do zmywań, przestrzykiwań, płukań, wziewań, także do opatr. ran jako Boroglycerin (92 cz. Glyceryny i 62 cz. a. bor.), borlint, wata borowa (10—20%), borphenolint; do maści i czopków (20—25%) 10·0=3 kr.
— **borosalicylicum** zewn. jak ac. salicyl. 1·0=5 kr.
— **camphoricum** (antisept.) 0·5—1·0 *p. d.* k. r. d. aż do 6·0 *p. die* 1·0=8 kr.
— ***carbolicum crystalisatum** (Ac. phenylicum, Phenolum) 0·01—0·10! *p. d.* k. r. d. aż do 0·50! *p. die* w pigułkach, roztworach alkoh. i emulsyi; zewn. jako środek żrący (5—30%); jako antysep. do lecz. ran w roztworach wodnych, alkoh., oliwie z collod. (1·0:10·0 Coll.); do zmywań, penzlowań, wcierań, zastrzykiwań w 0·10—15%; do linim. i maści w stos. 1:5 aż do 50 oliwy, glyc., linim. calcis; jako Carbolspray (1—5%) do wstrzykiwań podskórnych (0·10—0·20:10·0 Aqu.) do miąższowych (1:50 Aqu.). 10·0=3 kr.
— **crudum** tylko do dezinfekcyi w roztworze (1:20) albo jako proszek z innemi ciałami. 100=10 kr.

***Acidum liquefactum** (10:1 Aqu.) jako środek żrący, jak powyżej. 10·0 = 3 kr.

— **chloronitrosum** (Aqu. regia) z. Acid. nitr. 10·0 = 3 kr.

— ***chromicum** jako środek żrący, czysty albo rozcieńczony (1 : 20—50 Aq.). 1·0 = 4 kr.

— **chrysohpanicum** p: Chrysarobinum.

— ***citricum** 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, saturat. mieszaninie burzącej (2·0—2·5 kw. odpowiada jednej cytrynie). zewn. do penzl. (1 : 10 Aqu.); do zmywań, płukanek (1—2%). 10·0 = 10 kr.

— **cubebicum** 0·3—1·0! *p. d.* k. r. d. do 5·0! *p. die* w pigułkach lub bol.

— **formicicum** jako rubefac. i żrący; czysty albo w rozcieńczeniu (1—10% rozczynie wodn. lub alkoh.). 1·0 = 2 kr.

— **gallicum** 0·5—0·6 *p. d.* k. r. d. w prosz., pigułkach, solut.: zewn. jako płukanie do ust (1—5%), woda do ócz (0·5—2%) inject. (1%), penzlow. (1:6 glycer.). 10·0 = 12 kr.

— **hydrobromicum dilutum** (10%) w krztuśćcu, Vomitus gravid; w dyspeps., szumie w uszach, w rozcieńczeniu (1 : 100—150 Aqu.) 2—20 kropli *p. d.* k. r. d. do 40! kropli *p. d.* i 200! kropli *p. die*; zewn. do penzlowań i antysept. opatr. 1·0 = 1 kr.

— ***hydrochloric.** (Acid. muriat.) **concentr.** pur. (24%) i

— **hydrochloric crudum** (33%) zewn. jako żrący; 1%—3% jako płukanka; do penzl. (1—3 : 25—30 syrupu lub miodu); do zmywań i okładów (1—2%); do kąpieli 60·0—120·0 na kąpiel. 10·0 = 5 kr. — ***dilutum** (12%) 10—30 kropli *p. d.* k. r. d. aż do 5·0—10.0 *p. die* w rozcieńczeniu 1—2% jako napój lub w mixturach. 10·0 = 2 kr.

— **hydrocyanicum** (kwas pruski wodnisty, zaw. 2% woln. kw. sinowodr.) 1/5—1 kropli czyli 0·01—0·05 *p. d.* k. r. d. aż do 0·20 *p. die* kroplami; zewn. do penzl. (0·25—0·50 : 5·0 Aqu.), jako woda do ócz (0·05—0·25 : 5·0 Aquae), do maści (0·5 : 5·0). 0·1 = 1 kr.

— **hydrofluoricum** (1/2%) 3 razy dnia 10—30 kropli w bardzo znacznem rozcieńczeniu; do wziewań i opatr. (0·5—1·0 : 500). 10·0 = 20 kr.

— **hydrojodicum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. rozcieńcz. wodą.

— **hyperosmicum** (Acid perosmicum, osmicum) 0·001 *p. d.* k. r. d. w rozcieńczeniu wodnem lub w pig. (0·015! *p. d.* a 0·05! *p. die* w padaczce); podsk. zastrzyk. raz dnia 1/3—1 strzyk. Prav. 1% rozczynu w nowotworach, wolu, nerwobólach. 0·1 = 50 kr.

— **jodicum** 0·10—0·30 *p. d.* k. r. d. aż do 1·20! *p. die* w rozcieńczeniu lub w pigułkach, zewn. w maściach albo podskórnie (1 : 5—10 Aqu.).

— **kreosotinicum** (Antipyretic) jak acid. salicyl. 1·0 = 8 kr.

— ***lacticum** 5—20 kropli = 0·3—1·50 *p. d.* k. r. d. w roztworze wodnym (1 : 200 Aqu.) w pastylkach aż do 10·0 *p. die*; zewn. do wziew. (15—20 kropli : 15—30 Aqu.), jako płukanka do ust (1 : 100—150 Aqu.); do penzlowań (1 : 5—10 Aqu.); do

zmywań ran (1—2%); czysty albo 50—80% do przyżegania wrzodów gruźliczych. 1·0 = 4 kr.

*Acidum nitricum conc. pur. (około 48% czyst. kw.). 10·0 = 3 kr. jako środek żrący i znacznie silniejszy

— *nitriconitrosum (fumans) czysty lub jako t. zw. Acid. nitric. solidefactum. 10·0 = 5 kr. — *A. nitr. dilutum purum (około 21% kw.) 5—15 kropli = 0·5—1·0 *p. d.* k. r. d. w znacznem rozcieńczeniu, jako napój (nieodpow.). 10·0 = 2 kr.

— chloronitrosum (Aqua regia składa się A. nitric. 1·0, A. hydrochloric. 2·0) wewn. 1·0—2·0 : 150·0—200·0 Aqu. łyżkami; zewn. do kąpieli (30·0—50·0). 10·0 = 3 kr.

— oleinicum używ. do rob. plastrów (Dietricha). 10·0 = 5 kr.

— oxalicum 0·05—0·3 *p. d.* k. r. d. w proszku lub w 1% roztworze; jako płukanie do ust (1%). 10·0 = 4 kr.

— *phosphoricum (16% czysty kwas fosf.), 10—30 kropli 0·5—1·5 *p. d.* k. r. d. aż do 10·0! *p. die*; jako napój (½—1%), w mixturze (2·0—10·0 : 100·0), w pigułkach; zewn. w roztw. 1—4% jako płukanie do ust, do zmywania ran. 10·0 = 6 kr. siccum (glaciale) 0·1—0·3 *p. d.* k. r. d. w pigułkach. 1·0 = 1 kr.

— picronitricum (picrinicum, carbagoticum); 0·10—0·25—0·50 *p. d.* k. r. d. do 1·50! *p. die* w pigułk. lub w rozpuszcz.; zewn. jak kw. karbol. 10·0 = 10 kr.

— *pyrogallicum (kwas pyrogallusowy) zewn. w alkoh. (5—30 : 100) lub w maściach 1—10 : 20 wazeliny lub lanoliny. 1·0 = 5 kr.

— *salicylicum (antisept. i antipyret.) 0·15—1·0 *p. d.* co 1—3 godzin aż do 2·0—8·0! *p. die* w proszk., pigułk., roztwor., mixt. lub emulsyi; zewn. jako zasypka czysty lub z amyl. talcum, carbo; jako proszek do zębów lub tabaka (0·10—1·0 : 10—100 carbo., sacch., acid. tannic. etc.); do insufl. do pharynx. (1 : 5—50), w roztw. 1—3% do opatrunków, także jako wata i gaza salicylowa, jako woda salicyl. 2—3% z dodatkiem spir. vini, wody arom., glyceryny; do wziewań (1 : 500—1.000), do lewatyw (jako antipyr. 3·0—8·0), jako miejscowy antysept. 1·0—3·0 do przepłukiwań kiszek; mniej używany do zastrz. podsk. (1 : 600—1.000 Aqu.); do plastrów (1 : 2 empl. diachyl.), do maści i linim. (1 : 10—50). 1·0 = 2 kr.— A. borosalicylicum (skł. się Ac. bor. 1, Ac. salic. 2, Aqu. 5, Spir. 10 odparow. do suchości).— Pulv. salic. c. Talco (P. c. pudores pedum. Ac. salic. 3, Amyl 10, Talci 87). 1·0 = 5 kr.

— salicylosum (Acid. spirituosum) 0·1—0·5 *p. d.* k. r. d. w roztw. alkoh. lub z syrupem.

— sclerotinicum 0·15—0·25—0·30 *p. d.* k. r. d. podsk. (1 : 10 Aqu.) 0·01—0·06! *p. d.* aż do 0·25! *p. die*. 0·10 = 10 kr.

— silicicum (hydrat) 0·06—0·10 *p. d.* 2 razy dnia jako trochisci, pigułki, proszki lub w rozpuszczeniu. 1·0 = 2 kr.

— sozolicum zob. Aseptol.

— succinicum (bursztynowy) 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. w pig., proszkach, roztworze wodn. lub alkoh.; wewn. jako płukanie (1 : 10—50) do penzl. (1 : 5—10 miodu lub glyc.). 1·0 = 2 kr.

Acidum sulfoichtyolicum zob. Ichtyol.
— **sulfuricum anglicanum** (crudum; zawiera 75% kw.) 100·0 = 4 kr. — ***Acid. sulfuric. conc. purum** (96%) 10·0 = 3 kr. i **Acid. sulfuric.** wszystkie 3 tylko zewn., jako środki żrące lub z proszkiem roślinnym (1 : 7—8) jako pasty;
— ***sulfuric. dilutum** (zaw. 100 cz. Ac. sulf. conc.: 476 Aqu.) 0·25—1·5 *p. d.* k. r. d. w pig. lub kroplami (5—30 kr. *p. d.*) z syrupem, wodą osłodzoną, jako napój (2·0—4·0 : 500 Aqu.), zewnętrz. jako płukanka do ust i gardła (1—4%), do penzl. (1·0—3·0 : 25·0) i zmywań. 10·0 = 1 kr.
— **sulfurosum liquid.** (Aqua sulfurosa) 5—10 kropli *p. d.* k. r. d.; do penzl., płukań (5 kropli : 100 Aqu.). 100 = 20 kr.
— ***tannicum** czyli **Tanninum** kwas garbnikowy 0·03—0·4 *p. d.* k. r. d. aż do 2·0 *p. die* w proszkach, pigułkach lub rozpuszcz. (w wodzie z dodatk. alkoh., glyceryny) jako mixt. (w wod. arom.); zewn. czysty albo w stos. 1 : 1—10 z amyl., zinc. oxyd., borax., cukrem; do wdmuchiwań do nosa, krtani; do wziewań, zastrzykiwań (0·5—5·0 : 100—200 Aqu.) płukanka do ust i gardła (1—20 : 100), do kąpieli (10·0—50) do lewatyw (0·5—2·0 : 100), do maści (1 : 4—15), do czopków (0·20 tanniny, 2·0 Cacao, 0·20 cerae fl.). 1·0 = 2 kr.
Acid. tannic. boratum (ac. tann. 1:3 Ac. boric.) jako zasypka. — **Baccila tannica** (z taniny, tragacanthy, glyceryny, żelatyny).
— **collodium tannic.** (1:10 coll.). — **Glycerinum tannic.** (1 : 4—10 Glyc.). — **Sapo tannini** (sap 15, tannini 1).
— ***tartaricum** (kwas winny) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. aż do 10·0 *p. die* w proszkach, w pastylk.; w mixt. 4·0 : 30·0—50·0 syr., 200·0 Aqu.) co godzinę 1—2 łyżek; jako napój (5·0—10·0:50·0—100·0 syrupu na litr wody) 10.0 = 4 kr.
— **thymicum** p. **Thymol.**
— **valerianicum** 5—10! kropli *p. d.* k. r. d. aż do 40! kropli *p. die* z alkoh. albo z klejkiemi płynami (często jako sole amonowe, cynkowe, żelazowe). 1·0 = 6 kr.
Aconitum (b. zmienne działanie!) 0·0003—0·001—0·004 *p. d.* 2—3 r. d. aż do 0·007! *p. d.* i 0·04! *p. die* w piguł., rozp. w alkoh. (1 : 60) w pastylk.; zewn. w maściach (1—2 : 60), w alkoh. (1 : 25—50), do podskórnych wstrzyk. (0·10:10·0 Aqu. z dod. kilku kropli kw. soln. z tego 5—20 przedziałek strzyk. Pravaza = 0·001—0·004 *p. d.*). — **Aconiti tuber** 0·03—0·10 *p. d.* 2—3 r. d. aż do 0·5! *p. die* w proszkach, pigułkach.
***Extract. Aconit.** 0·005—0·01 *p. d.* 2—4 r. d. aż do 0·03! *p. d.* i 0·12! *p. die* w pig. i roztw. alkoh.; zewn. w rozpusz. (1 : 20—50), w maściach (1 : 5—10). 1·0 = 14 kr.
***Tinct. Aconit.** 2—10 kropli (0·1—0·5!) *p. d.* k. r. d. aż do 1·5! *p. die*; zewn. często do nacierań. 10·0 = 6 kr.
Acorus zob. **Calami Rhizoma.**
Adeps benzoatus zob. **Axungia.**
— **suillus** zob. **Axungia.**
Adonidis vernalis Hb. Infus. 4·0—8·0 : 150·0—200·0 colat. co 2—3 godziny łyżkę. 10·0 = 4 kr.

***Aether (sulfuricus)** 5—20 kropli (0·1—0·5) *p. d.* k. r. d. aż do 8·0 *p. die* czysty lub z innemi środkami; w kaps. (Perles d'Ether zaw. 5 kropli); zewn. do anestezyi ogóln. (Aeth. 9+1 Chlorf.) i do miejsc. (czysty), do wcierań (czysty lub w maściach), do lewatyw (1·0—1·5 : 100 Aqu) do penzl., do wstrzyk. podsk. w zapadzie (½—1 strzyk. Prav.). 10·0 = 2 kr.
— **crudus** tylko zewn.
— ***aceticus** jak sulf. 10·0 = 7 kr.
— **bromatus** zob. Aethylum bromat.
— **camphoratus** (Camph. 1·0 Spir. Aeth. 9) do zastrzyk. podsk.
— **methylicus** do miejscow. i ogóln. anestezyi.
— **petrolei** zob. **petrol.**
— **valerianicus** 10—20 kropli *p. d.* k. r. d. do 5·0 *p. die* w kropl. albo kapsułk.

Aethylenum chloratum (Chlorethyl, liquor hollandic.) 5—20 kropli *p. d.* 3—4 r. d. z eterem, alkoh., olejotłuszczami; zewn. jako miejsc. anest. (czysty albo z eterem). 1·0 = 5 kr.
— **bromatum** 3—10 kropli *p. d.* 2—3 r. d. postęp. aż do 50 kropli (w padaczce).

Aethyl. chlorid. tylko zewn. do miejsc. zniecz.

Aethylidenum bichloratum jak chloroform do narkozy przy oper. zębów. 1·0 = 15 kr.

Aethylum bromatum jako sedat. 5—20 kropli (0·3—1·0) *p. d.* 2—4 r. d. na cukrze albo w kapsułkach, do wziewań 0·20—0·50. 1·0 = 6 kr.
— **jodatum** do wziewań przy astmie 5—10 kropli *p. d.*

Agaricus albus (Boletus Laricis, fungus Laricis) jako słabe drastic. po 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d., jako przeciwpotny po 0·2—0·5 *p. d.* 2—3 r. d. w proszk. pigułk. 10·0 = 8 kr. — **Agaricinum** (kwas) jako przeciwpotny 0·005—0·01 *p. d.* k. r. d. aż do 0·02! *p. d.* w pig. (zwykle razem z pulv. Doveri, aby zapobiedz rozwoln.). 0·1 = 3 kr.
— **chirurgorum** do tamowania krwi.

Agathinum (Salicyl-a-Methylphenyl-hydrazon) antirheum. i antineuralg. 0·50—0·75, 3 r. d. 0·1 = 8 kr.

Aletris farinosae Rad. (tonic. amar.) decoct. 15·0—30·0:100—150·0 Coll., także w proszkach 0·6 *p. d.* k. r. d. — **Tinct. a. f.** 4·0—8·0 *p. d.* k. r. d. — **Ext. fluid. a. f.** 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d.

***Aloë** 0·02—0·03 *p. d.* k. r. d. jak amar. lub stomachic.; 0·05—0·3 jako rozwalniający; a 0·3—0·6 aż do 1·0! *p. d.* jako drasticum tylko w pigułkach; zewn. tylko w clysm. (0·5—1·25) 10·0 = 3 kr.
— **hepatica** w trochę większych dawkach.

***Extr. aloës** jak poprz. po 0·02—0·03 *p. d.* k. r. d. jako stom., 0·05—0·2 jako rozwaln., a po 0·5 jako drastic. 10·0 = 11 kr.— **Massa pilular Rufi** (zł. Aloë 60, Myrrha 30, Crocus 10) w podwójn. dawkach jak Aloë. — ***Pilul. laxantes** (Aloë 40, Jalap. 60, Saponis med. 20, Anis vulg. fruct. 10) jedna pigułka waży 0·20. 10·0 = 22 kr. — **Tinct. Aloë** jako tonic. i dig. 5—30 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 = 3 kr. — **Tinct. Aloë comp.** ½—1 łyżki. 10·0 = 4 kr. – **Aloënum** v. Aloïnum

0·1—0·2 *p. d.* jako purg., 0·2—0·5 *p. d.* jako drastic. w pig. albo w glicerynie (1:5—8). 1·0 = 6 kr.

Altheae sciss. ***Fol.** 100·0 = 10 kr. i ***Rad.** 100·0 = 18 kr. jako macer., inf., decoct., 5·0—10·0:100—300 Coll. albo jako jako species; Pulv. rad. al. jak consp. i jako masa do pig.; zewn. do katapl. i okład., inf. do płukań i lewatyw; do przestrzykiw. (3·0—5·0:100 Col.). — ***Species Alth.** (Fol. alth. 10, Rad. alth. 5, Liquir 2·5, Flor. malv. 1). 100·0 = 15 kr. — ***Species emolientes** (Fol. alth., malv. i herb. Melilot *āā* 1, Sem. lini 2). 100·0 18 kr. — ***Species pro cataplasm.** (składu jak poprzedz. grubo proszkowany). 100·0 = 25 kr. — ***Species pectoral.** (Fol. alth. 4, Rad. liquir, rad. alth., Hord. perl. fruct. Cerat. — caric. *āā* 10, Flor. Verb., F. Malv., Rhoead, fruct. anis. stell. *āā* 1); jako decoct. z wodą lub mlekiem. 100·0 = 17 kr. — ***Syrupus altheae** łyżeczkami, także jako corrigens. 10·0 = 3 kr.

— ***Alumen** 0·05—1·0 *p. d.* k. r. d. do 5·0 *p. die* w proszk., pig., rozpuszcz. w żętycy lub w mleku (1:200 mleka) jako **Serum lactis aluminatum** $^1/_4$—$^1/_2$ litra dziennie; zewn. jako żrący czyst. lub jak Crayon d'Alun; jako zasypka jako proszek do wdmuch. do nosa, gardła, oczu (czysty albo 1:20—25 cukru), jako woda do ust, gardła, oczu,(0·5—10:100 —200) do wziewań, lewatyw (2%), zmywań (5%), do kąpieli (200·0) w maściach (0·1—2·0:10—25). 10·0 2 kr. — **Al. plumosum** s. **Talcum praep.** 100·0 = 10 kr. — ***A. ustum** (Al. calcinatum) działa silniej od poprz., ma to samo zastos. zewn. 10·0 = 4 kr. — ***Aluminii acetici liquor** (Aluminium aceticum, argilla acetica) 5—20 kropli (·05—2·0) *p. d.* k. r. d. w rozp. z syrupem; zewn. czysty albo rozcieńcz. do okładów (1:5—200), opatr., zmywań (1:5—10), przestrzykiwań (0·5—1:100). 100·0 = 18 kr.

Aluminium acetico-tartaricum tylko zewn. jako adstring. i antysp. czysty albo w rozpuszcz. także jako płukania (1—2%), penzlow. (5—50%). 10·0 = 18 kr. — ***Aluminium sulfuricum** w zastos. jak Alum. 10·0 = 2 kr.

Alumnol. (5% alumin. i 15% siarki) adstring. i antisept. tylko zewn. 0·5—2% do obmywania ran, przestrzykiwania, w maści 3—6% lub jako zasypka (na ulcus molle). 1·0 = 6 kr.

Ambra grisea (nigra) 0·06—1·0 w proszk., pigułk., pastylk. 0·01 = 15 kr.

***Ammonia** (pura liquida), Liquor ammonii caustici, Amoniak; około 10% bezwodny amoniak, wewn. 3—20 kropli (0·1—0·5) *p. d.* k. r. d. znacznie rozcieńczony płynami klejkiemi; zewn. do wąchania, do injek. (5—15:60—100) do zmywań i nacierań (2—6%); do wziewań, lawatyw (5—10 kropli *p. d.*), do maści i linim. (1:5—10), podskórnie (1:5—10), a do żył (1:2—20). 10·0 2 kr. — ***Liquor ammoniae anisatus** (ol. anis. 1, alkoh. (90%) 20, amm. 5) 3—20 kropli *p. d.* k. r. d. do 5·0 *p. die*; zewn. do wąchania, do wziewań. 10·0 = 4 kr. Do wcierań używa się ***Linimentum ammoniatum** s. **lin. volatile** (ol. oliv. 4, am. 1). 10·0 = 3 kr.

Linim. ammoniato-camphoratum — ***Linim. saponato-camphoratum** (Balsam Opodeldoc.). 10·0 = 3 kr. — **Linim. saponato-camphorat. liquid.** — ***Ammoniacum** (Gummi resina A., A. depuratum) 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. do 5·0 *p. die* w pig. albo zawies.; zewn. do plastrów. 10·0 = 7 kr.

***Ammonium acetic. solut.**, Liquor ammon. acetic. (jest 15% Amm. acetic.) 2·0—10·0 *p. d.* k. r. d. czysty albo w mixt. (10·0—50·0 : 100) z środk. diaphor.; zewn. do płukań i nacierań. 10·0 = 5 kr.

— **benzoicum** zob. **Natrium benz.** 1·0 = 5 kr.

— ***bromatum** zob. **kal. bromatum.** 10·0 = 19 kr.

— ***carbonicum** (sal alkali volatile) 0·2—0·6 *p. d.* k. r. d. aż do 2·0 *p. die* w proszk. rozpuszcz., mitxt., satur.; zewn. do wąchania, do zmywań, maści i liniment. 10·0 = 3 kr.

Aqua am. bicarb. (0·2 : 200). **Am. carbonic. pyrooleosum** (Sal volatile cornu cervi). 10·0 = 7 kr.

— **Liquor am. carb. pyro-oleos.** (Spir. cornu cervi) 15—30 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 = 3 kr.

***Ammo. chlorat.** (sal. amm. depur. salmiak) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. do 10·0 *p. die* w proszk., pig., powid., rozczyn., mixt.; zewn. jako zasypka; do płukanek (1—3%), do zmywań, kąpieli (50·0—100·0), penzlow. (3—5 : 50) i wziewań; także do maści i linim. (1 : 5 – 10). 10·0 = 3 kr. Są także pastylki salmiak. (Tablettes pectorales). — **Am. chlorat. ferrat.** (Ferrum ammoniatum) 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. w rozp. lub mixt. (2—5%). 10·0 = 5 kr. — **Amm. jodatum** (zaw. 63% jodu) 0·10—0·6 *p. d.* k. r. d.; do maści (1 : 20—50). 1·0 = 7 kr. — **phosphoricum** 0·5—4·0 *p. d.* k. r. d. aż do 6·0 *p. die* w rozpuszcz., 1·0 = 2 kr.

Am. picrinicum (picronitricum) 0.05—0·10 *p. d.* k. r. d. aż do 0·4 *p. die.* Łatwo wybuchający!

— **sulfoichtyolicum** zob. **ichtyol.**

— **valerianicum** 0·1—0·3 *p. d.* k. r. d. aż do 1·0—4·0 *p. die* w pig., mixt., 1·0 = 10 kr.

***Amygdalae amarae** (Semen amygd. amar.) wewn. w emulzyi ze słodk. migd., zewn. w proszku i w pastach. 10·0 = 8 kr. — ***dulces** 1 : 25 do emulsyi. — ***Emulsio amygdalina** (Amygd. dulc. decortic. 25, Sach. 15, Aqu. 250). — ***Ol. amygd.** łyżeczkami czysty, albo z wodą jako emulsya fałsz., wreszcie jako mixt. oleosa 10—20 : 200 Aqu.; zewn. jak ol. oliv. 10·0 = 6 kr. — **Ol. amygd. amar. aether.** ¼—1 kropli (0·01—0·05) rozp. w alkoh. albo eterze, także na cukrze, albo w emuls., ext. czysty albo w miesz. do wcierań, maści (0·1 : 10·0). 1·0 = 8 kr. — ***Syrup. amygdalinus.** 10·0 = 4 kr.

Amylenum hydratum (Amylenhydrat) (Hypnostic. i sedativ.) 3·0—5·0 *p. d.* rozp. w wodzie, także w lewatywie. 1·0 = 6 kr.

***Amylium nitrosum** (Amylnitrit.) 1—5! kropli *p. d.* do wziewań; podsk. (1 : 10 Spirit.) 1·0 = 3 kr.

***Amylum** (Tritici) jako constit. do proszk., do mucil., consp.;

zewn. jako zasypka; także do lew. (1—2 łyżeczki zagotowane z 200·0 aquae). 100·0=15 kr.

***Amylum Marantae pulv.** (Arrow-root) (1—2 łyżeczki zagotow. z filiżanką rosołu, wody, mleka). 100·0=30 kr.

Analgen (antirheum., antineuralg.) 1·0 *p. d.*, skuteczny jako antineuralg. 1·0=20 kr.

***Angelicae** rad. pulv. 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d.; Inf. 5—8% 10·0=6 kr.

Extr. angelic. 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. 1·0=3 kr.

Spirit. angel. composit. 10—20 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0=4 kr.

Angusturae cortex 0·2—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, lub dect. (5·0—15·0:100—200). 10·0=4 kr.

Anilinum sulfuric. 0·05—0·12 *p. d.* 1—3 r. d. w proszku, pig. w rozp. (0·05—0·20:150); ext. w maściach (1:20—30). 1·0=2 kr.

***Anisi fructus** (Semen anisi vulg.) 0·3—1·5 w proszku, inf. (3—5%). 10·0=6 kr. — **Ol. anisi vulg.** 1—3 kropli k. r. d. w elaeosacch. 1·0=4 kr. — ***Spirit. anis. vulg.** ½—2 łyżeczek k. r. d. 10·0=3 kr.

— **stellati fructus** jak poprzedni.

Anthrarobinum zob. **Chrysarobinum.** 1·0=6 kr.

Antidotum arsenici = Liquor ferri sulfuric. oxyd. 100, Aquae 200, do tego przy ustaw. mięszaniu 15 Magn. ust. z 250·0 Aqu. winien być zawsze świeżo przygotowywany, podaje się łyżeczkami co ¼—½ godziny.

***Antifebrinum** 0·25—1·0! *p. d.* k. r. d. do 2·0! *p. die* jako antipyr., rheumat., neuralg., w proszk., pigułk., rozp.; zewn. jako antisept. 1·0=2 kr.

Antipyrinum 0·5—1·0—3·0 *p. d.* 3—4 r. d. aż do 8·0 *p. die* (dzieciom najw. 0·75 *p. d.* 3—4 r. d.) jako proszek lub mixt.; zewn. jako zasypka, także do lewatyw; do wstrzykiwań do cewki ½—1½%. 1·0=10 kr.

Antiseptol (Cinchoninum jodosulphuric.) zaw. 50% jodu, ma zastęp. jodoform.

Antitoxin c. tetanum Tizzoniego do zastrzykiwań podskórnych w tetanus. 4·0=75 złr.

Apiolum cryst. album 0·25—1·0! *p. d.* k. r. d. aż do 4·0 *d. die* w proszku lub syrupie, polec. w zimnicy i dysmenorrhoe. 0·1=4 kr.

Apocodeinum 0·01—00·3 *p. d.* k. r. d. aż do 0·08 *p. die* w pig. lub w rozpuszcz.; działa podobnie jak apomorph. 0·1=8 kr.

***Apomorphinum** hydrochl., jako expec. 0·001—0·005 *p. d.* w proszk., piguł., mixt.; jako emetic. 0·01! *p. d.* aż do 0·05! *p. die*; także podskórnie jako emetic. w dawce 0·001—0·01; dzieciom 4-tą część dawki lub 0·01—0·03 w lewatywie. 0·01=2 kr.

***Aqua amygdalar. amar. concentr.** (zawiera na 1000 części 1 część bezwodn. kw. sinowodorowego), 0·5—1·5 (10—40 kropli) *p. d.* aż do 5·0! *p. die* czysta kroplami albo w mixt. 10.0 6 kr.

— ***amygd. am. diluta** (na 1.000 częci: 0·05 bezw. kw. sinwdr.) łyżeczkami czysta albo w mixt. 10·0=1 kr.

***Aqua aromat. spirit.** do nacierań. 100·0 = 14 kr.
— ***Goulardi** zob. plumbi acet.
— ***calcis** (Aqua calcariae) z. calcium oxydat. 100·0 = 3 kr.
— ***carbolisata** (zaw. 33 części kw. karbolowego i 967 części wody) do opatrunków i desinfekcyi. 100·0 = 3 kr.
— ***carminativa** (Flor. chamom. roman. 100, cort. citr., fol. menth. crisp., fruct. carvi., coriandr., foeniculi *āā* 30·0 : 4000 Aqu.) łyżeczkami. 100·0 = 3 kr.
— ***chlori** (Aqua chlorata) zób. Chlor. solut. 10·0 = 3 kr.
— ***cinnamomi** zob. cinn. cortex.
— ***foeniculi** zob. foen. fruct.
— **hydrosulfurata** przy zatruciu metalami 150·0 — 500·0 czysta albo rozc. wodą, łyżkami. 10·0 = 3 kr.
— **kreosoti** (Aqua Binelli) łyżeczkami, także zewn. do przepłukiwań.
— ***laurocerasi** (10·0 zaw. 0·6 bezwodn. kw. sinowodorow.) używ. jak Aqu. amygd. amar. concentr. 10·0 = 4 kr.
— ***melissae** jako corrig. do mixt. 100·0 = 13 kr.
— **menthae crisp.** tak samo. 100·0 = 20 kr.
— ***menthae piperitae** tak samo. 100·0 = 16 kr.
— **phagedaenica** zob. Hydragr.
— **picis** zob. pix liquida.
— ***plumbi** zob. plumb. acet.
— ***plumbi spirit.** (a. Goulardi) zob. plumb. acet.
— ***rosae** zob. rosae flor.
— ***rubi idaei** zob. Fruct. Rub. id.
***Araroba** zob. Chryzarobin. 1·0 = 5 kr.
Arbutinum 0·5—1·0! *p. d.* aż do 4·0! *p. die* w proszku lub mixt., stos. w zap. nież. pęcherza i w chorobach nerkowych. 1·0 = 20 kr.
Arecae nuces pulv. pod. przeciw tasiemcowi w dawce 4·0 6·0 w proszku. 10·0 = 8 kr.
Argentum chloratum (muriaticum) 0·01—0·10 *p. d.* 2—4 r. d w proszku, pig. 0·1 = 3 kr.
— **foliatum** używ. do powlekania pigułek.
— **jodatum** 0·005 *p. d.* jak Arg. chlorat. 1·0 = 50 kr.
— ***nitricum crystallis.** 1·0 = 10 kr. i ***nitricum fusum** 1·0 = 12 kr. wewn. po 0·005—0·03! *p. d.* 2—4 r. d. aż do 0·20! *p. die* w pig. past. rozcz. w subst., w zgęszcz. lub rozpuszcz. (1 : 1—2) jako środek żrący; także jako crayon; w rozcieńcz. do przestrzykiwań (0·10 — 1·0 : 100 Aqu.), do wziewań (0·01 — 0·3 : 100), do penzlow. (1·0—10·0 : 100), do ócz (0·01— 1·0 : 100), w maści (0·20—0·80 : 10·0), także w proszku (0·1—0·5 : 5·0 cukru lub ałunu) do wdmuchiwań do gardła lub krtani.
Arg. nitric. c. kalio nitrico (Lapis infernalis mitigatus, zaw. 1 arg. n. i 2 k. nit.) jako śr. żrący. 1·0 = 6 kr.
Argilla alba s. Bolus a. jako constit. do proszk., pig., także zewn. jako zasypka. 100·0 = 12 kr.
Aristol (Dithymoldijodid) rozp. w oliwie i paraf., stos. w chorobach skóry i nosa (lupus) w 10% maści lanolin. 1·0 = 30 kr.

***Arnicae flores sciss.** 10·2 = 2 kr. i ***Radix** 10·0 = 3 kr. wewn. 0·3—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., inf. (2·0 - 10·0 : 100·0); zewn. jako tabaka, także do okładów i lewatyw (inf. 5·0 - 20·0 : 100). **Extr. flor. arn.** 0·7—0·5 *p. d.* 1·0 = 4 kr.— **Extr. rad. Arn.** 0·2—1·5 *p. d.* 1·0 = 4 kr.

***Tinct. Arnicae** 0·2—0·5 *p. d.*; zewn. do wcierań, okład. i t. d. 10·0 = 3 kr.

Artemisiae Hb. pod. jak Hb. absinthi. **Rad.** Art. w proszk. 0·1—2·0 *p. d.* albo w inf. 2—5%; 100 = 12 kr. — **Extr. Art.** 0·10—0.5 *p. d.* 1·0 = 6 kr.

***Asa foetida** (Gummi resina dep.) wewn. 0·3—0·5—1·0 k. r. d. w pig. lub zawiesinie 2·0—6·0 : 100, także w lewat. 3·0—10·0 (w emuls. z żółtkiem). 10·0 = 9 kr.

Tinct. as. foet. 20—60 kropli *p. d.* czyst. albo w mixt 10·0 = 4 kr.

Asaprol proszek rozp. w wodzie i wysk. (antipyr. i antirheum) 1·0—4·0 *p. die.* 1·0 = 12 kr.

Aseptolum (Acid. sozojodolicum) gęsta ciecz działa antysp. 3—5% rozcz. wodnym; rozp. w oliwie, glyc., lub alkoh. nie działa. 10·0 = 30 kr.

Asparaginum (diuretic.) 0·05—0·10! *p. d.* aż do 0·30 *p. die* w proszku, pig. 0·1 = 2 kr.

Atropinum purum nieuż.

— **sulfuricum** 0·0002—0·001 *p. d.* aż do 0·003! *p. die*, w pig., proszk. lub w rozp.; zewn. do oczów (0·10—0·5 : 100·0 Aqu.), podskórnie 0·0002—0·001 (2—10 przedziałek strzykawki Pravaca z rozcz. 0·01—0·05 : 10 Aqu.) również razem z morf. (Atrop. sulf. 0·02, morph. mur. 0·4; Aqu. dest. 20·0), w maści i linim. 0·2—0·5 : 100. 0·1 = 20 kr.

— **valerianicum**, wewn. jak sulf. 0·01 = 4 kr.

***Aurantii fructus cort.** (flavedo cort. aurant.) 0·3—2·0 *p. d.* 2—4 r. d. w proszku. Inf. 5—12%, 10·0 = 6 kr. — **Extr. aurant.** 1·0 = 3 kr.

***Folia aurant.** 1·0—4·0 *p. d.* inf. jak cort. 10·0 = 2 kr.; tak samo **flor. aurant.**

***Aqu. flor. aurant.** (Aqua naphae) 10·0 = 4 kr. — ***Ol. flor. aurant.** 1·0 = 60 kr. — ***Ol. cort. aur.** 1·0 = 4 kr., ***Ol. Bergamott.** 1·0 = 3 kr. — ***Syrupcort aur.** corrig. do mixt. 10·0 = 3 kr.; tak samo **Syrup aur. flor.** ***Tinct. aur. cortic.** 20—60 kropli. 10·0 = 4 kr.

***Auro natrium chloratum** wewn. 0·003—0·03! *p. d.* 1—2 r. dz. aż do 0·05! *p. die* w pigułk., pastylk., proszkach lub w rozp. (in vitro nigro); jako woda do ócz (0·1—0·2 : 100), w maściach 0·2 : 5; 0·01 = 4 kr.

Aurum chloratum wewn. 0·002—0·01 w rozp.; zewn. jako środek żrący. 0·01 = 6 kr.

— **foliatum** do powlek. pig.

— **jodatum** stos. w kile.

— **oxydatum** 0·005—0·05 w proszk. i pig.

***Axungia porcina** (porci Adeps suillus) tłuszcz do maści. 100 = 20 kr.

***Axungia porci benzoata** 10·0 = 5 kr.
Balsamum canadense 10·0 = 10 kr.
— ***Copaivae** wewn. 0·5—2·0—3·0 t. j. od 10— 40 i 60 kropli *p. d.* aż do 20·0! *p. die* w pig. a najczęściej w kapsułkach (capsulae gelatin.) razem z ext. cubeb., także w emulsyi (15·0 z 7·5 Gummi mimos. i 100·0—150·0 Aqu.) zewn. do lewatyw (7·0—15·0), do nacierań. 10·0 = 7 kr.
— **Nucistae** zewn. do nacierań.
— ***peruvianum** wewn. 0·1—1·0 *p. d.* aż do 5·0 *p. die*, w pig., past., elect. lub emulsyi; zewn. czysty lub w maściach używ. do opatr. ran; rozp. w alkohol. jako płukanie, tinct. do zębów i t. d. jako antiscabiot. 10·0—15·0 na jedno wtarcie, wreszcie do celów kosm. 10·0 = 24 kr.
Syrup bals. peruv. czyli Syr. balsamicus — expect. i corrigens.
— ***tolutanum** stos. jak bals. peruv. 10·0 = 12 kr.
— ***vitae Hoffmani** (mixt. oleoso-balsamica) 5—20 kropli *p. d.*; do wąchania, nacierań, także do kosmet. 10·0 = 8 kr.
***Bardanae rad.** Dct. (10·0—50·0 : 100—500 Col.). 10·0 = 2 kr. także **Extr. Bardanae** 0·5—1·0 *p. d.* 1·0 = 3 kr.
Barium chloratum wewn. 0·02—0·1 *p. d.* aż do 0·50! *p. die* w pig.; zewn. 0·5—2·0 : 100. 10·0 = 3 kr.
***Belladonnae rad.** wewn. 0·01—0·07 *p. d.* do 0·3! *p. die* w proszk., pig., inf. (0·3—1·0 : 100), wziewań (0·5—1·0 : 100), przestrzykiwań (1—4%), okładów (2—5%) i maści (1—5 : 10). 1·0 = 1 kr.
— **Extr. rad. Bellad.** 0·01—0·05 *p. d.* aż do 0·2! *p. d.* w proszk., pig. 1·0 = 10 kr.
***Fol. Belladon.** 0·05—0·2! *p. d.* aż do 0·6! *p. die* w proszk. pig.; inf. (0·5—1·5 : 100); jako cygareta do palenia, do miejsc. kąpiel.; do okładów, przestrzyk., do wziewań (0·5—1·0 : 100) lewatyw, jako woda do óczu (1·0—3·0 : 25). 1·0 = 1 kr. — ***Extr. fol. Bellad.** 0·01—0·05, aż do 0·2! *p. die.* 1·0 = 6 kr. — ***Tinct. fol. Bellad.** wewn. 1—10 kropli, 1·0! *p. d.* aż do 4·0! *p. die.* 10·0 = 5 kr.
Benzinum Petrolei (Benzin) wewn. 0·2—1·0 (5—25 kropli) mixt. i kaps. 2—3 r. dnia, do nacierań (1 : 2—4 tłuszczu); do lewatyw i wziewań. 100·0 = 10 kr.
***Benzoë, Resina Benzoë** wewn. 0·2—1·0 *p. d.* w pig., emulzyi; do proszku do zębów, do płukanek (2—4%), do wody do oczu (1—2%) do środk. kosm. 10·0 = 10 kr.
Tinct. Benz. do wody do zmywań, do okład. 10·0 = 4 kr.
Benzonaphtol (Acid. benz. i naphtol) proszek podaw. wewn. 0·50 *p. d.* aż do 5·0 *p. die* (dzieciom aż do 2·0 *p. die*), jako antysept. kiszkowy. 1·0 = 4 kr.
Benzolguajacol czyli **Benzosol** (Acid. benz. i guajacol.) proszek używany w gruźlicy w miejsce kreozotu. 0·25—0·75 *p. d.* 2—3 razy dz. 1·0 = 20 kr.
Benzol stos. jak Benzin 1·0! *p. d.* aż do 6·0! *p. die.* 10·0 = 5 kr.
Berberidis aquifolii rad. i **tinct.** jako tonic. 15 kropli, aż do łyżeczki *p. d.* k. r. d. 1·0 = 3 kr.

Berberinum muriaticum i **phosphoricum** 0·03—0·05 *p. d.* 0·1 = 2 kr.
Betolum, Betol czyli **Naphtosalol** (połącz. kw. salicyl. z napht.) proszek, polecamy przeciw gośćcowi, nieżytowi pęcherza, w chorobach kiszek z rozkładem treści jelit; 0·3—0·5 *p. d.* 2—4 razy dnia, aż do 2·0 *p. die* w proszku. 1·0 = 8 kr.
Bismuthum benzoicum v. **subbenzoicum** proszek używany jako zasypka na wrzód miękki. 1·0 = 10 kr.
— **carbonicum** 1·0 = 6 kr. i **citricum** 1·0 = 8 kr. używa się jak B. subnitr.
— **ammoniato citricum** 0·2—0·5 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszku.
— **lacticum crystalisatum** 0·05—0·2 *p. d.* 2—4 razy dz. 1·0 = 12 kr.
— **oxyjodatum** v. **subjodatum** 1·0—2·0 *p. die*; zewn. jako zasypka i do maści. 1·0 = 10 kr.
— **salicylicum** 0·3—1·0 *p. d.* 2—4 razy dz. aż do 12·0 *p. die* w pig. i w proszk. 1·0 = 6 tak samo używa się **B. subsal.**
— ***subnitricum** czyli **Magist. bismuthi** 0·20—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. (dzieciom w rozwolnieniu 0·2—0·4 co 2—3 godz.) w proszk. i pig.; zewn. jako proszek do wdmuchiwań do gardła, nosa, krtani; do wstrzykiwań (w wiewiórze) (4—12%); także do maści (3—10%). 1·0 = 5 kr.
— **tannicum** 1·0 = 6 kr. jak subnitr.
— **valerianicum** 0·03—0·15 *p. d.* w proszk. lub pig. 1·0 = 6 kr.
Blattae orientales 0·06—1·0 *p. d.* w proszk. (jako diaphoretic.) także w inf. lub decoct 5—10%; 1·0 = 8 kr.
Tinct. blatt. 15—40 kropli *p. d.* 10·0 = 40 kr.
***Bolus alba** zob. **Argilla alb.**
***Borax** (veneta) czyli Natrium biboracicum, wewn. 0·5—2·0 *p. d.* k. r. dz. w proszku, rozp. w mixt., lub w linctus; zewn. do płukanek do ust i gardła (2—5%), do penzlowań (1·0—5·0 : 25·0), do zmywań (10·0—20·0 : 100), przestrzykiwań (1·0—5·0 : 100·0), wziewań i maści (1 : 3—10). 10·0 = 3 kr.
Bromalum hydratum (Bromalhydrat) wewn. 0·05—0·10—0·50 *p. d.* k. r. dz. w pig. lub w rozp. 0·1 = 5 kr.
Bromoformium podaw. dzieciom w kokluszu po 2—6 kropli na łyżce z wodą. 1·0 = 7 kr.
Bromum wewn. 0·003—0·02 *p. d.* aż do 0·1 *p. die* w wodzie lub alkoh. rozcz.; Aqua Bromi czyli bromata 0·25 : 25·0 wewn. 5—15 kropli; do penzl. w błonicy gardła 0·25—0·50 : 100 albo razem z kali brom. aa.; zewn. do okładów, przestrzyk., wziewań (Bromi 1·0 : 500·0) do maści (1·0—2·0 : 50·0—100·0). 0·1 = 1 kr.
— **chloratum** 0·10 *p. d.*, 0·1 = 2 kr.
Brucinum wewn. 0·005—0·1! *p. d.* 2—3 r. dz. w pig. lub z rozcz. alkohol. (1·0 : 25·0) kroplami (2—25). 0·01 = 1 kr. — także **Bruc. nitricum** i **sulfuricum.**
Bryoniae rad. 0·5—2·0 *p. d.* w proszk. lub inf. (5—15·0 : 100 — 200 col.) purgans. 10·0 = 5 kr.
***Bulbus scillae** zob Scill. Bulb.
Butyrum cacao zob. Cac. Sem.

Butyl-Chloralum hydratum, Crotonchloral hydrat wew. 0·1—0·3 *p. d.* w większej dawce 0·3—0·6 *p. d.* działa nasennie pod. w rozp. z dodat. glyc. lub alkoh. 1·0 = 15 kr.
Cacao Semen v. Fabae cac., Dct. (15·0 : 100—200). 10·0 = 2 kr.
Sem. Cac. express. (Cac. odtłuszcz.) — **Oleum (Butyrum) Cacao** 0·5—2·0 *p. d.* w proszk., past., zawies.; jako constit, do maści, suppos., baccill. 10·0 = 6 kr.
Cacti glandiflori Tinct. składu niepewn. lub pewniejszy **fluidextract Cact. gl.** jako analeptic. kroplami 5—15 *p. d.* 2—3 razy dziennie. 1·0 = 4 kr.
Cadmium sulfuricum 0·005—0·01 w pig. i rozp.; jako woda do öcz (0·05—0·2 : 10·0) do przestrzykiwań (1—2%) do maści (0·1 : 3—6) 1.0 = 3 kr. — podobnie **C. bromatum, C. jodatum.**
Caincae Rad. (Diuret.) 0·3—1·0 *p. d.* w proszku, inf. lub dct. 5·0—30·0 : 100—200 Col. 10·0 = 8 kr. — **Ext. ca.** 0·3—05 *p. d.* 1·0 = 14 kr.
***Calami Rad., Rhizoma** (Rad. acori cal.) 0·5—2·0 *p. d.* w proszk., pig., inf. (5·0—15·0 : 100 Col.); do proszku do zębów, dzieciom do gryzienia. 10·0 = 5 kr.
Extr. Cal. 0·1—0·5 *p. d.* 10·0 = 56 kr. — **Oleum cal.** ½—2 kropli *p. d.* w emuls. — **Tinct. cal.** 10—60 kropli *p. d.* używ. do płuk. do ust, tinct. na zęby. 10·0 = 3 kr.
***Calcaria chlorata** zob. Calcium hypochlorosum.
— **usta** zob. Calc. oxydat.
— **saccharata** 0·5—1·0 *p. d.*; w dużych dawkach podaje się w zatruciu zgęszcz. kw. karbol.
***Calcium carbonicum nativum** (Creta alba, kreda) jako proszek do zębów i t. d. 100·0 = 10 kr. — ***Calcium carb. purum** (praecipt., Calcaria carbonic.) 0·20—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., mixt.; także zewn. w proszk. 10·0 = 15 kr.
— **chloratum** (fusum) 0·1—0·6 *p. d.* w rozp.; do opatr. 1 : 24, do oczów (0·1—1·0 : 100) do kąpieli (30·0—100·0 na kąpiel). 10·0 = 5 kr.
***C. hypochlorosum** v. Calcaria hypochlorosa, calcaria chlorata (Chlorkalk) wewn. 0·05—0·6 *p. d.*, 4—6 r. d. pastyll. lub wodnej mixt.: zewn. do płukań (1·0—4·0 : 100), do perzlow. (0·5—1·5 : 25), do przestrzykiwań (0·05—0·1 : 100), do kąpieli 150·0—400·0), maści (1·0—10·0). Do nakadzań i desinfekcyi (rozwiesza się płótna namoczone w rozp. C. hyp.). Podskórne wstrzykiwanie 2% rozcz. polecane przeciw ukąszeniu jadowitych wężów. 100·0 = 7 kr.
***C. oxydatum** (Calcaria usta s. caustica) tylko zewn. jako środek żrący, jako Pasta caustica viennensis (zaw. kal. caust. 5 części na 6 cz. Calc. oxyd.). 100·0 = 8 kr.
— **extincta** używ. do wytw. **Aqua calcis** (Aqu. calcariae) wewn. jako antacidum 50·0—200·0 *p. d.* aż do 300·0—600·0 *p. die* z mlekiem; zewn. do płukań, wziewań, okładów. — **Linimentum calcis** (Stahli) używ. w oparzeniach jest miesz. Aqu. calc. z ol. oliv. *āā*.
Calcium phosphoricum (Calcaria phosph.) 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d. w pr. 10·0 = 20 kr.

Calcium hypophosphorosum 1·0=3 kr. i **C. sulfocarbolicum** po 0·2 *p. d.* k. r. d.
— **sulfuratum** najcz. zewn. w maściach (1·0—3·0:25) do kąpieli (50·0—120·0). 10·0=2 kr.
— ***oxysulfuratum** do solutio Vlemingkx'a, do kąpieli. 100·0=20 kr.
— **sulfurato-stibiatum** 0·1—0·3 *p. d.* 2—4 r. d. w pig., proszk.
— **sulfuricum ustum** czyli gips do opatrunków. 100·0=2 kr.
***Camphora** wewn. 0·03—0·2 *p. d.* k. r. d. jak excit., 0·3—0·5 *p. d.* 1—2 r. d. jako sedativ. w proszk. (in charta cerata) pig., mixt., emulz. Także do wziewań, nakadzań, jako proszek do nosa, do płukań (0·2—1·0:100), lewatyw (0·3—1·0), maści (3·0:25) mydeł, do podsk. wstrzyk. (1:12 Spir., albo 1:5 Aeth., lub oliwy); jako excit. całą strzyk. Pravaza na raz). 10·0=6 kr. — ***Ol. camphorat** zaw. 1 C. na 3 ol. oliv. 10·0=6 kr. — ***Spirit. camphorat** zaw. 1 C. na 9 Spirit.; do wcierań, zmywań. 1·00=2 kr.
Camphora monobromata 0·1—0·5 *p. d.* k. r. d. aż do 3·0 *p. die* w proszkach, kapsułkach, pig. kołacz. (trochisci). 1·0=3 kr.
— **carbolisata** używ. do opatr. składa się z 10 cz. rozc. kw. karb. i 25 cz. Camph. pulv.
Cancrorum lapid. pulv. po 0·1—0·3 *p. d.* do proszków. 10·0=10 kr.
***Cannabis indicae herb.** 0·2—0·5 *p. d.* w proszk., inf. (2·0—5·0:100—200) do wziewań, do cygaret. 10·0=3 kr.
***Extr. cannabis indicae** 0·03—0·1! *p. d.* jako sedat., 0·1—0·2—0·3! *p. die* jako hypn., w pig., past., mixt., rzadko w maściach (0·2—0·5:10). 1·0=8 kr.
Resina cannab. 0·2—0·5 *p. d.* — **Tinct. cannab. ind.** 5—20 kropli aż do 1·0! *p. d.* a 4·0! *p. die.* 10·0=6 kr. — **Haschisch pur.** (Churrus) 0·01—0·05 *p. d.*
Cannabinum purum 0·05—0·3 *p. d.* i **Cannabinum tannicum** (hypnotic) po 0·25—0·5 w pr. 0·1=6 kr.
***Cantharides** wewn. 0·015—0·05! *p. d.* k. r. d. aż do 0·2! *p. die*, w proszk., pig.; zewn. w proszku lub maści (1·0:8—10) w plastrze. 10·0=14 kr.
Collodium Canth. (1:5 Coll.).
***Emplastr. canth. ordin.** (vesicat). 10·0=11 kr. — **Empl. canth. perpetuum.** 10·0=16 kr. — **Oleum canthar.** 1—6 kropli (0·05—0·3) *p. d.* w kaps., proszk., emulsyi; do maści i wcierań.
***Tinct. canthárid.** 0·1—0·5! *p. d.* aż do 1·0! *p. die*; zewn. jak canth. 10·0=6 kr.
Cantharidinum do zewn. użytku i **Cocain cantharidin** polec. do wstrzyk. pods. w gruźlicy krtani. (0·0001). 0·01=6 kr.
***Capilli Veneris Hb.** 10·0=2 kr. i **Syrup Capill. Vener.** 10·0=4 kr.
Capsici fructus 0·05—0·2 *p. d.* 3—4 r. d. w pr., pig.; zewn. do katapl. 10·0=4 kr.

Tinct. capsici 10—30 kropli (0·3—1·0) *p. d.* z wodą lub klejkiemi śr.; zewn. do wcierań, krople do zębów. 10·0=4 kr.
***Carbo ligni depuratus** (Carb. vegetabilis) 0·5—2·5 *p. d.* w proszk., zewn. do proszku do zębów, do płukanek (3·0—5·0 :100), do maści (10·0:25·0). 100·0=14 kr. Tak samo używ. — **Carb. animalis.** 1·0=3 kr. — **Carb. panis.** 10·0=5 kr.— **Carb. spongiae.** 10·0=10 kr.
***Cardamomi fructus** (semen) 0·3—1·0 *p. d.* jako składnik Species arom., niekt. tinct. i innych śr. 1·0=4 kr.
Cardui benedicti Hb. 1·0—2·0 *p. d.* w proszk., inf. lub decoct. (5·0—15·0:100). 10·0=5 kr. — **Extr. card. ben.** 0·5—2·0 *p. d.* 2—3 r. d. w pig., mixt. 1·0=2 kr.
Carpainum hydrochloricum alkaloid z grupy Sparteiny stos. w angina pectoris i w wadach serca 0·006 *p. d.* aż do 0·03 *p. die.*
***Carrahgeen** Dct. 3·0—5·0:100—500 Col. 10·0=2 kr.
***Carvi fructus** (Sem.). 10·0=5 kr. — **Ol. carvi.** 1·0=4 kr.— **Spirit. carvi** mają podobne zastos. jak Anis fr.
***Caryophylli** (flores) wewn. po 0·3—0·6 w proszk., inf. (2·0—6·0:100—200 Coll.), do proszku do zębów, do płukania i tict. 10·0=8 kr. — **Oleum caryoph.** $\frac{1}{2}$—2 kropli, zewn. do nacierań. 1·0=2 kr.
Cascarae sagradae cortex czyli **cortex Purshiani** 0·5—2·0 *p. d.* w inf. 10·0=3 kr. — **Extr. fluid Casc. Sagr.** $\frac{1}{2}$—1 łyżeczki k. r. d. do 4·0 *p. d.* a 10·0! *p. die* czyste albo w syrupie. 10·0=10 kr.
Cascarae amargae cort. także jako extr. fluid. po 40—50 kropli *p. d.* 2—4 r. d. (w syphilis). 1·0=3 kr.
***Cascarillae cortex** 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d. w pr. lub lepiej w inf., decoct. (10·0—20·0:100—200) Col.). 10·0=5 kr. — **Extr. Cascarillae** 0·3—1·5 *p. d.* w pig. 1·0=4 kr. — ***Tinct. Cascar.** 20—40 kropli aż do 10·0 *p. die.* 10·0=5 kr.
***Castoreum (canadense)** 0·1—1·0 *p. d.* 2—4 r. d. w pig., proszk. 0·1=7 kr.
***Tinct. castorei** 10—60 kropli *p. d.* 1·0=5 kr.
Cast. sibiricum tak samo jak canad. (droższe).
***Catechu** (Terra japonica) 0·5—1·5 *p. d.* w pig., proszk., rozp. w wodzie lub alk. (3—5%); do proszku do zębów, do past i tinctur. 10·0=7 kr. — ***Tinct. catechu** 10—60 kropli *p. d.*; 10·0=4 kr.
***Centauri minoris Hb.** 1·0—2·0 *p. d.* w proszku; w inf. (5—15%). 100·0=40 kr.
***Extr. cent. min.** 0·5—2·0 *p. d.* 2—3 r. d. pig., mixt. 10·0=33 kr.
***Cera alba** 10·0=5 kr. i ***flava** 10·0=4 kr. wewn. w emuls. (15·0:200 z żółtkiem lub 15·0 gummi arab.); jako constit. do maści, plastrów, świeczek itd.
— **japonica** tak samo. 10·0=3 kr.
Cerasorum syrupus corrig. i const. 10·0=6 kr.
***Ceratum fuscum** zob. Plumbum.
Cereoli laseczki giętkie, cienkie; mogą być pociągane środk. lecznicz. i wprowadzone w rozm. przewody, przetoki i t. d.

Cerium oxalicum 0·05—0·1—0·3! *p. d.* aż do 1·0! *p. die* w proszk. lub pig.; polec. w vomitus gravid, dyspeps. 1·0 = 2 kr.
Cerussa zob. Plumb. carb.
***Cetaceum** (sperma Ceti) przeważn. zewn. do plastrów, maści (1:2 ol. oliv.)10·0 = 5 kr.
Ceratum cetac. 10·0 = 8 kr.
Cetrarinum (otrzym. z lichen. islandic.) w pig. po 0·05—0·5 *p. d.* pół godz. przed jedz., poprawia apetyt. 0·10 = 30 kr.
***Chamomillae vulg. flores** 1·0—5·0 *p. d.* w proszk., inf. (5·0—15·0:100—200 Col.) do species; zewn. do suchych lub wilg. okładów, do przestrzykiwań (25%) do kąpieli (300·0—750·0 na kąpiel). 10·0 = 5 kr. — **Aqu. chamomill.** do mixt. 100·0 = 10 kr. — **Extr. Chamomill** 0·5—1·5 *p. d.* 1·0 = 2 kr. — **Ol. Chamomill. aeth.** ½—2 kropli *p. d.* 0·1 = 8 kr. — **Syr. Chamom.** Corrig. 10·0 = 4 kr. — **Tinct. Chamom,** 10—30 kropli *p. d.* 2—4 r. dz. 10·0 = 3 kr.
Chelidonii Hb. 10·0 = 2 kr. — **Extr. Chelidonii** 0·1—0·5 *p. d.* w pig., mixt. 1·0 = 6 kr.
***Chenopodii ambrosioïdes Hb.** 0·5—4·0 w proszk. spec. Inf. (10·0—30·0:100—200 Col.); do okładów. 10·0 = 3 kr.
***Chinae cortex fuscus** 10·0 = 10 kr., **Cort. chin. calisayae** 10·0 = 16 kr. i **Cort. chinae ruber** 10·0 = 40 kr. (Pharmakopea nie rozróżnia poszczególnych rodzajów kory tylko oznacza, że ma zawierać przynajmniej 5% alkaloidu) 0·5—1·5 *p. d.* w proszk., electuarium, pig., mixt., inf., lub decoct., (5·0—25·0:100—200 Col.); kawa chinowa, czekol. ch., wino chinowe.; zewn., do zasypek, proszku do zębów, okładów; inf. lub doct. do płukania ust, przestrzykiwań, lewatyw. — ***Extr. Chinae aquosum** w 5% rozp. łyżkami 1·0 = 10 kr. i **Extr. Chinae spirituos.** 0·3—2·0 *p. d.* w pig., mixt. i zewn. do tinct. pomad.; — **Tinct. chinae** 1·0—5·0 *p. d.* 10·0 = 6 kr. i ***Tinct. chinae comp.** ½—1 łyżeczki *p. d.* 2—4 r. dz. kroplami albo w mixt. 10·0 = 4 kr.
Vinum chinae 10·0 = 7 kr.
Chinidinum hydrochloricum
— **salicilicum** 0·10 = 6 kr.
— **sulfuricum** (Conchinin) 1·0 = 6 kr.
— **tannicum** 0·10 = 6 kr. stos. jak sole chininy.
Chininum czysty alk. 0·03—1·0 w pr., pig., w rozp. w alkoh. lub aeth. mało używ. tylko sole;
Chininum arsenicicum 0·003—0·01 w pig. 1.0 = 18 kr.
— **bihydrochloricum** 0·1 = 4 kr.
— **bihydrobromicum** 0·50—1·0 w proszku lub podsk. (1·0—3·0:10 Aqu.) 0·1 = 4. kr
— ***bisulfuricum** (rozp. w 11 częściach wody) stos. jak sulf. 1·0 = 8 kr.
— **citricum** jak Ch. sulf. 1·0 = 15 kr.
— ***ferro citricum** 0·05—1·0 *p d.* do 2·0 *p. die* w proszk. pig., rozp. 1·0 = 6 kr.
— **hydro-bromicum** 0·05—0·5 *p. d.* do 2·0 *p. die* w proszk., pig., rozp., podsk. (10%) rozcz. alkoh. 1·0 = 9 kr.

***Chininum hydro-chloricum** rozp. w wodzie — zastos. wewn. jak sulf.; do zastrzykiwań podsk. (0·15—0·25: Glycer., aqua *ãã* 0·5). 1·0 = 9 kr.
— **hydrojodicum** 1·0 = 18 kr.
— **lacticum** łatwo rozpuszcz. w wodzie. 1·0 = 18 kr.
— **phosphoricum** 1·0 = 18 kr.
— **saccharinium** mniej gorzka zaw. 36% sacchar., i 64% chininy, trudno rozpuszcz. w wodzie. 1·0 = 30 kr.
— **salicylicum** 0·1—0·5 *p. d.* do 2·0 *p. die* 1·0 = 12 kr.
— ***sulfuricum** jako tonicum 0·03—0·15 *p. d.* k. r. d.; 0·3—2·0 w ciągu 24 godzin w intermittens, neuralgiach, durze i t. d.; po 1·0—2·5 na raz w bardzo wys. gorączk. w proszk., placuszk., pig., w rozp. w wodzie, winie lub mleku; zewn. do wdmuchiwań do nosa, gardła, krtani; do przestrzykiwań nosa, cewki moczow., pęcherza (w 1%), do zastrzyk. podskórn. (1·0:10 Aqu. i kilka kropli acid. sulf., lub 1:6 Glyceryny) do maści (1:40—80) do czopków, pomad (0·5—1·0:25) 1·0 = 8 kr.
— ***tannicum** (2—4 razy większe dawki jak sulf.) w proszkach lub zawiesinie. 1·0 = 8 kr.
— **valerianicum** 0·05—0·5 *p. d.* w pr. i pig. 1·0 = 15 kr.
Chinoidinum (2—3 razy większe dawki jak chin.sulf.) 0·1—1·0—3·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., w rozp. w wodzie z dodatk. kwasu lub alkoh. 10·0 = 9 kr.
— **hydrochloricum** 1·0 = 15 kr.
— **sulfuricum** 10·0 = 9 kr.
Chinojodinum (antysept.) 0·2—0·5 *p. d.* 2—3 r. dz.; i zewn. do maści. 1·0 = 2 kr.
Chinolinum 1·0 = 4 kr. wewn. nie używany, tylko
— **salicylicum** 1·0 = 8 kr. i
— **tartaricum** 1·0 = 4 kr., jako antysept. i antypyr. po 0·5—1·0—2·0 *p. d.* do 6·0 *p. die* w proszku, mixt., do płukań, wziewań, penzlowań (3—10%).
Chloralose poł. chloralu z glykosami, środek nasenny 0·25—0·75 wywołuje sen bez dział. ubocznego. 0·1 = 12 kr.
Chloralum-butyl hydrat. zob. Butyl-chloralum hydr.
Chloralum formamidatum Chloramid, Chloralformamid, używ. jako hypnot. 4·0 *p. d.* do 8·0 *p. die* w rozp. w wodzie. 1·0 = 6 kr.
— ***hydratum** 0·1—2·0 *p. d.* co godz. jako sedat.; 1·0—3·0 *p. d.* do 6·0! *p. die* jako hypnot. (dawkę tę można w delir. potator. przekroczyć do 4·0! *p. dosi* a 8·0! *p. die* a nieraz jeszcze wyżej) w rozp. albo pig.; zewn. do lewatyw, czopków (1:4), do zastrz. podskórn. (0·5—1·0:100) także do opatryw. ran, atoniczn. wrzodów, róży (1:10—50 Aqu. albo glyc.) 1·0 = 2 kr.
***Chlorum solutum** (Aqua chlorata, Aqua chlori) wewn. 2·0—5·0 *p. d.* aż do 50·0! *p. die* w 5-krotnem rozcieńczeniu (in vitro nigro); zewn. jako płuk. do ust, gardła, do zmywań, przestrzykiwań (5·0—50·0:500·0 Aqu.) do penzlowań (1:1—5 syrupu lub miodu). 10·0 = 3 kr.

***Chloroformium** wewn. 2—10—20 kropli (0·2—1·0.) *p. d.* k. r. d. w syrupie albo z klejami, z alkoholem albo eterem, w zawiesinie, w kaps., do wziewań 2·0—10·0 czysty albo z eterem (1:9); do narkozy czysty lub z eterem i alkoholem, do maści, liniment., lewatyw (6—20 kropli), do podskórn. zastrzykiwań (0·50—1·0). 10 = 6 kr.

Aqua chloroformiata cenny antyseptyk (1·0 chlorof. : 200 Aqu.) wewn. łyżeczkami aż do 150·0 *p. d.* czystej lub w mixturze; do przepłukiwania żołądka (3·0—10·0 chlorof. na 100 Aqu.) 10 = 2 kr.; **Linimentum chloroformi** (1:2 do 10 Ol. Oliv.); **Liquor morphini chloroformiatus** 5 do 25 kropli *p. d.*

Chlormethyl ciecz łatwo ulatniająca się i parą swoją wywołująca miejscowe znieczul., stosowane w neuralg. i lumbag.

Chrysarobinum (niewłaśc. nazw. Acidum chrysophanicum) czyli anthrarobinum, araroba, proszek żółty, wewn. stosowany jako wymiot. i rozwalniaj. 0·35—1·0 w pigułkach lub rozp. w alkal. zewn. w maściach (1—5:20) w collodium, w żelatynie (5—15%). 1·0 = 6 kr.

Cichorei Hb. i **Rad.** używane jak Taraxacum. 100 = 6 kr.

***Cinae flores** (Semen Cinae) wewn. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, mixt., powidł., czokolad., w infus. 10·0—15:100; do lewatyw) 5·0—20·0:50·0—100·0 Aqu.) 10 = 4 kr.

Extract. Cinae aether. 0.30—2·0. 1·0 = 5 kr.

Cinchoninum purum 1·0 = 5 kr.; **C. hydrochloricum** i **C. sulphuricum** 1·0 = 2 kr., w dawkach o 1/2 r. większych niż chininum.

Cinchonidinum purum 1·0 = 5 kr.; **C. hydrochloricum** 1·0 = 3 kr. i **C. sulphuricum** 1·0 = 2 kr., stos. jak poprzedni. **C. tannicum** stos. jak Chinin. tannic.

***Cinnamomi cortex** (chinensis) 0·20—1·50 *p. d.* w proszku, w powidełk., w maceracyi wodnej l. winnej, w infus. 3·0—15·0:100; consperg. 10 = 6 kr. — tak samo **Cort. Cinnam. Zeylanici** 10 = 10 kr. — ***Aqua Cinnam. simplex** 100 = 11 kr. — ***Aqua Cinnam. spirituosa** łyżeczkami l. w mixt. 100 = 23 kr. — ***Ol. aether. Cinnam.** 1/2 do 2 kropli *p. d.*, corrigens. 1·0 = 4 kr. — ***Syrup Cinnam.** (10·0—20·0:100). 10 = 6 kr. — ***Tinct. Cinnam.** 10—60 kropli *p. d.*; dodatek do płuk. zębów i ust. 10 = 4 kr.

Citri fructus jako **succus citri** do mixt., saturacyi, limonad, do płuk., pedz. — ***Ol. citri** 1—3 kropli *p. d.*, corrig. — **Syrup citri** 10 = 6 kr. — **cortex fr. citri** stosow. jak **cort. aurant.** 10 = 5 kr.

***Coca** folia, wewn. 0·30—1·0 *p. d.*, 2—4 r. dz., w proszku lub decoct (2·0—10·0:100—150) 10 = 14 kr.

***Cocainum hydrochloricum** (częściej używ. niż cocain. purum, citrum, hydrobrom, salicyl.) wewn. 0·02—0·10! *p. d.* aż do 0·30! *p. die* w proszku, rozpuszcz. w wodzie, alkoh.; najczęściej zewn. do znieczulenia błony śluz. w 2—20% roztworze

czasem z morfiną; w maściach 0·20—0·30:10—20; w czopkach 0·01—0·02. 0·01 = 10 kr.
Coccionella 10 = 10 kr. i **Carminum** 0·10 = 1 kr. barwiki.
Cocculi indici fruct. wewn. 0·05—0·20; zewn. w maściach i decoct. (1—2%). 10 = 2 kr.
Cochleariae herba 100 = 36 kr.; **Spiritus cochlear.** 1·0—4·0 *p. d.* do płuk. do ust, do tynktur zęb. 100 = 20 kr.
Codeinum hydrochloricum 0·10 = 11 kr. — **C. sulphuricum** i najw. używ.: **C. phosphoricum** 0·10 = 15 kr.; wewn. 0·015—0·10! *p. d.* aż do 0·40! *p. die* w proszk., pig., mixt.; do podskórn. wstrzyk. (0·50:10 Aqu.).
Coffeae semen 10 = 5 kr.
***Coffeïnum** (Theinum — Theobrominum) wewn. 0·02—0·20! *p. d.* do 0·60 *p. die* w pig., proszk., pastylk.; podskórnie 0·01—0·02 *p. d.* rozpuszcz w chlorof. l. spiryt. 0·10 = 2 kr. — **Coff. citricum** 0·10 = 2 kr. **Coff. hydrobromicum** 0·10 = 2 kr. — **Coff. natrobenzoicum** 1·0 = 12 kr., i **Coff. natrosalicylicum** 0·10 = 2 kr.
Colchicinum 0·0005—0·003—0·009 *p. d.* w proszk., pig., rozpuszcz. 0·01 = 2 kr.
Colchici semen 0·05 = 0·25 *p. d.* w proszk., pig. 10 = 2 kr., **Acetum colchici** 1.0—2·0 *p. d.* 10 = 2 kr. — ***Tinct. colchici semin.** 0·50—1·50! *p. d.* — 5·0 *p. die* czysta lub w mixt. 10 = 5 kr.
***Vinum colchici semin.** tak samo 10 = 10 kr.
***Colla pisc.** zob Ichtyocolla.
***Collodium** tylko zewn. jako środek osłaniający 10 = 5 kr.;. **Coll. elasticum** (Ol. ricini 1·0, ol. Terebinth. 5, Collodi 94) 10 = 6 kr.
***Colocynthidis fruct.** (pulpa) wewn. 0·01—0·30! *p. d.* — 1·0 *p. die* w proszk., macer., infus. (10.0:100 Aqu. lub vinum) 1·0 = 3 kr. — **Fruct. Colocynthid. praeparat.** stos. podob. jak poprz. **Extract. colocynthid.** wew. 0·005—0·01 *p. d.* jako purg.; 0·01—0·05! *p. d.* — 0·20! *p. die* jako drastic. 1·0 = 14 kr. — **Tinct. colocynthid.** 1·0—1·50 *p. d.* — 5.0! *p. die.* 10·0 = 9 kr.
Colocynthinum 0·005—0·40 *p. d.* — 0·80 *p. die* w pigułk. 0·10 = 25 kr.
***Colombo rad.** (Calumba) 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. decoct., 5·0—15·0:100—200. 10 = 6 kr. — **Extract. Colombo** 0·30—1·0 *p. d.* — 3·0 *p. die* w proszk., pig., mixt. 1·0 = 12 kr.
***Colophonium** tylko zewnętrznie; **Empl. oxycroceum** (Coloph. 1, Cer. flav. 3). 10·0 = 14 kr.
Collyrium adstring. luteum 10·0 = 3 kr. zob. Zincum sulphur.
Conchae marinae praeparatae wewn. 0·50—2·0 *p. d.* w proszk.; zewn. do proszk. zęb. 10·0 = 2 kr.
***Condurango cortex** w infus. macer., l. decoct. (15·0—30·0: 400 aquae ad coll. 200) 1—2 łyżk. *p. d.* 2—4 r. d. 10·0 = 4 kr. —

Extract. Condur. 0·2—0·50 *p. d.* 1·0 = 6 kr. — **Vinum Condur.** łyżkami. 10·0 = 10 kr.
*__Conii maculat. herb.__ 0·05—0·30! *p. d.*, — 2·0! *p. die* w proszk., pig., infus. (1%—2%), zewn. do okładów w infus. (1—4%), do przestrzykiwań, wziewań (czasem z fol. hyoscyami). 10·0 = 4 kr.
Conii fructus 0·05—0·20 *p. d.* 2—4 r. d. 0·80! — *p. die*, **Emplastr. Conii** 10·0 = 5 kr.
*__Extract. Conii__ 0·02—0·20! *p. d.* — 0·60! *p. die* w proszk., pig., rozpuszcz., mixt.; jako woda do ócz (2—4%); do wziewań (0·10—0·20 : 100), do lewatyw (0·10—0·30 : 150), do maści (0·50—1·0 : 10·0). 1·0 = 6 kr. — **Tinct. Conii** 5—15 kropli *p. d.* 10·0 = 20 kr.
Coniinum purum 0·0001—0·001! *p. d.* — 0·003! *p. die* w pig., kropl., mixt.; zewn. rozpuszcz. w alkoh., w maści (0·01—0·10 : 10—15), 0·01 = 2 kr.—**Con. hydrobrom.** 0·10 = 20 kr.
Convallariae majalis herb. inf. 5·0—10·0 : 100—150 Col. 10·0 = 2 kr. — **Extr. conv.** 0·1—0·5 *p. d.* aż do 2·0 *p. die.* 1·0 = 6 kr. — **Tra conv.** kroplami. 10·0 = 10 kr.
Convallamarinum 0·005—0·06! *p. d.* aż do 0·3! *p. die.* 0·10 = 20 kr. — **Convallarinum** jako purgans po 0·05—0·15 *p. d.* 2—4 r. dz. aż do 0·25 *p. die* 0·01 = 11 kr.
*__Coriandri fructus__ (semen) 0·5 -1·5 *p. d.* w proszk., inf., macer. (5·0 - 10·0 : 100 Col.). 100·0 = 9 kr.
Coto cort. (antidiarrhoic.) 0·02—0·05 w proszku. 1·0 = 2 kr. — **Tinct. coto** 10—15—30 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 = 20 kr.
Cotoinum 0·005—0·08! *p. d.* aż do 0·5! *p. die*, w kaps., emulz. i mixt. 0·01 = 4 kr.
Cort. paracoto a właściwie Extr. fluidum 10—40 kropli *p. d.* 2—3 r. dz
*__Creosotum__ zob. **Kreosotum.**
*__Crocus__ (szafran) 0·2—1·5 *p. d.* w proszk., powid., inf. (2—5%); do okładów, plastrów, maści. 1·0 = 12 kr. — **Tinct. croci** 10—50 kropli. 10·0 = 22 kr.
*__Cubebae fructus__ 1·0—10·0 *p. d.* aż do 30·0! *p. die* w proszk., pig., tabl.; do przestrzyk. w inf. (10·0—15·0 : 100 Col.), do lewatyw (5·0—15·0 z żółtkiem). 10·0 = 8 kr. — **Extr. Cubebarum** 0·5—2·0 *p. d.* k. r. d. w pig., zawiesinie. 1·0 = 11 kr. — **Ol. Cubeb.** 5—15 kropli. 1·0 = 8 kr.
Cucurbitae semen (peponum) ziarnka dyni, po 30·0—60·0 w emulz. przeciw tasiemcowi. — **Ol. Cucurbit.** 15·0—30·0 *p. d.* 10·0 = 10 kr.
Cuprum aceticum rzadko wewn. po 0·006—0·06 *p. d.* w pig., proszk., rozp.; zewn. do płuk. (0·1 : 100), przestrzyk. 0·4—1·0 : 100), jako woda do ócz (0·1—0·5 : 100), do maści (1—10%). 10·0 = 6 kr.
— **aluminatum** (lapis divinus) tylko zewn. jako żrący, jako woda do ócz (0·1—0·5:100), płukanka (1·0—2·0:100). 10.0 = 15 kr.
— **bichloratum** wewn. po 0·005—0·01 *p. d* w rozp.; zewn. do desinfekcyi.
— **carbonicum** 0·2—0·5 *p. d.* w proszk., w pig., w wodzie jako odtrutka w zatruciu fosforem, co ½ godziny.

Cuprum chloratum jak bichloratum.
— **nitricum** 0·005—0·007 *p. d.* w pig., lub pokarm. klejkiemi, zewn. 0·1—0·4 : 100.
— **oxydatum** (nigrum) 0·01—0·1 *p. d.* w proszk., w pig.; w maści (1 : 8—20). 1·0 = 3 kr.
— ***sulfuricum purum** wewn. po 0·01—0·03 *p. d.;* jako wymiotny po 0·05—0·4! (dzieciom 0·05—0·1 *p. d.* aż do skutku) w proszk., pig., rozp.; zewn. in subst. albo w proszku (1 : 1—20 sacch.), także w rozp. (0·2—1·0 : 3·0—100 Aq.), jako żrący i adstring., do penzlów. (0.1—0·2 : 10 Glyc.), płuk. (0·1—1·0 : 100), do ócz (0·05—0·5 : 100), do przestrzyk. (0·2—2·0 : 100), do maści (1·0—3·0 : 10—25) i maść do ócz (0·1—0·6 : 10). 10·0 = 3 kr. — **C. sulf. crudum** tylko zewn. — **Cup. sulf. ammoniatum** 0·01—0·10! aż do 0·4! *p die* w proszk., pig., rozp.; zewn. do płukań, przestrzyk. (0·1—0·4 : 50 Aq.) 1·0 = 2 kr.
Curare 0·001—0·002 rozp w wodz lub alk ; do podsk wstrzyk. (0·1 : 10 Aq.) rozpocz. od 0·002 ostrożnie w górę aż do 0·02, a nawet 0·15 *p die*; przed użyciem wypróbować przetwór na żabie. 0·1 = 30 kr.
Curcumae rad. do barw. maści.
***Cydoniae semen** 10·0 = 7 kr. używ. do ***Mucilago Cyd.** (1 : 50 Aq.). 10·0 = 3 kr.
***Dammar resin.** wchodzi w skład empl. adhaesiv.
Dermatol (poł bism z kw. gallus.) proszek bezwonny delikatny, używ. zewn. jak jodoform w proszku, maściach itd., także wewn. w chorob. przew. pokarm. jak bism. subnitr. aż do 2·0 *p. die.* 10·0 = 50 kr.
Diaphterinum (Oxychinaseptol) proszek w wodzie rozp., nietrujący, antysept. do przepłuk. jam ($^1/_2$—2%). 1·0 = 8 kr.
Digitalinum verum, proszek mało rozp. w wodzie, ma dział. podobnie jak inf fol digit.; przetwór dig. germanicum wew. po 0·001—0·002! *p. d.* aż do 0·01 *p. die*; przetwory francusk. i angielsk. znacznie mniej 0·00025—0·0005 *p. d*; także w maściach 0·01 = 3 kr.
***Digitalis folia** 0·03—0·20! *p. d.* 4—6 r. dz. — 0·60! *p. die*, w proszk., pig., infus (0·50—1·0 : 100 Coll. wyżyć w ciągu dnia). 1·0 = 1 kr. — **Acetum Digitalis** 0·50—1·0 w kropl., mixt. — **Extractum Digitalis** 0·03—0·20! *p. d.*, 1·0 *p. die.* 1·0 = 8 kr. — ***Tinctura Digitalis** 0·50—1·50 *p. d.* — 5·0 *p. die.* 10·0 = 5 kr.
Digitoxin proszek nierozpuszcz w wodzie, ma działać podobnie jak infus. digit.; niedostatecznie wypróbowany.
Diuretinum (Theobromin. natrosalicyl.) proszek biały w wodzie rozpuszcz., działa moczopędnie, nie wpływa na serce. 1·0—2·0 *p. d.*, 5·0—6·0 *p. die* 10·0 = 70 kr.
Duboisinum sulphur. 0·01 = 7 kr. — **D. hydrobromicum** proszek bez smaku i zapachu, działa nasennie, wew. 0·0002—0·001 *p. d.* — 0·003 *p. die*; podsk. 0·01 : 1·0 aquae.
***Dulcamarae stipites** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszku, infus., decoct. (5·0—20·0 : 120 coll.), także w species. — **Extract. Dulcamarae** 0·50—1·50 *p. d.* 1·0 = 2 kr.

Dulcin (Paraphenetol-Carbamid.) 200 razy słodszy niż cukier, podobne zastosowanie jak saccharyny.
Elaeosacchara składają się 50 cukru i 1 olej eter.
***Electuarium aromaticum** c. opio (Theriaca) ½—1 łyżeczki 3—4 r. dz. 10·0 = 5 kr.
***Electuarium lenitivum sennae** 1·0—10·0 łyżeczk. l. w mixt. 10·0 = 6 kr.
***Elemi resina** do maści, plastrów. 10·0 = 3 kr.
Embeliae ribis fructus 4·0—15·0 z mlekiem, stosow. przeciw tasiemcowi.
Elexir amarum łyżeczkę do ½ łyżki *p. d.* 2—4 r. dz.
— **aurantiorum compositum** 1—3 łyżeczek *p. d.* k. r. d.
Emetinum purum 0·0005—0·002 jako expector.; 0·005—0·01 jako emetyk, w proszk., rozpuszcz. 0·01 = 10 kr.
***Emplastrum adhaesivum** 100 □ cm. = 6 kr.
— ***anglicanum** 100 □ cm. = 25 kr.
— ***oxycroceum** (Colophon. 1, Cerae flavae 3). 10·0 = 14 kr.
— ***saponatum** (Empl. Diachyl. simpl. 600, Cerae alb. 100, sapo venet. 50, Camphor. 10, Ol. oliv. 40). 10·0 = 5 kr.
Equiseti herba decoct. (5·0—30·0 : 150—200 coll.). 100·0 = 8 kr.
***Ergotinum** (Extr. sec. cornuti aquos; Bonjean) 0·10—0·50 *p. d.* — 2·0 *p. die* w pig., pastyl, rozpuszcz., mixt; podskórnie 0·02—0·20 *p. d.* (nawet 0·50 *p. d.*) — 1·0 *p. die* rozp. w wodzie, glyceryn. i wodzie, glyceryn. i alkoh.; do czopków (0·20—0·50 : 2), do lewatyw (1·0—3·0 : 100—200 aqae). 1·0 = 6 kr.
— **dialysatum** (Bombellon) 1·0 = 11 kr., stosowany jak poprzedni.
— **citricum** solubile do zastrzyk. podskórnych 0·0002—0·0007 *p. d.*; — **Cornutinum** (Kobert) 0·0025, w krwotok., poronien. 0·10 = 20 kr.
Eryodictionis Californici fol. (Yerbasanta), **Syrup Er. Calif:** 0·10 = 8 kr.
Eserinum zob. Physostigma.
Eucalypti globuli, cortex—folia 0·50—1·0 *p. d.* — 16·0 *p. die* w proszk., infus., decoct. (10·0—30·0 : 100—150) coll.) co 1—3 godz. w zimnicy; do płukanek, lewat. 10·0 = 2 kr. — **Vinum Eucalypti** 1—3 łyżeczki *p. d.* — **Oleum Eucal.** (Eucalyptolum depuratum) wew. 0·20—2·0 *p. d.*, do nacierań (1—5 : 10 Ol. Oliv.), do wziewań, podskór. (0·10—0·50 *p. d.*). 1·0 = 3 kr. — **Tinctura Eucal.** łyżeczkami — 40·0 *p. die*, do płukan. i t. d. 10·0 = 5 kr.
Euphorbiae pilluliferae herb. jako antiasthmat. w decoct. z winem l. jako **Extract. alkohol.** 0·05 *p. d.* — 0·10 *p. die*; jako **Tinct. Eupohrb.** 10—30 kropli *p. d.* 10·0 = 4 kr.
***Euphorbium resina** do drażniących maści, zasypek. 10·0 = 6 kr.
Euphorinum = **Phenylurethanum** proszek rozpuszcz. w wodzie z wyskok., wewn. 0·10 *p. d.* — 1·50 *p. die* jako antipyretic.; zew. w maśc., rozp. działa antysept. 1·0 = 15 kr.
Europhen (Kresoljodit). Proszek rozpuszcz. w wysk., chlorof., eterze, ma podobne własności jak jodoform, stosow. w maśc. (2—10%). 1·0 = 30 kr.

Exalgin antineuralg. 0·03 *p. d.*—0·12! *p. die* w proszk. l. rozp. w wodzie z dodatkiem alkohol. 1·0 = 25 kr.
Fabae calabaricae zob. Physostigma.
— **St. Ignatii** podobne stosow. jak nux vomi., dawka o $^1/_2$ mniejsza.
Farfarae folia et flores jak folia altheae. 100·0 = 12 kr.
Fel Tauri (recens) 5·0—15·0 *p. d.* k. r. d. w rozp. mixt., z wod. aromat., do maści, liniment.—**Fel. Tauri inspissatum** 0·50—1·50 *p. d.* k. r. d. w pig. l. jak poprzednie, do maści, liniment., lewat. 1·0 = 2 kr. — **Fel Tauri depuratum siccum** i **natrium Taurocholicum** w dawk. o $^1/_2$ mniejsz.
Ferratin połączenie białka z żelazem, w wodzie nieropuszcz., l. w połączeniu z sodem rozpuszcz., stosow. w niedokrewn., błednicy, 1·0 *p. d.*, 1—3 r. dz. 1·0 = 10 kr.
Ferrum aceticum liquidum (Liquor ferri acetici) 5—20 kropli *p. d.* k. r. d. w aromat. mixt. 10·0 = 4 kr. — **Tinct. ferri acet. aether.** 10—50 kropli *p. d.* 2—4 r. dz. z cukrem, syrup., winem. 10·0 = 8 kr.
Ferrum aceticum siccum 0·05—0·20 *p. d.* k. r. d. w pig. 1·0 = 2 kr.
— **albuminatum liquidum** (Liquor ferri albuminati) $^1/_2$—2 łyżeczek *p. d.* 2—4 razy dziennie; podskórn. 0·50—1·0 *p. d.* 10·0 = 4 kr.
— **arsenicicum oxydulatum** 0·003—0·007 *p. d.* 1—2 r. dz. w pig. l. rozpuszcz.
— **bromatum** 0·05—0·25 *p. d.* k. r. d. w pig., rozpuszcz. 1·0 = 3 kr.
— ***carbonicum saccharatum** 0·20—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig. 10·0 = 12 kr. — **Pillulae ferri carbon.** (Vallet'a) 1—10 pig. *p. d.*
— **chloratum** (muriaticum oxydulat.) 0·10—0·30 *p. d.* k. r. d. w rozp. **Liquor ferri chlorati** 0·20—1·0 *p. d.* 2—4 r. d. w syrup., winie. — **Spiritus ferri chlorat. aether.** zob. Ferrum sesquichlor.
— **citricum oxydatum** 0·10—0·60 *p. d.* 2—4 r. d. w pig., proszk., l. syrup.; podsk. z 10% roztworu 0·10 *p. d.*
— ***citricum amoniatum** 0·20—1·0 *p. d.* w pig., proszk., rozpuszcz. 1·0 = 4 kr. — **ferrum citric. c. chinino citrico** zob. Chininum ferrocitricum.
— **hydrooxydatum dialysatum** wew. 5—10—20 kropli *p. d.* zew. jako haemostat i styptic. 10·0 = 4 kr.
hypophosphorosum 1·0 = 3 kr.; syrupus ferri hypophosph. łyżeczkami.
— **jodatum** 0·05—0·30 *p. d.*—0·50 *p. die*, w proszk., pig., rozpuszcz. (w glycerynie); do maści (1—2:5—10), do kąpieli (25·0—60·0 na kąpiel). — **Liquor ferri jodati** tak samo jak ferrum acet. liquid. — **Ferrum jodatum saccharatum** 0·25—1·0 *p. d.*—2·0 *p. die*, w proszk., pig., pastyl., rozpuszcz. 1·0 = 3 kr.—***Syrupus ferri jodati** 1·0—6·0 *p. d.* 2—3 r. dz. w mixt. l. *āā* ze syrup. simpl. 10·0 = 8 kr.
— **lacticum** 0·10—1·0 *p. d.* w proszk., pig. 1·0 = 2 kr.

***Ferri malatis extractum** (Extract. ferri pomat.) 0·20—0·60 *p. d.* k. r. d. w pig., l. rozpuszcz. 10·0 = 10 kr. — ***Tinctura malatis ferri** (Tinct. ferri pomat.) 10—60 kropli (0·50—2·0 *p. d.*) k. r. d. w syrup., winie, mixt. 10·0 = 8 kr. — **Vinum ferratum** (Martiatum) zaw. 1 Extr. ferri pomat : 100—200 wina. 10·0 = 8 kr.

***Ferrum oxychloratum solutum** (Liquor ferri oxychlorati) zobacz. Ferrum sesquichlor. solutum.

— **oxydatum fuscum** 0·20—1·0 *p. d.* w pig., proszk.

— **oxydatum saccharatum solubile** 0·50—3·0 *p. d.* (stos. w zatr. arszenikiem ¼—½ łyżeczki co godzinę). — **Syrupus ferri oxyd. solub.** ½—2 łyżeczek k. r. d.

Ferrum oxydatum oxydulatum (Aetiops Martialis) 0·15 : 0·50 *p. d.* w proszk., pig. 1·0 = 2 kr.

Ferrum peptonatum siccum 1·0 = 7 kr. stos. jak F. Alb. solub.

Ferrum phosporicum oxydulatum 1·0 = 3 kr. — **Ferrum phosphor. oxydatum** stos. jak F. oxydat. oxydul.

***Ferrum pulveratum** 0·10—1·0 *p. d.* k. r. d. 10 = 4 kr.

Ferrum pyrophosphoric. oxydatum 1·0 = 3 kr. stos. jak F. phosphor.

Ferrum pyrophosphorr. c. ammonio citrico 0·10—0·50 *p. d.* w proszk., pig., rozpuszcz. 1·0 = 2 kr. — ***Ferrum et Natrium pyrophosphor.** wewn. tak samo, podskórnie (1 : 6 Aqu.) 1·0 = 2 kr.

***Ferrum** hydrogenio **reductum** 0·05—0·20—0·50 *p. d.* 1—4 r. d. w proszk., pig. 1·0 = 3 kr.

***Ferrum sesquichloratum crystalisatum** 10·0 = 5 kr. a z niego ***Ferrum sesquichloratum solutum** (Liquor ferri sesquichlorati) 0·10—0·50—1·0 (2—15 kropl.) k. r. d. w rozpuszcz. mixt.; zewn. jako żrący, czysty albo jako styptic. (1 : 3—5 Aqu.) na wacie (Gossypium haemostatc.); do przestrzyk. (0·10—5·0 : 100—500 Aqu.), jako woda do ust, oczów, uszu (0·20—4·0 : 100), jako płukanie (2—5%), do wziewań (1·0—20·0 : 500) do maści, czopków (1·0 : 2·0—10). 10 = 4 kr.

Ferrum sesquichlor. basicum solutum (Liquor ferri oxychlorat) 5—20 kropli *p. d.* w mixt., syrup., zewn. do obmywania ran. — ***Spiritus ferri sesquichlor. aether.** (**Tinct. ferri chlor. aether.** Tinct. nervinotonica Bestuscheffii) 0·30—1·50 *p. d.* (10—50 kropli) k. r. d. czysty lub z środkami aromat., w syrupie, mixt. 10·0 = 6 kr.

***Ferrum sulphuricum** (oxydulat) czyste 0·05—0·50 *p. d.* 2—4 r. d. w proszk., pig., pastylk., rozpuszcz.; jako zasypka z ałunem lub węglem; do pędzlow., do przestrzyk., (1—2%), do okładów (2—5%), do kąpieli (25·0—100·0 na kąpiel), jako woda do ócz (0·05—0·40 : 25 Aqu.); do maści, liment. (1·0—10·0 : 30). 10·0 = 2 kr. — **Ferrum sulphur. crudum** (vitriol) do odwietrz. 100 = 2 kr.

Ferrum sulphur. siccum 0·03—0·20 *p. d.* w pigułk. **Liquor ferri sulphur. oxydati** 0·50—2·0 czyli 8—30 kropli. zob. Antidotum arsenici.

Ferrum tartaricum jako kalium ferro tartaricum (Tartarus stibiatus) 0·20—0·50 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt., rozpuszcz. 1·0 = 2 kr. — ***Kalium ferro-tartar. crudum** (Globuli Martiales) tyko do kąpieli (30·0:120 czyli 1—4 kul na kąpiel). 1 kula = 20 kr.
***Filicis maris rhizoma** (Radix) 12·0—20·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszk., powidełk., w zawiesinie, rzadko w decoct (30·0—60·0:100 coll.). 10·0 = 6 kr. — ***Extract. filicis maris** 2·0—10·0 *p. d.* w pig., kaps., powidełk. 1·0 = 13 kr.
Foeniculi fructus (semen) 0·50—2·0 *p. d.* w proszk., inf. (5·0—15·0:100) species. 10·0 = 2 kr. — ***Aqua foeniculi** łyżeczk. 10·0 = 8 kr. — ***Oleum foeniculi** 1—3 kropl *p. d.* 1·0 = 4 kr. — Syrupus foeniculi 5·0—15·0 *p. d.* corrig. 10·0 = 3 kr.
Formicae rufae do kąpieli (1/2—1 kilo) — **Spiritus formicarum** 20—60 kropli k. r. d.; zewn. do nacierań, zmywań, kąpieli. 10·0 = 5 kr.
***Frangulae cortex** Decoct (10·0—25·0:100—200 coll.) łyżkami, także do lewatyw. 10·0 = 2 kr.
Fuchsinum (Rosanilinum hydrochloric.) 0·025—0·25! *p. d.* do 0·50! *p. die* w proszk., pig., wodach arom., mixt. 1·0 = 6 kr.
Fungus chirurgorum zewn. jako haemostat.
Galbanum gumi resina (Peucedanum galbanifluum) 0·30—1·0 *p. d.* w pig., do plastr., do lewat. (2·0—6·0) 10·0 = 10 kr.
Galeopsis grandiflora Hb. w infus lub decoct. (15·0—30·0:100). 10·0 = 2 kr.
Gallae (halepenses, turcic.) 0·30—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. (5·0—15·0:100) zewn. do zasypek, maści (1:10), kąpiel, (100·0—200·0 na kąpiel), lewat. 10·0 = 4 kr. ***Tinct. gallarum** (0·50—2·0) 10—40 kropli *p. d.*, zewn. do penzl., płukanek, przestrzyk. (5—10%). 10·0 = 4 kr.
***Gelatina animal. alba** decoct. (1·0—8·0:100 coll.), zewn. do kąpieli (1/2—2 kilo na kąpiel), przeciw odmrożeniom, do lewat., jako constit. do przyrządzania leków. 10·0 = 7 kr.
Gelsemii sempervirent. radices 0·05—0·40 *p. d.* 10·0 = 4 kr. — **Extr. fluid. gels. semp.** 0·03—0·40 *p. d.*—0·50 *p. die.* 10·0 = 12 kr. — **Tinct. gelsem. semp.** 5—30 kropli *p. d.* 10·0 = 6 kr. — **Gelseminum hydrochloric.** 0·001—0·005 *p. d.*—0·015 *p. die* w pig. 0·10 = 6 kr.
Gentianae radix wewn. 0·30—1·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., macerac. (alkoh. lub wodzie), w infus. l. decoct. (3·0—15·0:150) 10·0 = 2 kr. — ***Extr. Gentianae** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt. 10·0 = 18 kr. — ***Tinct. Gentianae** 1·0—2·0 *p. d.* 10·0 = 3 kr.
***Glycerinum** wewn. łyżeczk. lub łyżk. aż do 40·0—100·0 *p. d.*, zewn. czysta lub z wodą do nacierań, pęzlow., przestrzyk., lewat. (2·0—3·0), wziew. (czysta lub 1:5—10 aqu.), do tampon., jako const. i excip. rozmaitych środków. 10·0 = 3 kr. — **Glycelaeum** (składa się z Farina amygd. 1, Glycer. 2, Oliv. oliv. 6) do maści, opatrunk. — ***Unguent. glycerini** do opatr. 10·0 = 6 kr.

Gossypium depuratum (wata) — **Gossypii herbacei rad. cort.** 0·30—0·60 *p. d.* w proszk., decoct. (10·0—15·0: 100—200 coll.). 10·0 = 4 kr. — **Extr. fluid. goss.** 1·0—5·0 *p. d.* — 15·0 *p. die.* 1·0 = 2 kr.
***Graminis radix** (rhizoma) decoct. (30·0—100·0: 100—200 coll.) w spec. jak succus rec. 10·0 = 8 kr. — **Extract. graminis** łyżeczk. 10·0 = 15 kr.
***Granati cortex** w mac., decoct. (30·0—100·0: 200—500 coll.). 10·0 = 6 kr. — ***Extr. granati** 4·0—8·0 *p. d.* 2—3 r. dz. w mixt. 10·0 = 50 kr.
Gratiolae hb. 0·10—2·0 *p. d.* — 3·0 *p. die*, w proszk., pig., decoct, l. infus. (2·0—10 0: 100—150 coll.). 10·0 = 2 kr. — **Extr. grat.** 0·20—1·0 *p. d.* 1·0 = 5 kr.
Grindeliae robustae flor. jako extr. fluid. 0·20—0·40—1·0—2·0 *p. d.* w asthmie w mixt. l. mleku. — **Extr. grindel.** 0·10—0·15 *p. d.* — **Tinct. grindel.** 10—15 kropli.
***Guajaci lignum** wew. 15·0—20·0 *p. die* w spec., proszk., najczęściej decoct. (15·0—20·0: 100—200 coll.). 10·0 = 1 kr. — ***Resina Guajaci** 0·30—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszk., pig., zawiesinie (2·0—8·0: 100), w mixt. 10·0 = 10 kr. — **Species lignorum** (składa się Lign. Guaj. raspat 5, Rad. ononid. 3, Rad. liquirit. i lign. sassafras *āā* 1) decoct. (25·0—60·0: 500—1000 aq.). 100·0 = 20 kr. — ***Tinct. Guaj.** 15—50 kropli *p. d.* k. r. d. w mixt. 10·0 = 4 kr.
Guajacolum (anticatarrh.) 0·05—0·10 *p. d.* w mixt. 1·0 = 12 kr. — **Guajacol. benzoic.** i **Guaj. carbonicum** stosow. u suchotn. 0·20—0·60 *p. d.* — 5·0 *p. die.* 1·0 = 20 kr.
***Guarana pasta** 0·50—4·0 *p. d.* w proszk., u dzieci 0·30—1·50 *p. d.* 2—3 r. dz. 1·0 = 3 kr.
***Gummi arabicum** 1·0—10·0 *p. d.* w proszk., rozpuszcz., zawiesin. z syrup., jako excip. dla kamfory itd. 10·0 = 8 kr. — ***Mixt. gumm.** (składa się gum. arab. 10, sacchar. 5, aq. 150) łyżeczkami czysta l. do mixtur. — ***Mucilago gum. arab.** (1:2 aq.) czyst. l. w mixt., jako constit. do rozmaitych lek. 10·0 = 5 kr. — ***Pasta gum. albuminata** (ciasto ślazow.). 10·0 = 9 kr. — ***Pulvis gum.** (składa się z amylum, rad. liquid. *āā* 1·0, gum. arab., sacchar. *āā* 2) jako constit. do proszk. pig. 10·0 = 5 kr. — **Syrup. gum.** (składa się mucilag. gum. arab. syr. simpl. *āā*).
Guttapercha depur. do ustalających opatr., w dentystyce. 1·0 = 8 kr. — **Traumaticinum** (guttap. 1, Chloroform 10) stosow. jak collodium. 10·0 = 10 kr.
Gutti gummi — resina gutti 0·01—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die* w pig., proszk., zawiesinie (0·30—0·50: 100). 1·0 = 3 kr.
Haemol i **Haemogallol** organo-metaliczne związki żelaza. Haemol proszek szary. 1·0 = 20 kr. Haemogallol czerwonobrunatny. 1·0 = 12 kr. 0·10—0·50 *p. d.* 3 r. d. w proszk., pastyl.
Hamamelidis virgin. cortex 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., decoct. (15·0—30·0: 100—200 coll.). — **Extr. fluid. hamamel. v.** 2·0—8·0 *p. d.* 2—3 r. d. 1·0 = 1 kr. — **Extr. ham. v. siccum** (Hamamelin — Hamamelidin)

0·03—0·05 *p. d.* k. r. d. w pig., do maści (2—4:20—30), do czopk. (0·05—0·10). — **Hazelin** wodny destylat świeżej kory ham. virg. 1·0—2·0 *p. d.*; zew. do nacierań. okładów etc. 1·0 = 2 kr.
Haematogen żółtawy proszek łatwo rozpuszcz w alkal., organiczny związek żelaza (zawiera 0·07% żelaza).
Hellebori viridis (rad. i rhizom.) 0·03—0·30 *p. d.* — 1·0—2·0 *p. die* w proszk., decoct., macer., infus. (0·20—2·0: 100,. 1·0 = 20 kr. — **Extr. hel. vir.** 0·05—0·10 *p. d.* — 0·30 *p. die.* 1·0 = 8 kr. — **Tinct. hel. vir.** 10—30 kropli *p. d.* 10·0 = 10 kr.
Helleborinum 0·01—0·03! *p. d.* — 0·12! *p. die* w proszk. mixt. 0·10 = 10 kr.
Herniariae glabrae hb. do spec. i decoct. (5·0—15·0: 100 coll.). 10·0 = 2 kr.
***Hirudo** (pijawki). 1 szt. = 10 kr.
Homatropinum hydrobromicum (jak atropin) wewn. w pig. 0·001 *p. d.* — 0·003 *p. die* przeciw potom nocnym u suchotn., krople do ócz (0·05:10 aq.). 0·01 = 30 kr. — **H. muriaticum** i **sulfuricum** po 0·06! *p. d.* — 0·20! *p. die* wskaz. te same.
Hydrargyrum aceticum oxydat. rzadko wew., najczęściej jako kosmetyk przeciw piegom. rozpuszcz. (1·0—1·50:100 aq.). 0·10 = 1 kr. — **H. acet. oxydulat.** do maści (1·0—2·0:25).
— **aethylo chloratum** podskór. (0·10:10·0 aq.) ½—1 strzyk. na raz. 0·10 = 25 kr.
— **benzoicum** w wodzie nierozp. tylko w alkohol., zew. do okładów na ulcera luet. 10·0 = 3 kr.
— **bichlor. corrosivum** (sublimat) wew. 0·003—0·03! *p. d.* — 0·10! *p. die* w pig. (często z opium) rozpuszcz. w alkohol., wodzie (0·10:20, 12—20 kropli); zew. jako środek żrący w rozczyn. zgęszczonych (0·50—1·0: 10 aq., collod., alkoh.), znacznie rozcieńczony jako antysept. do płukań (0·05—0·10:500—1000), do ócz (0·01:25—100), do wziewań, rozpylań (0·01—0·05: 500—1000); do okładów, opatrunk., przepłukiw. (1·0:1000—2000 z dodatkiem soli); do cewki moczowej (0·10—0·20:100), do pochwy (0·30—0·60:100), do nosa (0·01—0·03:100) itd., do penzlowań (0·50—1·0:100 glyc., wody l. alkoh.), do kąpieli (10·0—30·0 na kąpiel), do maści (0·50—1·0:25), podskórnie (10·0:100 aq., albo lepiej Hydrarg. b. chl. corr. 1:100 aq. + 3 Natr. chlorat.), t. j. 0·005—0·01 *p. d.*, 1—2 r. dz. w rozmaite miejsca ciała; także do dezinfekcyi. 1·0 = 1 kr. — **Aqua fagaedenica lut.** (składa się Hydr. bichl. corrosiv. 1·0:100 aq. calcis). 100·0 = 20 kr. — **Aq. fagaed. decolor.** (składa się Hydr. bichl. corr. 1, Ammonium chlor. 2, aq. 100). 100·0 = 20 kr.; używana do opatrunków. — **Hydr. bichl. albuminat. solut.** wewn. w dawk. jak bichl. corr. w mleku, kawie, i t. d., często podskór.: 0·005—0·01 *p. d.* 1·0 = 5 kr. — ***Hydrarg. bichlor. amoniat.** (H. praecipitat. album) tylko zewn. jako zasypka (1·0:25—50 sacch.), do maści (1·0:

10—25). 1·0 = 3 kr. — **Hydrarg. bichl. amoniat. carbamidatum solut.** i **Hydrarg. peptonat. solubile** stosow. jak H. bichl. solut. — **Hydrarg. bichl.** cum **Natrio chlorat. solut.** jak sublimat. **Unguent. Hydrarg. album.** (składa się Hydr. praecip. albi 1, Paraffini 9).

Hydrargyrum bijodatum rubrum stosow. jak sublimat. 1·0 = 4 kr.

Hydrarg. carbolicum (diphenylicum) 0·02—0·03 *p. d.* 2—3 r. dz. (dzieciom 0·004—0·005 *p. d.*) jako antilueticum. 1·0 = 8 kr.

— ***chloratum mite** (Calomel laevig.) wew. 0·01—0·20 *p. d.* 3—4 r. dz. jako antilueticum; 0·10 — 0·50 — 1·0 *p. d.* jako laxans, w proszk., pig.; zewn. jako zasypka do nosa, gardła, ócz, lewatyw (0·10—0·50 z środk. klejkimi), do maści, czopk., podskórn. (0·01 — 0·02 *p. d.*). 1·0 = 3 kr. — ***H. chloratum mite praecipitatione parat.** 1/3 dawki poprzedn. 1·0 = 4 kr. — **H. chlorat. mite vapore parat.** w dawce o 1/2 mniejsz. 1·0 = 3 kr. — **Aqua fagaedenica nigra** (składa się: Calomel 1, Aq. calcis 60) do opatr. 100·0 = 10 kr.

— **cyanatum** 0.005—0·03 *p. d.* — 0·10! *p. die* w pig., proszk., rozpuszcz., w ostatnich czasach polecony przeciw dyfter. (0·01:100, co 2 godz. łyżeczk.), jako woda do ócz (0·05—0·10:100), do okładów, przestrzykiw., podskórnie (0·006 *p. d.*), do maści (0·50—1·50:20—50). 1·0 = 5 kr.

— ***metallicum depurat.** 1·50 — 3·50 *p. d.* 10·0 = 6 kr. — **Pillul. coeruleae** (zawier. Hydrarg. 0·06) 2 — 8 pig *p. d.* jako laxans. — ***Emplastr. hydrarg.** (H. 1:4). 10·0 = 8 kr. — ***Unguent. hydrarg. ciner.** (1:2) do wcierań miejsc. po 0·50—4·0 *p. die* na jeden raz l. kilka razy wetrzeć (z dodatkiem K. Iod., Camphor., Opium, Bellad. i t. d.), do wcier. przy lues. (1·50—4·0 *p. die*), do czopk. (0·20—0·50—2·50:5 Ol. Cacao, sapo l. cera). 10·0 = 10 kr.

— **formamidatum solut.** do zastrzyk. podskór. 0·01 *p. die.* 10·0 = 7 kr.

— ***jodatum flavum** 0·01 — 0·05! *p. d.* — 0·20! *p. die* w proszk., pig., past.; zewn. do maści (0·50—5·0:25—50), do maści ocz. (0·10—0·50:10—25). 1·0 = 5 kr.

— **nitricum oxydat.** 1·0 = 5 kr. i **H. nitricum oxydulat.** 1·0 = 3 kr. od 0·004—0·015 *p. d.* — 0·06 *p. die* w pig., rozpuszcz., do maści (Ung. Hydrarg. citrini). do wcierań.

— **oleinicum** do wcierań 0·50—2·0 *p. d.* 1—2 r. dz. (czasem z morfiną). 1·0 = 3 kr.

— **oxydatum flavum** (via humid. parat.) (0.006—0·03! *p. d.* 1—2 r. dz. — 0·10! *p. die* w proszk., pig.; zew. jako zasypka czysty (l. z innymi środk.) do nosa, krtani (1:8 — 50 sacch.), do ócz (1:5 — 10 sacch.), do maści (0·50—1·0:10—20), do maści do ócz (0·10—1·0:10—20). 1·0 = 4 kr.

— **oxydat. rubrum** (Merc. praecip. rubr.). 1·0 = 4 kr. tak samo jak poprzedni, **Unguent. ophthalmicum** (Hydr. oxyd. flav. 0·10: 50 Axung.).

— **oxydulat. nigr.** (Merc. solub. Hahnemani) 0·03—0·20 *p. d.* 2—3 r. dz. w proszk., pig.; do maści (1·0—5·0:25). 0·10 = 1 kr.

Hydrarg. peptonatum liquid. do podskórn. wstrzyk.
— **phosphoricum oxydat.** 0·01—0·06 *p. d.* stopniowo w górę postępuj. w pig., proszk. 0·10 = 1 kr.
— **praecipit. album** zob. H. bichloratum.
— **salicylicum** trudno rozpuszcz. w wodzie zwykłej, łatwo w wodzie z dodatkiem soli; jako antiluet. wew. w pig. 0·01—0·05 *p. d.* 2—3 r. dz., do zastrzyk. podskór., śródmięśniowych (H. sal., kali carbon. *āā* 0·10:10 aq.). 1·0 = 8 kr.
— **sulfoichtyolicum** (składa się Natr. sulfoichtyol. 10, Hydr. bichl. corrosiv. 3) zob. Ichtyol.
— **sulfuratum nigr.** (Aetiops mineral) 0·10—1·0 *p. d.* 2—3 r. dz. w pig., proszk. 1·0 = 2 kr. — **H. sulfurat. rubr.** (cynober) wewn. tak samo, zewn. do maści, nakadzań i t. d. 10·0 = 10 kr.
— ***tannicum oxydulat.** 0·05—0·10 *p. d.* 2—3 r. dz. (łatwo resorbuje się) w pig., proszk., czasem wspólnie z acid. tannic. l. opium. 1·0 = 8 kr.
***Hydrastis canadensis** (radix-rhizoma) haemostat. 10·0 = 8 kr., najczęściej używ. ***Extr. fluid. hydr. canad.** 0·30—2·50! (5—45 kropli) *p. d.* co 2 godz. aż do 10·0 *p. die* z winem, syrup. l. mixt. 10·0 = 12 kr. — **Extr. hydr. canad. rad. siccum** 0·05—0·25 *p. d.* k. r. d. — **Hydrastinum hydrochloricum** 0·03—0·10 *p. d.* — 0·20 *p. die* w proszk., pig. 0·10 = 20 kr. — **Hydrastininum hydrochlor.** wew. 0·10—0·60 *p. d.* polecany w krwot. macicy; zewn. do maści (0·50—2·0:5 Vaselini). 0·10 = 40 kr.
Hydrochinonum 0·20—0·80! *p. d.* — 1·0 *p. die* w rozp. w proszk.; zewn. (1—2%) do prztestrzyk. przy gonorrh., podskórn. (10% roczczyn), do maści (1·0:30). 0·10 = 1 kr.
Hydrogenium hyperoxydat. wew. jako **Aq. hydrog. hyperoxyd.** (woda utleniona) czysta l. z dodatk. kropli acid. muriat. łyżeczk. polecana w błonicy (2%), zewn. do opatr., wziewań, płukanie. 10·0 = 3 kr.
***Hydromel infantum** (zaw. inf. lax. Vienn. 30, Syr. mannat 10) łyżeczk. 10·0 = 5 kr.
Hydronaphtholum stosowane jak Naphtol.
***Hyoscyami folia** (herba) wew. 0·05—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die* w pig., proszk., zew. do okładów, lewat. (inf. 2·0:100), wziewań (0·50—2·0:500), do okładów, papierosów; 10·0 = 3 kr. — **Extract. hyoscyami** 0·02—0·10! *p. d.* — 0·50! *p. die* w proszk., pig., mixt., zew. do przestrzyk. (1·0—3·0:100), wziewań (0·05—0·30:100), do kąpieli (100—200 na kąpiel), do lewatyw (0·05—0·20 na lewat.), do linim ent., maści (1·0—2·0:10), do czopków. 1·0 = 6 kr. — **Ol. hyoscyami fol. coct.** 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d. do nacierań, lewat. (5·0—30·0 na lewat.). 10·0 = 2 kr. — **Semen hyoscyami** 0·05—0·20 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig. 10·0 = 3 kr. — **Hyoscyaminum crystallis.** (alkaloid) wewn. 0·001—0·003 *p. d.* — 0·005! *p. die* w proszk., pig., rozpuszcz. do zastrzykiw. podskórn. (0·001—0·003 jako hypnoticum), umysłowo chorym 0·003—0·005; do maści (1·0—3·0:10). 0·01 = 10 kr. — **Hyoscinum muria-**

ticum 0·01 = 20 kr. — **H. hydrobrom.** 0·01 = 15 kr. — **H. hydrojodicum** 0·01 = 20 kr. wew. 0·0002—0·0007 *p. d.*— 0·001! *p. die* w pig., polecany do uspokojenia umysł. chorych, jako midriaticum (0·01 : 100 aquae).

Hypnalum (Monochloralantypirin) kryształki bez smaku, zapachu, łatwo rozp. w wodzie, jako hypnoticum 1·0—2·0 *p. d.* 1·0 = 40 kr.

Hypnon (Acetphenon) 0·20—0·50 *p. d.* w kapsułk., perełk., (po 0·05 z dodatkiem glyceryny lub Ol. amygdal) w syrupie, mixturze. 0·10 — 15 kr.

Jaborandi folia wewn. infus. (3·0—6·0—8·0! : 100—200 coll.); do lew. infus. (3·0—10·0 : 100—200 coll.). 10·0 = 8 kr.

***Jalapae tubera** 0·05—0·30 *p. d.* k. r. d. jako rozwaln., 0·30 —0·50 *p. d.* jako purg., 1·0—30 *p. d.* jako drastic. na raz lub in dosi refracta w proszk., pig., powidełk. 10·0 = 10 kr. — **Resina jalap.** 0·03—0·20 *p. d.* k. r. d., 0·30 -0·60 *p. d.* 1—2 r. d. (jako drasticum) w proszk., pig. 1·0 = 13 kr. — **Sapo jalapinus** (składa się z Resiı a jalap., Sapo medic. *āā* 4) 0·30—2·0 *p. d.* k. r. d. czyste lub z calom., z aloe itd., ***Pillulae jalap.** (Jalap 1 Sapo jalap. 3) 2—10 szt. na raz, jako purg. ***Pillulae laxantes** zob. Aloë. — **Tinct. resinae jalapae** 10—30 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 — 8 kr.

Jambul (owoc z drzewa Syzygium jambolanum) polecany w diabetes, w proszku 0·20—0·30 *p. d.* 3—4 r. d. lub jako **Tinct. Jamb.** kroplami. 10·0 = 30 kr.

***Ichtyocolla** zob. Gelatin. animal.

Ichtyolum b. rzadko wewn. używ. 1·0 *p. d.* — 4·0 *p. die*, najczęściej zewn. do maści (40%, u dzieci 10%), do podsk. zastrzyk. (0·10 : 10 Aqu.). 1·0 = 5 kr. — **Ammonium sulfoichtyolic.** 1·0 = 6 kr. — **Lithium sulfoichtyol.** 1·0 = 9 kr.— **Natrium sulfoichtyol.** 1·0 = 7 kr.— **Zincum sulfoychtiol.** 1·0 = 6 kr. — **Hydrarg. sulfoichtyolic.** wewn. w rozczynie wodn. 15—20 kropli *p. d.* k. r. d. w chorob. przewodu pokarm., oddech., moczowego, zewn. do pędzlow., maści (1 : 50) itd.

Jequirity zob. Abri praecat.

Ingluvinum stosow. jak pepsinum.

***Jodoformium** wewn. 0·02— 0·20! *p. d.* — 1·0! *p. die* w proszk., pig., kapsułk., w rozpuszcz w eterze, także perełki jodoform. (0·25 rozp. w eterze); zew. czysty, jako zasypka na rany (5·0!), do wdmuchiwań czysty (lub z cukrem), rozpuszcz. w oliwie, alkoh., eterze, glyceryn., do nacierań, zakrapiań, pędzlow., tampon. (1:20 Glycer.) jako spray (z eterem), do lewat. (1:50 białka), maści (1—5 : 30), do czopków (0·50—1·0), świeczek, gaza jodoform., wata jodoform. 1·0 = 6 kr. — Do odwonienia jodof. używamy Bals. Peruv., faba tonca, acid. carbol., acid. tannic. itd.

Jodolum (Tetrajodpyrol) żółtawy proszek, trudno w wodzie rozpuszcz. zawiera 80% jodu, wewn. jako antiluet. 1·0 *p. d.*, zewn. jak jodoform. 1·0 = 16 kr.

***Jodum** wewn. 0·005—0·03! *p. d.* 2—4 r. dz. — 0·10! *p. die* w proszk., pig. lub rozpuszcz. w alkoch., eterze, glycer., w wodnym rozczynie Kali jodat.; zew. do wziewań (0·02—0·05:500 Aqu., K. Jod. 1·0) rozpylony lub jako para (z waty) — do papieros., płukanka do ust, gardła (1:100—500), woda do ócz (0·05:100), do okładów, zmywań (2·0—5·0:100), do kąpieli (5·0—15·0 na kąpiel + 10·0—20·0 K. Jod.), do przestrzyk. (0·05—0·50 Jodi, 2·0—2·50 K. Jod., 30·0—100·0 Aqu.), do maści (0·50—1·0:10—20) do liniment., plastr. (0·50—2·0:50); w rozczynach zgęszcz., wodn., glycer., jako środek żrący. 1·0 = 6 kr. — **Solutio jodi Lugoli causticum** (składa się jodi 1, K. Jod. i Aqu. *āā* 2) i **Glycer. jodi caust.** (składa się z Glycer. 2·0, Jodi, KJ. *āā* 1·0) oba jako środki żrące. — ***Tinct. jodi** (Jodi 1, Alcoholi 16) wew. 0·10—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die;* zewn. do penzlow. skóry, błon śluz., czysta (lub z coll., glycer.) do okładów (1·0—5·0:25 Aqu.) do zakrapl. (0·50—1·0:100—200 Aqu.), do lewat. (1·0:10—20 Aqu.), do płukań, wziewań. 10·0 = 10 kr. — **Tinct. jodi aether.** (Jodi 1, Aether 12). 1·0 = 2 kr. — **Tinct. jodi fortior** (Jodi 1, Alcoh. 8).

Jodum trichloratum wewn. z rozczynu 0·10:120—150 łyżeczk., w dyspeps.; zewn. do przestrzyk. w blenorrh (0·10:120) 1·0 = 18 kr.

***Ipecacuanhae radix** 0·005—0·05 *p. d.* jako expect. styptic. diaphoret. cholag. itd.; 0·30—1·0 *p. d.* jako emetic. w proszk., pig., macer., infus. (0·10—1·0:100—200 col. jako expector.; 1·50:100—200 col. jako emetyk) do lewat. w infus. (1·0—2·0:100). 1·0 = 5 kr. — **Extr. ipecacuanh.** 0·05—0·20 w proszk., pig., rozpuszcz. — ***Pulvis ipec. opiatus (Pulv. Doveri)** zob. opium. — ***Syrupus ipecac.** corrig. i adjuvans., czysty łyżeczk. jako expector. lub łyżkami jako emetyk. — ***Tinct. ipecac.** 5—15 kropli. *p. d.* — 50 kropli, jako emetyk. — ***Trochisci ipecac.** (zaw. ipecacuanh. 0·005) 1—3 szt. jako expector. 10 szt. = 6 kr. — **Vinum ipecac.** kroplami (do 30) jako expect.; łyżeczk. jako emetyk. 10·0 = 16 kr.

***Iridis** florent. **rad.** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. jako expector, często jako constit. do pig., corrig. itd. 10·0 = 7 kr. — **Iridis versicolor. rad.** 0·50—4·0 *p. d.* k. r. d. — **Extract. fluid. irid. vers.** 5—15 kropli *p. d.* — **Iridinum** 0·05—0·20 w pig. 0·01 = 5 kr.

Juglandis regiae folia (antiscropholos.) wewn. w decoct. 5·0—15·0:150) także jako species, zewn. jako zasypka, do przestrzyk. w infus. — do kąpieli (300·0—500·0 na kąpiel. 100 = 9 kr. — **Extract. juglandis** 0·20—1·50 *p. d.* k. r. d. 1·0 = 3 kr. — **Iuglandinum** 0·10—0·25 *p. d.* k. r. d.

Juniperus fructus (baccae juniperi) wewn. 1·0—2·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., powidełk., w infus. (10·0—15·0:150 coll.) zewn. do wziewań, nakadzań, kąpieli (w inf. 150·0—200·0:1500). 100 = 10 kr. — ***Ol. Juniperi** 2—6 kropli *p. d.* k. r. d. zewn. do nacierań, maść. 1·0 = 2 kr. — **Roob**

Juniperi łyżecz. czysty lub w mixt. 10·0 = 8 kr. — ***Spirit. Juniperi** stosown. jak poprzed. 10·0 = 3 kr. — ***Unguent. Juniperi.** 10·0 = 6 kr.

Kalium causticum fusum zob. Kalium hydrooxydat. fus.
— **aceticum siccum** 0·50—4·0 *p. d.* k. r. d. w rozpuszcz. pig., także do wąchania. — ***K. aceticum solutum** (Liq. kali acet.) 2·0—12·0 *p. d.* k. r. d. — 30·0 *p. die*, czysty lub w mixt. 10·0 = 6 kr.
— **arsenicosum** solut. (Liq. kali arsen.) zob. Acid. arsenicos.; **bicarbonicum** 0·20—1·50 *p. d.* w proszk., rozpuszcz., limoniad. burzących; zewn. jako woda do ust (2·0—10·0 : 100), do przestrzyk., lewatyw. 10·0 = 5 kr.
— **bichromicum** (K. chromic. rubrum) b. trujący, wewn. rzadko używ. (0·01! *p. die*) zewn. jako środek żrący przy owrzodzeniach nowotworów. 10·0 = 3 kr.
— ***bromatum** wewn. 0·30—2·0 *p. d.* 2—4 r. d. 5·0—10·0! *p. die* (także 1·0—2·0 *p. d.* co godz. w epilepsyi) w proszk. lub rozpuszcz.; zew. do maści (1·0—5·0 : 10), czopk., penzlow., (1 : 5), wziewań (1·0—10·0 : 500), przestrzyk. w blennorrh. (K. bromat. 1, glycer. 2, Aqu. 20), do lewatyw (2·0—5·0 : 100) 10·0 = 7 kr.
— ***carbonicum** (purum e tartaro) wewn. 0·10—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. — 5·0—10·0 *p. die* rozpuszcz. lub w saturacyi (1·0 : 15 octu. lub succ. citri.); zewn. jako woda do ócz (0·05—1·0 : 100) do wziewań (1·0—5·0 : 500). 10·0 = 4 kr. — ***K. carbon. crudum** tylko zew. do kąpieli (100·0—500·0 na kąp.). 100 = 11 kr. ***K. carbon. solutum** (Liq. k. carbonici) zewn. do okładów, miejscowych kąpieli (2·0—25·0 : 1000), do przestrzyk., lewatyw, maści (1·0—5·0—10). 10·0 = 2 kr.
— **chloratum** 0·20—5·0 *p. d.* k. r. d. w proszk. lub rozpuszcz. 10·0 = 3 kr.
— ***chloricum** wewn. 0·10—1·0! *p. d.* k. r. d. — 8·0! *p. die* (u dzieci z większemi dawkami b. ostrożnie, najwyżej 1·0—2·0 *p. die*) w rozpuszcz.; zewn. jako płukanka do ust, gardła, (2·0—5·0 : 100), do wziewań (1·0—10·0 : 500), penzlow. (1·0 : 5—10 glycer. lub syrupu), przestrzyk., okładów. 10·0 = 4 kr.
— **chromicum neutrale** wewn. 0·10—0·60 *p. d.* k. r. d. w rozpuszcz.; zewn. w roztczynie zgęszcz. jako środek żrący. 10·0 = 3 kr.
— **cyanatum** wew. 0·01—0·03! *p. d.* w rozpuszcz., także zew. do maści, opatr. 1·0 = 6 kr.
— ***dichromicum** zob. K. chromicum.
— ***hydrooxydatum fusum** (Kal. caustic. fusum — lapis causticus chirurgorum) wew. 0·01—0·15 *p. d.* 2—3 r. dz., rozpuszcz. w alkohol. (Tinct. kalina); zew. jako środek żrący in subst., woda do ócz (0·05—0·10 : 25), do zmywań, opatrunk. (2—4%), kąpieli miejscowych i ogólnych (30·0—100·0 na kąpiel). 10·0 = 10 kr. — **Liquor cali caustici** wew. $^{1}/_{2}$—4 kropli (0·02—0·40); zew. jak poprzedzający, tylko w dawce dwa razy większej.
— ***hydrotartaricum** (Tartarus depuratus, Cremor Tartari) wew. 0·50—2·50 *p. d.* k. r. d., jako laxans 4·0—8·0 *p. d.*

1—2 r. dz., w proszk., powidłach, kęsach, mixt.; zewn. jako proszek do oczów, zębów; do kąpieli (60·0—100·0 na kąpiel). 10·0 = 6 kr. — **Serum lactis acidum** (K. hydrotart. 1·0:100 Serum lactis) łyżeczk.

— ***hypermanganicum** (permanganicum) **crystallisatum** rzadko wew. po 0·05—0·15 *p. d.* 2—3 r. dz. rozpuszcz. w wodzie; zew. w ropuszcz. (0·50—1·0:200) jako desinficiens, jako płukanie do ust, gardła (łyżkę 1% roztworu na szklankę wody), do wziewań, rozpyl. (½—1%), do penzlow. (5—10%), zastrzyk. podskórn. (1%), polecane przeciw ukąszeniu wężów jadowitych. 1·0 = 1 kr.

— **hypochlorosum solutum** (Aqua Javelli) tylko zew. 100·0 = 12 kr.

— ***jodatum** wew. 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d. — 5·0—15·0 *p. die*, rozpuszcz. l. w pig.; zew. do wziewań i rozpylań, do płukania ust, gardła (0·50—5·0:100), do okładów (1·0—2·0:100), do kąpieli miejscow. i ogólnych, do nacierań (5·0—15·0:100 spirit.), do maści (1·0 — 5·0:20 — 25), do zastrzyk. podskórn., miąższ. (0·50—2·50:500 1 — 2 strzykaw. 1—3 r. dz.). 10·0 = 33 kr. — **Ung. kali jodati** (składa się Kali jod. 20, Natr. thyosulf. 0·25, Aq. 15, Adeps suil. 165).

— ***natrio tartaricum** (Tartarus natronatus, sal Seignetti) wew. 0·50 — 2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk. l. rozpuszcz.; jako lax. 15·0 — 50·0 w kilku dawkach, także w lewatyw. (15·0 — 30·0 *p. d.*). 10·0 = 3 kr.

— ***nitricum** (purum — saletra oczyszczona) wew. 0·20 — 1·0 *p. d.* — 10·0 *p. die* w rozpuszcz., proszk.; zew. jak K. chloricum. 10·0 = 3 kr. — **Nitrum tabulatum** (Sal Prunellae) kołaczyki zaw. 0·20 K. nitr.

— **osmicum** 0·001 *p. d.* — 0·01 *p. die* w pig., podskórnie 1% roztwór. 0·10 = 50 kr.

— ***permanganicum** zob. K. hypermanganicum.

— **silicicum** (szkło wodne) wew. 0·50—1·0 *p. d.* 2 r. dz. w rozpuszcz.; zew. w bólu zębów itd., do opatrunk. 100·0 = 15 kr.

***Kalium stibio tartaricum** (Tartarus stibiatus, T. emeticus) wewn. 0·005 — 0·02 *p. d.* k. r. d. (expect. diaphoret. itd.), 0·05 — 0·10 — 0·20! *p. d.* co 10—15 minut (emetic.) w proszk., rozpuszcz., pastylk., mixt.; zewn. do opatr., okład. (0·05 — 1·0:100) jako woda do ócz (0·10 — 1·0:100), do wcierań (10%), lewat. (0·10 — 0·30:50 — 150 Aqu.), do zastrzyk. przy blennor. (0·10 — 0·20):100) do czopk. (0·10 — 0·30:5 — 10 B. Cacao), maść (0·10—0·50:10) do maści drażniących (1·0—2·0:10). 1·0 = 2 kr. · **Ung. Autenriethi** (Tartar. stib. 2 Ung. paraff. 8). — ***Vinum stibiatum** (1:250 Malag.) 10—40 kropli *p. d.* k. r. d.; jako wymiotne 15·0—40·0 *p. d.* 10·0 = 10 kr.

— ***sulfuratum** (Hepar sulfur. kalinum) wewn. 0·05—0·40 *p. d.* 2—4 r. dz. w pig., rozpuszcz., mixt. zewn., do zmywań (5—15%), maści (1·0:5—10). 10·0 = 10 kr. — ***Kal. sulfur. pro balneo** zewn. jak poprzedni, do kąpieli (30·0—150·0 na kąpiel), 100 = 16 kr.

Kalium sulfuricum wewn. 0·50—2·50 *p. d.* k. r. d. — 8·0—15·0 *p. die* jako lax. w rozpuszcz. l. proszku.
— **tartaricum** (Tarturus tartarisatus) wewn. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. (jako diuret.) — 20·0 *p. die* w proszk., rozpuszcz., mixt. 10·0 = 10 kr.
— **tartar. boraxatum** stos. jak poprzedni. 10·0 = 15 kr.
***Kamala** łupka z owocu mallotus philip. wewn. 8·0—12·0 *p. d.* roztarta z wodą lub w powidełk., mixt. 1·0 = 3 kr.
Kawa-Kawa (Rad. piperis methystici) inf. i decoct. 4—6%.
Kephir 300·0—1000·0 na raz przed l. po jedzeniu.
Keratinum używ. do obciągania piguł., które mają przejść żołądek niestrawione. 1·0 = 30 kr.
Kola nuces (zawiera Coffeinum) inf. (50·0—100·0 : 100—300 coll.).
***Kosso** (Kusso) flor. wewn. 20·0 w 2 dawk. co 1/2 godz. w mixt. lub tabletk. 10·0 = 12 kr. — **Kossinum crystal.** wewn. 0·50—1·0 *p. d.* (2—3 r. dz. co 1/2—1 godz.) w proszk., pig., 0·10 = 25 kr.
Kreolinum. 10·0 = 4 kr.
Kreosotal (Kreosot. carbonicum Heydeni) płyn gęsty do miodu podobny, zaw. 92% kreosotu, bez zapachu, nie szczypiący, nie drażni żołądka. 2·0—5·0 *p. d.* 1·0 = 10 kr.
***Kreosotum** wewn. 0·01—0·10! *p. d.* — 0·50! *p. die* w pig., kapsułk., mixt., zewn. w substancyi podobnie stosow. jak acid. carbolic, do okład. (Aqu. kreosoti) do maści (1·0 : 10). 1·0 = 2 kr.
Kumys napój przyrządzany z mleka klaczy kirgizkich, lub z innego mleka.
Lactucae virosae hb. 10·0 = 3 kr. jako **Extr.** 0·03—0·60! *p. d.* — 2·50 *p. die* w pig.
Lactophenin chemicznie powinowaty z phenacetinem — antineuralg. (ischias), także hypnot., proszek kryst. mało w wodzie rozpuszcz. 0·50—0·80—1·0 *p. d.* — polecany w durze brzusznym u dzieci.
***Lactucarium** 0·03—0·30! *p. d.* — 1·0 *p. die*, (jako hypnot. 0·50 *p. d.* — 2·0 *p. die*) w proszk., pig., emuls.; zewn. do collyr. (0·10—0·30 : 25). 1·0 = 6 kr.
Laminaria (digitata) używ. do rozszerzania ujścia macicy itd. 1 pręcik = 30 kr.
***Lanolinum** (tłuszcz obojętny) do maści, jako constit. 10·0 = 8 kr. — **Lanolinum anhydricum** (bezwodn.) żółtawa masa, przeźroczysta, stosow. tak samo. 10·0 = 10 kr.
Lapides cancrorum zob. calcium. carbon.
Lauri folia stos. jak folia aurantior 100 = 10 kr. — ***Lauri fructus baccae** 0·20—1·50 *p. d.* w proszk., w infus. (5·0—20·0 : 100 coll.). 100 = 15 kr. — ***Ol. Lauri** do maści, linimeent. 10·0 = 4 kr.
***Lavandulae flores** do rozmaitych species, kąpieli i t. d. 10·0 = 7 kr. — ***Ol. Lavandulae** do maści, liniment. itd. 1·0 = 3 kr. — ***Spirit. Lavandulae simplex** 10·0 = 4 kr. **Spir. Lavandulae compos.** do wąchania, nacierań, zmywań itd.

Leptandrae virginicae radix i więcej używane **Extract.** 0·50—4·0 *p. d.* czyste l. w mixt. (laxans l. drastic.).
Levistici radix wewn. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. infus., (10·0—15·0 : 150) jako diuret. 10·0 = 4 kr.
***Lichen islandicus** wewn. 15·0—30·0 *p. die*, jako species, decoct. (5·0—10·0 : 100) l. galareta (1·0 : 3—6). 100 = 10 kr. — **Lichen pulmonarius** i **L. island. ab amaritiae liberat.** stosow. jak poprzed. — ***Gelatina lich. island.** 100 = 60 kr. i ***pulverata**. 10·0 = 10 kr.
Lignum campechianum decoct. (5·0—15·0 : 100), **Extract. l. C.** 0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. 1·0 = 2 kr.
— ***Quassiae** wewn. 1·0—2·0 w proszk., infus., l. maceracyi (3·0—15·0 : 100 wina). 10·0 = 5 kr. — **Cort. Quass.**. 10·0 = 2 kr. stos. tak samo. — ***Extr. Quass.** 0·2—0·6 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt. 1·0 = 13 kr. — **Tinct. Quass.** 20—50 kropli *p. d.* i **Quassinum** 0·02—0·10 *p. d.* 2—3 r. d. 0·10 = 15 kr.
— ***Santali rubri** zew. do nakadzań, proszk. do zębów itd. 10·0 = 1 kr. — ***Ol. Santali ostindicum** 0·03 *p. d.* — 2·0 *p. die* w kaps. (jak bals. Copaivae). 1·0 = 6 kr.
— **Sassafras** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. zwykle w decoct. (10·0—30·0 : 100—300 coll.) tak samo **Cort. l. S.** — **Ol. l. S.** 1—5 kropli k. r. d. 1·0 = 2 kr.
***Lini semen** wew. w decoct. (5·0—30·0 : 100—300 col.), zew. w decoct. do lewat., przepłuk., przestrzyk.; do kataplasm. 100·0 = 18 kr. — ***Placenta sem. lini.** 100·0 = 6 kr. — **Farina sem. lini.** ***Ol. lini** do lewat., nacierań, maści. 100·0 = 12 kr.
***Linimentum ammoniatum**, **L. ammoniato camphor.** zob. Ammonia.
— ***saponato camphor.** (Opodeldoc) zewn. do nacierań. 10·0 = 3 kr.
Lipaninum stos. jak Ol. jecor. aselli.
***Liquiritiae radix** wew. w proszk., do spec., infus., jako consp., corrig. i t. d. 10·0 = 5 kr. — ***Extr. liquir.** jako corrig., constit., expect. 10·0 = 20 kr. — ***Succus liquir. depuratus.** 10·0 = 8 kr. — ***Gelatina Liquir. pellucida.** 10.0 = 6 kr. — ***Pasta liquir. flava.** 10·0 = 6 kr. — ***Pulv. liquir. compositus** (Fr. foenicul., Sulf. depurat. *āā* 1, Rad. liquir., fol. Sennae *āā* 2, Sacchari 6). 10·0 = 8 kr. — **Syrup. liquir.**
***Liquor acidus Halleri** 3—20 kropl. (0·30—1·0) *p. d.* k. r. d. czysty l. w mixt. (1·0—5·0 : 100), jako napój (5·0—10·0 : litr), do penzlowań (1·0 : 10·0). 10·0 = 4 kr.
Lithargyrum zob. Plumb. oxyd. fusum.
Lithium benzoicum 0·05—0·20 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., rozpuszcz., do wziewań (0·50—2·0 : 100). 1·0 = 6 kr.
— **bromatum** 0·20—5.0 *p. d.* k. r. d. w rozpuszcz. 1·0 = 6 kr.
— ***carbonicum** wewn. 0·05—0·30 *p. d.* k. r. d. — 2·0 *p. die* w proszk., pastyl., rozpuszcz. (Aqua lith. carbon. 0·15 : 100 Aq.), w sztuczn. wod. mineral. (z Kal. l. natr. bicarb.); zewn. do płukań, wziewań (1—3%). 1·0 = 5 kr.
— **citricum** tak samo.

Lithium salicylicum biały kryst. proszek bez zapachu, smaku słodkaw., łatwo rozpuszcz. w wodzie, winie; wew. 0·50—1·0 *p. d.* 3—4 r. d. w proszk. l. rozpuszcz 1·0 = 6 kr.
— **sulfo-ichtyolicum** zob. Ichtyol.
*__Lobeliae inflat. hb.__ wew. 0·20—0·50 *p. d.* (jako emet. 1·0—5·0 *p. d.*), częściej w decoct. (2·0—6·0 : 100). 10·0 = 4 kr. — **Extract. fluid. lobel.** 5—20 kropl. *p. d.* 1·0 = 10 kr. — *__Tinct. lob. infl.__ 0·50—1·0! *p. d.* — 5·0! *p. die* czysta l. w mixt. 10·0 = 5 kr. — **Lobelinum** płyn żółty oleisty i częściej używ. **Lobelinum sulphur.** 0·05—0·10 *p. d.* — 0·20 *p. die* w asthmie.
Loretin proszek żółty, krystal., nietrujący, bez zapachu, polecany zam. jodoformu. 1·0 = 15 kr.
Losophan (Trijodkresol) zaw. 80% jodu, białe krystal. igiełki, rozpuszcz. w chlorof., eterze, stosow. w chorob. skóry w maści (3·0—5·0 : 100), w zasypce. 0·10 = 5 kr.
*__Lupulinum__ 0·10—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., rozpuszcz., w maści (1·0 : 2—5). 1·0 = 3 kr.
*__Lycopodium__ wew. 0·50—3·0 *p. d.* w mixt. (5·0—10·0 : 100), w powidł.; zew. jako consperg. 10·0 = 8 kr.
Lysol płyn przeźroczysty, oleisty, zapachu kreosotu, własności kwas karbolowy, mniej trujący, do opatr. (½—1%) 10·0 = 4 kr.
*__Macis__ 0·20—0·50 *p. d.* w proszk., pig.; jako corrig 10·0 = 11 kr. — *__Ol. macid.__ 1—2 kropl. *p. d.* w rozpuszcz., w eterze. 1·0 = 5 kr. — **Tinct. m.** 10—20 kropl. *p. d.* k. r. d. 10·0 = 6 kr.
Magnesia usta zob. Magn. oxydata.
*__Magnesium carbonicum__ hydrooxydat. (Magn. carbonica alba) 0·20—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., tablet., mixt., w wodzie (Aq. magn. carbon.); zew. jako proszek do zębów, zasypka. 10·0 = 5 kr. — **Pulvis Magnes. c. Rheo** stosow. tak samo.
— *__citricum__ łyżeczk. we wodzie l. limoniadzie. 10·0 = 20 kr. — *__Potio magn. citr. effervesc__ (20·0) 1 doza = 56 kr. — *__Magn. citr. effervesc.__ (składa się Magn. citr., Natr. bicarb., acid. citric. i sacchar.). 10·0 = 10 kr. — **Magn. boro citricum** 10·0—25·0 *p. d.* in dosi refracta w proszk. l. rozpuszcz. 1·0 = 2 kr.
— *__hydrooxydatum__ (Magn. usta) wchodzi w skład Antidot. arsenici albi; wew. 0·30—1·50 *p. d.* jako antacidum (2·0—5·0—10·0 *p. d.* jako purg.) w proszk., pastyl., mixt.
— **lacticum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. (jako laxans 10·0—12·0 *p. d.*) w proszk., rozpuszcz. 1·0 = 4 kr.
— *__oxydatum__ (Magn. usta) 0·2—2·0 *p. d.* k. r. d.; (5·0—6·0 *p. d.* jako laxans) w past., tablet., mixt., proszk.; zewn. do proszku do zębów. 10·0 = 15 kr. — **Magn. saccharata** (Magn. oxydat. 10, Syr. simpl. Aqu. *āā* 80) łyżeczkami, jako środek rozwaln.
— **salicylicum** 3·0—6·0 *p. die* stosow. w durze; (6·0—8·0 *p. d.* jako laxans). 1·0 = 6 kr.

***Magnesium sulfuricum** (Sal. Seidlitzensis) 1·0—3·0 *p. d.* k. r. d. w proszk. lub rozpuszcz. jako digestiv., w większych dawkach 10·0—50·0 w proszk., rozpuszcz. w wodzie zawierającej Co_2 jako laxans; do lewatyw (15·0—30·0 na lewatywę) 100 = 10 kr. — ***Magn. sulfur. siccum**, w dawkach nieco mniejszych. 10·0 = 3 kr.
— **sulfurosum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d.
— **tartaricum** 0·50—1·0 *p. d.* w proszk. 2—4 r. dz.
Malakin jasno-żółte drobne igiełki w wodzie nierozpuszcz. stosowane jako antipyret., antirheumat., ma działać dopiero w kika godzin po zastosowaniu. 1·0 = 20 kr.
***Maltum Hordei** w proszk. 0·50—1·0, w decoct. (10·0—20·0 : 100) do płukań, lewat., kąpieli (1—2 klg. na kąpiel). 100 = 12 kr. — **Extract. Malti** łyżeczk. z mlekiem, winem; jako excip. dla rożnych środków np. Extr. M. ferrat., jodat. itd. 10·0 = 5 kr.
***Malvae folia** 100 = 14 kr. i ***flores M.** 10·0 = 3 kr. wchodzi w skład species, decoct. (5—15·0 : 100).
Manganum chloratum 0·10—0·75 *p. d.* w rozpuszcz.; płukanki do ust, gardła (1—4%). 10·0 = 10 kr.
— **hyperoxydatum nativum** 0·10—1·0 *p. d.* w proszk., pig., do maści (1·0—3·0 : 10).
— **sulfuricum** 0·10—0·60 *p. d.* 2—4 r. dz. w dawce 2·0—4·0 *p. d.* zażyć w 2—4 dawkach w ciągu kilku godzin jako laxans; do maści (5—10%). 10·0 = 10 kr.
***Manna** wewn. 4·0—10·0 *p. d.* k. r. d., w dawce 50·0—100·0 (u dzieci 30·0—50·0) jako laxans, w rozpuszcz., w powidełk. 10·0 = 12 kr. — ***Syrup. mannatus** łyżeczkami, jako corig.
***Mastix** (Resina Mastich) w dentystyce, także do plastrów. 10·0 = 13 kr.
Matico folia 0·50—2·0 *p. d.* w proszk., pig., w infus. (10·0—30 : 100). 10·0 = 5 kr. — **Ol. M.** ½—1 kropli *p. d.* 0·10 = 6 kr. **Tinct. M.** 20—40 kropli *p. d.* 2—4 r. dz. 10·0 = 8 kr.
Maïdis stigma decoct. (5·0—15·0 : 100 col.) jako diuret. — **Extr. fluid. M. st.** 0·50—1.0 *p. d.* 2—4 r. dz. 1·0 = 3 kr. — **Extr. M. ustilaginis fluid.** stosown. zam. Secale cornut. 10—20 kropli *p. d.* — 4·0 *p. die.* 1·0 = 3 kr.
Mel crudum i ***M. depuratum** wewn. 50·0—100·0 *p. d.* czysty lub w rozpuszcz. jako laxans, mniejsze dawki jako expector.; zewn. do płukanek ust, gardła, penzlow., katapl., lewatyw itd. 100 = 24 kr. — ***M. rosatum** zewn. do penzl., płukanek. 10·0 = 4 kr.
***Meliloti herb.** do species, plastr. 10·0 = 12 kr. — ***Empl. Meliloti.** 10·0 = 4 kr.
***Melissae folia** infus. (5·0—25·0 : 160·0); do species, kąpieli. 10·0 = 4 kr. — ***Spirit. M. compos.** 20—40 kropli *p. d.* k. r. d.; do wąchania, nacierań. 10·0 — 4 kr.
***Menthae crispae** 10·0 = 4 kr. i ***M. piperitae folia** 10·0 = 5 kr., stos jak folia Melissae; — ***Ol. M. pip.** wewn. ½—3 kropli k. r. d. 1·0 = 16 kr. — ***Rotulae M. pip.** 10·0 = 5 kr., — ***Spiritus M. pip.** 20—30 kropli *p. d.* k.

r. d. w mixt. (5·0 — 10·0 : 100); zewn. do wąchania, nacierań. 10·0 = 4 kr. — **Syrup M. pip.** corrig. 10·0 = 3 kr.
*__Mentholum__ wewn. w migrenie po 0·30—1·0 *p. d.* także jako antineuralg., anaestethic. w proszk., pig.; zewn. w bólu zębów (nacierania 1·0 : 5·0 — 10·0 alkoh.), w formie laseczki (Migrainestift), także do wziewań, penzl. 1·0 = 7 kr.
Methylacetanilid zob. Exalgin.
Methylalum (Methylen, Dimethylaether) rozpuszcz. w wodzie, alkohol., działa w maść. liniment. (1·0 : 6—10) kojąco, podskórnie (1·0 : 4 Aq.) jako nasenny, antidot. dla strychniny. 1·0 = 6 kr.
Methylenum bichloratum anaesthetic., do wcierań (12·0 —25·0) czasem z eterem.
Migraenin mieszanina antipyryny, coffeiny, kw. cytryno-1·10 *p. d.* co 2 godz. zwykle 1—2 proszk. przynoszą skutek 1·0 = 20 kr.
Millefolii heb. infus. (5·0—15·0 : 100) species, zewn. do kąpieli, lewatyw. 10·0 = 1 kr. — **Extr. Mill.** 1·0 = 3 kr. — **Ol. Mill.** 1·0 = 20 kr.
Minium zob. Plumb. oxyd. rubrum.
*__Mixtura oleoso balsamica__ zob. Balsam vitae Hofmanni.
*__Mixtura sulfurica acida__ zob. Liquor acidus Halleri.
Mollinum (składa się z tłuszczu 100, ługu potas. 40, glyce-30⁰/₀ constit. do maści, mydeł. 10·0 = 8 kr.
Morphinum purum 0·02! *p. d.* — 0·10! *p. die.*
*__Morphinum hydrochloricum__ (muriaticum) 0·005 — 0·03! *p. d.* — 0·12! *p. die*, 2—4 r. dz. w proszk., pig., rozpuszcz.; zewn. do pędzlow. (0·50 — 1·0 :20 — 100) do lewatyw, (0·01 — 0·03 *p. d.*) do wziewań, rozpylań (0·02 — 0·10 : 100) jako proszek do wdmuchiw. (0·50 — 1·0 : 2 — 10 sacch., gummi arab. etc,), do czopków (0·005 — 0·002) do maści (1·0 — 5·0 : 50), do zastrz. podskórnych i miąszowych (0·005 — 0·02 !). 0·10 = = 4 kr. — **Morph. oleïnicum** jest to morph. hydrchl. rozpuszczone w Acid. oleïnicum 0·05 — 0·10 : 3·0 używ. do wcierań.
— **phtalicum** do podsk. zastrz. 0·10 = 7 kr.
— **sulfuricum** stos, jak mor. hydrochloricum. 0·10 = 4 kr.
— **valerianicum.** 0·10 = 10 kr.
Morrhuolum produkt tranu, zawierający w znacznej ilości jod, 0·20 *p. d.* w kapsułk. 4—6 kaps. dziennie dla dorosłych, 2—4 kaps. dla dzieci. 1·0 = 7 kr.
Moschus tonquinensis 0·10—0·30—0·60 *p. d.* co 2—3 godziny (dzieciom 0·01—0·15 *p. d.*) w proszk., pig., powidełk., emulsyi, do lewatyw (0·50—1·0 na lewat.) podskórnie (0·30—0·60). 0·10 = 60 kr. — **Tinct. Mosch.** 20—50 kropli k. r. d. 1 kropla = 3 kr.
Muscarinum 0·0005 — 0·002 *p. die* w pig. l. podskórnie. 0·01 = 24 kr.
*__Myristicae semen.__ zob. Nux moschata.
*__Myrrha__ (Gumi resina) 0·20—0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., mixt., zawiesinie; do proszków do zębów, do płukanek

ust, gardła, do maści, liniment. 10·0 = 8 kr. — **Extr. m.** tak samo stosowany. 1·0 = 3 kr. — ***Tinct. myrrhae** 10—40 kropli *p. d.* k. r. d.; zewn. do płukanek ust, gardła (5·0—15·0:100), do penzlow. (1·0—3·0:10·0 mel.), do przestrzykiwań (1·0—10·0:100), do maści (1·0:3·0—10·0). 10·0 = 4 kr.

Myrtholum ciecz jasna, dość przyjemnej woni, antysept. stosow. wew. w zgorzeli płuc, bronch. putrida (0·30 *p. d.*) w kapsułk. co 2 godziny. 1·0 = 20 kr.

Napellinum (sedativum) 0·01—0·07 *p. d.* k. r. d. w pig., rozpuszcz., także podskórnie. 0·01 = 10 kr.

***Naphtalinum** puriss. (alcoh. depurat.) 0·02—1·0! *p. d.* — 4·0! *p. die* w proszk., pig., kapsuł., stosow. jako antidiarrhoic. także w durze brzusznym, w nieżytach pęcherza; zewn. w maściach l. rozpuszcz w oliwie (1·0:10—15), do lewatyw. (1·0—5·0:100). 10·0 = 6 kr.

Naphtalolum zob. Betol.

***Naphtolum** (Izo-Beta naphtol) część składowa dziegciu, polecana w chor. skórnych, zew. w rozpuszcz w alkohol. (2·0—10·0:100), w maści (1·0—3·0:30·0), w mydłach (2·0—15·0:100). 10·0 = 12 kr.

Narceinum 0·01—0·10 *p. d.* 2—3 r. dz. w proszk., pig., rozpuszcz., do lewat., do czopk. (0·01—0·05), także podskórnie. 0·01 = 4 kr.

Natrium aceticum 0·50—4·0 *p. d.* w proszk., rozpuszcz., w mixtur. 10·0 = 4 kr.

— **aethylicum** pro cauterisatione, środek żrący, stosow. w rozpuszcz. (1·0:3·0). 1·0 = 8 kr.

— **arsenicicum** 0·001—0·002 *p. d.* 1—2 r. dz. w rozpusz. l. pig., do kąpieli (2·0—10·0 na kąpiel), do wziewań. 0·01 = 1 kr.

— **benzoicum** 0·20—1·0 *p. d.* — 15·0 *p. die* w proszk., rozpuszcz., pig., mixt.; zew. do wdmuchiwań, wziewań (5%) rozpylań, penzlow.; jako płukanka, woda do ócz. 1·0 = 3 kr.

— ***bicarbonicum** (Natr. carb. acidum, N. hydrocarbonic., Bicarbonas sodae) wew. 0·30—1·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., placuszk., mixt., saturacyi, w rozpuszczeniu (Aq. sodae); zew. do płukań, wziewań (0·20—2·0:100), do kąpieli (150—400 na kąpiel). 10·0 = 2 kr. — ***Pastillae e natr. hydrocarb.** (Past. Bilinenses s. de Vichy à 0·10. 10 pastyl. = 14 kr. — ***Pulvis aërophorus simplex** (anglicanus) (składa się Natri bicarb. 2·0 i osobno acid. tartarici 1·50). 10 doz = 30 kr. — ***Pulvis aërophorus laxans Seidlitzensis** (Natr. bicarb. 3·0, Sal Seignetti 10·0 i do tego Acid. tartaric. 3·0). 10 doz = 80 kr..

— **boracicum** zob. Borax veneta.

— ***bromatum** stos. jak Kali bromat. 10·0 = 8 kr.

— ***carbonicum purum** s. crystallisatum stosow. jak Natr. bicarbon. 10·0 = 4 kr. — **Natr. carbon. crudum** zewn. do kąpieli (1/4 kilo — 1 kilo na kąpiel). 100·0 = 3 kr. — ***Natr. carbon. siccum** 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig.; —do proszk. do zębów, do maści (1·0—2·0:20). 10·0 = 4 kr.

— **causticum solutum** (Liquor natr. caustici) stos. tak samo jak Liquor Kali caustici.

Natrium chloratum (sól kuchenna) wewn. 0·50 — 2·0 *p. d.* k. r. d. łyżeczk. rozpuszcz. przy krwiopluciu, w neurozach — także jako antidot.; zewn. do lewatyw (1 — 2 łyżki na lewat.), do okładów suchych, oziębiających (1 soli, 2 śniegu lub lodu), do kąpieli (1 — 5 klg. na kąpiel), do wziewań (1·0 — 10·0 : 500). 100·0 = 8 kr.
— **chloricum** 0·50—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszk., rozpuszcz. (3·0—5·0 : 100), do płukań, wziewań jak Kalichloric. 10 = 6 kr.
— **hypochlorosum solutum** (Liquor natrii chlorati Javell'a) 0·20—1·0 (5—15 kropli) *p. d.* k. r. d.; zew. do płukań ust, gardła (3—10%), do przestrzykiwań (1—5%), do lewatyw (30—40 kropli), do kąpieli (½—1 klg. na kąpiel). 100 = 12 kr.
— **hypermanganicum** jak Kali hypermanganic.
— **hypophosphorosum** (subphosphorosum) 0·50—2·0 *p. die* w rozpuszcz. 10·0 = 20 kr.
— ***jodatum** jak Kali jodatum. 100·0 = 43 kr.
— **lacticum.** 1·0 = 3 kr.
— **nitricum** jak Kali nitricum. 10·0 = 3 kr.
— **nitrosum** 0·05—0·15! *p. d.* (w asthmie, epileps.). 1·0 = 12 kr.
— **paracreosotinicum** działanie podobne do acid. salicyl. 1·0 — 1·50 *p. d.* — 4·0 *p. die*, u dzieci 0·10 *p. d.*, 1·0 *p. die* najlepsze skutki osiągnięto w gastroenteritis acuta u dzieci.
— ***phosphoricum** 0·50 — 2·0 *p. d.* k. r. d.; 20·0 — 50·0 jako laxans w proszk. l. rozpuszcz. 10·0 = 12 kr.
— ***salicylicum** wew. 0·50—1·0 *p. d.* k. r. (w ostr. gośćcu stawow. 1·0—2·0 *p. d.* co godzina) u dzieci 3·0! *p. die*, w proszk., pig., rozpuszcz., mixt.; zewn. do przestrzykiwań, lewatyw. 1·0 = 2 kr. — **Nar. borosalicylicum** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. rozpuszcz. w wodzie l. alkoholu. 10·0 = 30 kr.
— ***silicicum** (Liquor natrii silicici) wewn. 0·10—0·25 *p. d.* k. r. d. w pig., rozpuszcz. (w wodach alkalicz.); zewn. do przestrzykiwań (1—2%), do zmywań, opatrunk., lewat. 100·0 = 16 kr.
— **subsulfurosum** 0·50—1·50 *p. d.* — 5·0 *p. die* w rozpuszcz. do kąpieli siarczan. (50·0—150·0 na kąpiel z dodatkiem 30·0—60·0 octu). 10·0 = 1 kr.
— **sulfoichthyolicum** zob. Ichthyol.
— ***sulfuricum** crystall. (Sal mirabile Glauberi) 1·0—2·50 *p. d.* k. r. d. (jako laxans 10·0—50·0 *p. d.)* w proszku, emuls., w wodach mineral. (sztucznych), do lewatyw (10·0—50·0). 100·0 = 11 kr. — **Natr. sulfur. siccum** w dawce o ½ mniejszej. 10·0 = 4 kr. — **Sal thermar. Carolin. artific.** łyżeczk. aż do 15·0 w rozpuszcz. 10·0 = 6 kr.
Nerium oleander i **Tinct. ner. oleandr.** ma działać podobnie jak Folia digitalis 10 — 15 kropli *p. d.* 10·0 = 1 kr.
Neurodinum antineuralg., antipyretic. 1·0 *p. d.* 1·0 = 20 kr.
Nicotianae folia (tytoń) wewn. 0·03 — 0·15 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. (0·20 — 1·0 : 150), do lewatyw (0·50 — 2·0 : 100—150 coll.), do kąpieli (15·0—60·0 na kąpiel), do zmywań (5·0 — 10·0 : 100); jako woda do ócz (inf. 0·50 — 1·0 : 25). 10·0 = 8 kr. — **Nicotinum** 0·001—0·003! *p. d.* w rozpuszcz. w alkoholu l. w klejkich pokarmach. 0·01 = 2 kr.

Nitroglycerinum (Glonoinum) z 1% rozczynu alkohol. od 1 do 10 kropli. (0·0001 — 0·0005) powoli dawkę powiększając, 3 r. dz. przeciw stanom asthmatycznym, w połowicz. bólu głowy, także podskórnie (20 — 30 kropli, 1% alkohol. rozczynu : 10 Aquae). 1·0 = 10 kr.
Nucleinum wyciąg ze śledzion cieląt, proszek bezbarwny, rozpuszczalny w alkaliach, ma posiadać własność pomnażania ciałek białych krwi (leukocytosis); podskórnie (2·0—3·0). 0·10 = 60 kr.
***Nux moschata** (semen Myristicae) stosow. jak Macis w dawkach 2 razy większych. 10·0 = 14 kr. — ***Ol. N. m. expressum** do maści, liniment, plastr. 1·0 = 2 kr.
Oleum amygdalarum zob. Amygdalae.
— **animale aether.** (Dippelii) 5—20 kropl. postępując z dawką w górę, w pig., kapsułk. 1·0 = 3 kr.
— ***Bergamottae** 1—4 kropl. *p. d.* k. r. d. 1·0 = 4 kr.
— ***Cadinum** zob. Ol. Juniperi empyreumat. 10·0 = 2 kr.
— ***Crotonis** wewn. 0·006—0·025! (½—2 kropli) *p. d.*, w pig., proszk., kapsuł., rozpuszcz., w emulsyi; zew. do nacierań (w równych częściach z olejami), do lewatyw (1—2 kropl. : 100—150 emulsyi). 1·0 = 3 kr.
Sapo croton.
— **hydrargyri** (cinereum) gęsty olej złożony z 3 części rtęci utartej z lanoliną i 4 części Ol. olivarum — używany do podskórnych wstrzykiw. przy leczeniu kiły. 0·10 — 0·15 *p. d.* 1·0 = 5 kr.
— ***jecoris aselli** 1—8 łyżek (dzieci 1—4 łyżeczk.) *p. d.* 2—3 r. dz. czysty, w kapsułk., emulsyi, żelatynie, albo z żółtkiem z dodatkiem 10 kropl. Ol. menth. pip.; zewn. do nacierań, lewat. jako excip. do rozmaitych środk. n. p. Ol. jecor. as. ferratum, jodoferratum itd. 100·0 = 13 kr.
— ***Juniperi empyreumat.** (Ol. Cadinum). 1·0 = 2 kr. zob. Juniperus.
— ***Olivarum. *provinciale** wew. łyżeczk.; do liniment., emulsyi, ***commune** do nacierań, maści, plastrów, lewat. 10·0 = 3 kr.
— **Petrae italicum** zob. Petrol. 100·0 = 30 kr.
— ***Pini pumilion.** zew. do nacierań, wziewań, rozpylań. 1·0 = 3 kr.
— **Rapae** jak Ol. olivar. 100·0 = 10 kr.
— ***Ricini** wew. ½—3 łyżeczk. (8·0—30·0) *p. d.* k. r. d. w mleku, herbacie, kawie, kapsuł., emulsyi, mixt., do lewatyw 1 — 4 łyżki. 100·0 = 20 kr.
— ***Santali** zob. Lignum Santali. 1·0 = 6 kr.
— ***Terebinthinae** wew. 5—20 kropl. (0·25 — 1·0) *p. d.* czysty w kaps. pig., emulsyi, mixt. (z eterem) jako antidot. w zatruciu fosforem; zew. do wziewań, płukań, lewatyw (3·0 — 15·0 : 150—200 emuls.), do opatr., nacierań, penzl. skóry, maści (1 : 3—5), do plastr. (1 : 5—8 żywicy), do mydeł. 100·0 = 13 kr. — ***Ol. Tereb. rectificatum** stos. jak poprz. 10·0 = 2 kr. — **Ol. Tereb. ozonisatum** 5 — 20 kropl. *p. d.* co 2—4 godz. z miodem l. żółtkiem; zew. jak poprzedni, działa silniej.

***Olibanum** (gummi resina) 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. w pig.; zew. do nakadzań, plastr. maści. 10·0 = 5 kr.

***Ononidis spin. rad.** wew. 1·0—3·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., decoct. (10·0—25·0:150), do species. 100·0 = 11 kr.

***Opium** wewn. 0·008—0·15! *p. d.* k· r. d. — 0·50! *p. die* w proszk., pig., mixt., emulsyi; zew. w bólach zębów, do kataplasm., papierosów, maści (1·0—5·0: 10—25), do czopków (0·10—0·20), do gałek pochw. (0·10—0·20), do lewatyw (0·03—0·10 najlepiej w emulsyi). 1·0 = 5 kr. — ***Electuarium Theriaca** (Elect. aromaticum c. opio) ½—1 łyżeczki *p. d.* 3—4 r. dz. 10·0 = 5 kr. — **Emplastrum opiatum** (odontalgicum, składa się opii 1:20). — ***Extr. opii** 0·005—0·10! *p. d.* — 0·40! *p. die* w proszk., pig., pastyl., rozpuszcz.; do płukanek ust, gardła (0·20—1·0:150), do wziewań, rozpylań ((0·05—0·20:100), do przestrzykiwań (0·10—0·50:50), do lewatyw (0·05—0·10), czopków. (0·05—0·10), do maści (0·50—1·50:10), do podskórnych zastrzyk. (1·0:2—10). 1·0 = 14 kr. — ***Tinct. opii simplex** (thebaica). 1·0 = 1 kr., ***Tinct. opii crocata** 1·0 = 2 kr. (zawieraja w 1 gramie 0·01 morfiny) wew. 0·10—1·50! *p. d.* (3—25 kropli) — 5·0! *p. die;* zew. do płukanek ust, gardła (0·50—2·0:100), do wziewań, rozpylań (0·20—2·0:100) jako krople do zębów, do penzlow. (czysta l. 1·0:1—2 aquae), do ócz (czysta l. 1·0:1—2 aquae), do przestrzykiwań (1·0—12·0:100), do opatrunków (2·0—6·0:100), do lewatyw (3—20 kropli na lewat.), do maści (1·0—5·0:25). — **Tinct. opii benzoica** (składa się: Opium, Acid. benz., camphor., Ol. anisi, spirit. dilut.) 20—60 kropli *p. d.* (1·0—3·0) 2—4 r. dz., dzieciom 5—20 kropli, w mixt., syrup. l. czysta. 10·0 = 20 kr. — ***Pulvis Doveri** (Pulvis Ipecacuanh. opiatus, składa się Opii, radix ipecacuanh. *āā* 1, Sacch. 8) 0·10—1·50! *p. d.* — 5·0! *p. die.* 1·0 = 2 kr. — **Unguentum opii** (zaw. Extr. opii 0·10:20).

Orexinum hydrochloricum bezbarwne igiełki, rozpuszcz. we wodzie, smaku gorzkiego, stosow. jako stomachicum przy braku apetytu, 0·20—0·50 *p. d.* w opłatk., pig. 1·0 = 35 kr.

***Origani hb.** do spec., kataplasm. 100·0 = 13 kr.

Oryzae amylum i **farina** jako środek odżywczy i do celów kosmet. 100·0 = 24 kr.

Ossa sepiae do proszk. do zębów. 10·0 = 4 kr.

Ovum gallinaceum albumen et vitellum ovi jajo kurze.

***Oxymel simplex** dodatek do mixt. (15·0—30·0:100) jako napój (50·0—100·0:1000); zew. do płukanek, lewatyw (60·0—100·0 na lewatywę). 10·0 = 4 kr.

— **Scillae** zob. Bulbus Scillae.

***Paleae haemostaticae** (Pengawar Djambi). 1·0 = 2 kr.

Pankreatinum (różne preparaty), zwykle od 0·50—15·0 *p. d.* w pig., z pokarm. mięsnemi, w lewatywie. 1·0 = 6 kr.

Papainum biały proszek z owoców Carica papava, poprawia trawienie zwłaszcza trawienienie istot. białkow. 1·0 = 40 kr.

*__Papaveris fructus__ (capsul.) __immaturi__ wewn. w decoct. (5·0—15·0:100—200); zew. do okładów, kataplasm. (w decoct. 10·0—20·0:100), do płukań, lewatyw. 10·0 = 3 kr. — *__Flores papav. rhoeados__ do species. 10·0 = 7 kr. — __Ol. papaver.__ jak Ol. amygdal. 10·0 = 2 kr. — __Semen papaver.__ w emulsyi (5·0—15·0:100). 100·0 = 16 kr. — *__Syrupus Diacodii__ (Syrup. papav. albi, składa się: Tinct. papav. 50, rad. liquir. 25., Aq. font. 350 ad col. 250 + Sacchar. 400) łyżeczk. corrig. 10·0 = 3 kr.

__Papayotinum__ 0·05 — 0·50 — 1·0 *p. d.* w rozpuszcz., proszk., pig., do wdmuchiwań w proszku, do penzlow. (5 — 10%). 0·01 = 2 kr.

__Paraffinum liquidum__ płyn oleisty używ. jako constit. dla maści liniment. 10·0 = 4 kr. — __Paraff. solidum__ biała masa, topniejąca przy 78°, do maści, plastr. opatrunk. itd. — __Charta paraff.__ — __Unguent. paraff.__ s. __Vaselinum__ (składa się Paraff. solidi 1, Paraff. liquid. 4) stosow. jak poprzedni. 10·0 = 4 kr.

__Paraldeehydum__ jako sedativ. 1·0 — 2·0 *p. d.;* jako hypnotic. 3·0—10! *p. d.* w 3—4% rozpuszcz. wodnem z dodatkiem sacchar. na 2—3 razy wyżyć, także w kapsuł., emulsyi; antidot. przy zatruciu strychniną; zewn. do czopków, lewatyw (4·0 na lewatywę). 1·0 = 3 kr.

__Pasta dentifricia dura__ (Pulv. sapon. venet. 20, Calc. carbon. 8, Carmin 0·20, Ol. menth. pip. 0·50, Spirit. vini 5). — __Pasta dentifr. mollis.__

__Pelletierinum sulfuricum__ 0·01 = 8 kr. i __P. tannicum__ alkaloid z cortex punic. granat. 0·20—0·50! *p. d.* — 5·0! *p. die* w rozpuszcz., najlepiej w infus. sennae. 0·10 = 18 kr.

__Pengawar Djambi__ środek hemostatyczny.

__Pental__ (Trójmetyletylen) płyn bezbarwny, nierozpuszczalny w wodzie, tylko w chloroformie, eterze, wyskoku, używ. do narkozy podobnie jak chloroform. 1·0 = 10 kr.

*__Pepsinum__ (solubile) 0·15 — 0·50 *p.* d. 2—4 r. dz. w proszk., rozpuszcz., kaps. (z dodatkiem kw. cytrynowego, winnego, mlecznego) należy zażywać wśród jedzenia. 1·0 = 4 kr. — __Vinum pepsini__ łyżeczk. 10·0 = 8 kr. — __Syrup pepsini__ łyżeczkę *p. d.*

__Peptonum__ bardzo wiele przetworów (fabr. Merck, Sanders itd.) łyżeczk. do rosołu; do lewatyw. 1·0 = 4 kr.

__Petroleum__ (rectificatum) 5—15 kropl. *p. d.* w kaps., rozpuszcz., eterze, do nacier., penzl., okład. — __Aether petrol.__ stosow. jak poprzedni, także do znieczulań miejscowych. 10·0 = 3 kr.

__Pheliandri fructus__ 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., spec., infus. (5·0—15·0:100—200). 10·0 = 3 kr.

__Phenacetinum__ (Paraacetphenetidin) antipyr. 0·30—0·70 *p. d.;* 1·0 i wyżej *p. d.* jako antineuralg. w proszk., pig., kapsuł., także rozpuszcz. w alkohol. 1·0 = 6 kr.

*__Phenolum__ zob. Acid. carbolicum.

__Phenocollum hydrochloricum__ (Paramidoacetphenitidin) wew. 0·50 — 1·0 *p. d.* rozpuszcz. w wodzie jako antipyr., antirheumat. 1·0 = 20 kr.

Phosphorus 0·0001—0·001 *p. d.* — 0·005! *p. die* rozpuszcz. w eterze, alkohol., oliwach, rzadko w pig., zew. (także poprzednio rozpuszcz.) do maści (0·05—0·30:25), do liniment. 1·0 = 2 kr. — **Aqua phosphor.** łyżeczk. — **Ol. phosphor.** (1:80—100 oleum) 2—5 kropli *p. d.* w mixt., emuls., kapsułk., także zew. do nacierań. 10·0 = 10 kr. — **Ol. jecoris aselli phosphor.** (0·01:100 oliwy) łyżeczk. *p. d.* — **Aether phosphor.** (1·0:150) kropl. 10·0 = 15 kr.

Physostigmatis Semen (Faba Calabar.) 0·01 = 1 kr. jako **Extr. F. C.** po 0·0015—0·02! *p. d.* — 0·06! *p. die*, w pig., rozpuszcz., (z 1% roczczynu wodnego lub glycerynowego 5—10 kropli *p. d.* 2—4 r. dnia), do ócz (kropl. z roczczynu 1: glycerini, Aquae *āā* 10). — ***Physostigminum salicylicum** (Eserinum salicyl.) 0·001! *p. d.* — 0·003! *p. die* w pig. lub rozpuszczeniu; podskórnie w dawce 0·0005—0·001 *p. d.* (z roczczynu 1%), do ócz kropl. (0·02—0·05:10 Aq.). 0·01 = 4 kr. — **Ph. sulfuricum** w dawkach, jak poprzedni.

Picrotoxinum 0·0005—0·0006! *p. d.* — 0·02! *p. die* w pig., pastylk., rozpuszcz., zewn. w maściach 0·10 = 15 kr.

Pichy-Pichy Extr. fluid., ciecz ciemnobrunatna, przyjemnego zapachu, mocno gorzka, zastosow. i wskazanie jak dla Balsam Copaiv., Ol Santali itd. 1·0 = 3 kr.

***Pilocarpinum hydrochloricum** alcaloid z Folia Jaborandi 0·01—0·03! *p. d.* 0·06! *p. die* w pig. roczczynach (0·02—0·04:80 co godz. łyżeczkę polecany w błonicy u dzieci); podskórnie (2% roczczyn) w dawce 0·015—0·03! *p. d.* (dzieciom 0·001—0·01 *p. d.*); do ócz (0·10—0·20:10 Aq.). 0·01 = 13 kr.

Pimpinelae radix stosow. jak Radix Imperat. 10·0 = 2 kr. Tinct. Pimp. 10—30 kropli *p. d.* k. r. d. do płukan. 10·0 = 3 kr.

Piper album 10·0 = 5 kr. — **Piper nigrum** 10·0 = 5 kr. 0·20—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., w maceracyi (5·0—10·0:100 spirit. l. vini) także zewn. do maści.

Piperazinum (Diaethylendiamin) purum l. hydrochloricum, krystaliczne białe igiełki łatwo w wodzie rozpuszcz., używa się w dnie, kamieniach pęcherza, w dawce 1·0—2·0 *p. die* w rozpuszcz. w wodzie; także do przepłukiwań pęcherza (1—2%). 1·0 = 50 kr.

Piscidiae Erythrynae radicis cort. 0·50—1·0 *p. d.* 2—4 r. d. w proszku (sedativ i hypnotic.) — **Extract. P. siccum** 0·25—0·50 *p. d.* — **Extract. P. fluidum** 2·0—6·0 *p. d.* — 12·0 *p. die.* — **Tinct. P.** 40—50 kropli *p. die.*

***Pix liquida** (Resina empyrheumat. liquida) wewn. 0·30—1·50 *p. d.* 2—3 r. d. w pig., kapsułk.; zewn. do wziewań, wcierań, (czysty lub z alkohol., tłuszczami, mydłem w stosunku 1:2—10). do maści (1:4—6), do plastrów (1:2 cera). 100 = 10 kr. — **Aq. Picis** (picea) łyżeczk. — łyżk. 2—4 r. dz.; do wziewań, przestrzyk. opatrunków. 100 = 10 kr. — **Sapo picis.** 10·0 = 4 kr. — **Unguent. picis sulf.** — **Pix litanthracis** smoła z węgla kamienn. tylko zewn. jako środek dezinfekcyjny.

Plantaginis herb. decoct. (15·0—50:100—200 col.). 10·0 = 2 kr.

Platinum natriochloratum stosow. jak aurum natr. chlorat. 10·0 = 2 kr.

***Plumbum aceticum** wew. 0·008—0·10! *p. d.* — 0·50! *p. die* w proszk., pig., rozpuszcz., mixt., emulsyi, w krwiopluciu od razu większe dawki (0·06—0·10 co 2 godziny); zewn. jako zasypka do wdmuchiwań gardła, krtani (1:5—10 Sacchari), jako płukanka do ust i gardła (0·10—0·50:100), do lewatyw (0·10—0·50), do przestrzyk. (0·30—1·0:100) do pędzlow. (1·0—2·0:10), do wziewań (0·10—1·0:100), do ócz (0·20—2·0:100), do okładów, zmywań (0·50—1·0:100), do maści (1·0:5—10). 10·0 = 5 kr. — **Plumb. acet. solutum** (1·0:6 Aqu.). — ***Plumb. acet. basicum solutum** (Liquor plumb. subacetici) zewn. do płuk. ust i gardła (0·50—1·50:100·0). do pędzlow., okładów, zmywań, opatr. (w dawce 3—5 razy w większej, jak plumb. acetic.); do ócz (0·50—1·0:100), do przestrzyk. (2·0—6·0:100), do lewatyw (0·50—6·0 na lewat.), do maści (1·0:5—10). 10·0 = 2 kr. — ***Aqua plumbi** (Plb. acet. basic. solut. 1, Aquae 49) i ***Aq. plumbi spirituosa** czyli **Aqua Goulardi** (Plb. acet. basic. solut. 2, Spirit. vini 5, Aquae 100) do okładów, zmywań, przestrz., lewatyw (100·0—200·0 na lewatywę). — ***Ung. plumbi acetici.** 10·0 = 5 kr.

— ***carbonicum** (Cerussa) zasypka, także do maści, plastr. 10·0 = 4 kr. — ***Emplastr. Cerussae** (Empl. Diachyl. simpl., Cerussae *āā* 1, Ung. simplic. 70). 10·0 = 5 kr. — ***Unguent. Cerussae** (Emplastr. Diachyl 1, Cerussae 3, Axungiae 5). 10·0 = 5 kr.

— **jodatum** 0·05—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., do maści (1:5—10). 1·0 = 5 kr.

— **nitricum** stosow. jak Pl. aceticum.

— ***oxydatum fusum** (Lithargyrum). 10·0 = 3 kr. do ***Emplastr. Diachyl. simpl.** 10·0 = 3 kr. i ***Empl. Diachyl. compos.** (Adhaesivum, Empl., Plumbi, Gum. resina). — **Emplastr. diachyl. linteo extens.** — **Ung. Diachyl. Hebrae.**

— ***oxydatum** (hyperoxydatum) **rubrum** (Minium) 10·0 = 3 kr. do ***Empl. Minii adust.** (Empl. fuscum camphor.). 10·0 = 5 kr.

— **tannicum.** 1·0 = 2 kr., do Unguent. Plumb. tannici.

Podophylli peltati rad. 0·50—1·0 *p. d.* jako purg. 1·50—2·0 *p. d.* jako drastic. w proszk. — **Podophyllinum** (resina P.) 0·03—0·06 *p. d.* w pig, jako purg., przy zaparciu stolca nawykowem do stałego użytku 0·005—0·02 *p. d.* (dzieciom po 0·005—0·02 jako purg.) w pig., mixt., proszk., rozpuszcz., w alkoholu. 1·0 = 6 kr. — **Podophyllotoxinum** 0·015—0·02! *p. d.* — 0·06! *p. die* rozpuszcz. w alkoholu lub w pig. 0·10 = 16 kr.

Propylaminum (Trimethylamin) 0·10—3·0! *p. d.* — 10·0 *p. die* w kaps., kropl., mixt. 1·0 = 3 kr

Pruni virginianae cort. z niego Extract. fluid. P. v. 2·0—4·0 *p. d.* jako tonicum.
Pulmonariae folia. stosow. jak folia Altheae. 10·0 = 2 kr.
***Pulpa prunorum** zob. Senna. 10·0 = 4 kr.
Pulsatillae herb. 10·0 = 2 kr. — **Extr. P.** 0·05—0·20 *p. d.* — 1·0 *p. die* w mixt., pig. 1·0 = 6 kr. — Tinct. P. 10—40 kropl. — 3·0 *p. d.* — 10·0 *p. die.* 10 = 20 kr.
***Pulvis aërophorus** zob. Natrium hydrocarbonic.
***Pulvis ipecac. opiat. Doveri** zob. Opium.
Pyoctaninum (Coeruleum; aureum) barwiki anilinowe, używane jako antisept. zewn. czysty jako zasypka, w roztworze 1·0 : 1000), w maści (2%). 1·0 = 18 kr.
***Pyretri Romani rad.** do płukania do ust, gardła, w decoct. lub infus. (3·0—10·0 : 100—200 col.). 10·0 = 6 kr.
Pyridinum purissimum (antiasthmatic) 3·0 — 5·0 wylane na talerz ulatniają się (w ciepłocie pokoju 20 — 25°), chory pozostaje w pokoju 20 — 30 minut; zastosować można 2 — 3 razy w ciągu dnia. 1·0 = 3 kr.
***Pyrogallol** zob. acid. pyrogallicum.
***Quebracho cortex.** 10·0 = 4 kr. i **lignum Q.** 10·0 = 2 kr. —0·30—0·50 *p. d.* w proszk., maceracyi lub decoct. (5·0—15·0 : 100—300 col.). — ***Extract. fluid. Q.** 1—2 łyżeczek *p. d.* —8·0 *p. die.* — **Tinct. Q.** łyżeczk. czysta lub z pokarmami klejkiemi. 10·0 = 5 kr.
***Quercus cortex** wew. 0·50—1·50 w proszk., l. decoct. (15·0—25·0 : 120 — 200); zewn. do zasypek l. (w decoct.) do płukań gardła, ust, przestrzykiwań, kąpieli (½ — 1 klg. z 2 litrami wody zagotowane wlać do kąpieli). 10·0 = 4 kr. — ***Semen** (glandulae) **Quercus tostum** (1—3 łyżeczk. na filiżankę wody). 100·0 = 16 kr.
Quillajae saponariae cort. decoct. (3·0 — 5·0 : 200 łyżeczkami). 10·0 = 2 kr.
***Ratanhae rad.** wew. 0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., decoct. (5·0—15·0 : 100); zew. do proszków do zębów, w decoct. do płukania ust i gardła, przestrzykiwań i lewatyw. 10·0 = 9 kr. — ***Extr. R.** 0·20 — 1·0 *p. d.* k. r. d. w pig., placuszk., mixt.; płukanie do ust, gardła (5—10%), do penzlowań (1·0—5·0 : 25), do okładów, zmywań, maści. 1·0 = 7 kr. — ***Tinct. R.** wew. 20—40 kropl. *p. d.* do płukań, penzlowań. 10·0 = 4 kr.
Resorcinum (Metadioxybenzol) wew. jako antiferment., antisept., antipyret. po 0,20—0·50—3·0 ! *p. d.* k. r. d. — 10·0 ! *p. die* w proszk. w opłatkach, mixt., kapsułk., w rozpuszcz.; zew. jako środek żrący w substancyi l. w rozpuszcz.; jako woda do öcz (2·0 : 100), do przestrzykiwań pęcherza (2·0—5·0—10·0 : 100), do cewki moczow. (2·0 : 100), do lewatyw (1·0 : 200), do wziewań (0·50—1·0 : 100), do maści (5·0 : 30). 1·0 = 3 kr.
Rhamni Catharticae fruct. 10·0 = 2 kr. — **Syrup. Rh. C.** jako laxans łyżeczk. (1—4) do mixtur.
— **Frangulae cortex** w inf. (10·0—30·0 : 100—200 col.).
— ***Purshiani cort.** zob. Cascara Sagrada.

***Rhei chinensis rad.** (Rhabarbarum) jako stomachic. 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d.; jako purg. 0·50—5·0 *p. d.* w proszk., pig., kapsułk., infus. (2·0—5·0:100), do lewatyw (10·0—20·0:100). 10·0 = 15 kr. — ***Extr. rhei ch.** 0·05—0·30 *p. d.* jako tonicum; 0·50—1·0 *p. d.* jako laxans w pig., rozpuszcz. 1·0 = 7 kr. **Extr. rh. ch. compos.** (Extr. rh. ch. 3, Aloë, Sapo med., Jalapa *ãã* 1) 0·10—0·30 *p. d.* jako stomachic., 0·30—0·50 *p. d.* jako laxans w pig. 1·0 = 6 kr. — ***Syrup. rh. ch.** łyżeczk., łyżkami, do mixtur. 10·0 = 3 kr. — ***Tinct. rh. ch. aquosa** ½—4 łyżeczk. *p. d.* k. r. d. 10·0 = 4 kr. — ***Tr. rh. ch. vinosa** (Vinum rh. Darrhelli) dawka jak poprzedni. 10·0 = 11 kr.

Rhododendri folia 0·50—1·0 *p. d.* w proszk., infus. (5·0—15·0:100 col.).

***Rosae flores** 10·0 = 5 kr. — ***Aqua rosae** 100·0 = 10 kr. — ***Ol. rosae** 0·10 = 17 kr.

***Rosmarini folia** do spec., zew. w infus. do zmywań, okładów. 10·0 = 1 kr. — ***Ol. rosmarini** do maści, liniment. 1·0 = 1 kr.

Rubi Idaei fruct. 100·0 = 20 kr. — ***Syrup. rubi idaei** 10·0 = 4 kr.

Rutae folia 0·50—1·50 *p.* d. k. r. d. w proszk., infus. (10·0—15·0:100—200 col.); do płukań ust i gardła, lewatyw. 10·0 = 3 kr. — **Aqua rutae** 100·0 = 12 kr. — **Ol. rutae** 1—3 kropl *p. d.*

***Sabadillae fruct.** (semen) 0·10—0·25! *p. d.* — 1·0! *p. die* w proszk., pig., infus. (0·50—1·0:100 col.); zew. jako zasypka; do zmywań, lewatyw, maści (1·0:4—10). 10·0 = 7 kr. — ***Ung. sabad.** (1·0:4·0). 10·0 = 6 kr. — **Tinct. sabad.** wewn. 0·15—0·50! *p. d.* k. r. d.; zewn. do nacierań.

***Sabinae summitates** (frond.) 0·20—1·0! *p. d.* — 2·0 *p. die* w proszk., pig., infus. (2·0—8·0:100 col.); zewn. do zasypek, maści, do płukań, przestrzykiwań (5·0:100). 10·0 = 5 kr. — **Extr. Sab.** 0·03—0·20! *p. d.* — 1·0! *p. die.* 1·0 = 10 kr. — **Ol. Sab.** ½—3 kropl. *p. d.* 2—3 r. d. w oleosach., w pig. 1·0 = 3 kr. — **Tinct. Sabinae** 20—60 kropl. *p. d.* 10·0 = 20 kr.

Saccharinum łatwo w wodzie rozpuszcz., 280 r. słodszy od cukru, stosow. tam, gdzie cukier przeciwskazany (diabetes), do osłodzenia bardzo gorzkich leków, jak strychniny, chininy. Sprzedawany w tabletkach. 1·0 = 28 kr.

***Saccharum albissimum** 10·0 = 2 kr. — ***Sacch. lactis** jako łagodny laxans 10·0—20·0 *p. d.* z mlekiem. 10·0 = 5 kr. — ***Syrup. simplex** 10·0 = 2 kr.

Sal Carolinum fact. zob. natr. sulfuric.

— **Seidlitzensis** zob. Magn. sulfuric.

— **Seignetti** zob. Kal. Natr. tartaric.

Salacetol połączenie kw. salicylowego z acetolem, proszek białawy, krystal., w wodzie nierozp., antiseptic. stosowany wewn. w biegunkach, czerwonce 2·0—3·0 *p. d.* (dzieciom 0·50 *p. d.*) (w Ol. ricini) ma działać lepiej od salolu.

***Salep tubera** 0·50—1·0 *p. d.* — 10·0 *p. die* w proszk., decoct. (0·25—1·50:200—300 col.), w żelatynie (1·0:50); zewn. do le-

watyw (w decoct. 2·0:100). 10·0 = 12 kr. — **Mucilago Salep** (1·0:100 Aq.) łyżeczk., łyżkami.
***Salicis cortex** infus., decoct. (10·0—25·0:100—200 col.) stosow. jak cortex Quercus. 100·0 = 11 kr. — **Salicinum** 0·50—2·0 *p. d.* — 10·0 *p. die* w proszk., pig., mixt. 1·0 = 4 kr. — **Extr. fluid. salic. nigr.** (antiaphrodisiac.). 3·0—5·0 *p. die*. 1·0 = 3 kr.
Salicilamidum krystal. żółte blaszki, rozpuszcz. w eterze, wyskoku, wodzie mało; stosow. jak kw. salicylowy 0·15 *p. d.* co godzinę — 1·0 *p. die*. 1·0 = 12 kr.
Salipirinum, Antipyrinum salicylic. (fabric. Riedel), biały proszek, krystal., trudno w wodzie rozpuszcz. 1·0 *p. d.* — 6·0 *p. die* w proszk., mixt., działa podobnie jak natr. salicylic.; także w przypadłościach miesiączk. 1·0 = 12 kr.
Salolum (Phenolsalicylat) biały proszek. krystal., bez smaku, zapachu, w wodzie nierozpuszcz., tylko w wyskoku, eterze, 1·0—2·0 *p. d.* — 10·0 *p. die*, w proszk., tabletk., mixt.; zewn. jako zasypka (czysty, l. *āā* z amylum), rozpuszcz. w alkohol. l. eterze do płukań, okładów do maści. 1·0 = 5 kr.
Salophenum (Acetylparamidosalol) zawiera 50% kw. salicyl., blaszki krystaliczne, bez smaku, zapachu, rozpuszcz. w eterze, alkoholu, mało w wodzie gorącej, w dawce po 4·0 — 6·0 *p. die* stosow. jako antineuralg., antirheumat. 1·0 = 18 kr.
***Salviae folia** 0·50 — 2·0 *p. d.* w proszk. l. infus. (5·0 — 15·0:100—200 col.), jako płukanka do ust, gardła (infus.), do przestrzykiwań, zmywań i t. d. 10·0 = 6 kr. — ***Aqua S.** 100·0 = 12 kr. — **Extr. S.** 0·50—1·50 *p. d.* k. r. d. — **Ol. aether. S.** 1—3 kropli k. r. d.; do płukań, kropli do zębów itd. 1·0 = 6 kr.
Sambuci flores podobnie jak flor. chamomil. w inf. (5·0—15·0:100—200). 10·0 = 3 kr. — **Aqua S.** 100·0 = 12 kr. — **Roob. S.** (succus s. inspisatum) łyżeczk., do mixt. (10·0—30·0:100). 10·0 = 4 kr.
Sanguinariae canadens. rad. 0·20—0·60 *p. d* w proszk., pig., decoct. (2·0 — 5·0:100 — 200 col.). — **Sanguinarium** 0·005—0·008 *p. d.* jako expector; 0·01—0·02 *p. d.* — 0·05 *p. die* jako emetocathartic.
Sanguis draconis (resina draconis) do plastr., zasypek. 10·0 = 14 kr.
***Santoninum** 0·03—0·10 *p. d.* — 0·30! *p. die* w proszk., pig., do lewatyw (0·05—0·10:50), do czopków (0·05—0·10). 0·10 = 1 kr. — ***Trochisci S.** (0·025—0·05). 10 szt. = 8 kr. — **Natrium santon.** 0·10 — 0·20 *p. d.* 2 — 3 r. d. w proszk., pig. 1·0 = 10 kr. — **Calcium santon.** 1·0 = 10 kr.
***Sapo kalinus, virid.** 100.0 = 10 kr. — ***S. medicinal.** (amygdal.). 10·0 = 7 kr. — ***S. venetus** (oleac). 10·0 = 4 kr. — **S. jalapinus** wew. 0·10—0·30 k. r. d. w pig. 1·0 = 10 kr. — **S. picis** 10·0 = 4 kr. — **S. sulfuricus.**
***Spiritus saponatus** 10·0 = 2 kr. — ***Spir. saponis kalini** do nacierań, zmywań, kąpieli (1/4 — 1 klg. na kąpiel). 1·0 = 4 kr. — **Spir. saponato camphorat.** zewn. do nacierań.

Saponariae herb. infus. (10·0—30·0 : 100—200 col.). 10·0 = 1 kr. — **Rad. sapon.** w decoct. i infus. 10·0 = 3 kr. — **Extr. sapon.** 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w pig., mixt. 1·0 = 3 kr.
*__Sarsaparillae rad.__ wewn. 1·0—2·0 *p. d.* w pig., w decoct. (15·0 — 60·0 : 250 — 300 col.), w macerac. alkohol. lub wodnej. 10·0 = 6 kr. — *__Decoct. Sars. composit. fortius__ (Zittman). 100·0 = 48 kr. — *__Decoct. Sars. Zittmani mitius__ 100·0 = 30 kr. — **Extr. Sars.** 0·50—1·0 *p. d.* k. r. d. 1·0 = 15 kr. — **Syrup. Sars. compos.** (Roob Laffecteur) 1—2 łyżeczk. 2—4 r. dz.; wskazania jak decoct. Sarsap.
*__Sassafras rad.__ wchodzi w skład species lignor. 10·0 = 2 kr.
Scamonium halepense (resina) 0·05 — 0·15 *p. d.* k. r. d.; w dawkach 0·30 — 0·60 *p. d.* co godz. jako drastic. w pig., proszk., emuls. 1·0 = 6 kr.
*__Scillae bulbus__ (rad.) wewn. 0·03—0·20—0·50! *p. d.* 3—4 r. d. w proszk., pig., decoct, infus. (1·0—3·0 : 100); zew. do maści (1·0 : 4·0), do okładów (w infus. 5·0—10·0 : 200). 1·0 = 2 kr. — *__Acetum Sc.__ 2·0—5·0 *p. d.* k. r. d. w mixt.; zew. do zmywań, lewat., płukań. 10·0 = 3 kr. — *__Extr. Sc.__ 0·05—0·20! *p. d.* — 1·0! *p. die* w proszk., pig., mixt. 1·0 = 5 kr. — *__Oxymel. Sc.__ łyżeczk., do mixt. (10·0—20·0 : 100). 10·0 = 5 kr. — **Tinct. Sc.** 10 — 20 kropli (0·50 — 1·50) *p. d.* k. r. d. 10·0 = 4 kr.
Scoparinum 0·50—1·0 *p. d.* w proszk., pig., podskórnie 0·03—0·06 *p. d.* 0·10 = 30 kr.
Scopoliae lucid. folia jako Tinct. Scop. (1·0 : 8·0 alk.); 20 kropli *p. d.*, do ócz jako midriatic. — **Scopolaminum hydrochloric.** stosow. podobnie jak atropin., w rozczynie (1—2%) nie podnosi parcia śródocznego, działa silniej niż atropin.
Sebum ovile constit. do maści, mydeł, czopk. i t. d. 100·0 = 15 kr.
*__Secale cornutum__ wew. 0·03—0·06—1·0! co 2—4 godz. (w celu wzmocnienia bólów co 1/4 godz. po 1·0—5·0! *p. die*) w pig., proszk., infus., decoct. (2·0 — 5·0 : 100); zew. w proszk., w infus., do lewat., przestrzyk. 1·0 = 1 kr. — *__Extr. secal. cornuti__ zob. Ergotin. 1·0 = 6 kr. — **Tinct. sec. cornuti** 0·50 — 2·0 *p. d.* — 8·0 *p. die* w mixt. 10·0 = 20 kr.
*__Senegae rad.__ 0·50—2·0 *p. d.* w proszk., pig., infus. lub decoct. (5·0 — 15·0 : 100 — 200 col.). 10·0 = 7 kr. — *__Syrup. S.__ łyżeczk., do mixt. 10·0 = 5 kr.
*__Sennae__ (alexandrinae) **folia** 0·30 — 0·50 *p. d.* k. r. d.; jako laxans 0·50 — 2·0 *p. d.* (1 — 2 razy), jako silny purgans 2·0—5·0 *p. d.* w pig., proszk., infus. (5·0—20·0 : 100). 10·0 = 5 kr. — *__Fol. Sennae sine resina__ (F. S. Spirit. extract.). 10·0 = 8 kr. — *__Electuarium lenitivum S.__ łyżeczk. lub do mixt. 10·0 = 6 kr. — *__Infus. Senn. composit.__ (Aqua laxativ. Viennensis) łyżeczk. — łyżkami 50·0 *p. d.* 10·0 = 4 kr. — *__Spec. laxant. St. Germain__ łyżeczkę na filiżankę infus. 10·0 = 8 kr. — *__Syrup Sennae c. Manna__ (mannatus) łyżeczk. lub w mixt. 10·0 = 3 kr. — **Acidum cathar-**

tinicum 0·30—0·50 *p. d.* 2—4 r. dz. w proszk., pig., mixt., podskórnie 0·20—0·30 *p. d.* (z rozczynu alkohol.). 0·10 = 2 kr.

***Serpylli herb.** do spec.; zewn. do okładów, kąpieli i t. d. 10·0 = 1 kr. — **Ol. Serp.** 2 kropl. *p. d.* k. r. d.; do maści. 1·0 = 4 kr. — **Spirit. Serp.** zewn. 100·0 = 20 kr.

Sesami oleum jak Ol. amygdal. 10·0 = 2 kr.

***Semen Sinapis** wew. 1·0—4·0 *p. d.* 2—3 r. dz. w proszk., infus. (2·0—10·0 : 100), macer. (5·0—15·0 : 100), z mlekiem (25·0—50·0 : 500); zewn. w infus. do płukan. ust, gardła, zmywań, okładów, kąpieli (100·0—250·0 na kąpiel), do pryszczydeł, kataplasm. 100·0 = 18 kr. — ***Farina Sinap.** — ***Ol. Sinap.** 0·004—0·01 *p. d.* k. r. d. w emuls.; zewn. rozpuszcz. w alkohol. lub olejach (0·20—1·0 : 25). 1·0 = 12 kr. — ***Spirit. Sinap** wew. 2—10 kropl. *p. d.* k. r. d.; zew. jako rubefac. 10·0 = 4 kr. — **Charta Sinap.** Kartka = 8 kr.

Solaninum hydrochloricum 0·05—0·10! *p. d.* — 0·50 *p. die* w pig., w proszk., podskór. 0·05 *p. d.* (z 1% rozczynu). 0·01 = 8 kr.

Solutol przeważnie do dezinfekcyi. 10·0 = 3 kr.

Solveol jako desinfic. i antiseptic. przewyższa w działaniu kreolinę, kw. karbol., nie jest trujący, (0·5% solveolu daje te same usługi co 2% kw. karbol.).

Somnal 2·0—4·0 *p. d.* jako hypnoticum.

Sozojodolum: Kalium sozojodolicum 1·0 = 14 kr. — **Natrium sozojodolic.** proszek bez zapachu, podobnie stosow. jak jodoform w chorob. skórnych i kile, w proszk., maśc., rozpuszcz. w wodzie i alkoh. 1·0 = 15 kr.

Spartii scoparii herb. i **flores** w infus., decoct. (5·0—20·0 : 100—300), jako diuretic. — **Sparteinum sulfuric** 0·01—0·03 *p. d.* 2—4 r. dz. — 0·10—0·25 *p. dié* w pig., rozpuszcz. w wodzie. 0·10 = 5 kr.

***Species amaricantes** (Hb. Absynth., Centauri min., Flav. aurant. *ãã* 20, Fol. trifol. fibr., rad. Calam., rad. Gent. *ãã* 10, cort. cinam. 2·50) stosow. jak infus. (5·0—15·0 : 100 col.). 100·0 = 26 kr. — ***Spec. aromaticae** (Hb. Salv., Menth., pip., flor. Lavand. *ãã*) wew. jak poprzed.; zew. do okładów (w infus.) kąpieli (1/2—1 klg.). 100·0 = 36 kr. — ***Spec. aromat. pro cataplasm.** 100·0 = 47 kr. — **Sp. diureticae** 2 łyżeczki na 6 filiż. wody a 4 filiż. col. wypić w ciągu dnia. — ***Spec. emollientes** do kataplasm. 100·0 = 18 kr. — ***Spec. laxant. St. Germain** zob. Senna. — ***Spec. lignorum** zob. Guajaci lign. — ***Spec. pectorales** zob. Altheae.

***Spilanthis oleraceae hb.** 10·0 = 5 kr. do ***Tinct. Spilanth. compos.** stosow. w bólu zębów, do płukań ust. 10·0 = 6 kr.

***Spiritus aetheris** (Liquor mineralis Hoffmanni) 10—30 kropl. czysty lub w mixt. 10·0 = 3 kr. — **Spirit. aether. nitrosi** (Spir. nitr. dulc.) wewn. kropl.; zewn. do płukań, penzlowań. 10·0 = 5 kr. — ***Spir. vini rectificatus** (concentratus). 100·0 = 10 kr. — ***Spir. vini dilutus** 100·0 = 8 kr. — ***Spir. vini Cognac.** 10·0 = 9 kr. — **Spir. frumenti.** 10·0 = 2 kr. — **Spir. solani tuberosi.**

Spongia compressa (gąbka); **Sp. carbolisata; Sp. tosta** (Carb. Spong.). 10·0 = 10 kr.
Staphisagriae semen tylko zewn. w proszk., maść, decoct (10·0—15·0:100) jako antiparasitic. 10·0 = 4 kr.
Stibium chloratum (Liquor stibii chlorat.; Butyrum Antymonii) środek żrący. 1·0 = 2 kr.
— ***sulfuratum aurant.** wewn. 0·015—0·10 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., trochisci (po 0·03). 1·0 = 5 kr.
— **sulfuratum nigrum** (laevigatum) 0·20—1·0 *p. d.* 2—4 r. dz. w pig., proszk., trochisci (po 0·18). 10·0 = 3 kr.
***Stramonii folia** wewn. 0·03—0·15—0·30! *p. d.* 3—4 r. dz. — 1·0! *p. die*, w proszk., pig., infus. (0·20—1·0:100); zewn. do palenia (Cigarettes antispasmodiques), do maści (1·0:10). 10·0 = 2 kr. — **Extr. Str.** 0·01—0·10! *p. d.* — 0·40! *p. die*, zewn. do wcierań, wody do ócz (0·50—2·0:100), do maści (1·0:25). 1·0 = 7 kr. — **Sem. Str.** 0·01—0·10 *p. d.* **Tinct. Str.** 5—10 kropli. (0·50!) *p. d.* — 2·0! *p. die.*
Strontium bromatum krystal. igiełki łatwo rozuszcz. w wodzie 1·0 *p. d.* — 4·0 *p. die*, w dyspeps., gastralg., hysteryi. 10·0 = 2 kr. — **Str. lacticum** proszek biały, ziarnisty, 1·0 *p. d.* 2—3 r. d. w chorobach nerek, białkomoczu u ciężarnych, także przeciw tasiemcowi. 1·0 = 4 kr.
Strophanti hispidi (semen) w infus. lub decoct. zamiast digitalis; do ***Tinct. Stroph. h.** (1·0:20) 5—15 kropli (1·0) *p. d.* 2—4 r. d. — 40! kropli (3·0!) *p. die.* 1·0 = 2 kr. — **Strophantinum** bardzo silnie trujący, mało wypróbowany 0·0001—0·0005 *p. d.* rozpuszcz w alkaliczn. wodach lub stos. pigułkach. 0·01 = 4 kr.
***Strychnos nux vomica** (semen strychni) 0·03—0·12! *p. d.* — 0·50! *p. die* w proszk., pig., do lewatyw (w decot 0·25—0·50:100). 1·0 = 1 kr. — ***Extr. Str.** (nuc. vomic. spirit.) 0·01—0·05! *p. d.* — 0·15! *p. die* w proszk., pig. 1·0 = 12 kr. — ***Tinct. Str.** (Tinct. nuc. vomic.) 0·10—1·0! *p. d.* — 3·0! *p. die*; zew. do nacierań. 10·0 = 5 kr. **Tinct. nuc. vomic. aetherea; Strychninum purum** i ***Str. nitricum** 0·003—0·007! *p. d.* — 0·02! *p. die* w proszk., pig.; zewn. w rozpuszcz. w olejach lub maści (0·05—0·30:10), podskórnie (1% rozczyn.) 0·001—0·01 *p. d.* 1—2 r. dz. 0·01 = 1 kr. — **Str. arsenicosum** podskórnie 0·001—0·004 *p. d.* — **Str. aceticum** i **Str. sulfuricum** stosow. jak Str. nitricum. 0·01 = 1 kr.
***Styrax liquidus** (Balsam Styr., Ambra liquid.) wewn. 0·50 2·0 k. r. dz. w pig. lub rozpuszcz. w alkoh.; zewn. do maści, liniment. *āā* Ol. Olivar. 10·0 = 7 kr. — **Linimentum Styrax.** (Styrax 3, Ol. Oliv. 6, Spir. vini 1); — **Ungu. Styrac. sulfuratum** antiscabiotic. 10·0 = 8 kr.
Succinum jako proszek do kadzideł. 10·0 = 5 kr. — **Ol. Suc.** 5—15 kropl. *p. d.* k. r. d. w pig., kapsułk., jako krople do uszów, zębow itd. 10·0 = 6 kr.
Sulfonalum kryształki bez smaku, zapachu, 1·0—3·0 *p. d.* jako hypnotic, aż 4·0! *p. d.* — 8·0! *p. die*, w pig., pastylk., z gorącą herbatą, rosołem itd. 1·0 = 6 kr.

***Sulfur sublimatum** i ***Sulfur sublimat. depuratum** (flores Sulfuris) wewn. 0·30—1·0 *p. d.* k r. d.; jako laxans 2·0—8·0 *p. d.* w proszk., trochisci (po 0·18); wewn. do wdmuchiwań gardła, krtani, do płukań w emulsyi (1·0—2·0 : 100), do nakadzań, maści (1·0 : 2—5). 10·0 = 3 kr. — ***Ung. sulfurat.** antiscabiotic. 10·0 = 5 kr. — ***Sulfur praecipitatum** (mleko siarczane) 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d. jako laxans 1·0—2·0. 10·0 = 8 kr. — **Sulf. chloratum** do pedzlow. — **Sulf. jodatum** wewn. 0·05—0·10 *p. d.* 2—4 r. d w pig., glycerynie; zewn. do maści, mydeł. 1·0 = 10 kr.

Syrupus Diacodii. zob. zob. Papaver.

— ***Menthae.** 10·0 = 4 kr.

— ***Mororum.** 10·0 = 3 kr.

— ***Ribium.** 10·0 = 3 kr.

— ***Rubi ideae.** 10·0 = 3 kr.

Talcum praeparatum zob. Alumen plumosum.

Tamarindi Pulpa Tamarindorum cruda, zewn. w decoct. (25·0—60·0 : 1000) jako napój; (8·0—50·0 : 100—300 Aqu.), jako laxans.

***Pulp. Tamar. depurata** 25·0—60·0 *p. d.* k. r. d. czysta lub mixt., powidełk.; do lewatyw. 10·0 = 6 kr.

Tanaceti herb. 1·0—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., infus. (10·0 —20 : 100). 10·0 = 2 kr. — **Flores T., Oleum Ta.** 1—2 kropli k. r. d. w alkoh. lub z olejami; zewn. do nacierań. 1·0 = 15 kr.

***Taraxaci folia** do species, decoct. (10·0—15·0 : 100). 100 = 10 kr. — ***Rad. Tarax.** tak samo stosow. 10·0 = 1 kr. — ***Extract. Tarax.** 10·0—30·0 *p. d.* 10·0 = 16 kr.

Tartarus boraxatus (kalium tartaric. boraxat.) 0·50—2·0 *p. d.* w rozpuszcz. (jako diureticum), 5·0—7·0 *p. d.* jako laxans. 10·0 = 15 kr.

— **depuratus** zob. kalium hydrotartaricum.

— **natronatus** zob. Kalium natrotartaric.

— **stibiatus** zob. Kalium stibiotartaric.

Taxi baccatae folia 0·10—0·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., inf. (0·50—2·0 : 100). Extr. T. b. 0·05—0·30 *p. d.*

***Terebinthina** (communis) zewn. do maści, plastr. (1·0 : 3) 100 = 8 kr. — ***Tereb. veneta** wewn. 0·30—1·0 *p. d.* k. r. dz. w pig., emulsyi; zewn. do przestrzykiw. (1·0—4·0 : 100), wziewań, maści, liniment., lewatyw (4·0—8·0). 10·0 = 3 kr. — **Tereb. cocta** stosow. tak samo. — ***Ol. Tereb.** 100 = 13 kr. — ***Ol. T. rectificatum** 10·0 = 2 kr. — **Sapo Tereb., Ungu. Tereb.** stosow. szczególnie w odmrożeniach. 10·0 = 4 kr.

Terpinolum płyn bezbarwny, lotny, w wodzie nierozpuszcz., stosow. w nieżytach dróg oddech. 0·10—0·50 *p. d.* w kaps. 1·0 = 5 kr.

Terpinum hydratum 0·20—0·40 *p. d.* — 1·0 *p. die*, w proszkach, pig., mixt. 1·0 = 3 kr.

Tetronalum kryształki rombiczne, bezbarwne, w wodzie słabo rozpuszcz, 1·0 *p. d.* jako hypnotic. 1·0 = 60 kr.

Teucrinum (Teucrium Scordium) płyn ostrego smaku, zapachu czosnku, stosow. w miejscowej grużlicy (gruczołowej lub skórnej) celem wywołania reakcyi, 3·0 na jedno zastrzyknięcie; wewn. 0·50 *p. d.* jako stomac. 1·0 = 3 zlr.
Thallinum sulfuricum wewn. 0·10—0·20 *p. d.* jako antipyretic. rozpuszcz. w wodzie lub winie, z dodatkiem Syrup. cortic. aurantior.; zewn. do przestrzyk. (1—2%) do świeczek. 1·0 = 40 kr. — Tak samo stosuje się **Thall. tannicum** 1·0 = 25 kr. i **Thall. tartaricum**. 1·0 = 35 kr.
***Theae folia.** 10·0 = 16 kr. — **Theinum** zob. Coffeinum.
Thermodinum (oxyphenylurethan) kryształki słabo w wodzie rozpuszcz., antipyretic. w dawce 0·50—0·70 *p. d.* (dla dzieci 0·20—0·30). 1·0 = 20 kr.
Thilanin constit. do maści, zawiera 3% siarki. 1·0 = 5 kr.
Thiol (fabric. Riedel) jako **Th. siccum** 10·0 = 90 kr. brunatny proszek i **Th. liquidum** 10·0 = 30 kr. ciecz ciemnobrunatna syrupowata, oba łatwo w wodzie rozpuszcz. stosow. zewn. w rozpuszcz. (10%) w ostrych zapalnych chorobach skóry.
Thiophendijodid tabliczki krystal., nierozpuszcz. w wodzie, stosow. w proszku zam. jodoformu lub w postaci gazy (10%). 1·0 = 60 kr,
Thiosinaminum polecony do wstrzykiwań podskórnych w liszaju żrącym (lupus). 1·0 = 18 kr.
Thujae frond. tylko zewn. jako zasypka. 10·0 = 3 kr.
Thymi herb. i **Ol.** stosow. jak Herb i Ol. Serpylli. 1.0 = 3 kr.
***Thymolum** 0·05—0·10 *p. d.* k. r. d. jako antifermentativ. 1·0—2·0! *p. d.* jakb antifebril., antirheumatic, w proszku lub rozpuszcz. w alkohol., alkaliach; zewn. jak acid. carbolic. 1·0 = 8 kr.
***Tiliae flores** 10·0 = 3 kr. stosow. jak Flor. Sambucci.
***Tinct. amara** (Hb. centauri, Fruct. aurant. immat., Rad. Gent., Rhiz. Zedoar) 20—60 kropli *p. d.* k. r. d. 10·0 = 5 kr.
Tinct. aromatica (Cort. Cinam. Cas. 5, Rh. Zing. 2, Fruct. Cardam, Caryoph. *āā* 1:50 Spirit. diluti). 10·0 = 4 kr. — **Tinct. aromat. acida.** 10·0 = 4 kr.
Tolypirinum (fabric. Riedel) kryształki bezbarwne, smaku gorzkiego, w wodzie rozpuszcz., działa podobnie jak antipyrina (antineuralg., antirheum.) 1·0 *p. d.* co godz. (4 proszki). 1·0 = 20 kr.
Tolysalum (Tolypir. salicylicum) kryształy w wodzie rozpuszcz. działa podobnie jak poprzedni 1·0—2·0 *p. d.* co godz. (6·0! *p. die*).
Tormentillae rhiz. 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., decoct. (5·0—20·0 : 100), zewn. do płukań, przestrzyk., okładów. 10·0 = 4 kr.
Tragacantha (gummi) wewn. 1·0—4·0 *p. d.*; zewn. jako emulg, constit. 10·0 = 16 kr.
Tribromphenol zob. Bromol.
***Trifolii fibrini fol.** 10·0 = 4 kr. — ***Extr. Trif. f.** 10 = 18 kr., stosow. jak Fol. i Extr. Centauri.
Trimethylaminum zob. Ppropilaminum.

Trionalum delikatne kryształki, rozpuszcz. w letniej wodzie 1·0—1·50 *p. d.* ma działać pewnie w bezsenn. 1·0 = 18 kr.
Tritici farina 100 = 8 kr.
Tripsinum 0·10 = 10 kr., stosow. jak pancreatinin.
Tumenolum constit. dla maści, także rozpuszcz. w alkoh. jako tinct., pasta, stosow. w chorob. skóry. 1·0 = 7 kr.
Tussol (Antipyrin. phenolo-glycolicum) proszek w wodzie rozpuszcz. stosow. w krztuścu, w dawce do 1 roku 0·01; do 3 lat 0·10; do 5 lat 0·25 *p. d.* 1·0 = 18 kr.
Unguent. Autenriethi zob. Kal. stibiotaric.
— **basilicum** (z Terebin.). 10·0 = 4 kr.
— **cereum** (cerae flav. 3, Ol. Oliv. 7).
— ***emolliens** zob. Cetaceum. 10·0 = 10 kr.
— ***simplex** zob. Axungia. 10·0 = 4 kr.
— ***aromaticum** 10·0 = 5 kr.
Urethanum jako hypnotic. 1·0—30 *p. d.* także jako odtrutka w zatruciu strychniną (4·0—5·0) w proszk., (charta cerata), w kapsułk., w rozpuszcz. w wodzie; podskórnie 0·25 *p. d.* 1·0 = 20 kr.
***Uvae ursi folia** 0·50—3·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., decoct. (20·0—60:100 coll.) do species. 100 = 13 kr.
Valerianae radix 0·50—2·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., maceracyi lub infus. (5·0—15·0:100); do lewatyw (w decoct). 10·0 = 4 kr. — **Aqua Valer.** 100 = 12 kr. — **Extr. Valer.** 0·50—1·0 *p. d.* w pig., mixt., do lewatyw. 1·0 = 3 kr. — ***Ol. Valer.** 1—4 kropli *p. d.* k. r. d. 1·0 = 10 kr. — ***Tinct. Valer.** 20—50 kropli *p. d.* 10·0 = 3 kr. — **Tinct. Valer. aetherea** 10·0 = 5 kr. — **Tinct. Valer. ammoniata** 10·0—20 kropli *p. d.* k. r. d.
***Vanillae fruct.** 0·05—0·60 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., infus. (3·0—5·0:100); zew. jak corrig. consperg. 1·0=10 kr.— ***Tinct. V.** 30—60 kropli *p. d.* k. r. d. 1·0 = 3 kr. — **V. saccharata** (Elaeosacchar. V.).— **Vanillinum** 0·01—0·02 *p. d.* 2—3 r. dz. w proszk., pig., mixt. 0·10 = 30 kr.
***Vaselinum** zob. Paraffinum.
Veratri albi radix (rhiz.) 0·05—0·15—0·30! *p. d.* — 1·0! *p. die* w proszk., pig., w infus. l. decoct. (0·30—1·0·100); zewn. jako proszek do wdmuchiwań do nosa, w decoct. do okładów, także do maści (1·0:5·0). 10·0 = 6 kr. — **Tinct. Ver.** 3—10 kropli (0·50!) *p. d.* — 2·0! *p. die* z istotami klejkiemi; zew. do penzlow. 10·0 = 6 kr. — ***Veratrinum** wew. 0·0015 —0·003—0·005! *p. d.* — 0·02! *p. die* w pig., proszk., rozpuszcz. w alkoholu; zewn. do nacierań (0·10—0·50:10 alcohol.), do maści, podskórnie (0·001). 0·01= 4 kr.
***Verbasci flores** 10·0 = 7 kr. — **V. folia** stosow. jak flor. i fol. Malvae.
Viburni pruni folii cort. jako Extr. 2·0—5·0 *p. d.* 1—4 r. dz. 1·0 = 2 kr.
***Violae tricoloris herb.** 1·0—5·0 *p. d.* k. r. d. w proszk., inf., decoct. (10·0—15·0:100), succus recens; zewn. do okładów, kąpieli (infus.). 100·0 = 14 kr.

Xylolum wew. 15—30 kropli w kapsułk. 1·0 = 1 kr.
***Zedoariae rad** (rhiz) stosow. jak Rad. Zingiberis. 10·0=4 kr.
Zincum aceticum wewn. 0·03—0·10! *p. d.* k. r. d. — 0·30! *p. die* (jako środek wymiotny 0·50 aż do skutku); zewn. do płukań (1·0:100), do opatrunków, przemywań, przestrzykiwań (1·0—5·0:100), do cewki moczowej (0·25—1·0:100), do ucha (2·0—4·0:100), w maści (1·0—10·0). 1·0 = 4 kr.
— ***chloratum** wewn. 0·003—0·01—0·015! *p. d.* — 0·10 *p. die* rozpuszcz. w wodzie, eterze lub pigułk.; zew. w substancyi przeciw bólu zębów, do opatrunków (1·0:100—500), do przestrzykiwań (0·25—0·50:100), do penzlow. (0·10—1·0:25), do maści (1·0:10·0), jako pasta żrąca (1·0:4·0 pulv. rad. alth.). 10·0 = 10 kr. — **Liquor Landolfi** s. Aurum chloratum (Zinc., aur., stib., Brom. chlorat. *āā* 1, Farina tritic.).
— **cyanatum** 0·005! *p. d.* postępując w górę aż do 0·03 *p. d.* 1—4 r. dz. w proszk., pig., do maści do ócz (0·10:10). 0·10 = 1 kr. — **Z. ferrocyanat**. 0·03—0·15 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig. 1·0 = 3 kr.
— ***oxydatum** 0·05—0·20—0·40 *p. d.* k. d. — 2·0 *p. die* w pig., proszk., mixt.; zewn. jako zasypka, proszek do ócz (1·0:1—5 sacch.), do wdmuchiwań do krtani, wody do ócz (0·20—1·0:25), do maści (1·0—5·0:20), do czopk. (1·0:5·0). 10·0 = 20 kr. — ***Unguent. Zinci oxydat** 10·0 = 12 kr.
— **phosphoratum** 0·001—0·005 *p. d.* 2—3 r. d. w pig., proszk., 0·10 = 2 kr.
— **sulfocarbolicum** tylko zewn. do okładów, opatrunk. (1·0:100—200), do przestrzykiwań do cewki (0·05—1·0:100), do pochwy (0·10—1·0:100). 1·0 = 2 kr.
— ***sulfuricum** 0.005—0·01—0·05! *p.d.* — 0·30! *p.die*; jako alter. i nauseos; jako emetic. 0·30—0·50—0·80! *p. d.* aż do skutku; zew. do wdmuchiwań do nosa, krtani, ócz (1·0:5·0 sacch.), do płukań gardła (0·10—0·50:100), do penzlow. (1—2%), do kąpieli, maści (0·10—1·0:100), jako środek żrący w pręcikach l. w zgęszczonym rozpuszcz. (1·0:2·0). 10·0 = 3 kr. — ***Collyrium adstring. luteum** (Zinc. sulf. 1, Aqu. 100, Spirit. ammon. chlor., Camphor., Crocus). 10·0 = 3 kr.
— **valerianicum** 0·03—0·06! *p. d.* — 0·30! *p. die* w proszk. lub pig.
***Zingiberis rad.** (rhiz) 0·30—1·50 *p. d.* k. r. d. w proszk., pig., powidełk., infus. (5·0—20·0:100); zew. do płukań (w infus. 10·0—15·0:100). 10·0 = 5 kr. — **Tinct. Z.** 10—30 kropli *p. d.* 10·0 = 4 kr.

WIADOMOŚCI ZAWODOWE

według kalend. lekarsk. Dr. St. Sawickiego z r. 1890

przejrzał i dopełnił

Dr. W. Momidłowski

c. k. lekarz powiatowy.

Akuszerka.

Po otrzymanym dyplomie akuszerki powinny zgłosić się do Starostwa lub Magistratu i oznajmić, gdzie chcą zajmować się praktyką. Mieszkanie ich ma być tablicą odpowiednią oznaczone. Akuszerki podlegają miejscowemu lekarzowi urzędowemu. Każda akuszerka powinna mieć: serengę średniej wielkości z kanką kościaną stolcową, jakoteż z cynową kanką pochwową, kateter metalowy i kateter elastyczny dla kobiet, nożyczki i tasiemkę do pępka, szarpie, kilka gąbek, krople cynamonowe i krople Hofmanna, oliwę karbolową (2 na 50 oliwy), mocny ocet, szczoteczkę do paznogci, a nareszcie roztwór krystalicznego kwasu karbolowego (10 na 500). Tym roztworem ma sobie po zwykłem oczyszczeniu obmyć ręce przed każdem badaniem części płciowych lub rękoczynem u brzemiennych, rodzących albo położnych. Również narzędzia swe i gąbkę po każdem użyciu ma dokładnie oczyścić i opłukać tym roztworem. Akuszerki powinny żyć przyzwoicie i wezwane w każdej chwili nieść pomoc; dochować powierzonej tajemnicy a podczas porodu nie oddalać się od rodzących, szczególnie w przypadkach grożących niebezpieczeństwem. Jeżeli poród wymaga użycia narzędzi chirurgicznych, powinny wcześnie wezwać lekarza. Jeżeli dziecko jest pozornie zmarłe, akuszerka powinna starać się znanymi środkami przywołać je do życia. Akuszerka obsługująca położnicę, ma donieść do 24 godzin o urodzeniu dziecka temu, kto utrzymuje rejestr nowonarodzonych, wymieniając nazwisko matki, tudzież czy ta jest wolną, zamężną lub wdową. W tym też celu ma być akuszerka obecną w czasie chrztu. Obowiązkiem jej jest donosić także o dzieciach urodzonych nieżywo, dla poddania ich oględzinom. Jeżeli akuszerka ma podejrzenie, że dopuszczono się dzieciobójstwa lub spędzenia płodu, powinna natychmiast uwiadomić o tem miejscową władzę policyjną. Akuszerka, która sama się stała tego sprawczynią, podpada surowości ustawy karnej. Jeżeli władza administracyjna lub sądowa poleci akuszerce zrobienie oględzin, powinna tego dokonać i o tem co zajdzie donieść. Akuszerka

prowadzi wykaz porodów, przy których była. (Dziennik ust. kr. z 1881 r. Nr. 49).

Akuszerek gminnych lub okręgowych płaca wynosi najmniej 100 złr. rocznie albo 2 złr. od każdego porodu u ubogich, albo 50 złr. rocznie i 1 złr. od porodu. (Rozp. Namiest. z 30 sierpnia 1892 r. L. 67596 Dz. u. i r. kr. Nr. 65).

Alkaloidy.

Nikotyna: eteryczny roczyn nikotyny zaprawiony eterycz. roczynem jodu wydziela kryształki igiełkowate w świetle odbitem niebieskie, w przepuszczonem czerwone.

Apomorfina z roczynem jodku potasu daje zabarwienie krwisto-czerwone, z chlorkiem złoto-purpurowo-czerwone, z kw. garonikowym zielonawo-żółte.

Atropina rozpuszczona w kilku kroplach zgęszcz. kwasu azotowego daje po odparowaniu pozostałość bezbarwną, która po oziębieniu zabarwia się po dodaniu wyskok. roczynu ługu potas. na fioletowo a później wiśniowo-czerwono.

Cocaina w zgęszczonym roczynie daje z nadmanganezianem potas. osad fioletowy.

Codeina rozpuszczona w zgęszczonym kw. siarkowym po dodaniu kilku kropli kw. azotowego daje zabarwienie krwisto-czerwone. Sole codeiny nie barwią się z chlorkiem żelaza na niebiesko (różnica od morfiny).

Morfina w roczynie obojętnym daje z rozcz. chlorku żelaza (bez wolnego kw. solnego) zabarwienie ciemno-niebieskie. Zgęszczony kw. solny rozpuszcza morfinę barwą krwisto-czerwoną wolno w żółtą przechodzącą. Roczyn ten za dodaniem chlorku cynowego lub siarkanu amonu nie przechodzi w barwę fioletową tak jak brucyna.

Physostygmina za dodaniem chlorku wapna barwi się czerwono.

Strychnina w roczynie zgęszczonym kw. siarkowego daje z chromanem potasowym, nadżelasinkiem potasu lub innemi solami utleniającemi zabarwienie niebieskie, które szybko przechodzi w fioletowe i wiśniowo-czerwone a następnie znika.

Veratrina dodana w stanie stałym do zgęszcz. kw. siarkowego tworzy żółtą bryłkę, która następnie rozpuszcza się barwą żółtą przechodzącą po pewnym czasie w pomarańczową, krwisto-czerwoną a wreszcie wiśniowo-czerwoną.

Apteki i aptekarze.

Tylko według recept przez upoważnionych do tego lekarzy i chirurgów podpisanych lekarstwa w aptece robione być mogą. Nie wolno aptekarzowi robić uwag nad receptą lub nad lekarzem przed osobą, która przyszła po lekarstwo. Ostro zakazano aptekarzowi mieć tajne porozumienie z lekarzami na szkodę chorego lub kupującego. Gdyby recepta była nieczytelną lub niezrozumiałą, nie może być pierwej zrobioną dopóki od lekarza wyjaśnienie nie zostanie zaciągnięte. Aptekarz jest obowiazanym przekonać każdego lekarza aptekę odwiedzającego o dobroci i gatunku każdego swego lekarstwa i ma mu takowe na żądanie okazać.

(Dekr. kanc. nadw. z dnia 1 stycznia 1825 roku L. 982 dz. u. kr. Nr. 29).

Dyplom magistra farmacyi nie uprawnia do samoistnego wykonywania zawodu aptekarskiego. Do uzyskania tego prawa potrzebnym jest jeszcze dowód 5-letniej zawodowej służby odbytej po uzyskaniu stopnia magistra farmacyi o ile nie wchodzą w zastosowanie ulgi w rozp. Minist. z 9 maja 1890 r. dz. u. p. Nr. 81 wymienione. (Rozp. Min. spr. w. z 13 marca 1892 r. L. 27295 ex. 1891).

Sprzedaż leków bez zachowania istniejących przepisów i ostrożności, jest przekroczeniem pociągającem karę na właściciela i prowizora apteki, jakoteż i na pomocnika aptekarskiego. Jeżeli o sprzedaży takowej właściciel nie wiedział, to za brak dozoru podlega karze od 25—50 złr., po raz drugi od 50—100 złr., a za trzecim razem zarząd apteki będzie mu odebranym i prowizor ustanowiony. Zakazano sprzedawać arkana, t. j. lekarstwa nieznane z istoty i składu chemicznego. Nie wolno także sprzedawać bez ordynacyi lekarza lekarstw oznaczonych w «farmacopea austriaca», ani też sprzedawać wyżej oznaczonych tam taks. Jeżeli właściciel o sprzedaży zakazanej wiedział, to za pierwszym razem karanym będzie od 50—100 złr., za drugim od 100—200 złr., a gdyby z tego kto szkodę poniósł, to i ścisłym aresztem od 1—6 miesięcy (§. 345 ust. karn.). Jeżeli lekarstwo fałszywe lub źle przyrządzonem było tak, że skuteczność lekarską straciło, stają się winni przekroczenia pomocnik i właściciel lub prowizor apteki za brak dozoru. Każdy lekarz, który coś podobnego dostrzeże, obowiązany jest donieść zwierzchności pod własną odpowiedzialnością (§. 349 ust. karn.). Jeżeli w aptece lekarstwa zostaną przemienione, albo nienależycie wydane, wydający karany będzie aresztem tygodniowym, w razie zachodzącej większej i częstszej nieuwagi aresztem do 3 miesięcy (§. 353 ust. karn.). Za nieprawną sprzedaż leków przez osoby do tego nieupoważnione, areszt od 1—3 mies., jeżeli się okazały szkodliwe skutki, to areszt od 1—6 mies., a oprócz tego wszystek zapas ma być przestępcy odebrany (§. 354 ust. karn.).

Lekarzom i chirurgom dozwolono jest utrzymywać aptekę domową, jeżeli w miejscu ich zamieszkania i w okręgu jednej mili, żadna apteka się nie znajduje (dekr. kancel. nadwor. 3 listopada 1808 r.).

Apteki domowe

lekarzy i chirurgów są wolne od podatków zarobkowego i dochodowego. (Rozp. Min. skarbu 25 list. 1859 r. L. 30314).

Budynek

murowany podczas wiosny pod dach doprowadzony a w jesieni narzucony może być dopiero w następnej wiośnie zamieszkanym. Budynek zaś w jesieni pod dach doprowadzony a w następnej wiośnie narzucony może dopiero w jesieni do zamieszkania być oddanym. Gdyby w powyższym okresie czasu tylko niektóre części domu zostały wykończonemi, może Zwierzch. gminna dać pozwolenie na częściowe zamieszkanie budynku, jeżeli odpowiada

warunkom bezpieczeństwa publicznego i wymogom sanitarnym. W każdym domu mieszkalnym mają być urządzone wychodki. W domach piątrowych wychodki urządzone być muszą w bezpośredniem połączeniu z budynkiem. W parterowych można je umieścić osobno jednak tak, aby były od ulicy niewidoczne. Na każde dwa mieszkania przypadać powinna przynajmniej jedna komórka. Rada gminna wydaje przepisy co do systemu odpływu nieczystości (system dołowy, kanałowy, beczkowy). Oddalenie zbiorników ma wynosić przynajmniej 2 mtr. od granicy sąsiedniej a najmniej 8 mtr. od najbliższej studni. Przy systemie kanałowym obowiązanym jest budujący urządzić kanały poboczne murowane i kryte, których wymiary wynosić mają najmniej 60 ctm. szerokości a 80 ctm. wysokości. (Ust. budowl. z 4 kwietnia 1889 r. dz. u. i r. kr. Nr. 31).

Budynki nowo wystawione nie mogą być ani zamieszkane ani na inny cel użyte przed uzyskaniem pozwolenia Zwierzchności gminnej. Kto bez podobnego pozwolenia świeży dom zamieszka jak zarówno i właściciel, który na to pozwoli, będzie karany aresztem od 3 dni do 1 miesiąca lub utratą półrocznego czynszu najmu §. 386 u. k.

Cennika

leków i normy ordynacyjnej nie przytaczamy, ponieważ zmieniają się co roku. Każdy lekarz powinien się w niego zaopatrzyć. (Rozp. Min. spr. w. z 14 grudnia 18.4 r. L. 32601 dz. u. i r. kr. Nr. 6).

Cholera.

O podejrzanych wypadkach zasłabnięcia należy natychmiast c. k. Starostwu donosić. Telegramy z doniesieniami tego rodzaju są wolne od opłaty w myśl rozp. Minist. handlu z 17 październ. 1869 r. L. 17900 (dz. u. p. Nr. 159) i rozp. Minist. spr. w. z 13 listop. 1892 r. L. 27267. Po sprawdzeniu cholery należy bezwłocznie chorych izolować pod strażą w ich własnem mieszkaniu a domowników umieścić w domu izolacyjnym i w razie potrzeby żywić na koszt Skarbu państwa, pozostawiając przy chorym tylko osoby do pielęgnowania koniecznie potrzebne, albo chorego przenieść do szpitala izolacyjnego, jeżeli izolacya w mieszkaniu jest niemożebną. Należy zabezpieczyć odpowiednią opiekę lekarską oraz leczenie ewentualnie na koszt rządu. Należy przeprowadzić rewizyę wszystkich domów, śledząc za wypadkami choroby zatajonemi. Po ukończeniu się choroby przeprowadzić dezinfekcyą jak najściślej według obowiązujących przepisów (patrz dezinfekcya). Należy pouczyć osoby pielęgnujące chorego i zatrudnione zwłokami jak się mają zachować dla osobistej ochrony. Dla dopilnowania wykonania zarządzeń eksponować c. k. Żandarmeryę a w miarę potrzeby urzędnika politycznego (Rozp. Namiest. z 29 sierpnia 1893 r. L. 70714). Obowiązkiem lekarza cholerycznego jest głównie udzielać chorym pomocy lekarskiej, przepisywać dla nich leki i dyetę, instruować służbę niższą jakoteż osoby pielęgnujące chorych, podawać komisarzowi wykaz na dzień następny potrzebnych wiktuałów i innych potrzeb dla izolowanych, śledzić za tajnemi przypadkami cholery, zarządzać dezinfekcyę i osobiście

dozorować jej wykonania i wreszcie wykonywać osobiście oględziny zwłok w przydzielonym mu okręgu. (Rozp. c. k. Namiest. z 6 września 1894 r. L. 72455). Jeżeli urzędnik polityczny nie został delegowanym ma lekarz choleryczny przedkładać c. k. Starostwu codziennie telegraficzne lub pisemne sprawozdanie z wymienieniem świeżo na cholerę zapadłych, wyzdrowiałych i zmarłych z podaniem imienia, nazwiska, wieku, Nr. domu i zatrudnienia. Lekarz delegowany do zbadania pierwszych wypadków cholery lub o nią podejrzanych winien przed wyjazdem zaopatrzeć się na koszt Skarbu Państwa w potrzebne utensilia do przesłania objektów cholerycznych i przesyłać je bezzwłocznie c. k. Namiestnictwu (Reskr. Namiest. z 24 kwietnia 18:3 r. L. 31425). Objekta te o ile w drodze urzędowej nie zostają wysyłane przez c. k. Starostwo, podlegają zwykłej opłacie pocztowej, którą ponosi wysyłający za zwrotem z funduszu Państwa po dołączeniu kwitu pocztowego. Każda przesyłka ma być oznaczona napisem: «Mikroskopijne preparaty».

Szczegółowe i bardzo instruktywne pouczenie o postępowaniu policyjno-sanitarnem podczas panującej cholery zestawił i wydał nakładem c. k. Starostwa w Krakowie Dr. Józef Barzycki c. k. lekarz inspekcyjny.

Nadmienić należy, że wobec niedokładnych środków, jakie przeciw zawleczeniu cholery posiadamy, stanowi główną i niemal jedyną broń przeciw rozszerzeniu się tej choroby jaknajszybsza i najdokładniejsza izolacya pierwszych wypadków chorobowych oraz z wszelką pedanteryą i rozumnie przeprowadzona dezinfekcya (patrz dezinfekcya).

Choroby syfilityczne.

Podejrzane o nią osoby mają być rewidowane przez lekarza z polecenia Zwierzchn. gminnej i przed wydaleniem z miejsca w drodze przymusowej być winny wyleczone (Dek. k. z 29 maja 1827 r. L. 13068).

Choroby zaraźliwe zwierząt.

(Ust. 29 lutego 1880 r.). Tu się zaliczają: a) zaraza pyskowa i racicowa bydła rogatego, owiec, kóz i świń; b) zaraza śledzionowa czyli wąglikowa zwierząt domowych; c) zaraza płucna bydła rogatego; d) nosacizna i tylczak u koni, osłów i mułów; e) ospa u owiec; f) zaraza stadnicza i otręt na częściach płciowych u koni i rogacizny; g) parchy u koni i owiec; h) wścieklizna psów i innych zwierząt domowych; i) księgosusz.

W razie wybuchu jednej z tych chorób, władze admin. powiatowe mają zarządzić na razie pierwsze środki tymczasowe i uwiadomić natychmiast władze krajowe.

Cmentarze.

Wszelkie katakomby i cmentarze w obrębie zamieszkań znajdujące się, mają być zamknięte i założone w pewnej odległości od takowych. Na cmentarz ma być wybrane miejsce do ilości dusz odpowiednie, któreby nie cierpiało przez wylewy wód, ani też nie miało gleby wstrzymującej butwienie; miejsce to ma być

murem obwiedzione. Krewnym dozwolono obok murów stawiać pomniki. (Dekr. kanc. nadw. 20 sierpnia 1784).

Cmentarze powinny być dla zdrowia nieszkodliwe i dla bydła niedostępne, mają być obwiedzione parkanem (murem), albo żywym płotem, rowem głębokim i obsadzone drzewami i krzewami, tudzież aby się trzymano porządku przy wykopywaniu grobów. (Rozp. Nam. 20 stycznia 1860. L. 802).

Groby mają być 6 stóp głębokie, 6 st. długie i 2 st. szerokie; między grobami ma być miejsce na 2 st. zostawione. Przy tworzeniu nowych cmentarzy, ma być wziętą ogólna ilość zmarłych w ostatnich 10 latach za podstawę do obrachowania potrzebnej przestrzeni, rachując $^3/_4$ sążnia kwadratowego na każdy grób. Pomnożywszy więc te dwie liczby, potrzebna przestrzeń na cmentarz się okaże. (Gub. dek. 22 grudnia 1837).

Cmentarze powinny być zakładane poza obrębem miejscowości, w oddaleniu najmniej 5 sążni od każdego zamieszkałego budynku, nie w pobliżu plebanii, mianowicie zaś na placach pustych, pastwiskach, gdzie nie są narażone na zalanie wodą i gdzie ziemia nie przeszkadza gniciu. (Dekr. nadw. kanc. 24 maja 1825. L. 12404).

Dentystyczni technicy.

(Okólnik Minist. spr. wewn.). Tylko sporządzanie sztucznych zębów i szczęki jest wolnem prawem zarobkowania. Wykonawcom takich zębów, jeżeli nie są lekarzami, zabronioną jest każda operacya jakoteż montowanie i wstawianie zębów. Rozporządzeniem tem cały zakres dentystyki oddany został w ręce lekarzy.

Dezinfekcya.

Choroby wymagające dezinfekcyi są: cholera, ospa, błonica, wszystkie formy tyfusu, czerwonka, płonica, odra i różyczka, róża i choroby przyranne, wąglik i nosacizna, gorączka połogowa, wścieklizna, zakaźne zapalenie spojówek oka, suchoty płuc i koklusz.

Pospolicie używanemi środkami dezinfekcyjnymi są: gorąca para wodna i środki chemiczne. Do 100° C. ogrzana para wodna niszczy prątki wąglikowe w przeciągu kilku minut. W przedmiotach suchych giną zarazki pod działaniem pary 100° C. w ciągu 60—90 minut, w wilgotnych w ciągu 2 godzin. W siennikach 17 ctm. grubych i w innych przedmiotach lekko zwiniętych umieszczone zarodniki wąglikowe giną już po 20 minutach. Prątki tyfusowe i choleryczne giną już przy ciepłocie pary 98·5—95° C. po nieco dłuższym czasie. Dla przekonania się czy w zwiniętych przedmiotach w aparacie dezinfekcyjnym doszła ciepłota do 100° C. służą termometry sygnałowe. Przy działaniu gorącej pary niszczą się przedmioty skórzane i futra, materye wełniane białe żółkną, nie tracąc wytrzymałości, materace i płótno nie doznają zmian. Działanie suchego, gorącego powietrza jest znacznie mniej skuteczne jak pary już dlatego, że znacznie trudniej wnika w głąb przedmiotów.

Środki chemiczne do dezinfekcyi rąk i przedmiotów prać się dających są: 1‰ sublimat, 5% kw. karbolowy, 2% lysol, 5% kreolina, 2% soda, $1^1/_2$% roztwór mydła potasowego.

Do dezinfekcyi wychodków służą: mleko wapienne (świeżo sporządzone z 1 cz. wapna niegasz. na 20 cz. wody), siarkan miedziowy w rozczynie nasyconym. Surowy kwas karbolowy służy tylko do odwonienia.

Dotkniętego zakaźną chorobą należy odosobnić, a w izbie jego zostawić tylko te sprzęty i przedmioty, które są konieczne, resztę zaś usunąć.

Suknie, które chory nosił i używaną bieliznę, należy odrazić. Bieliznę wszelką, zdjętą z chorego lub z jego łóżka, należy przed praniem namoczyć na 12 godzin w naczyniu w izbie chorego stojącym i zawierającym 5% rozczyn kw. karbolowego. Odzież odraża się parą wodną. Śmiecie, szmaty używane do wytarcia odchodów, zanieczyszczone opatrunki i słomę z pościeli najlepiej spalić. Narzędzia lekarskie i przyrządy obmyć wodą i mydłem, potem włożyć do 5% kw. karbolowego na godzinę. Wymiociny odchody stolcowe i mocz, plwocinę i t. d. należy zbierać w naczynia napełnione do czwartej części kwasem karbolowym, a potem wylać do wychodka. Jeżeli chory używał przenośnego waterklozetu, to przed użyciem takowego przez zdrowych, należy siedzenie zmyć i lejek odchodowy silnie zlać 5% karbolem.

W ospie, płonicy, odrze i różyczce, należy szczególnie zważać na odpadki skórne, jako na przenośniki choroby. W wągliku i w chorobach przyrannych zwracać szczególną baczność na opatrunki i instrumenta użyte, w zakaźnem zapaleniu ócz na ręczniki i chustki do nosa, które wydzielinami z ócz mogą być zanieczyszczone, na opatrunki, gąbki i miedniczki użyte przy obmywaniu powiek; w kokluszu i suchotach płuc na plwociny i rzeczy przez nie powalane.

Po ukończonej chorobie należy ozdrowieńców wymyć w kąpieli mydlanej, dać czystą bieliznę i odzież odrażoną lub nieużywaną, wodę zaś z kąpieli wylać do wychodka, wannę lub miednicę wymyć rozczynem karbolu i tymże rozczynem zlać rurę spustową w wychodku. Zwłoki zmarłych na choroby zakaźne po stwierdzeniu śmierci, bez obmywania zawinąć w płótno napojone 5% rozcz. karbolu włożyć do trumny i co najrychlej wynieść z mieszkania. Wystawiania takich zwłok na widok należy zabronić. Wszystkie przedmioty używane przez chorych, jakoto: łóżka, sprzęty, materace a także firanki, zasłony, dywany i t. d. należy poddać dezinfekcyi parą wodną. Do przenoszenia tych przedmiotów do aparatu dezinfekcyjnego używać skrzyń szczelnie zamykających się lub owinięcia w płótno napojone 5% karbolem. Skrzynie lub inne użyte środki przewozowe po wypróżnieniu oczyścić 5% karbolem a potem wodą. Sprzęty pokryte skórą wytrzeć gąbką umaczaną w rozczynie karbolowym, potem płatem płótna zmaczanym w wodzie, a w końcu suchą. Meble pokryte kosztownemi materyami wystawić na działanie mgły karbolowej, potem wytrzeć suchemi wełnianemi płatami i na wolnem powietrzu lub na strychu przewietrzyć przez dni kilka. Sprzęty drewniane i metalowe oczyszcza się rozczynem kwasu karbolowego i mydłem szarem. Drzwi, okna, podłogi, futryny należy wytrzeć kwasem karbolowym, a potem obmyć wodą z ługiem. Ściany i sufity trzeba oskrobać i po nowem zatarciu pobielić wapnem karbolo-

wym (1:100 części mleka wapiennego), następnie przez czas dłuższy przewietrzyć. Osoby pielęgnujące chorych lub zatrudnione przy odrażaniu nie powinny w izbie chorego jeść, pić lub palić tytuniu, ubranie mają mieć ściśle przylegające do ciała, a wychodząc powinny zmyć dobrze ręce, głowę, twarz i zarost mydłem, a po każdem pielęgnowaniu umyć ręce ciepłą wodą z mydłem zapomocą szczoteczki a potem 5% karbolem; osoby te, nim będą użyte do innych posług, powinny się wykąpać, obmyć ciało mydłem a odzienie ich obówie i bielizna mają być dezinfekcyowane. Nie wolno używać publicznych dorożek do przewożenia dotkniętych zakaźną chorobą. Nie dozwalać zwierzętom domowym przebywać w izbie chorego; niszczyć muchy, które są częstym czynnikiem przy przewlekaniu zarazy. (Dz. u. k. 15 paźdź. 1887. Nr. 56).

Na pobojowiskach zagrzebać należy przedewszystkiem gnijące resztki, posypawszy chlorkiem wapna, wapnem lub ziemią i zasiać roślinami szybko rosnącymi.

Podczas epidemii cholery należy postępować jak powyżej z tą różnicą, że w braku aparatu dezinfekcyjnego należy według obowiązujących przepisów, wszystkie przedmioty nie dające się wymoczyć w kw. karbolowym jakoto kożuchy, futra, pościel z pierza, chustki wełniane, kołdry i tp. polecić oszacować i spalić na koszt Skarbu Państwa. Wszystkie zaś sprzęty bez żadnego wyjątku z domu na podwórze wynieść, świeżo gaszonem wapnem dokładnie wybielić a po 12 godzinach należycie zmyć, podłogę dobrze takimże wapnem zlać a ściany izby obielić. Również płoty, ścieżki, przełazki i wszelkie miejsca o zakażenie podejrzane, należy wapnem zlać i obielić. Potem dopiero przeprowadza się dezinfekcyę odzieży, zajętych przy oczyszczeniu domu osób. Zapasy chleba przepieka się w piecu, zapasy zaś kaszy, zboża, mąki, sóli itp. suszy się w piecu lub na blasze. Jeżeli ze studni czerpano wodę konewkami z zakażonego domu, należy do studni wsypać $^1/_2$—1 korca niegaszonego wapna, wodę kilka razy żerdzią zakłócić i po 48 godz. wylać. Po przeprowadzonej dezinfekcyi pozostaje dom i jego mieszkańcy jeszcze przez 5 dni w izolacyi i obserwacyi.

Egzamin

w celu uzyskania posady w publ. służbie zdrowia.

Egzamina mają miejsce na wiosnę i w jesieni każdego roku. Chcąc być dopuszczonym do egzaminu należy się wykazać: 1) Dyplomem doktora wsz. nauk lekarskich, 2) Znajomością psychiatryi przez świadectwo uczęszczania na kursa psychiatryi i złożonego collegium lub 3 miesięcznego uczęszczania do kliniki psychiatrycznej po doktoracie, 3) Świadectwem ukończenia kursu szczepienia ospy i nauki o chorobach zwierzęcych, 4) Dowodem, że kandydat po otrzymaniu stopnia doktora przynajmniej przez dwa lata praktykował w publicznym szpitalu lub klinice lub przez 3 lata zajmował się praktyką prywatną.

Przedmiotami egzaminu są:

1) Hygiena i ustawy sanitarne. 2) Medycyna sądowa i psychiatrya sądowa (praktycznie). 3) Farmakognozia i toksykologia

(praktycznie i teoretycznie). 4) Chemia lekarska (praktycznie). 5) Policya weterynarska. Taksa za egzamin wynosi 24 złr. (Rozp. Min. spr. w. z 21 marca 1873 dz. p. p. 37).

Epidemie.

Jako choroby epidemiczne uważane są: 1) dżuma, 2) cholera, 3) tyfus, 4) szkarlatyna, 5) ospa, 6) błonica i dławiec, 7) ksztusiec, 8) odra, 9) czerwonka, 10) gorączka połogowa, 11) kiła, 12) świerzb, 13) wścieklizna.

Obowiązek donoszenia o chorobie epidemicznej ciąży w pierwszym rzędzie na głowie rodziny, następnie na Zwierzchności gminnej, lekarzach, duszpasterzach, oglądaczach zwłok.

Choroba przybiera charakter epidemiczny, jeżeli w tym samym czasie zachoruje więcej jak 5 osób w gminie, albo więcej jak dwie osoby w jednym domu (na ospę naturalną i cholerę nawet 1 osoba).

W czasie epidemii należy w myśl §. 4 ustawy z d. 30 kwietnia 1870 r. starać się o izolowanie chorych z całą surowością w szpitalu izolacyjnym. W braku tego izolować w domu, zabraniać odwiedzać chorych, przenosić chorych z domu do domu lub przewozić z jednej gminy do drugiej. W okręgu epidemicznym wzbronić handlu szmatami i w ogóle domokrąztwa. Należy zwracać szczególną uwagę na stan zdrowia włóczęgów, osób wędrownych, szupaśników i więźniów. W razie szerzenia się epidemii wzbronić tłumnych zgromadzeń, targów, odpustów, gromadnego brania udziału w pogrzebach zmarłych na chorobę zakaźną, styp pogrzebowych i t. d. Gdy choroba pojawi się w karczmie lub innym lokalu publicznym zamknąć tenże. Podczas epidemii tyfusu brzusznego, cholery, czerwonki, zwracać szczególną uwagę na stan studzien i jakość wody do picia. Wzbronić używania wody z potoków przez zakażoną miejscowość przepływających. Wzbronić prania bielizny w takich potokach Gdzie to możebnem urządzić przy studniach stałe przybory do czerpania wody. Starać się, aby na podwórzach i obejściach utrzymywano wzorową czystość. Po wygaśnięciu epidemii w domu należy przeprowadzić dokładną dezinfekcyę domu, odzieży i pościeli (patrz: dezinfekcya). Dzieciom szkolnym, dotkniętym chorobami zakaźnemi nie wolno uczęszczać do szkoły, dopóki się nie wykażą świadectwem lekarskiem, że powrót ich do szkoły nie zaszkodzi innym dzieciom. Jeżeli świadectwo takie nie może być przedłożonem, to powrót do szkoły dozwolonym jest dzieciom, które przebyły ospę, szkarlatynę i dyfteryę po 6, zaś odrę po 4 tygodniach. Przy świerzbie orzeka Rada szkolna miejsc. Nauczycielom i dzieciom zdrowym wprawdzie, lecz zostającym w styczności z chorymi na tyfus, ospę, szkarlatynę lub dyfteryę nie wolno chodzić do szkoły, aż powyższy okres u chorej osoby przeminie. W razie szerzenia się epidemii szkołę zamknąć. Młodzieży szkolnej nie wolno gremialnie prowadzić na pogrzeb osoby zmarłej na chorobę zakaźną.

Lekarze delegowani do miejscowości zakażonych mają przedewszystkiem pouczyć ludność o rodzaju choroby i zaraźliwości tejże, polecić wykonanie środków policyjno-sanitarnych.

wykonania tychże przypilnować, pod własną kontrolą kazać przeprowadzić dezinfekcyę domu, bielizny i pościeli, dla ubogich chorych przepisać potrzebne leki. W razie niechęci wykonania środków policyjno-sanitarnych lub oporu, natychmiast o tem c. k. Starostwu donieść. Sprawozdania o przebiegu epidemii mają być c. k. Starostwu przedkładane na przepisanych formularzach w okresach tygodniowych, przyczem tydzień liczy się od niedzieli rano do soboty wieczór. Po ukończeniu epidemii należy przedłożyć sprawozdanie końcowe, w którem należy wyszczególnić źródła zawleczenia choroby, procent śmiertelności, zarządzone i wykonane środki policyjno-sanitarne, przebieg choroby i inne szczególne uwagi.

Eter.

Wszelkie mieszaniny eteru (krople Hoffmana) uważać należy jako leki złożone, których sprzedaż dozwolona jest jedynie aptekarzom. Aptekarze przy wydawaniu tych mieszanin muszą przestrzegać tych samych przepisów jak przy wydawaniu leków ostro działających. (Rozp. Min. spr. w. z 29 stycznia 1883. L. 19988).

Fałszowanie pokarmów i napojów.

Mleko zaprawione skrobią daje z rozczynem jodku potasu zabarwienie fioletowe.

Kreda i gips tworzą po dłuższem odstawieniu mleka w wąskim cylindrze osad, który po zlaniu mleka i wymyciu wodą badać należy analitycznie na te składniki.

Badając na kwas salicylowy zaprawia się mleko kilkoma kroplami rozcieńczonego kwasu siarkowego aż do stężenia mleka, następnie odsącza się, odsącz odparowuje się, pozostałość zaprawia eterem i odparowuje przy zwykłej ciepłocie. Pozostałość daje z rozczynem półtorachlorku żelazowego zabarwienie fioletowe od kw. salicylowego pochodzące. Węglany alkaliczne wykazać można dodawszy do 10 ctm^3 tyleż alkoholu i kilka kropli 1% kwasu rosolowego (koraliny). Czyste mleko zabarwia się wtedy brunatnawo-żółto, zaprawione zaś węglanami alkalicznemi, czerwono.

Masło bada się w tym samym kierunku i w ten sam sposób jak mleko. Poprzednio jednak wygotowuje się je wodą i bada się odsącz.

Mąka. Składniki mineralne wykazać można kłócąc 5 grm. mąki z 30 cm^3 chloroformu; po dodaniu 30 kropli wody i zamieszaniu wypływa mąka na wierzch, części zaś mineralne pozostają w warstwie chloroformu i służą do dalszej analizy.

2 grm. mąki kłócone przez dłuższy czas z 10 cm^3 70% alkoholu zawierającego 5% kwasu solnego odstawia się w spokoju. Jeżeli mąka jest czysto żytnia lub przeniczna, to pozostaje tak mąka jak i płyn w probówce bezbarwnym, tylko przy grubej mące barwi się nieco żółtawo. Mąka jęczmienna, owsiana, grochowa i kukurydzana barwią płyn żółtawo. Mąka zanieczyszczona kąkolem daje zabarwienie ciemno-pomarańczowe, wyką pięknie purpurowo-czerwone, sporyszem krwisto-czerwone.

Chleb. Na sole mineralne bada się po spaleniu pozostałość drogą analityczną.

Konserwy owoców i jarzyn bada się na miedź, ołów i cynę w ten sam sposób jak chleb.

Wino zabarwione być może barwikami anilinowymi i roślinnymi. Roślinne przeważnie dla zdrowia nieszkodliwe. Bada się więc głównie na anilinowe czyli smolne. Wino zabarwione barwikami anilinowymi po dodaniu rozcz. octanu ołowiowego nie odbarwia się. Do wina daje się nitkę jedwabną i odparowuje, następnie oblewa się ją ługiem, gdy się odbarwia to była fuksyna. Gotuje się 50 cm^3 wina czerwonego z nitkami wełnianemi, wtedy zabarwią się na czerwono, odlawszy płyn, nitki po opłukaniu wodą się nie odbarwią, po dodaniu jednak ługu odbarwią się. Jeżeli do tego dodamy eteru i wykłócimy to do eteru przyjdzie anilina sama, którą bada się z destelatu podchlorynem sodu lub wapna przyczem daje zabarwienie niebieskie.

Piwo badając na kw. pikrynowy odparowuje się w ilości pół litra, pozostałość wyciąga się eterem, który po odparowaniu pozostawia blaszki lub igiełki kw. pikrynowego. Te rozpuszczone w wodzie barwi silnie na żółto nitki jedwabne i wełniane.

Ocet zawierający wolny kwas siarkowy pozostawia po odparowaniu z cukrem gronowym pozostałość ciemno-brunatną lub czarną. Czysty ocet zaś żółto lub ciemno-żółtą. Ołów i miedź wykrywa się kw. siarko-wodowym.

Wszelki dodatek, domieszanie lub fałszowanie, które już samo z siebie albo przez użyte przytem materyały nadać może przez sposób przyrządzania lub przez naczynia do przyrządzania lub przechowania użyte rzeczy jakiegokolwiekbądź rodzaju do pożywienia służącej szkodliwą dla zdrowia własność za przestępstwo ma być uważane i karane (§. 407 u. k.).

Handel truciznami

dozwolonym jest jedynie za zezwoleniem władzy politycznej I instancyi.

Kto bez wyraźnego zezwolenia Zwierzchności handluje trucizną, ten popełnia przekroczenie i karanym być winien od 25—100 złr., a drugim razem 100—200, oprócz tego aresztem jednego miesiąca obok utraty towaru (§. 362 u. k.). Nieostrożność przy sprzedaży trucizny osób do tego upoważnionych podlega karze §. 365 u. k.

Honoraryum lekarskie

powinno być odpowiedniem do naukowego stanowiska lekarza, oddalenia które ma przebyć, ilości odwiedzin, ciężkości choroby, trudności operacyi nareszcie położenia i zamożności leczonego.

Mamki.

Kobieta wiedząc, że jest dotknięta kiłą lub w ogóle chorobą zaraźliwą z zamilczeniem lub ukrywaniem jej przyjęła służbę za mamkę, ukaraną będzie 3 miesięcznym ścisłym aresztem §. 379 u. k.

Miejscy lekarze

jeżeli leczą chorych na choroby epidemiczne swych miast z wyjątkiem miast o własnym statucie na polecenie c. k. Starostwa

mają prawo do wynagrodzenia (Reskr. Min. z 17 paździer. 1882 L. 11825). C. k. Starostwo winno nie poruczać lekarzowi miejskiemu leczenia ale zawezwać Zwierzchność gminną do udzielenia pomocy lekarskiej chorym w myśl §. 3 ustawy z 30 kwietnia 1870 dz. p. p. L. 68 i przedkładania raportów tygodniowych. Podania lekarzy gminnych o udzielenie remuneracyi za leczenie chorych na choroby zakaźne w miejscu zamieszkania nie będą uwzględnione. (Reskr. Nam. z 30 marca 1885 L. 18732).

Nadzór nad szpitalami powszechnymi i publicznymi w Galicyi.

Dz. ust. kr. z 22 stycznia 1870 Nr. 8.

Art. I.: Nadzór sanit. polic. nad szpitalami pow. i publ., które teraz już istnieją i tymi, które za przyzwoleniem Sejmu otwarte zostaną o ile dotychczas c. k. władzy politycznej przysłuża, pozostaje nadal nieporuszony.

Art. II.: Ze względu na udział funduszu krajowego w opędzaniu kosztów pielęgnowania chorych: 1) Ogłoszenie innych zakładów dla chorych zakładami pow. i publ. nie nastąpi na przyszłość bez przyzwolenia reprez. krajowej; 2) wysokość taksy za leczenie chorych ustanawia Wydział kraj. za porozumieniem się z c. k. Namiest.; 3) Pod względem administracyjnym i ekonomicznym zakłady te mają pozostać pod naczelnym kierunkiem i nadzorem Wydziału kraj. a mianowicie: a) Wydziałowi kraj. mają być przedstawione do zatwierdzenia corocznie budżety szpitalne i składane roczne rachunki; b) Wszelkie zmiany w urządzaniu organizacyi tudzież w etacie płac i osób służby szpitalnej tak lekarskiej jak i administracyjnej zawisły od zatwierdzenia Wydziału krajowego; c) bez zezwolenia Wydziału kraj. nie może nastąpić ani sprzedaż ani zamiana ani żadne stałe obciążenie zakładowego majątku szpitalnego tak ruchomego jak i nieruchomego. (Rozp. Min. spr. Wewn. z 12 grudnia 1869).

Nieprawne zajmowanie się leczeniem.

§. 343 u. k. Kto nie odbywszy nauk lekarskich i nie będąc według przepisów prawa jako lekarz upoważniony do leczenia chorych, leczenie w sposób zarobkowy wykonywa lub zajmuje się niem za pomocą magnetyzmu zwierzęcego albo narkotyzacyi popełnia przekroczenie, ukarany być ma aresztem.

Nieegzaminowana akuszerka tam gdzie upoważniona akuszerka jest pod ręką za wykonywanie akuszeryi karaną będzie ale tylko w drodze administracyjnej, chyba że ztąd wynikła śmierć człowieka.

Nierząd.

Zwierzchności gminne obowiązane są pod odpowiedzialnością starać się o to, aby nierządnice wyśledzone przytrzymane i ukarane zostały. Wałęsające się nierządnice muszą być przez lekarzy rewidowane, a jeżeli są zarażone mają być do leczenia oddane, po wyzdrowieniu zaś do miejsca przynależności odstawione. (Najw. post. z 11 czerwca 1819). Ukaranie nierządnic pozostawione policyi miejscowej §. 509 u. k.

Obdukcya.

Sądowe oględziny trupa i obdukcya, winny być uskutecznione w każdym wypadku śmierci nienaturalnej. (Rozp. Min. spr. wewn. 28 stycznia 1860. Dz. u. p. 26).

Oglądacz zwłok.

Dla każdej miejscowości ustanowionym być ma oglądacz zwłok i tegoż zastępca, których reprezentacya gminna w porozumieniu z obszarem dworskim mianuje a c. k. Starostwo po uznaniu ich na podstawie zbadania przez c. k. lekarza powiat. za uzdolnionych zatwierdza i zaprzysięga.

Gminom położonym w 4 kilometrowym promieniu wolno ustanowić wspólnego oglądacza i zastępcę.

W miejscowościach, gdzie osiedlonym jest lekarz dyplomowany jakoteż w miejscowościach nie więcej jak 4 kilometry od siedziby jego oddalonych ustanowionym być ma oglądaczem lekarz. Każde ciało zmarłego bez wyjątku ma być oglądane i może tylko na podstawie karty pośmiertelnej przez oglądacza wydanej w terminie na tejże oznaczonym, być pogrzebanem. W tym celu obowiązani są pozostali krewni, domownicy a w braku tych zarządca lub właściciel domu przy rzetelnem podaniu czasu zgonu donieść o tem bezzwłocznie oglądaczowi, który najdalej w 24 godzinach a w przypadkach nagłej śmierci natychmiast do oglądania przystąpi. W ostatnim przypadku tudzież w razie znalezienia ciała nieżywego lub przyjścia na świat dziecka nieżywego należy zarazem zrobić doniesienie przełożonemu miejscowemu. Ciała zmarłych w szpitalu publicznym ogląda lekarz szpitalny i wydaje kartki. Wynagrodzenie oglądacza zależy od umowy z dotyczącą gminą, która porozumie się w tym względzie z obszarem dworskim. Od stron nie wolno oglądaczowi pobierać żadnej opłaty. Gmina w porozumieniu z obszarem dworskim może za potwierdzeniem c. k. Starostwa ustanowić za oględziny mierne opłaty, od których jednak ubodzy są wolni. Opłaty uiszczane być winny wprost do kasy gminnej i stanowią fundusz na wynagrodzenie oglądacza. Przekroczenia tego rozporządzenia, o ile nie podpadają ustawie karnej, karane będą według cesarskiego rozporządz. z 20 kwietnia 1854 r. (Dz. u. p. Nr. 96). (Rozp. Nam. z 8 listop. 1879 r. L. 55225 dz. u. i r. kr. Nr. 86).

Kto przy oględzinach umarłego niedokładnie podaje czas śmierci i przyczyną się staje, iż zmarły wcześniej zostaje pochowanym lub do otwarcia zwłok oddanym jak tego przepisy do zapobieżenia pochowania i otwierania ciał pozornie tylko zmarłych dozwalają, karanym będzie aresztem od 1—6 miesięcy. §. 375 u. k.

Oglądacz zwierząt

przeznaczonych do ładowania i wyładowywania na stacyach kolejowych pobiera jako taksę po 10 ct. od sztuki t. j. ćwiartek, połówek lub całych, powyżej 50 sztuk po 5 ct. i zwrot kosztów za fiakra, jeżeli odległość wynosi do 2 kilometrów (Dz. u. kr. 1880 r. Nr. 31).

Ogrzewająca siła

różnego rodzaju paliwa. Gatunki drzewa według wartości ciepłodajnej ułożone są w następującym szeregu: buk, grab, wiąz, brzoza, dąb, modrzew, dąb młody, jodła, sosna, jesion, świerk, olcha, topola, osika, wierzba. Jeżeli 1 klgr. drzewa daje 3600 kaloryi, to 1 klgr. antracytu daje 8110 kal., węgla kam. 6000 do 7000 kal., koksu 7430 kal., torfu 3000 kal.

Ogrzewania prędkie.

Nasypać do wody niegaszonego wapna; przy równych częściach wody i wapna ogrzewa się woda do 300°.

Do oziębienia używa się: mieszaniny 5 cz. amoniaku i 5 cz. saletry i 19 cz. wody (obniża temp. do 12°), albo jednę część soli i 3 cz. lodu tłuczonego (do 26°). Azotan amon 1 cz. na 1 cz. wody dystylowanej w pęcherzu bardzo długo utrzymuje temperaturę 15° C., jest to więc dobry środek ochładzający zamiast lodu.

Podejrzenie o popełnionej zbrodni

Lekarze, chirurdzy, aptekarze, akuszerki i oglądacze zwłok zmarłych, gdy im się nadarzy przypadek, z którego wezmą podejrzenie o zbrodni lub wykroczeniu, obowiązani są o tem donieść władzy. Zaniedbanie doniesienia takiego karanem będzie jako przestępstwo karą pieniężną od 10—100 złr. (§. 359 u. k.).

Pojedynek.

Według ustawy karnej §. 158 i 195 tylko pojedynkujący i sekundanci są pociągani do odpowiedzialności, lekarz zaś wezwany do ewentualnej pomocy nie podlega żadnym przykrościom.

Pokostowanie ścian.

Ściana do żądanej wysokości pokrywa się najprzód karukiem rozgotowanym w wodzie, a potem zwykłą pokostową farbą. Z dwukrotnem pomalowaniem jeden metr kwadratowy kosztuje około 24 ct.

Policya zdrowia

na mocy ustaw gminnych przydzielona do własnego zakresu działania gmin, obejmuje: a) Przestrzeganie przepisów sanitarno-policyjnych względem gościńców, dróg i placów, miejsc zgromadzeń publ., pomieszkań, kanałów, wód płynących i stojących, wody do picia, żywności i naczyń oraz publ. zakładów do kąpania; b) piecza o łatwość znalezienia pomocy w chorobie i połogu, tudzież o środki ratunku w nagłem niebezpieczeństwie życia; c) utrzymanie w naoczności podrzutków, głucho-niemych, obłąkanych i kretynów; d) utrzymanie i zakładanie trupiarni i cmentarzy; e) czuwanie nad targowicami bydła i transportami bydła; f) urządzenie i utrzymanie składów padliny. W poruczonym zakresie działania: a) wykonanie środków policyjno-sanitarnych w celu zapobieżenia chorobom zaraźliwym i ich rozszerzaniu się; b) przestrzeganie rozporządzeń i przepisów sani-

tarno-policyjnych względem pogrzebów; c) oględziny zwłok; d) współudział przy wszystkich czynnościach komisyjnych i oględzinach w obrębie gminy; e) bezpośredni nadzór nad składami padlin i oprawcami; f) peryodyczne składanie władzy politycznej sprawozdań zdrowotnych. (Ust. z 30 kwietnia 1870 r. dz. u. p. Nr. 68).

Prawność porodu.

§. 156. u. c. W przypadku wcześniejszego porodzenia prawne domniemywanie, że dziecko jest nieprawego rodu, wtenczas dopiero ma miejsce, jeżeli mąż nie wiedząc przed ślubem o ciężarności, najpóźniej we trzy miesiące po otrzymaniu wiadomości o urodzeniu dziecięcia sądownie zaprzeczy ojcostwu.

§. 157. Prawność wcześniejszego lub późniejszego urodzenia dziecka, sądownie w przeciągu trzech miesięcy przez męża zaprzeczona, może być dowiedziona jedynie przez biegłych w sztuce którzy zbadawszy dokładnie stan dziecięcia i matki, przyczynę tego niezwyczajnego wypadku jasno wskazać powinni.

Powietrza

ilość w miejscach zamkniętych do oddechania potrzebna jest różną i tak wynosi w szpitalach na jednego chorego 36·1 m^3, w kasarniach, więzieniach i warsztatach 15—20 m^3, w szkołach 4—5 m^3.

Wentylacya przytem powinna być tak urządzona, aby doprowadzała świeżego powietrza na głowę i godzinę w szpitalach 60—100 m^3, w szkołach dla dzieci 12—15 m^3, dla dorosłych 25—30 m^3, w kasarniach 40—50 m^3, w warsztatach 60—100 m^3.

Oświetlenie naturalne mieszkania urządzone ma być tak, aby 1 m^2 okna przypadał na 5 m^2 podłogi.

Pożywienie

ze względu na zawartość białka można zestawić w następującym szeregu: ser krowi 43%, mięso zająca 23·3, groch 22·5, mięso wołowe 21·3, krowie 20·5, chuda wieprzowina 19·9, kurczę 19·7, cielęce 18·8, jaja kurze 14·1, chleb pszeniczny 13·6, kukurydza 10, ryż 7·5, mleko 4·1, szpinak 3·1, ziemniaki 2, marchew 1·5, sałata 1·4, poziomki 1·1, jabłka 0·4%.

Napoje wyskokowe zawierają wyskoku: cognac 69·5%, shery 20, madeira 18, wino szampańskie 10, bordeaux 9, reńskie 8, ale i porter 7, owocowe 5, piwa bawarskie 3·7, pilzneńskie 3·4%.

Prostytucyjne lokale.

W tychże nie wolno wydawać żadnych napojów ani potraw z domieszką środków odurzających lub podniecających. (Rozp. Nam. z 3 lutego 1892 L. 14426).

Przewóz zwłok

i wydawanie im paszportów zależy od władz administracyjnych I instancyi t. j. od starostw i magistratów miast. Pozwolenia na rzeczony przewóz zwłok w ogólności, w szczególności zaś na wydobycie ich z grobu odmówić należy, gdy lekarz urzędowy w tej mierze zapytany oświadczy, że zachodzi obawa, aby to

nie wpłynęło szkodliwie na stan zdrowia publicznego, lub na zdrowie osób przy tem zatrudnionych. Jeżeli przewiezienie albo wydobycie z grobu i przewiezienie zwłok może być dozwolone, będzie wydany w tej mierze na podstawie opinii lekarza urzędowego przepis policyjno-zdrowotny do wypadku zastósowany, a osoba z ramienia służby zdrowia wyznaczona dopilnuje osobiście, aby postąpiono według przepisu.

Pod względem trumien i zamknięcia w nich zwłok obowiązują następne przepisy: a) jeżeli przewóz ma trwać dłużej jak tydzień, zwłoki mają być zabalsamowane; b) jeżeli przewóz ma trwać 24 godzin i dłużej, zwłoki należy umieścić w podwójnej trumnie i przymocować je pasami; trumny mogą być z drzewa twardego wylane smołą, albo też metalowe. Trumna wewnętrzna powinna być zalana smołą lub zalutowana. Nadto trumnę drewnianą wstawia się w skrzynkę drewnianą. Jeżeli zwłoki mają być przewiezione nie więcej jak na milę, zwyczajna trumna może być uznana za dostateczną. Jeżeli przewozi się dalej jak na milę, należy użyć trumny podwójnej jak pod b).

W czasie wydobywania zwłok z gro u, wykonawca służby zdrowia ma przestrzegać: aby czynność odbywała się w czasie chłodnym i nie było obcych osób, a y obecni odwracali się od wyziewów wychodzących z grobu, aby powietrze oczyszczono, a wydobyte z grobu zwłoki niezwłocznie włożono do trumny. Na wozie jadącym ze zwłokami oprócz woźnicy ma być przewodnik, obowiązani są oni trzymać się ściśle drogi w paszporcie oznaczonej i nie wolno nigdzie stanąć bez potrzeby. O przybyciu zwłok na cmentarz miejsca przeznaczenia, należy uprzedzić gminę, aby wysłała osobę dla ode rania paszportu zwłok, tudzież świadectwa lekarskiego i dla sprawdzenia, czy opakowanie i trumny odpowiadają przepisom. Trumien w taki sposób przywiezionych nie wolno otwierać. (Rozp. Min. spr. wewn. d. 3 maja 1874).

Przewiezienie zwłok zmarłych w przebiegu ospy, szkarlatyny, tyfusu plamistego, dyfteryi, cholery, żółtej febry i dżumy do innego im przynależnego miejsca grzebania może być dozwolonem dopiero po upływie roku od dnia śmierci z zastrzeżeniem wszelkich innych ostrożności. Przewóz zwłok osób zmarłych na inne choroby może być dozwolonym o ile lekarz urzędowy nie dostrzeże jakiej przeszkody, pod warunkiem, że zwłoki zawinięte będą w prześcieradło zmaczane w 5% kw. karbolowym a wszelkie inne wymogi co do transportu będą zachowane. (Rozp. c. k. Nam. z 3 lutego 1891. L. 82102).

Przyczyna niezdolności do robienia testamentu.

§. 666 u. c. Wola spadkodawcy jest nieważną, jeżeli dowiedzionem będzie, iż nastąpiła w stanie szaleństwa. Niewątpliwość tego twierdzenia przez biegłych w sztuce lub przez urzędowe osoby, które o stanie umysłu spadkodawcy dokładnie się przekonały lub przez inne pewne dowody wykazaną być powinna.

Rachunki

za czynności komisyjne z polecenia c. k. Władzy politycznej sporządzane być mają na całym arkuszu przy dołączeniu allegatów

a mianowicie: polecenia do wykonania czynności i potwierdzenia Zwierzch. gminnej z wykonania czynności (lekarze wolnoprakt.) a wreszcie w razie eksponowania do miejsca zarazy także wezwania przeznaczającego na ekspozyturę jakoteż odwołującego z tejże. Jeżeli polecenie załączonem zostało do rachunku z poprzedniego miesiąca, należy to w uwadze uwidocznić. Rachunek kosztów z całego miesiąca podróży ma być przedłożonym c. k. Starostwu najpóźniej do 10 dni po upływie miesiąca, w którym czynność komisyjna miała miejsce. Rachunek ma być podpisany pełnem imieniem, nazwiskiem i godnością rachunkodawcy. Rachunki mają być sporządzane z osobna według rodzaju czynności, przyczem na czynność tego samego rodzaju choćby w kilku miejscowościach przedsiębraną, sporządzić należy jeden rachunek. Rachunki za szczepienie ospy ochronnej mają być przedkładane na przepisanych formularzach. W rachunkach tych mają lekarze wymienić w rubryce pierwszej tylko te dnie, w których w podanej miejscowości szczepienie w rzeczywistości wykonali; za szczepienie wolno im jednak zaliczyć większe dyety i to odpowiednio do odległości i ilości zaszczepionych. Rachunek za szczepienie wraz z wykazami szczepienia ma być najpóźniej do końca października przedłożonym. (Rozp. Nam. z 26 maja 1380 do L. 56778 ex 1879).

Rady szpitalne.

(Rozp. Min. spr. wewn. 12 grudnia 1869 Nr. 9). §. 1. Z wyjątkiem Lwowa i Krakowa w każdem mieście gdzie istnieje szpital publicz. i powszech. ma być ustanowiona rada szpitalna dla tegoż szpitala. §. 3. Do zakresu jej działania należy bezpośrednie czuwanie, opieka i kontrola nad całym zarządem powierzonych ich pieczy szpitali tak pod względem lekarskim jak i ekonomicznym a mianowicie: a) czuwać nad wykonaniem przepisów i rozporządzeń władz wyższych, nad przyjmowaniem i należytem pielęgnowaniem chorych zapomocą rewizyj szpitala przez członków swoich; b) czuwać nad całością funduszów i inwentarzy, nad ściąganiem czynszów, procentów od kapitałów, legatów i t. d. i ażeby takowe były użyte na cel przeznaczony; c) Przestrzegać porządku domowego w zakładzie; d) przyjmować udział przy licytacyach o dostawę rozmaitych potrzeb; e) czynić wnioski co do taks pielęgnowania chorych, rozpoznawać budżety i rachunki szpitalne przed odesłaniem do Wydziału kr.; f) czynić przedstawienia w sprawie obsady posad, mianowania, ukarania lub oddalenia lekarzy i urzędników szpitalnych, urlopowania i zastępstwo, udzielenia remuneracyi i zapomogi; g) przedstawiać o wprowadzenie potrzebnych reform i ulepszeń w administracyi i rządzeniu szpitali; h) składać roczne sprawozdania ze swych czynności Wydz. kr. §. 6. Rada szpitalna składa się z prezesa Rady pow. lub jego zastępcy jako delegata Wydz. kr., z 2 delegatów Rady pow. i z 2 obywateli miejskich wybranych przez Radę gminną. Przewodniczy prezes Rady pow. lub jego zastępca. Urzędowanie delegatów trwa rok jeden. Posiedzenia odbywają się raz na miesiąc. Do ważności uchwał potrzebną jest obecność przynajmniej trzech członków.

Rany.

Wezwany do dania opinii lekarz powinien dobrze się zastanowić nad tem, czy to jest lekkie czy ciężkie uszkodzenie ciała, bo w przypadku gdy rana jest przyczyną niezdolności pełnienia obowiązku, przynajmniej przez dni 20, sprawca podlega karze od 6 mies. do 5 lat, wtedy gdy przy lekkich uszkodzeniach ciała, areszt nie wynosi dłużej nad 1—6 mies.

Różne fizyologiczne dane.

Średni wzrost człowieka 160—170 cm., a waga 78 kil. Ilość krwi = $^1/_{14}$—$^1/_{15}$ wagi ciała = $5^1/_2$ kil. Każda komora serca może pomieścić 180 grm. krwi.

Robota serca przy każdym skurczu = 0·6 k. m. Przy 72 uderzeniach tętna cała krew przechodzi 3 razy przez płuca.

Ciepło krwi = 38—39° C.; w rectum i pod pachą 37° C.

Ciepła traci człowiek dziennie 2,500.000 kaloryi (t. j. takich jednostek na 1° C.), a zatem tyle ciepła, że możnaby nim 2500 litr. wody ogrzać na 1° C. Skórą wydziela 800—1200 grm., oddechem 3·30 grm., a 60 grm. wydzielinami.

Dzienna utrata azotu = 18·7 grm., węgla 250 grm. Stratę tę może wynagrodzić $^1/_2$ kil. mięsa z $^1/_4$ k. tłuszczu i $^1/_2$ k. cukru, albo 375 grm. mięsa i 1 kl. chleba. Dziennie człowiek przyjmuje i wydziela pokarmów i napojów 3 litry, spalenie tego daje 2464 kaloryj.

Człowiek dorosły za każdym oddechem wciąga 0·5 litr. powietrza, a więc w godzinę przy 15 oddechach na minutę 450 litr. = 700 grm., a w tem 40 l. = 60 grm. tlenu. W ciągu doby przez płuca przechodzi 9 tys. litr. pow. = 11—12 kil. Zawartość płuc = 3700 kub. cent.

Ucisk atmosfery na ciało ludzkie = 15000 kil. Wątroba waży 2·25 kil., śledziona 0·25 kil., nerka 0·16 kil., serce 0·35 kil., płuca 2·0 kil.

Samobójstwo.

Lekarz wezwany zbadać powinien, czy wedle rodzaju śmierci, ilości, położenia lub ważności ran, można przypuścić, że zmarły sam sobie śmierć zadał.

Spędzenie płodu.

Kobieta przedsiębiorąca jakąkolwiekbądź czynność, sprawującą spędzenie jej płodu, lub sprowadzającą porodzenie w ten sposób, iż dziecię nieżywe na świat przychodzi, staje się winną zbrodni. Akuszerka, która jest sprawczynią spędzenia płodu, lub uczestniczką tego czynu, tudzież ta, która zaniedba zawiadomić władzę o powziętem podejrzeniu, że zbrodnię popełniono, podpada karze. Jeżeli spędzenie płodu usiłowanem było, lecz uskutecznionem nie zostało, wówczas ma być orzeczoną kara więzienia od $^1/_2$—1 roku; uskutecznione zaś spędzenie ulega karze ciężkiego więzienia od 1—5 lat. Zbrodni tej staje się winnym i ten, kto w jakimkolwiekbądź zamiarze wbrew wiedzy i woli matki spędzenie płodu jej sprawia lub sprawić usiłuje. Zbrodniarz

takowy ulegnie karze ciężkiego więzienia od 1—5 lat; a jeżeli przez tę zbrodnię i matka narażoną została na niebezpieczeństwo śmierci lub uszczerbek w zdrowiu poniosła od 5—10 lat (ust. k. §. 144—148).

Poród przedwczesny sztuczny, w celu ratowania życia matki i dziecka, nie naraża lekarza na odpowiedzialność, lecz nie należy operacyi tej przedsiębrać inaczej, jak po odbytej naradzie lekarskiej.

Świadectwo.

W celu zapobieżenia nadużyciom, jakich się dopuszczają strony prywatne ze świadectwami lekarskiemi, w świadectwach tych dokładnie ma być podany cel, w jakim takowe są wydane (Okólnik Nam. 14 marca 1877).

Fałszywe świadectwo. §. 199 u. k. Jeżeli zeznanie złożone w postępowaniu drobnostkowem przez stronę jest fałszywe, uważać się ma jako fałszywe świadectwo przed sądem złożone. Nie stosuje się to jednak do oznajmień lub zeznań strony, które poprzedziły zeznanie jej jako świadka.

§. 307 u. k. Kto staje się winnym dania pomocy pod względem występku lub przekroczenia, ten przekroczenie popełnia i ukaranym ma być aresztem od 8—30 dni.

§. 198 u. k. Oszustwo staje się zbrodnią, albo z istoty czynu, albo z ilości wyrządzonej szkody.

Według §. 3 ustawy o włóczęgostwie nie wolno pod karą 10 —100 złr. wydawać świadectw o nieszczęściu lub ubóstwie, któreby mogły być użyte do żebrania.

Świadectwa lekarskie potwierdzające szczepienie ospy i niezdolność uczęszczania czasowego do szkoły wskutek choroby są wolne od stempla. Inne mają być stemplowane marką na 50 cnt.

Szczepienie ospy.

Począwszy od 1890 roku odbywa się szczepienie co roku krowianką rodzimą. Lekarze, którym poruczone ma być szczepienie w pojedynczych gminach wyznacza c. k. Nam. w porozumieniu z Wydz. kr. na wniosek c. k. Starostwa względnie lekarza pow. Lekarze miejscy winni w miejscach zamieszkania wykonać szczepienie co roku bezpłatnie. Wykazy dzieci do szczepienia i rewakcynacyi przeznaczone udzieli c. k. Starostwo lekarzowi szczepiącemu w kwietniu. Szczepienie winien każdy lekarz w swym okręgu rozpocząć najpóźniej w maju. Najdalej na 14 dni przed rozpoczęciem szczepienia winien lekarz szczepiący przedłożyć c. k. Starostwu plan szczepienia w swoim okręgu w dwóch egzemplarzach. Lekarz szczep. może dokonać szczepienia w dowolnym porządku, winien atoli w terminie szczepienia na czas zawiadomić Zwierzch. gminną przesyłając jej wykazy szczepić i rewakcynować się mających dzieci. Wykazy te zwróci mu naczelnik gminy przy szczepieniu. Podczas szczepienia obecnym być winien naczelnik gminy a względnie jego zastępca lub przełożony obszaru dworskiego a w miarę możności duszpasterz. Szczepienie odbywać należy w szkole lub w kancelaryi gminnej a w braku tychże w innem miejscu stosownem (nie w karczmie). Celem dokonania

szczepienia udać się winien lekarz do każdej miejscowości, wyznaczając w miejscowościach rozległych po kilka miejsc zbornych. Do przysiółków nie więcej jak 1 klm. odległych nie wolno lekarzowi dojeżdżać, dzieci tamże szczepiś się mające, mają być dostawione do gminy, do której przysiółek należy. W 8 dni po szczepieniu przedsięwziąść należy rewizyę i przy tej sposobności zaszczepić powtórnie te dzieci, u których szczepienie się nie przyjęło. Przy sposobności szczepienia przeprowadza się rewakcynacyę 10 letnich dzieci. Jeżeli rodzice z dziećmi do szczepienia przeznaczonemi nie stawią się na wezwanie lekarza lub okazują niechęć do szczepienia, należy zrobić o tem doniesienie do c. k. Starostwa, które zarządzi na koszt winnych lub gminy dalsze szczepienie. Lekarz przyjmujący na siebie czynności szczepienia, winien ją uskutecznić we wszystkich miejscowościach najdalej do końca października, inaczej traci prawo do wynagrodzenia. Po skończonem szczepieniu najpóźniej do końca paździer. przedłoży lekarz przepisane wykazy (Nr. I. II. III. i V.) c. k. Starostwu wraz z wykazami parafialnemi. Rachunek ma być pod zagrożeniem nieuwzględnienia najpóźniej do 15 listopada c. k. Starostwu przedłożonym. Za szczepienie, rewizyę i rewakcynacyę pobierać będzie lekarz prócz kilometrowego także przynależne mu dyety. Należytość dyety jednodniowej przyznaną będzie lekarzowi, jeżeli:

nie podejmując żadnej podróży zaszczepi, zrewakcynuje lub zrewiduje 60 osób,

podejmując	podróż	w odległości	1— 4	klm.	40	osób
»	»	»	4·1— 8	»	30	»
»	»	»	8·1—12	»	25	»
»	»	»	12·1—15	»	20	»
»	»	»	15·1—19	»	15	»
»	»	»	19·1—25	»	10	»
»	»	»	25·1—35	»	5	»

lub wreszcie odbędzie podróż 35·1—40 kilometrów.

W miarę większej ilości szczepionych i zrewidowanych w jednym dniu przysługa lekarzowi prawo zarachowania należytości za 2, 3 lub więcej dni, jednak zawsze tylko w stosunku do oddalenia i ilości szczepionych lub zrewidowanych dzieci. Szczepiącemu lekarzowi wolno tylko dwukrotną bytność w każdej miejscowości zarachować a nadto czterokrotny powrót do miejsca zamieszkania. W razie oznaczenia kilku miejsc zbornych w jednej miejscowości, dostarcza gmina podwód bezpłatnie. Zdający rachunek ma w rachunku zarachować podróże od miejscowości do miejscowości w tym porządku w jakim są w poleceniu c. k. Starostwa podane. W odpowiedniej rubryce podać należy dzień rzeczywiście dokonanego szczepienia bez względu na to, czy dnie te następują po sobie w chronologicznym porządku. Do rachunku należy załączyć: a) polecenie c. k. Starostwa; b) potwierdzenie Zwierzch. gminnej z dokonanej czynności. Partykularze, które tych wymogów nie posiadają, będą zwrócone do przerobienia lub do podania powodów, dla których tymże zadość nie uczyniono. Jeżeli rachunko-zdawca wzbrania się rachunku przerobić, przerobi go c. k. lekarz pow. według obowiązującej normy. (Rozp. c. k. Nam. z 12 kwietnia 1890. F. 18936 w poroz. z Wydz. kr.).

Szczepienie z konieczności

wykonać należy w razie pojawienia się epidemii ospy w jakiej miejscowości bez względu na porę roku. Szczepić należy od domu do domu. Z powodu rocznego szczepienia ospy odpada potrzeba szczepienia z konieczności w miejscowościach przyległych do nawiedzonej ospą a szczepić jedynie w nawiedzonej. W rachunku za szczepienie z konieczności, liczyć należy jedynie dyety stosownie do ilości szczepionych, rewakcynowanych lub rewidowanych osób, a to wedle normy w rozp. Nam. z 12 kwiet. 1890. L. 18936 przyjętej, za 60 osób jeden dzień dyety, bez uwzględnienia odległości, bo szczepienie wykonuje się przy sposobności. Milowe należy liczyć za dojazd w rachunku, za leczenie chorych na ospę za powrót zaś w rachunku, za szczepienie ze stosowną uwagą w obu rachunkach. Rachunek w inny sposób sporządzony ma być zwrócony do przerobienia (Rozp. Nam. z 30 marca 1892. L. 17529). Szczepienie z konieczności wykonuje się krowianką z państw. zakładu krowiankowego w Wiedniu (VIII. Laudengasse 12) Rozp. Min. spr. wewn. z 4 sierpnia 1893 L. 19213.

Szkolnej hygieny zasady.

Izba szkolna nie powinna być głębszą jak 7 m., wysokość 4—4·5 m., oświetloną od strony lewej. Na każdego ucznia przypadać ma najmniej jeden metr^2 powierzchni, dla starszych 1·5^2, a przestrzeni 4—5 m^3, dla starszych zaś 6—7 m^3. Do odświeżania powietrza należy urządzić odpowiedni wentylator. Ciepłota w izbie szkolnej nie powinna przekraczać 20^0 C. ale też nie o wiele być niższą. Wychodki od budynku nie powinny być zbyt oddalone, deska stolcowa od 0·3—0·45 m. wysoka, najmniej 0·8 m. szeroka. Ławki w izbie szkolnej winny być rozmaitej wysokości. Wysokość siedzenia = $^2/_7$ części wysokości ciała, szerokość siedzenia = $^1/_5$ wysokości ciała. Ławki mają być opatrzone w oparcia. Brzegi płyty górnej i siedzenia powinny w kierunku poziomym schodzić się ze sobą i raczej nakrywać się jak być od siebie oddalone. Czas nauki dziennej nie powinien przekraczać 4 po sobie następujących godzin. Po każdych 2 godzinach nauki powinna być pół godziny pauza, podczas której salę przewietrzyć należy.

Szpitale powszechne.

Lekarze ordynujący w tych zakładach pod osobistą odpowiedzialnością nie powinni przyjmować chorych dotkniętych chorobami nieuleczalnemi, czy też przewłocznemi niewymagającemi koniecznie opieki szpitalnej, z wyjątkiem jeżeli choroba ich przedstawia przemijające szczególnego starania lekarskiego wymagająca pogorszenie lub objawy bezpośrednio życiu zagrażające. (Rozp. Min. 1869. L. 1713 i okólnik Wydz. kr. z paźdz. 1882. L. 49261).

Sztuczne wody mineralne.

Wyrób ich jest pozwolony pod zarządem egzaminowanego chemika lub farmaceuty (Dz. kr. W. k. 11 listop. 1847. L. 37279).

Tajemnica lekarska.

Lekarz, chirurg lub akuszerka, którzy tajemnicę osoby ich pieczy powierzającej się, komu innemu oprócz władzy właściwej urzędownie o tem pytającej się wyjawiają, za pierwszym razem przestępstwa tego zabronieniem praktykowania na 3 miesiące, za drugim razem na rok, a za trzecim razem na zawsze ukaranymi będą §. 398 u. k.

Jeżeli aptekarz poznane z przyniesionych doń recept tajemnice chorego innym osobom wydaje, podlega karze 5—50 złr. a jeżeli jest to subjekt to aresztowi od 1—14 dni. §. 499 u. k.

Termometry

przyjmuje c. k. Urząd cłowy w Wiedniu do ścisłego urzędowego badania, na mocy którego wydane zostanie świadectwo stwierdzające ścisłość przyrządu. (Reskr. Min. handlu z grudnia 1891. dz. u. p. Nr. 169).

Ubezpieczenie robotników od wypadków.

Wszyscy robotnicy i urzędnicy przemysłowi zatrudnieni: 1) przy fabrykach i hutach; 2) przy przedsiębiorstwach kolejowych; 3) trudniący się przemysłowym przewozem ludzi na wodach śródziemnych i rzekach; 4) wybieraniem namulisk; 5) czyszczeniem ulic i budynków; 6) robotnicy składów towarów i drzewa; 7) zajęci przy przedsiębiorstwach teatralnych; 8) przy strażach pożarnych; 9) czyszczeniem kanałów; 10) kominiarze; 11) kamieniarze, studniarze i konstruktorowie żelaza; 12) robotnicy przy przedsiębiorstwach rolnych, używających motorów, podlegają obowiązkowi ubezpieczenia od nieszczęśliwych wypadków. Przedsiębiorca przemysłowy ma donieść o rozpoczęciu przemysłu wprost zakładowi ubezpieczenia. (Ust. z 28 grudnia 1887 dz. u. p. Nr. 1 ex 1838 i ust. z 20 lipca 1894 dz. u. p. Nr. 169).

Umowa.

§. 879. U. C. Umowa jest nieważną, jeżeli jest zawarta pomiędzy lekarzem a chorym za podjęcie się leczenia.

Wody ilość

potrzebna dla jednego człowieka dziennie obliczona najskromniej wynosi 55 litrów, a mianowicie $3^1/_2$ l. do gotowania, $1^1/_2$ l. do picia, $22^1/_2$ l. do mycia ciała, 14 do mycia sprzętów, $13^1/_2$ do prania. W większych miastach obliczając zużycie wody do celów przemysłowych, gaszenia pożarów, skrapiania ulic, mycia stajen i powozów i t. p. oblicza się na dzień i głowę 150—200 litrów.

Żeby się przekonać, czy woda nie zawiera organicznych pierwiastków, należy wziąść czystą butelkę (do 2 szklanek), nalać $^3/_4$ wodą badaną, w której rozpuścić łyżeczkę cukru czystego i postawić w ciepłem miejscu na dwa dni. Jeżeli okażą się w wodzie płatki, lub stanie się biaława, wody takiej używać nie należy, w przeciwnym razie jest dobrą do picia.

Wścieklizna.

Przez psy wściekłe pokąsane osoby, udając się do szpitala św. Łazarza w Krakowie celem poddania się szczepieniu obronnemu Pasteura, zaopatrzone być winny urzędowem poświadczeniem stwierdzającem wściekliznę u psa inaczej do szpitala nie będą przyjęte. Również mają osoby te wykazać się certyfikatem urzędowym, w którym wyszczególnione być mają bliższe dane co do zwierzęcia, rany i czasu uszkodzenia. Do zakładu istniejącego przy szpitalu Rudolfa w Wiedniu, przyjęte będą także osoby z poza Wiednia, lecz osoby te, których rany leczenia szpitalnego nie wymagają, postarać się muszą o mieszkanie i żywienie poza obrębem zakładu. Osoby do tego zakładu się udające mają być zaopatrzone w certyfikat w języku niemieckim. (Rozp. Min. z 16 listop. 1894. L. 68196).

Wybory.

Prawo wybierania mają doktorowie fakultetu, którzy otrzymali stopień akademicki na jednym z uniwersytetów austryackich, magistrowie chirurgii i farmacyi. Dz. ust. kr. 1866. Nr. 19.

Lekarze ordynujący w szpitalach powszechnych są obieralni do Rady gminnej, chociaż mają powierzone sobie pełnienie służby zdrowia w gminie. Nam. 9 grudnia 1881. L. 1980.

Wywabianie plam.

Plamy farb olejnych wywabiają się najlepiej chloroformem, którym się napaja szmatka. Plamy z oliwy, pokostu, laku, żywicy, tłuszczu, mazi i smoły — benzyną. Parafinowe i stearynowe — mocnym spirytusem. Cukru, klajstru, krochmalu — czystą wodą z mydłem weneckiem. Owocowe, wina czerw. na płótnie — roztworem kw. siarkowego, lub ciepłą wodą chlorową. Takie same plamy z materyj wełnianych i bawełnianych — wodą z mydlinami lub salmiakiem. Alizarynowe — wodą chlorową, Znaki rdzy lub atramentu galasowego — sokiem cytrynowym z solą kuchenną lub rozcieńczonym kw. solnym.

Zakładów humanitarno-leczniczych (szpitali prywatnych) zdrojowych i kąpielowych

urządzenie może nastąpić tylko na podstawie uzyskanej koncesyi. Koncesyę udzielić można tylko takim zakładom, w których leczenie odbywa się według uznanych zasad nauki. W koncesyi należy położyć nacisk na to, że właściciel nie może w ogłoszeniach powoływać się na żadne metody lecznicze zostające w sprzeczności z naukowemi sposobami leczenia (metoda Kneippa) jak niemniej, że zaniechać ma wszelkich szalbierzych zachwalań. (Rozp. Min. z 2 marca 1892 do L. 14498. Rozp. Nam. z 18 marca 1892. L. 19794).

Zaniedbanie chorego.

§. 358. U. K. Gdy lekarz przyjąwszy na kuracyę chorego przekonanym zostanie, iż go z uszczerbkiem zdrowia zaniedbał,

skazanym będzie na karę pieniężną od 50—200 złr. Jeżeli ztąd powstało ciężkie nadwerężenie, albo nawet śmierć chorego, będzie karany od 1 miesiąca do 1 roku.

Przeciw lekarzom, którzy wyjąwszy udowodnionego niepodobieństwa wzbraniają się udzielić pomocy choremu, władze administracyjne mają zarządzić śledztwo. Dekr. kanc. Nadw. 24 stycznia 1882. L. 5981.

Zasady dla układania taks leczenia

w szpitalach powsz. (Rozp. Min. spr. wewn. 10 kwietnia 1857). 1. Taksa leczenia ma pokrywać wydatki dla chorych i być równą dla wszystkich, według jednej klasy pielęgnowanych, z wyjątkiem jeżeli istnieje szczególny układ. 2. Taksy wyrachowane przez zakłady mają moc obowiązującą tylko po zatwierdzeniu ich przez Nzmiestnictwo. 3. Dla obrachowania taksy przyjmują się na uwagę wydatki na żywność, leki, bieliznę, odzież, pościel, oświetlenie, opał, pranie, sprzęty, utrzymanie obsługi, urządzenie sal, utrzymanie czystości, koszta zarządu, potrzeby kancelaryjne, utrzymanie budynków szpitalnych i połączone z tychże utrzymaniem lub najmem ciężary. 4. Wymierzanie taksy winno się opierać na zamknięciach rachunkowych z trzech lat przedostatnich, wyłączając lata szczególnej drożyzny lub niekorzystnych stosunków. Sumę wydatków z trzech lat ostatnich należy rozdzielić na sumę dni leczenia w tychże latach, a otrzymany iloraz daje normalną taksę. 5. Dla szpitali nowozakładających się taksa leczenia wymierza się według porównania z innymi szpitalami na podobnych warunkach istniejącymi. 6. Na nieprzewidziane wydatki ma być utworzony fundusz rezerwowy z wszelkich nadwyżek i oszczędności, a także z małego dodatku do taksy leczenia. Fundusz ten jednak nie powinien przekraczać wysokości odpowiedniej rozmiarowi szpitala.

Przy wyrachowaniu wydatków na bieliznę należy uwzględnić następującą normę: W szpitalu na średnią ilość chorych być powinno: a) 4 zmiany koszul, czepków, ręczników, prześcieradeł na sienniki, nawleczek i chustek do nosa; koszule mają służyć 9 mies. każda, chustki do nosa $^1/_2$ roku a reszta po roku; b) 3 zmiany prześcieradeł do podszywania koców (na $1^1/_4$ roku), kalesonów i spodnic (na rok), wsypek i sienników (na 2 lata); c) 2 zmiany koców (na pięć lat), pantofli ($^3/_4$ roku) drelichowe szlafroki i flanelowe kaftaniki (po trzy lata). Rozp. Wydz. kr. L. 5888. 1883.

Zawinienie lekarza przez nieumiejętność.

§. 356. U. K. Lekarz, który przy leczeniu chorego takie popełnił błędy, z których nieumiejętność jego stała się widoczną, winnym jest przekroczenia, jeżeli z tego powodu nastąpiło ciężkie uszkodzenie ciała, a jeżeli śmierć nastąpiła staje się winnym występku i dlatego wykonywania sztuki lekarskiej dopóty sobie wzbronionem mieć będzie, dopóki w nowym egzaminie nie dowiedzie, iż nabył brakujących mu wiadomości.

WAŻNIEJSZE USTAWY

tyczące się stanu lekarskiego

zebrał

Dr Leopold Kosiński.

Apteki domowe.

Lekarzowi wolno utrzymywać aptekę domową, jeśli w okręgu jednej godziny drogi nie ma żadnej apteki publicznej (z 3. XI. 1808).

Otwarcie apteki domowej może nastąpić za pozwoleniem powiatowej władzy politycznej, której przysługuje prawo kontroli (przez lekarza powiat.) (Rozporz. minist. spr. wewn. z 26. grudnia 1882).

Za leki z apteki domowej należy pobierać opłaty, nie przekraczające obowiązującej taksy aptekarskiej. Leki złożone (praeparata et composita), służące do wewnętrznego użytku, należy sprowadzać z apteki publicznej. Ztąd też właściciel apteki domowej ma się wykazać spisem leków, pobieranych z jednej z najbliższych aptek publicznych (min. 13. XII. 1889), podpisanym przez dotyczącego aptekarza (9. V. 1833), jak również ma prowadzić książkę, w której należy zapisywać wszystkie na recepty wydawane lekarstwa. Leki z apteki domowej może wydawać tylko lekarz lub zastępujący go farmaceuta. Właściciel (lekarz) jest odpowiedzialny za prowadzenie apteki.

Apteka domowa ma być zaopatrzoną w wagi, ciężarki, miary i t. p. prawem przepisane przyrządy i naczynia; wagi i ciężarki mają być co 3 lata sprawdzane przez urząd probierczy.

Z leków mają się obowiązkowo znajdować na składzie:

a) Acidum tannicum (10 dawek po 1 gramie),
b) Chloroformium (100 gr.),
c) Cuprum sulfuricum in pulv. (10 dawek po 1 gr.),
d) Ferrum sesquichlor. solut. (100 gr.),
e) Radix ipecacuanhae in pulv. (10 dawek po 1 gr.),
f) Morphium hyd.ochlor. (do injekcyi morphii hydrochlor. 0·10, aquae destill. 5·00),
g) Tinctura opii simplex (20 gr.).

Powyższe leki mają być dokładnie oznaczone napisami, oraz firmą apteki, z której zostały pobrane i datą, kiedy zostały przyrządzone. Leki silnie działające mają posiadać na-

pisy na szkle naczyń; etykiety papierowe są w tym razie zabronione (Min. spr. wewn. 2. X. 1895).

W każdej aptece domowej ma być jeden egzemplarz obowiązującej farmakopei i corocznej taksy leków.

Chirurdzy.

Dyplomy chirurgów można dostawać tylko do końca 1875 r. Zakaz dotychczas obowiązujący, na mocy którego chirurdzy (patronowie, magistrowie i doktorowie chirurgii) nie mogą podejmować się leczenia chorób wewnętrznych, jeżeli w miejscu jest lekarz, zostaje zniesiony (ust. z d. 17. II. 1873).

Rozporządzenie Namiestnictwa z d. 1867 (w myśl dekretu kancelaryi nadwornej z 19 grudnia 1816) zabrania najsurowiej cyrulikom utrzymywania oficyny chirurgicznej, a pozwala im trudnić się tylko goleniem.

Aprobowani chirurgami Bracia Zakonu Miłosierdzia nie są upoważnieni po wystąpieniu swem z zakonu do wykonywania w stanie świeckim praktyki chirurgicznej (rozp. min. spr. wewn. 2. V. 1856).

Izby lekarskie (ustawa z dnia 22 grudnia 1891).

§. 1. W królestwach i krajach w Radzie państwa reprezentowanych zaprowadzają się „Izby lekarskie" do reprezentowania stanu lekarskiego.

§. 2. Każdy lekarz, do wykonywania praktyki lekarskiej uprawniony, z wyjątkiem osób w §. 15. wzmiankowanych, o ile wyraźnie nie zrzecze się wykonywania praktyki, podlega postanowieniom ustawy niniejszej, winien zgłosić się do Izby lekarskiej, w której okręgu ma stałą siedzibę, uwiadamiając ją o zmianie mieszkania w przeciągu dni 14 i czynić zadość wymaganiom, z uprawnień Izby wynikającym.

Lekarze, którzy w celach praktyki lek. przenoszą się na czas dłuższy poza okręg swej Izby (lekarze zdrojowi i t. p.) winni uwiadomić o tem tak swoją Izbę, jak i tę, do której okręgu się udają.

§. 3. Izby lekarskie są powołane do naradzania się nad wszystkiemi sprawami, tyczącemi się wspólnych interesów stanu lekarskiego, zadań i celów, jakoteż godności i powagi powołania lekarskiego, rozwoju pieczy o zdrowie i urządzeń zdrowotnych, o ile w tym względzie lekarze są do współdziałania powołani i do wydawania uchwał w tych sprawach; nadto do znoszenia się w swoich sprawach z lekarzami w okręgu Izby, jakoteż z innemi Izbami lekarskiemi i do przedstawiania podań władzom swego okręgu reprezentacyjnego, a wniosków i życzeń za pośrednictwem przełożonej władzy administracyjnej krajowej c. k. Rządowi.

§. 4. Izby lekarskie są obowiązane w sprawach tyczących się ich zakresu działania dawać na wezwanie władz wyjaśnienia i opinie, wspierać władze w urządzaniu stosunków zdrowotnych, a w szczególności co się tyczy powszechnej dostępności pomocy lekarskiej i odpowiedniego rozmieszczenia lekarzy.

Nawzajem władze winny w stosownych okolicznościach nastręczać im sposobność do dawania opinii i wyjaśnień w sprawach pertraktowanych, a należących do zakresu działania Izb lekarskich.

Do rozpraw toczących się w krajowej Radzie zdrowia nad kwestyami zasadniczemi, wchodzącemi w zakres działania Izb lekarskich, mają być przyzywani delegaci Izb w przymiocie członków nadzwyczajnych.

§. 5. Każda Izba składa się najmniej z 9-ciu członków; dla każdego członka należy wybrać także zastępcę.

Celem dokonania wyborów dzieli się obszar reprezentacyi Izby na odpowiednią ilość grup wyborczych, z których każda ma obejmować lekarzy jednego lub kilku okręgów administracyjdych w taki sposób, aby z uwzględnieniem jednakowych stosunków każda grupa zawierała mniej więcej taką samą ilość wyborców.

Lekarze każdej grupy wyborczej wybierają po jednym członku Izby lek. i po jednym zastępcy, a to przez nadsyłanie głosów na kartkach, podpisem wyborcy opatrzonych do właściwej władzy administracyjnej powiatowej, która w dokonaniu wyborów pośredniczy i zebrane kartki z głosami przedstawia władzy administracyjnej krajowej.

§. 6. Od prawa wyboru i wybieralności są wyłączeni:

1) Wszyscy członkowie, którzy według istniejących ustaw są wyłączeni od wykonywania czynnego i biernego prawa wyborczego w gminie.

2) Ci, których Izba lek. uzna za pozbawionych prawa wyborczego, lub którym jej sąd honorowy wytoczy śledztwo.

§. 7. Za wybranych uważa się tych, którzy otrzymali najwięcej głosów, ważnie oddanych.

§. 8. Wyborów nie wolno nie przyjąć bez ważnych powodów; takowe służą na trzy lata.

§. 9. Izba wybiera ze swego grona na 3-letni okres wyborczy prezydyum, składające się z prezesa Izby, jego zastępcy i najmniej trzech, a najwięcej siedmiu członków prezydyum.

§. 10. Prezydyum Izby załatwia pod kierunkiem prezesa sprawy bieżące. Obowiązane jest przedstawiać Izbie lekarskiej regularnie co rok na walnem zgromadzeniu sprawozdanie rachunkowe, zwoływać takowe w razie potrzeby i wykonywać prace przygotowawcze.

§. 11. Prezydyum Izby urzęduje zarazem jako rada honorowa w przypadkach osobistych sporów, zażaleń i skarg lekarzy w Izbie reprezentowanych między sobą lub przeciw sobie we wszystkich sprawach, nie należących do kompetencyi przynależytych władz. Obowiązkiem rady honorowej jest także pośredniczenie między lekarzami okręgu w razie pomyłek i sporów, tyczących się sprawowania zawodu.

Lekarze są obowiązani przed udaniem się na drogę zażalenia prosić Izbę o pośrednictwo.

Przeciw lekarzom, w Izbie reprezentowanym, którzyby swojem zachowaniem się wykroczyli przeciw godności stanu lek., lub uchybili obowiązkom swoim, jako członkowie Izby lekar-

skiej, rada honorowa ma prawo po stwierdzeniu istoty czynu przez prawidłowe zbadanie rzeczy uchwalać upomnienia, ostrzeżenia, w ponownych przypadkach nagany, a w razie znacznych uchybień naznaczać według przepisów regulaminu grzywny aż do 200 złr., nakoniec odbierać na pewien czas lub trwale prawo wyboru i wybieralności do Izby.

Przed wydaniem wyroku należy dać obwinionym sposobność do usprawiedliwienia się i nadto służy im prawo odwołania się do kraj. władzy administracyjnej, która ostatecznie orzeka.

§. 14. Nadzór zwierzchniczy nad Izbą lek. sprawuje administracyjna władza krajowa.

§. 15. Ustawa niniejsza nie stosuje się do lekarzy wojskowych, w czynnej służbie zostających, ani też do lekarzy na posadach przy rządowych władzach administracyjnych.

Kasy chorych.

Wedle ustawy z d. 30. marca 1888 i 4. kwietnia 1889 są obowiązani robotnicy do przymusowego ubezpieczania się na wypadek choroby.

Ubezpieczeni otrzymują w razie zachorowania bezpłatnie pomoc lekarską i lekarstwa — względnie, jeżeli potrzeba tego wymaga, mogą być pomieszczeni w zakładzie leczniczym na koszt kasy.

Istnieją kasy chorych: powiatowe, fabryczne, budowlane, związkowe i t. p.

Prócz robotników, z mocy ustawy do kasy należących, może do tychże (powiatowych) przystąpić każdy zamieszkały w jej okręgu, o ile nie przekroczył 35 roku życia.

Prawo do korzystania z pomocy kasy przysługuje każdemu jej członkowi z chwilą wpisania się — zaś osobom dobrowolnie do kasy przystępującym w 4 do 8 tygodni od wpisu.

Każda kasa chorych powiatowa ma swego lekarza (jednego, lub wedle potrzeby kilku).

Koszta leczenia członka kasy przez innego jak kasowego lekarza, będą przyznawane tylko w razie, jeżeli leczenie odbywało się za zgodą zarządu kasy, lub w przypadkach nagłych.

Choremu wystawia lekarz kasy kartkę, na której obok nazwiska i zatrudnienia chorego należy uwidocznić rodzaj choroby oraz liczbę dni, w których chory jest niezdolnym do pracy. Kartkę tę („Krankenschein") należy co tydzień wystawiać nową; w ostatniej zaznacza się dzień powrotu do pracy.

Jeżeli kasa nie wypłaca lekarzowi jego należytości, może tenże wnieść podanie do c. k. sądu powiatowego, w okręgu którego kasa się znajduje, z prośbą o wydanie kasie nakazu zapłaty.

Korespondencya między lekarzami

powiatowymi a wolno prsktykującymi jest wolną od opłaty pocztowej, gdy treść tejże tyczy się ściśle urzędowych rzeczy w przedmiocie zdrowia publicznego i jako taka na adresie jest oznaczono. (Rozp. 3. III. 1845).

Lekarze sądowi.

Wedle rozporządzenia Ministerstwa spraw wewn., sprawiedliwości i skarbu z d. 17. lutego 1855 (Dz. u. p. Nr. 33) o należytościach służby zdrowia:

§. 1. Za czynności ściśle sądowo-lekarskie należy się wedle taryfy I:

W sprawach cywilnych:

Za badanie niezdolności płciowej 2 złr. 50 ct., za orzeczenie pisemne 1 złr. 5 ct., za każdorazowe późniejsze odwiedziny 52½ ct.

Za badanie cierpiącego na obłęd lub niedołęztwo umysłowe od 3 złr. 10 ct. do 4 złr. 20 ct., za orzeczenie pisemne od 2 złr. 10 ct. do 5 złr. 25 ct., za każdorazowe późniejsze odwiedziny 1 złr. 2 ct.

Za badanie obrażeń ciała 2 złr. 10 ct., za każdorazowe późniejsze odwiedziny 52½ ct., za osobne orzeczenie pisemne 2 złr. 10 ct.

W postępowaniu karnem:

A) Co do zbrodni: po 1 złr. 5 ct. za badania w wypadkach zgwałcenia lub shańbienia, lubieżności nienaturalnej, stręczenia do nierządu; po 2 złr. 10 ct. za orzeczenie pisemne przy otwarciu lub ciężkiem uszkodzeniu ciała, za śledzenie narzędzia morderczego, badanie matki podejrzanej o spędzenie płodu, badanie podrzuconego, żywego noworodka, badanie ciężkich uszkodzeń ciała.

3 złr. 15 ct. za sądowe otwarcie zwłok; po 4 złr. 20 ct., za otwarcie zwłok noworodka wraz z próbą płucną, za użyte środki przy badaniu na trucizny, za badanie w przypadku podrzucenia noworodka, znalezionego nieżywym.

Za dochodzenie w przypadkach otrucia od 6 złr. 30 ct. do 10 złr. 50 ct.; za kierowanie i doglądanie dochodzenia i za osobne orzeczenie pisemne lekarzowi od 3 złr. 50 ct. do 5 złr. 25 ct.

Za badanie więźnia 17½ ct.

B) Co do występków i przestępstw:

Badanie w przypadkach lekkiego obrażenia ciała 1 złr. 5 ct., ciężkiego 2 złr. 10 ct.

Po 1 złr. 5 ct. za: badanie położnicy w razie zatajenia porodu, badanie płodu niedonoszonego, badanie leku zakazanego źle przyrządzonego, zamienionego, lub sprzedawanego przez osoby nieuprawnione (w większej ilości po 4 złr. 20 ct.), badanie zaniedbanej choroby, badanie mamki lub akuszerki, badanie mięsa, napojów, naczyń.

Dodatkowo:

Za świadectwo choroby na żądanie sądu 1 złr. 5 ct.

Za obecność na głównej rozprawie sądowej za pół dnia 3 złr. 15 ct., za cały dzień 5 złr. 25 ct., za każde następne pół dnia 2 złr. 10 ct.

§. 2. Za inne czynności lekarskie, chirurgiczne i położnicze wedle taryfy II:

Za jednorazowe odwiedziny od osoby 17½ ct.

Zastosowanie cewnika u kobiet $35^1/_2$ ct., u mężczyzn $52^1/_2$ ct.
Za wydobycie ciała obcego z którejkolwiek z jam ciała ludzkiego 63 ct.
Za wyrwanie polipa w nosie 1 złr. 5 ct.
" " zęba 21 ct.
Za badanie i opatrunek rany $17^1/_2$ ct.
" szew przy zranieniach 35 ct.
" podwiązanie naczynia 2 złr. 10 ct.
" otwarcie ropnia 28 ct.
" odprowadzenie zwichnięcia 1 złr. 68 ct.
" złożenie złamanej kości 3 złr. 15 ct.
" odjęcie ramienia, uda, ręki lub nogi 10 złr. 50 ct.
" " palca (u ręki lub stopy) 2 złr. 10 ct.
" " sutka 5 złr. 25 ct.
» odprowadzenie uwięzgłej kiszki (taxis) 1 złr. 5 ct.
" " opadu odbytnicy, pochwy lub macicy $52^1/_2$ ct.
" przekłucie brzucha 2 złr. 10 ct.
" " puchliny moszen 1 złr. 5 ct.
" cięcie cesarskie 5 złr. 25 ct.
" badanie części płciowych kobiecych $17^1/_2$ ct.
" poród lekki 3 złr. 15 ct.
" " ciężki (obrót lub kleszcze) 5 złr. 25 ct.
" pomoc przy poronieniu 1 złr. 5 ct.
" " przy krwotoku z macicy 1 złr. $52^1/_2$ ct.

Jeżeli te czynności sprawuje chirurg, otrzymuje tylko połowę tych należytości.

Oprócz należytości tu podanych, otrzymuje służba zdrowia jeszcze dyety i koszta podróży. Lekarze zostający w służbie rządowej pobierają za czynności, dokonane po za miejscem swego urzędowania, należące im się dzienne i koszta podróży; inni lekarze mają liczyć za dyetę po 3 złr. 12 ct. (chirurdzy po 1 złr. 36 ct.), tudzież koszta podróży.

§. 3. Za czynności nadzwyczajne, w taryfach nie wyszczególnione, policza się kwotę odpowiednią (przyznaje sąd krajowy wyższy).

§. 4. Przyznane w taryfach wynagrodzenia wypłaca rząd bezpośrednio, jeżeli ma żądać zwrotu od osób trzecich.

UWAGI: 1) Przez należytość za odwiedziny rozumie się wypytanie chorego, ordynacyę i zapisanie recepty, jakoteż mniejsze badania ręką lub narzędziami, albo proste lekkie obandażowanie.

2. Za odwiedziny w nocy, t. j. od godziny 10 wieczór do godz. 5 rano wolno policzyć taksę podwójną.

6. Potrzebne ingredyencye, bandaże, narzędzia i inne rzeczy potrzebne, które raz tylko mogą być użyte, albo które choremu mają być pozostawione do dalszego użycia, powinny być służbie zdrowia dostarczone lub wynagrodzone.

9. Asystencya płatna przy operacyi powinna być przez operatora wykazana.

11. W przypadku oparzenia, bardzo wielkich zranień itp. należy wymienić w rachunku każde ramię, udo itd. jako część osobną.

15. al. 6. W przypadkach oględzin pośmiertnych na zwłokach należy się każdemu z lekarzy cała taksa 5 złr.

Al. 7. Służbie zdrowia połowę dnia, spędzonego na komisyi, należy policzyć za dzień cały.

Używając lekarzy gminnych lub prywatnych, należy zawsze poświadczyć, że nie było pod ręką lekarzy, zajmujących posady publiczne.

Należytość za próbę płucną. Samo przedsięwzięcie bez przeszkody próby płucnej na to wskazuje, że sekcyonowane zwłoki nie mogą być uważane jako zgniłe w myśl taryfy z d. 17. II. 1855. (rozp. Min. sprawiedl. z d. 21. II. 1879).

Reskryptem minist. z 11. VIII. 1869 ustanowiono pewne przypuszczenia i okoliczności, przy zachodzeniu których **należytości za osobne orzeczenie** przyznać można – zatem w każdym przypadku szczegółowym należy rozważyć, czy te warunki zachodzą.

Lekarze wojskowi.

Rozporządzeniem z dnia 1. lipca 1881 wydało c. i k. Min. wojny polecenie, aby wszyscy c. i k. lekarze wojskowi, wykonujący praktykę lekarską u osób cywilnych, zgłaszali się u władz politycznych I. istancyi; niemniej oznajmiło, że lekarze wojskowi są obowiązani opłacać podatek od dochodu z tejże praktyki.

W myśl powyższego rozporządzenia mają c. k. starostwa prowadzić ewidencyę lekarzy wojskowych, zajmujących się praktyką lekarską u osób cywilnych (rozp. c. k. Namiestn. z 23. czerwca 1894).

Lekarze w zakładach prywatnych.

Właściciele i kierownicy prywatnych zakładów leczniczych mają przyjmować do badania, obserwowania i leczenia chorych, lub nawet tylko nadzorowania służby lekarskiej (w zakładach hydropatycznych) li tylko lekarzy dyplomowanych, do praktyki z kraju uprawnionych — i mają zawiadamiać o każdem przyjęciu lekarza pomocniczego c. k. starostwo najdalej do dni ośmiu.

C. k. Starostwo ma czuwać nad tem, aby właściwa Izba lekarska o osiedleniu się lekarza na czas sezonu kąpielowego była zawiadomioną (rozp. c. k. Namiestn. z 19. kwietnia 1895).

Lekarze zdrojowi.

Ci lekarze, którzy jak n. p. lekarze zdrojowi w celu praktykowania na dłuższy czas poza obrębem właściwej Izby lekarskiej się osiedlają, są obowiązani donieść o zmianie siedziby tak tej Izbie, do której należą, jak i tej, w okręg której się przesiedlają.

Z tego wynika, że lekarze zdrojowi nie są równocześnie członkami kilku Izb, a tem samem mogą tylko w jednej Izbie wykonywać prawo czynnego i biernego wyboru.

Jeżeli lekarz osiadły celem czasowego wykonywania praktyki lekarskiej jeszcze nie należy do żadnej Izby lek. i nie ma

stałej siedziby w obrębie jakiej innej Izby, do którejby według obowiązujących ustaw miał należeć, powinien być wcielony do tej Izby, w której okręgu czasowo się osiedlił.
(Rozp. Min. spraw wewn. z 18. stycznia 1894).

Organizacya publicznej służby zdrowia.

§. 1. Nadzór zwierzchniczy nad całą służbą zdrowia i sterownictwo spraw lekarskich należy do administracyi państwa.

§. 2. Do administracyi państwa należy w szczególności:

a) utrzymanie w naoczności osób, pełniących służbę zdrowia i ich nadzorowanie;
b) nadzór zwierzchniczy nad szpitalami, domami zdrowia, mamek, podrzutków, obłąkanych i t. p. zakładami, nad kąpielami i zdrojowiskami;
c) przestrzeganie ustaw, odnoszących się do chorób zaraźliwych, kwarantany, kontumacyi, handlu truciznami i lekami;
d) szczepienie ospy;
e) uregulowanie i nadzór stosunków aptekarskich;
f) zarządzanie obdukcyj sanitarno-policyjnych;
g) przestrzeganie ustaw względem oględzin zwłok, pogrzebów, cmentarzów, składów padliny.

§. 3. **Policya zdrowia** ob. str. 70.

§. 6. Dla wykonywania państwowego zakresu działania w sprawach zdrowia istnieją:

Najwyższa Rada zdrowia przy ministerstwie spraw wewnętrznych, krajowe rady i kraj. referenci zdrowia i weterynarze przy kraj. władzach politycznych, rządowi lekarze i weterynarze powiatowi przy starostwach, wreszcie urzędnicy zdrowia w miastach, mających własne statuta gminne.

§. 8. **Rządowemu lekarzowi powiatowemu** są przydzielone w okręgu jego urzędowania następujące sprawy:

a) Wykonywanie nadzoru nad sanitarno-policyjną działalnością gmin i nad personalem lekarskim w powiecie, przestrzeganie przepisów przeciw bezprawnemu wykonywaniu praktyki lekarskiej, tudzież przepisów względem handlu truciznami i lekami, nadzór nad zakładami leczniczymi, dobroczynnymi i wszelkimi innymi, podlegającymi nadzorowi we względzie sanitarno-policyjnym, nad łaźniami i zdrojowiskami, nad aptekami publicznemi i prywatnemi, wreszcie nad prowadzeniem rzemiosł, szkodliwych zdrowiu.
b) Lekarz powiatowy winien stawiać wnioski co do kierowania sprawami zdrowia powiatu w ogólności, a w szczególności podczas epidemij, w razie niebezpieczeństwa działać bezpośrednio pod własną odpowiedzialnością; stawiać wnioski względem koncesyonowania zatrudnień lekarskich, przedsiębrać poruczone mu dochodzenie sanitarno-policyjne; podczas rekrutacyi pośredniczyć na wezwanie odnośnych organów; wywiadywać się w swoim powiecie o ogólnym stanie zdrowia ludzi i zwierząt domowych, o szkodliwych przesądach, odnoszących się do chorób i ich leczenia; nakoniec przedkładać peryodycznie naukowo traktowane sprawozdanie

o tem wszystkiem, co w jego okręgu pod względem sanitarno-policyjnym na uwagę zasługuje.

c) Winien objeżdżać swój powiat peryodycznie, a oprócz tego, ile razy potrzeba, w każdym wypadku z osobna.

d) Jest obowiązany pełnić obowiązki lekarza sądowego za pobraniem przepisanych należytości.

§. 10. **Krajowa rada zdrowia** jest organem doradczym i wydającym opinie w sprawach zdrowia w kraju.

§. 11. Składa się z krajowego referenta zdrowia, z trzech do sześciu członków zwyczajnych, mianowanych przez rząd, tudzież z członków nadzwyczajnych, powoływanych z osobna do każdego wypadku.

Wydział krajowy może delegować do krajowej rady zdrowia dwóch członków zwyczajnych.

(*NB.* Izby lekarskie w Galicyi: krakowska i lwowska, wysyłają po jednym delegacie).

§. 12. Czas urzędowania członków zwyczajnych trwa trzy lata. Urząd członka krajowej rady zdrowia jest honorowym. Członkowie zwyczajni mają prawo podczas urzędowania używać tytułu: „c. k. radca zdrowia“.

§. 13. **Krajowy referent zdrowia:**

a) Czuwa nad wykonywaniem ustaw sanitarnych i rozporządzeń ze strony powołanych do tego organów, wykonuje nadzór nad wstrzystkiemi osobami, pełniącemi służbę zdrowia i odnośnymi gremiami, wreszcie nad wszystkimi zakładami zdrowia i zdrojowiskami leczniczemi.

b) Przedsiębierze objazdy peryodyczne i wypadkowo potrzebne.

c) Opracowuje akta władzy krajowej, należące do zakresu policyi zdrowia i bierze udział w odnośnych komisyach,

Wedle **ustawy z dnia 5. stycznia 1896 r.:**

§. 1—3. Dla służby sanitarnej przy starostwach ustanawia się koncepistów sanitarnych w X., lekarzy powiatowych w IX. i starszych lekarzy powiatowych w VIII. klasie rangi; z tych $^{1}/_{5}$ część przypada na X., $^{3}/_{5}$ cz. na IX., zaś $^{1}/_{5}$ cz. na VIII. kl. rangi. Obsada posad w X. i VIII. randze następuje przez mianowanie w drodze konkursu, w IX. randze z reguły przez posunięcie z X. rangi; posady te nadaje namiestnik.

§. 4. W charakterze personalu pomocniczego mogą być nadto przyjmowani asystenci sanitarni; liczba adjutów dla tychże nie może przekraczać połowy liczby koncepistów.

§. 5. Przy namiestnictwach ustanawia się inspektorów sanitarnych w VII. klasie rangi; w tymże charakterze mogą być powoływani prowizorycznie również starsi lekarze powiatowi na czas grożących epidemij.

Osiedlenie się

lekarzowi dozwolone, gdziekolwiek zechce, za uwiadomieniem dotyczącej władzy politycznej I. instancyi. (24. IV. 1827).

Od czasu wprowadzenia w życie ustawy o Izbach lekarskich, każdy lekarz winien nadto zawiadamiać w 14 dniach Izbę lekarską, w której okręgu się osiedla.

Podatek od lekarzy.

Lekarze opłacają podatek dochodowy (nie zarobkowy): tenże wynosi: 1% od pierwszych 1050 złr. czystego dochodu (t. j. 10 złr. 50 ct. rocznie), od następnych 1050 złr. 2% i t. d. aż do 10%.

W corocznej fasyi podatkowej należy obok dochoodów stałych w roku bieżącym (jak pensye lekarzy gminnych, kolejowych, fabrycznych), podać także dochód zmienny z praktyki lekarskiej w ciągu trzech lat ostatnich; w rubryce wydatków należy pomieścić wszystkie te, które są połączone z wykonywaniem zawodu lekarskiego, a więc n. p. czynsz za pokój ordynacyjny, wydatki na konie, instrumenta lekarskie, książki, czasopisma i t. p.

Dochód roczny poniżej 630 złr. jest wolny od podatku.

Przeciw niesłusznemu wymiarowi podatku przysługuje prawo rekursu do c. k. starostwa, względnie do c. k. dyrekcyi skarbu (w przeciągu 30 dni).

Służba lekarska.

Czas służby lekarskiej (sekundaryatu) przy publicznych zakładach dobroczynnych i szpitalach, zostających pod nadzorem państwa, o ile schodzi się bez żadnej przerwy z objęciem stanowiska w publicznej służbie (zdrowia), ma być w swoim czasie policzony przy wymiarze emerytury, względnie pensyi wdowiej. (Rozp. ces. z 1. października 1862).

Wdowy i sieroty po lekarzu państwowym, zmarłym wśród pełnienia swych obowiązków podczas cholery, czy to z tej epidemii, czy z innej jakiej choroby, mają prawo do zaopatrzenia ze skarbu państwa, nawet choćby zmarły nie miał jeszcze dziesięciu lat służby.

Wdowy i sieroty po innych lekarzach, użytych przez władze państwowe przeciw cholerze i w tym charakterze zmarłych, mają równe prawa do zaopatrzenia, jak wdowy i sieroty po lekarzach państwowych. (Rozp. min. spraw wewn. z 6. maja 1856),

Toż samo odnosi się do rodzin lekarzy, zmarłych podczas epidemij tyfusowych, wszakże z zastrzeżeniem decyzyi w poszczególnych przypadkach ministerstwu spraw wewn. i min. skarbu. (Rpzp. min. z d. 8. maja 1857).

Służba zdrowia w gminach i obszarach dworskich.

Wedle ustawy z d. 2. lutego 1891.

§. 1. **Lekarze gminni lub okręgowi** mają być ustanowieni celem wykonania obowiązków sanitarno-policyjnych, nałożonych gminom (w §§. 3. i 4. ust. z d. 30. kwietnia 1870) ob. „policya zdrowia“ str. 70.

§. 2. Gminy, mające osobny statut gminny, jakoteż gminy, w których obowiązuje ustawa z d. 13 marca 1889 (Nr. 24. Dz. u. kraj.), mają własnym kosztem utrzymywać potrzebną ilość lekarzy gminnych (miejskich) tak, żeby na każde 15000 mieszkańców przypadał co najmniej jeden lekarz.

§. 3. Gminy, nie utrzymujące własnych lekarzy, będą łączone z gminami tego samego powiatu politycznego i z istniejącymi przy nich obszarami dworskimi w okręgi sanitarne.

Dla każdego okręgu sanitarnego będzie ustanowiony lekarz okręgowy.

§. 5. Utworzenie okręgu sanitarnego zależy od uchwały Wydziału krajowego w porozumieniu z c. k. Namiestnictwem (c. k. krajową Radą zdrowia) na przedstawienie Wydziału powiatowego.

§. 7. Chcący otrzymać posadę lekarzą gminnego lub okręhowego, muszą prócz dostatecznej fizycznej zdolności, posiadać następujące warunki:

1) Prawo obywatelstwa austryackiego,
2) dyplom doktora medycyny,
3) nieskazitelny charakter,
4) znajomość języków krajowych,
5) praktykę najmniej dwuletnią w zawodzie lekarskim.

Między kandydatami mają pierwszeństwo ci, którzy wykażą się dwuletnią służbą w szpitalu powszechnym po uzyskaniu dyplomu doktorskiego, albo egzaminem fizykackim.

Kandydaci ubiegający się o posadę lekarza gminnego o własnym statucie, muszą wykazać się egzaminem fizykackim.

§. 8. Lekarzy gminnych (miejskich) mianuje Rada gminna (miejska), lekarzy okręgowych Wydział powiatowy.

Tymczasowe obsadzenie posady nie może trwać dłużej nad jeden rok.

W miastach, mających osobny statut gminny, tudzież w miastach, podlegających ustawie z 13. marca 1889, lekarze gminni stale zamianowani, stoją na równi z urzędnikami miejskimi, stale mianowanymi.

Celem obsadzenia posady lekarza gminnego lub okręgowego należy rozpisać konkurs.

Mianowanemu lekarżowi należy wydać dekret i określić w nim dokładnie warunki nadania posady.

§. 11. Lekarze gminni pobierają z kasy gminnej płacę, ustanowioną przez radę gminną (miejską) ą okręgowi pobierają nadto zwrot kosztów na podróże służbowe.

Płaca lekarza gminnego lub okręgowego nie może być niższą, jak 500 złr.

§. 14. Lekarze gminni i okręgowi są stałymi fachowymi organami, powołanymi do współdziałania przy wykonywaniu sanitarno-policyjnych obowiązków i mają z tego względu charakter urzędników publicznych. Obowiązki ich określi instrukcya.

Lekarzowi gminnemu lub okręgowemu nie wolno żądać ani przyjmować wynagrodzenia od stron za wykonanie czynności, wchodzących w zakres gminnej służby zdrowra.

Lekarze gminni (okręgowi) są obowiązani szczepić ospę w miejscu swej siedziby bezpłatnie, zaś po za obrębem tejże za poborem należytości, ustanowionej w miarę ilości szczepionych.

Politycznej władzy krajowej służy prawo zarządzać od czasu do czasu szczepienie ospy w okręgach sanitarnych przez lekarza powiatowego.

§. 15. Naczelnicy gmin (burmistrze), względnie Wydziały powiatowe nadzorują czynność urzędową lekarzy gminnych (okręgowych) i sprawują nad nimi władzę dyscyplinarną. Zażalenia przeciw orzeczeniu dyscyplinarnemu będą rozstrzygane w toku instancyj autonomicznych.

§. 16. W gminach, mających własny statut, mają być ustanowione stałe **Komisye zdrowotne.**

Te mogą być ustanowione także i w innych gminach, tudzież dla okręgów lub dla całych powiatów.

Takie komisye mają na celu, jako organa fachowe doradcze, wspierać administracyę odnośnych gmin (okręgów sanit.) w wykonywaniu zdrowotnego zakresu działania i starać się o ulepszenie zdrowotnych urządzeń.

Skład i czynność tych komisyj określi odnośny statut.

§. 17. Każda gmina wraz obszarem dworskim ma się postarać o to, aby w niej była zapewnioną dostateczna **pomoc położnicza** w ogóle, a w szczególności bezpłatna pom c akuszerki dla ubogich rodzących.

§. 18. Wszystkie gminy, które utrzymują własnych lekarzy, mają poczynić odpowiednie zarządzenia celem niesienia **natychmiastowej pomocy dla chorych**, potrzebujących przytułku i opieki, oraz dla rodzących, a mianowicie mają one utrzymywać w pogotowiu odpowiednio urządzony lokal dla chorych, opatrzony w najniezbędniejsze potrzeby ratunkowe i przewozowe.

§. 20. Nadzór zwierzchniczy, służący administracyi państwa w myśl postanowień z d. 30 kwietnia 1870 (Dz. p. p. Nr. 68) nad wszystkiemi sprawami zdrowotnemi, niniejszą ustawą nie zostaje naruszony.

Wykaz służby zdrowia.

Władze polityczne I. istancyi są obowiązane z jednej strony zawiadamiać c. k. Namiestnictwo o każdej zmianie w służbie zdrowia w ich okręgu — z drugiej strony czuwać nad tem, aby lekarze i chirurdzy, osiadli w celu wykonywania praktyki lekarskiej w powiecie (mieście), zgłosili się do właściwej Izby lekarskiej, celem inkorporacyi. (Rozp. c. k. Namiestn. z dnia 6. maja 1895).

Wykonywanie praktyki lekarskiej

w powiatach, nad granicą austryacko-niemiecką położonych, jest dozwolone równie lekarzom niemieckim po stronie austryackiej, jak lekarzom austryackim po stronie niemieckiej. — (Umowa międzynarod. z 30. września 1882).

Cennik robót receptowych

według „Arznei-Taxe für das Jahr 1896“.

L. p.

1. Za **odparowanie** w kąpieli wodnej 100 gr. płynu po 10 ct.
2. Za sporządzenie **roztworu** z leków stałych, powidełek (Roob), wyciągów suchych i ciągnących się, jakoteż z olejocukru (włącznie ze zrobieniem tegoż), w płynie o zwyczajnej lub też podwyższonej ciepłocie wraz z cedzeniem — następnie za **rozcieranie** powideł, pulp i miękkich mydeł celem zrobienia płynnego lekarstwa — wreszcie za rozcieranie ciał różnej konsystencyi z płynami, w których nie są wcale, lub częściowo tylko rozpuszczalne 7 ct.

Uwaga:

a) W razie, gdyby sporządzenie leku wymagało kilku zajęć, objętych l. p. 2, wolno cenę 7 ct. zaliczyć raz tylko.
b) Jeżeli środek, użyty do roztworu, zawarty jest w cenniku lekarstw w dwojakiej postaci: krystalicznej i sproszkowanej, zalicza się cenę krystalicznego.
c) Za rozpuszczanie względnie rozcieranie substancyj, wymienionych pod l. p. 2, nie wolno nic liczyć, jeżeli to służy do sporządzenia powideł, plastrów i woskowca (ceratum), pigułek, gałek i pastylek, mazidła (linimentum), czopków, kul lub prącików. (Zob. l. p. 16, 19—31-42—49).

3. Za rozczynienie fosforu w tłustych i eterycznych olejach, eterze lub alkoholu 15 ct.
4. Za **ściśnięcie** ciał suchych (tabletki) włącznie z wszystkiemi do tego potrzebnemi robotami należy się za każdą sztukę po 5 ct.
5. Za sporządzenie **odwaru** (decoctum) wraz z ważeniem wody i cedzonki (colatura) w ilości do 200 gr. 18 ct.
za każde 100 gr. nadzwyżki po 2 ct.
6. Jeżeli lekarz żąda, by gotowanie trwało przynajmniej całą godzinę, podwyższa się cenę o 7 ct.

Uwaga:

Jeżeli do odwaru wsypuje się przy końcu inną substancyę, nie przedłużając przez to czasu gotowania, to czynność ta nie wchodzi w rachubę. Jeżeli zaś inną substacyę zaparza się gotowym już odwarem, to cena odwaru zwiększa się o połowę.

7. Za sporządzenie **naparu** (infusum) włącznie z odważeniem wody i cedzonki do 200 gr. 15 ct.
a za każde dalsze 100 gr. po 2 ct.

L.p.

8. **Wytrawianie** (digestio), nie trwające dłużej jak 24 godzin, liczy się jako napar;
za następne 24 godzin przy jakiejkolwiek ilości więcej o 5 ct.
9. Za **wymoczenie** (maceratio), trwające 24 godzin, liczy się połowę tego, co za napar;
za każde następne 24 godziny przy jakiejkolwiek ilości więcej o 2 ct.
10. Za **wydanie i zapakowanie** (dispensatio) leku niepłynnego, n. p. ziółek lub proszku, należy się z papierem i sygnaturą za 200 gr. = 3 ct.; od 200 do 500 gr. = 5 ct.;
za ilość większą 7 ct.
11. Za wydanie plastra nierozsmarowanego lub też woskowca (ceratum) wraz z papierem woskowym, zawinięciem, umieszczeniem napisu za 200 gr. = 5 ct.; nad 200 do 500 gr. = 7 ct;
za większą ilość 10 ct.
12. Za wydanie plastra rozsmarowanego w ilości 500 cm.[2] wraz z papierem woskowym, zawinięciem i sygnaturą 5 ct.
za większą ilość 8 ct
13. Za sporządzenie **mleczanki** (emulsio) wraz z ważeniem użytej do tego wody i cedzonki bez względu na ilość 12 ct.
14. Za każde przepisane lub nieodzownie konieczne **przesączanie** w ilości do 100 gr. 3 ct.
ponad 100 do 500 gr. = 5 ct.; za każde następne 500 gr. po 2 „
15. Za zrobienie **galarety** w ilości 200 gr. 25 „
nad 200 gr. za każde 100 gr. 10 „
16. Za zrobienie **powideł** (electuarium) w ilości 200 gr. 15 „
a za każde 100 gr. nadwyżki 5 „
17. Za sporządzenie **serwatki**, żentycy (serum lactis) włącznie z potrzebnem do tego mlekiem, lecz bez wypienienia (clarificatio) za 200 gr. 20 ct.
a za każde dalsze 200 gr. po 10 „
18. Za tożsamo lecz z **wypienieniem** za pomocą białka i przesączeniem za 200 gr. 30 ct.
za każde następne 200 gr. po 15 „
19. Za sporządzenie **plastra** (empl.) przez rozmiękczenie, mięszanie, ugniatanie i wałkowanie (malaxatio) w ilości 200 gramów 10 ct.
za każde dalsze 100 gr. po 3 „
20. Za sporządzenie plastra lub woskowca (ceratum) przez topienie wraz z domieszaniem innych ciał i wałkowaniem za 200 gr. 20 ct.
dalsze 100 gr. po 5 „
21. Za **rozsmarowanie** plastra lub woskowca z rozmiękczeniem lub topieniem za 100 [2] cm. 15 ct.
za każde następne 100 cm.[2] po 5 „
22. Za potrzebne do tego **płócienko** lub szyrtyng o powierzchni 100 cm.[2] po 3 ct.
a materyę jedwabną lub skórę za każde 100 cm.[2] 10 „
23. Za zrobienie **masy** do **pigułek**, gałek (bolus), lub pastylek (trochisci) za 10 gr. 10 ct.
dalsze 10 gr. po 5 „

L. p.

24. Za przetopienie wosku i t. p. z balsamem lub olejem do sporządzenia masy pigułkowej, dolicza się jeszcze nadto za wszelką ilość 5 ct.
25. Za **ukształtowanie** 30 lub mniej **pigułek** bez względu na ich wielkość, za ważenie i posypanie ich widłakiem (lycopodium) 10 ct.

Uwaga:

a) Jeżeli lekarz nie wymienia, jaka ma być podsypka, należy użyć widłaka.

b) Jeżeli lekarz zapisuje inną podsypkę, to liczy się za nią osobno według taksy, biorąc w rachubę $^1/_3$ część ciężaru masy pigułkowej.

26. Za ukształt. i powleczenie 30 pigułek balsamem tolutańskim lub innym środkiem, poniżej nie wymienionym, wraz z tymże 15 ct.
27. Za ukształtowanie i posrebrzanie 30 pigułek 20 „
28. Za ukształtowanie i pozłocenie 30 pigułek 30 „
29. Za ukształtowanie i powleczenie pigułek kleiną (collodium) lub gelatyną (robienie gelatyny osobno) za sztukę po 1 ct.
30. Za ukształtowanie i powleczenie pigułek keratyną, włącznie z masą keratynową — za sztukę po 4 ct.
31. Za ukształtowanie gałek (bolus) lub pastylek (trochisci) wraz z potrzebnem do tego ważeniem, jakoteż posypaniem proszkiem do 10 sztuk za każdą po 2 ct.
a nad 10 za każdą następną po 1 „
32. Za **rozcieranie** leków w kryształach, które mają być wydane jako **proszek**, należy się za 10 gr. 5 ct.
jeżeli taksa nie podaje ceny za lek już sproszkowany — nadto za każde dalsze 10 gr. o 1 ct. więcej.

Uwaga:

Za rozcieranie proszków drobnych nie należy nic liczyć.

33. Za **zmieszanie** proszków wraz z potrzebnem do tego rozcieraniem należy się za 100 gr. 10 ct.; za większe ilości 15 ct.
34. Za mięszanie proszków z płynami lub gęstymi wyciągami (extractum), oraz za sporządzenie olejocukru w razie potrzeby domięszania, go należy powyższe ceny o połowę zwiększyć bez względu na to czy proszki będą podzielone czy nie.
35. Za **podzielenie** i zapakowanie pewnej ilości proszków wraz z ważeniem, torebkami ze zwykłego papieru, kopertą (convolutum) i napisem, za każdy do 10 włącznie po 2 ct.
a następne po 1 „
36. Jeżeli torebki zrobione z papieru, napojonego woskiem lub parafiną, należy policzyć za każde 2 sztuki o 1 centa więcej niż powyżej.
37. Jeżeli proszki mają być wydane w opłatkach (*in capsulis amylaceis*) liczy się za rozdzielanie i za kapsułki do 10 sztuk po 3 ct.
a za każdą następną tylko po 2 „

L. p.

38. Za wydanie proszków lub innych leków w kapsułkach nakrywkowych (*in capsul. gelat. operculatis*) należy się za każdą kapsułkę po 3 ct.
39. Jeżeli do proszków mają być dołączone białe **opłatki** pocięte, to zalicza się za każde 2 sztuki wraz z wydaniem w kopercie po 1 ct.

Uwaga:

Określenie „pulv.“ w cenniku należy pojmować jako pulvis subtilissimus.

40. Za mięszanie proszków **nie miałkich** bez względu na to, czy będą podzielone czy nie, liczy się za 200 gr. 5 ct. a za następną takąż ilość po 3 „
41. Za dzielenie takichże proszków lub ziółek na więcej części należy się z odważeniem, torebkami, kopertą i napisem za każdą dawkę do zawartości 100 gr. po 2 ct. a gdy zawartości większe po 3 „

Uwaga:

Za mięszanie ziółek samych nic się nie należy.

42. Za zrobienie **maści** lub **mazidła** (linimentum) przez zmięszanie kilku maści i tłuszczów z mydłem potasowem lub z płynnymi środkami, bez topienia, za 200 gr. 10 ct. za większą ilość 15 „

Uwaga:

a) Za mięszanie olejków eterycznych lub tłuszczów płynnych z innymi płynami wolno liczyć tylko za samo ważenie. Wyjątek od tego stanowi sporządzanie mleczanki (zob. l. p. 13).

b) Za zrobienie mięszaniny z liniment. saponato-camphor. z chloroformem lub innymi płynami należy oprócz ważenia policzyć jeszcze 5 ct. za topienie. Mięszanie opodeldoku z wyciągami lub lękami stałymi ocenia l. p. 44.

43. Za zrobienie maści lub mazidła przez zmięszanie proszków, wyciągów i innych niepłynnych substancyj z maściami i tłuszczami bez topienia za 200 gr. 15 ct. a za większą ilość 20 „
44. Za zrobienie maści przez topienie wraz z domięszaniem innych leków za 200 gr. 20 ct. za większą ilość 25 „
45. Za rozdzielenie lub wydanie maści w kilku dawkach wraz z ważeniem, papierem woskowym, zawinięciem (convolutum) i napisem, do 10 dawek za każdą po 3 ct. za każdą następną 2 „
46. Za **nasycenie** (saturatio) wraz z potrzebnym do tego rozczynem bez względu na ilość 15 ct.
47. Za ugniecenie lub stopienie masy celem sporządzenia **czopków** (supposit.), kul (globul.), lub pręcików z masła Cacao, gelatyny i innych środków, za 15 gr. 10 ct. za następną takąż ilość po 5 „

L. p.
48. Za kształtowanie czopków i kul wraz z odważeniem, posypaniem i zawinięciem, za sztukę 5 ct.
49. Za kształtowanie pręcików (bacilli) wraz z odważeniem, posypaniem i zawinięciem, do 10 sztuk, za każdą po 10 ct.
za następne po 6 „
50. Za **opieczętowanie** naczynia gdzie to jest wskazane 3 „
51. Za każde do sporządzenia lekarstwa potrzebne **ważenie** lub odliczanie kropel, jakoteż **liczenie** pigułek lub pastylek należy się . 1 ct.

Uwaga:

Jeżeli lekarz zaznaczył na recepcie: „detur bis, ter“ i t. d., powinno się za wielokrotne, ale równoczesne wydanie lekarstwa liczyć tak, jakoby w całości zostało sporządzone i na kilka części podzielone.

Zwykłe flaszki ze szkła zielonego wraz z korkiem i napisem:

a) okrągłe: $\frac{50 \text{ gr.}}{6 \text{ ct.}}$, $\frac{200 \text{ gr.}}{7 \text{ ct.}}$, $\frac{300 \text{ gr.}}{8 \text{ ct.}}$, $\frac{500 \text{ gr.}}{10 \text{ ct.}}$

ponad 500 gr. za każde dalsze 500 gr. pojemności o 4 ct. więcej.

b) Sześcioboczne na leki do zewnętrznego użytku:

$\frac{50 \text{ gr.}}{7 \text{ ct.}}$, $\frac{200 \text{ gr.}}{8 \text{ ct.}}$, $\frac{300 \text{ gr.}}{10 \text{ ct.}}$, $\frac{500 \text{ gr.}}{14 \text{ ct.}}$,

ponad 500 gr. za każde dalsze 500 gr. pojemn. o 5 ct. więcej.

Flaszki o szerokich szyjkach mogą być o 2 ct. drożej policzone.

Silne białe flaszki na leki wraz z korkiem i napisem:

a) okrągłe: $\frac{50 \text{ gr.}}{9 \text{ ct.}}$, $\frac{200 \text{ gr.}}{11 \text{ ct.}}$, $\frac{300 \text{ gr.}}{13 \text{ ct.}}$, $\frac{500 \text{ gr.}}{16 \text{ ct.}}$,

ponad 500 gr. pojemności za każde następne 500 gr. o 6 ct. więcej.

b) Sześcioboczne na leki do zewnętrznego użytku:

$\frac{50 \text{ gr.}}{10 \text{ ct.}}$, $\frac{200 \text{ gr.}}{13 \text{ ct.}}$, $\frac{300 \text{ gr.}}{15 \text{ ct.}}$, $\frac{500 \text{ gr.}}{19 \text{ ct.}}$,

ponad 500 gr. pojemności, za każde następne 500 gr. o 8 ct. więcej.

Flaszki o szerokich szyjkach mogą być o 3 ct. drożej policzone.

Żółte, niebieskie lub czarne flaszki na leki z korkiem i napisem:

a) okrągłe: $\frac{20 \text{ gr.}}{10 \text{ ct.}}$, $\frac{50 \text{ gr.}}{12 \text{ ct.}}$, $\frac{200 \text{ gr.}}{14 \text{ ct.}}$,

ponad 200 gr. pojemności, za każde następne 100 gr. o 2 ct. więcej.

b) Sześcioboczne na leki do zewnętrznego użytku:

$\frac{20\text{ gr.}}{11\text{ ct.}}$, $\frac{50\text{ gr.}}{13\text{ ct.}}$, $\frac{200\text{ gr.}}{15\text{ ct.}}$,

ponad 200 gr. za każde następne 100 gr. pojemności o 3 ct. więcej.

Flaszeczki z dzióbkiem patentowane (kroplomierze) z napisem:

$\frac{15\text{ gr.}}{25\text{ ct.}}$, $\frac{50\text{ gr.}}{30\text{ ct.}}$

Pudełka na maść: z drzewa napuszczanego z nakrywką i napisem:

$\frac{20\text{ gr.}}{6\text{ ct.}}$, $\frac{50\text{ gr.}}{7\text{ ct.}}$, $\frac{100\text{ gr.}}{8\text{ ct.}}$, $\frac{200\text{ gr.}}{10\text{ ct.}}$, $\frac{300\text{ gr.}}{12\text{ ct.}}$, $\frac{500\text{ gr.}}{15\text{ ct.}}$,

za dalsze 100 gr. 3 ct.

Słoiki zwyczajne szklane z napisem:

$\frac{20\text{ gr.}}{6\text{ ct.}}$, $\frac{100\text{ gr.}}{8\text{ ct.}}$, $\frac{200\text{ gr.}}{10\text{ ct.}}$, $\frac{300\text{ gr.}}{14\text{ ct.}}$, $\frac{500\text{ gr.}}{22\text{ ct.}}$,

za następne 500 gr. pojemności o 12 ct. więcej.

Słoiki porcelanowe z nakrywką **metalową** i napisem:

$\frac{20\text{ gr.}}{10\text{ ct.}}$, $\frac{50\text{ gr.}}{15\text{ ct.}}$, $\frac{100\text{ gr.}}{20\text{ ct.}}$, $\frac{200\text{ gr.}}{30\text{ ct.}}$,

nad 200 gr. pojemności, za każde następne 100 gr. o 10 ct. więcej.

Pudełka tekturowe bez wcięcia na brzegu z napisem:

$\frac{50\text{ gr.}}{5\text{ ct.}}$, $\frac{100\text{ gr.}}{6\text{ ct.}}$, $\frac{200\text{ gr.}}{8\text{ ct.}}$,

za następne 100 gr. pojemności o 1 ct. więcej.

Pudełka tekturowe o brzegu **wciętym** i z napisem:

$\frac{20\text{ gr.}}{5\text{ ct.}}$, $\frac{50\text{ gr.}}{7\text{ ct.}}$, $\frac{100\text{ gr.}}{8\text{ ct.}}$, $\frac{200\text{ gr.}}{12\text{ ct}}$,

nad 200 gr. pojemności za każde następne 100 gr. o 2 ct. więcej.

Pudełka takie złocone mogą być dwa razy droższe.

Pudełka szufladkowe (przesówki) z napisem:

na 6 proszków, jeżeli nie ważą razem nad 6 gr., sztuka 6 ct. nad 6 proszków, dla 6 następnych o 2 ct. więcej; — na 6 proszków, jeżeli razem ważą więcej niż 6 gr., sztuka 8 ct.; gdy więcej proszków, dla następnych sześciu o 3 ct. więcej.

Uwaga: Jeżeli zwrócono aptece próżne pudełko, jakoteż czystą flaszeczkę lab słoik, należy się pół ceny odliczyć.

NOWE LEKI.

Zestawił

Dr F. M.

Actol, mlekan srebrowy, polecony przez Crédego jako proszek lub w gazie do opatrunków. Wehr (Lwów) wykazał, że środek ten nie posiada wybitniejszych własności przeciwgnilnych ani też nie wywiera dodatniego wpływu na ranę.

Airol. Szaro-zielony, bezwonny i delikatny proszek (połączenie bismutu z jodem), rozpuszcza się tylko w ługu sodowym i rozcieńczonych kwasach. Wskazania do użycia te same co dla jodoformu. — (H. = 3 złr. 80).

Alapurin = adeps. lanae puriss.

Amyloform zob. Formalinum.

Alpholum. Proszek biały, w wodzie nierozpuszczalny, w działaniu podobny do salolu. Sok trzustkowy rozkłada go na kw. salicylowy i naphthol.

W cystitis gonorrhoica i reumatyzmie ma działać skutecznie.

Rp. Alpholi 0·50,
D. t. dos. Nr. 10.
S. 3 pr. dziennie.

Amygdopheninum. (Aethylamygdophenin). Proszek krystaliczny, szarawy, trudno w wodzie rozpuszczalny. Podawano w ostrym reumatyzmie.

Rp. Amygdophenini 1·00,
Dt. tal. Nr. 10 ad capsul. amylaceas.
S. 3 kapsułki dziennie.

Antinervinum (Salicylbromanilid), proszek trudno w wodzie rozpuszczalny, ma łączyć działanie salicylu z działaniem bromu; stosowany w influenzy, gośćcu, błonicy, neuralgii, dawka dla dorosłych 0·5 kilka razy dnia. — (H. = 3 złr.

Antinosinum (Natrium-Tetrajodphenolphtalein) w rozczynach 1:500—1000 do przepłukiwania pęcherza w cystitis, w rozczynie 0·50—2·0:100 do przestrzykiwania uszów przy wydzielinach cuchnących, także do płukania i pędzlowania gardła, jako zasypka w ulcus molle, w źle gojących się ranach.

Rp. Antinosini 1·00—2·00,
Aq. menth. pip. 50·00—10·00.
S. Łyżkę na litr wody do płukania gardła.

Antispasminum (Narceinnatrium — Natriumsalicylat). Proszek biały, w wodzie rozpuszczalny, zawiera 50% narceiny. Polecają przeciw krztuścowi, nieżytom oskrzeli i t. p. Działa o połowę słabiej niż morfina. Środek drogi (1 H. = 30 złr.)

Rp. Antispasmin 1·00,
Aq. amygdal. 10·00,
MDS. 1—2 razy dziennie po 15 kropli w wodzie.
W kokluszu i spasmus glottidis u dzieci.

Rp. Antispasmin 1·00,
Aq. dest. 100·00,
Cognaci,
Aq. menth. pip. āā. 40·00,
Glycerin 50·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę). (Przeciw kaszlowi u dorosłych).

Apolysinum. Tak jak Phenacetyna jest połączeniem Phenetidyny z kw. octowym, tak Apolynisynum jest połączeniem Phenitydyny z kwasem cytrynowym. Proszek biały, kwaśny, w wodzie rozpuszczalny. Działanie i dawki takie same, jak Phenetidyny, a jako środek mniej trujący, może być w większych dawkach stosowany.

Rp. Apolysini 0·50,
Tal. dos. 10.
S. 1 — 2 proszków kilka razy dziennie.

Argentum jodicum. Proszek biały, w gorącej wodzie rozpuszczalny, w dawkach 0·005—0·01 jako środek ściągający w nieżytach jelit i krwotokach szybko działający.

Rp. Argenti jodici 0·15,
Boli albae 5·00,
Mfpil. Nr. 30. D. in vitro.
S. 3—5 pigułek dziennie.

Argoninum. Rozpuszczalny białkan srebra, posiadający własności dezinfekcyjne. Dotychczasowe doświadczenia odnoszą się prawie wyłącznie do leczenia rzerzączki, używa się w roztworze 1·5%—1% (1 H. 3 złr. 80). Wstrzykiwania robiono 5 razy dziennie po 10 c. cm. płynu, zatrzymując 5 minut płyn w cewce.

Benzacetinum (Antineuralgicum). Działa podobnie jak Phenacetyna. Dawka 1—2 grm. pro dosi.

Bromalinum (Bromaethylformin). W postaci bezbarwnych blaszek lub białego krystalicznego proszku, łatwo w wodzie rozpuszczalnego, bez smaku. Działając podobnie jak sole bromowe, posiada nad niemi tę wyższość, iż nie wywołuje wysypki, nie psuje trawienia Dawka 2 razy większa od kali brom. Z dobrym skutkiem stosowano w neurastenii i epilepsyi. (1 H. = 4 złr. 50).

Rp. Bromalini 1·00,
Dtur tal. X. in capsul. amylaceis.

Dzieciom:
Rp. Bromalini 10·00,
solve in
Aq. destill. 90·01,
Syr. aurant. 10·00.
MDS. 1—2 łyżeczek dziennie.

Cantharidinum crystal. Według doświadczeń Liebreicha skuteczny w lupus scleroderma. Freudenberg używał z dobrym skutkiem w Cystitis.

Rp. Cantharidini 0·001,
Spir. ad solv. 1·00,
Aq. dest. ad 100·00.
MDS. 3—4 łyżeczek dziennie z dodatkiem wody (Cystitis).

Rp. Cantharidini 0·002,
Boli albae 2·00,
Mfpil. Nr. 30.
S. Na czczo pigułkę. (Scrophulosis, Tuberculosis).

Chinosol (Antisepticum), nietrujący, godny polecenia. Użyć można do zasypek, proszku do zębów, maści (2%—10%), do przestrzykania 1:500—1000. Do mycia narzędzi użyć się nie da.

Chloralosa (Anhydrogluco-Chloral). Środek nasenny w postaci bezbarwnych igiełek, w wodzie trudno rozpuszczalny, bardzo łatwo w wyskoku lub eterze. Dawki 0·50 nie radzą przekraczać. Stosowano z dobrym skutkiem w delirium tremens.

Rp. Chloralos. 0·40,
Cumarin 0·01,
Saccharini sol.. 0·20,
Aq. dest. ferv. 100·00.
S. Na raz użyć.

Citrophen = Apolysin = Phenacetin. Przy użyciu C. należy zachować większą oględność, niż przy Phenacetynie.

Cocapyrinum. Mięszanina 2·00 antipyryny z 0·02 Cocain hydrochl. W pastylkach po 0·20 antipyr. i 0·002 Cocain. Pastylki te, rozpuszczając się w ustach, koją ból w zapaleniu migdałków i przełyku.

Cutolum (podwójne połączenie Aluminium — acid. boricum — acid. tannicum). Brunatny, delikatny proszek, smaku ściągającego, nierozpuszczalny, dopiero w połączeniu z acid. tartaricum, a wtenczas zapisuje się Cutolum solubile. Działanie podobne do alumin. aceticum, w wypryskach, owrzodzeniach itp.

Rp. Cutol. 4·00,
Ol. olivar. 10·00,
Lanolin 40·00,
Mfung.

Rp. Cutol
Zinci oxyd.
Talci āā. 10·00,
Mfp. Do posypek.

Cutolum solubile w 1% roztworze ma szczególniej dobrze działać na wrzody, oparzenia.

Digitoxinum. Najsilniejszy składnik naparstnicy, wyrabia Merck w Darmstadzie. Używano z dobrym skutkiem w chorobach nerek i wadach serca. Podaje się w lewatywie Digitoxin

0·01, Alkohol 10.00, Aq. dest. ad 200·00, 3 razy dziennie po 15 grm. ze 100 grm. wody, czyli na dawkę 0·00075 digitoxyny. Dotąd obszerniejszych sprawozdań nie ma.

Enterol należy do grupy przetworów kresolu, nie posiada własności trujących, podawano go w chorobach przewodu pokarm., pęcherza.

Eucainum (C_{19} H_{27} NO_4 HCl). Środek znieczulający, w działaniu podobny do Cocainy. Próby znieczulenia pęcherza oraz krtani przy badaniu wypadły zadowalniająco, jednak czasami okazywało się zbyteczne zadrażnienie, jakkolwiek używano $^1/_2$% roztworu.

Eudoxinum (Bismuth-Tetrajodphenolphtalein) w cierpieniach przewodu pokarmowego u dzieci i u dorosłych, w dawce dla dorosłych 0·40—0·50; dzieciom do lat 10 0·10—0·20, młodszym 0·01—0·04 p. d.

Ferropyrin = ferripyrin, połączenie chlorku żelaza z antipyriną, środek tamujący krwotoki, a równocześnie kojący. W roczczynach 1—16% do przestrzykiwań pochwy, w proszku do posypywania owrzodzeń (n. p. mocno krwawiące, bolesne Carcinoma). W krwotokach kiszek, żołądka można podać do wewnątrz 0·20—0·30 dla dzieci, 0·50 dorosłym w połączeniu z Eleosacch. menth.

Rp. Ferropyrin 0·60,
Aq. dest. 180·00,
Syr. aurant. 20·00.
MDS. 3 łyżki dzienie.
(Przeciw blednicy).

Rp. Ferropyrin 0·60—1·00,
Tinct opii simpl. 2·00,
Aq. dest. 200·00.
DS. Co 3 godziny łyżkę
(Przewlekły nieżyt kiszek).

Ferrostyptinum. Haemostaticum. Łączy wraz z własnością tamowania krwi działanie antyseptyczne, a przez większą łatwość rozpuszczania się (aż do 50%) i nieplamienia skóry i bielizny, ma wyższość nad Ferropyryną. Jest to proszek ciemno-żółty, krystaliczny. Używa się w krwotokach nosa, żołądka, jelit, części płciowych, ranach i t. p., do przepłukiwania w roczczynie 10—40%, do wewn. użycia 0·30—0·50.

Formalinum. Roztwór gazu Formaldehydu we wodzie (40%). Płyn bezbarwny niemiłej woni. Antisepticum. W połączeniu ze skrobią tworzy doskonały środek desinfekcyjny pod nazwą Amyloformu.

Dotychczas używany z dobrym skutkiem w ulcus molle.

Gallanolum. Anilid kwasu gallusowego. W skuteczności przeciw psoriasis ma mniejszą wartość od Chrysarobiny, o tyle jednak przedstawia korzyści, iż nie wywołuje silniejszego zapalenia i nie plami tkanin. Używa się w maści 10%.

Gallicinum. (Methylaether kw. gallusowego). Używa się głównie w nieżytach spojówek, oraz lżejszych stanach zapalnych rogówek, w proszku, zasypując 1—2 razy dziennie.

Gallobromolum. (Połączenie kw. gallusowego z bromem). W postaci białych igiełek lub listeczków, w gorącej wo-

dzie i w wyskoku łatwo rozpuszczalne. Używano w Chorea, Epilepsyi i innych chorobach nerwowych w dawkach 2—3 grm, W Gonorrhoea, Cystitis przepłukiwanie 2—4% roztworem.

Rp. Gallobromoli 10·00,
solve in
Aq. dest. 120·00,
Syr. rubid. 30·00.
MDS. 2—3 łyżek dziennie jako Sedativum.

Rp. Gallobromoli 3·00,
solve in
Aq. dest. 200·00.
MDS. 4—5 razy do wstrzykiwań; przepłukania pęcherza.

Intestin (Bismuth - naphtalin - benzoicum), proszek obojętny w smaku, rozkłada się w jelitach i działa w ten sposób przeciwgnilnie — stosowany w biegunkach, durze. Dawka 0·50 w proszku lub w tabletkach kilka razy dnia. — (50 grm. = 1 złr. 20 kr.).

Itrol, cytrynian srebrowy, własności i sposób użycia jak actol.

Lycetolum (Dimethylpiperazinum tartaricum). Działanie i skutek jak przy Piperazinie, dawka 1—1½ grm. dziennie.

Lysidinum (Aethylenäthenyldiamin). Środek lepiej rozpuszczający kwas moczowy, aniżeli Piperazinum. Używano w gośćcu z dobrym skutkiem. Dawka 1—5 grm. dziennie w 500 grm. wody. — (H. = 9 złr 30 ct.).

Nosophenum (Tetra jodphenolphtaleïn). Żółtawy proszek, trudno w wodzie rozpuszczalny, zawiera 60% jodu. Znowu jeden środek więcej, mający wyrugować jodoform. Najlepsze skutki ma wywierać jako środek przeciwgnilny i ściągający w chorobach nosa: ozaena, rhinitis, epistaxis, już-to do zadmuchiwania w postaci proszku, już też jako maść 5—10%.

Parachlorfenolum = Phenolum monochloratum. Środek przeciwgnilny, w wodzie nierozpuszczalny, łatwo w wyskoku, używany w leczeniu róży w postaci maści 1—3% z waseliną; w gruźlicy języka i krtani w 5—20% roztworze, jak również w lupus.

Rp. Phenoli monochlorati 0·30,
Vaselini 30·00.
Mfung. S. W miejsca zajęte 2 r. dziennie przez minutę wcierać (Lupus).

Saligeninum. Środek mający zastąpić kw. salicylowy w reumatyzmie stawowym. Dawka 0·50—1·00 co 2 godziny, w proszku lub

Rp. Saligenini 4·00,
Spir. vini rectif. 30·00,
Aq. dest. 200·00.
S. Co godz. łyżkę.

Somatosa składa się z białkanów (88·37), soli (7·46), peptonów (0·21%). Według badań Kuhna, Somatosa nie zastąpi

wprawdzie mięsa, lecz ciała białkowate, przeto jako środek odżywczy ma większą wartość aniżeli wyciągi mięsne, a zwłaszcza, że trawi się dobrze i jest bez smaku i zapachu. Jako środka odżywczego użyć można w tyfusie, chérze kiłowej i t. p. Podaje się rano, w południe i wieczór po łyżeczce w ciepłej wodzie z dodatkiem $^1/_3$ litra mleka. Ostatnie doświadczenia wykazały po użyciu S. znaczny przybytek pokarmu u niewiast karmiących. — (1 kilogr. = 23 złr.).

Strontium salicylicum. W dawkach 0·30—0·60 w reumatyzmie, jak również w chorobach przewodu pokarmowego, ma skuteczniej działać od kw. salicylowego i jego przetworów.

Stypticinum (Cotarninum hydrochloricum; sól Narkotyny), żółte, łatwo rozpuszczalne kryształki; działa podobnie jak hydrastyninum, tamując krew i zmniejsza ból. Wskazania: w Dysmenorrhoea, przy krwotokach pooperacyjnych. Dawka 5 razy dziennie po 0·05 w perełkach gelatyny. W gwałtownych krwotokach można robić wstrzykiwania śródmięśniowe:

Rp. Stypticini 1·00,
Aq. dest. 10·00.
S. 2 c. cm. dziennie wstrzyknąć w m. glutens.

Rp. Stypticini 0·025,
Dtur. tal. dos. 25 Dispens. in caps. gelat. opercul.
S. 3—4 r. dz. 1—2 perełki.

Tannalbinum. Połączenie białka z kwasem garbnikowym (50%). Jest to brunatny proszek, bez smaku, podawać można tak w postaci proszku, jakoteż w mięszankach. Działanie ściągające tego dla żołądka nieszkodliwego środka, czyni go dobrym lekiem w nieżytach kiszek, białkomoczu i wogóle tam, gdzie kw. garbnikowy wskazany. Dawki dla dorosłych 4 razy dziennie po 0·50—1·00 do 10 grm. dziennie. (1 H. = 2 złr. 70 ct.).

Tannigenum. Przetwór garbnika. Proszek żółtawo-szary bez smaku i zapachu Równie, jak Tannalbinum, skuteczny w chorobach jelit, zwłaszcza u dzieci. Dawka dla dzieci poniżej roku: 2 do 3 razy dziennie po 0·20—0·30, już to w proszku, już też w wodzie lub mleku.

Uranium. W Diabetes mellitus ma działać skutecznie, znosi pragnienie, zmniejsza ilość moczu, jakoteż i cukru. Podawać ostrożnie ze względu na trawienie, poczynać od 0·05—0·1 dwa razy dziennie po jedzeniu.

Rp. Uranii nitrici 1·50,
Aq. menth. pip. 180·00,
Saccharini 0·20.
DS. $^1/_2$—1 łyżki 2 r. dziennie po jedzeniu.

Urea pura. Carbamid, mocznik. Według najnowszych doświadczeń działa skutecznie w artrytyzmie, kamieniach nerkowych i pęcherzowych, skuteczniejszy od Lysidyny i Piperazyny. Dawka według Klemperera 15—20 grm. dziennie. Polecany też w puchlinie z cirrhosis hepatis.

Urotropinum. Połączenie Formaldehydu i Amoniaku. Zwiększa wydzielanie moczu i rozpuszcza osady kw. moczowego. Z tego też powodu podaje się w kamicy i chorobach pęcherza. Po użyciu większych dawek doznają chorzy uczucia pieczenia w pęcherzu.

Dawka 1·00—1·50 pro die (w wodzie z rana na raz).

ORGANOTERAPIA.

Cerebrum exsiccatum pulv. (z mózgu cieląt). W Ameryce i Anglii stosowano w Neurastenii. Z mózgu świeżego przyrządzają *Liquor cerebri sterilisatus* do wstrzykiwań podskórnych, a przetwory te pod nazwiskiem Cerebrinum alpha lub *Cerebrinin* stosowano w Chorea i Neurastenii z dobrym podobno skutkiem.

Glandulae suprarenales sicc. pulv. czyli **Suprarenaden** (z nadnerczy owiec i wołów) sprawiają zwężenie tętnic i mają działać wzmacniająco na serce. Wskazane: w chorobie Adissona, diabetes insipidus, diabetes melitus, chorobie Basedowa, białkomoczu i chorobach serca. Dawka (w proszkach lub tabletkach) po 0 20 2—3 razy dziennie po jedzeniu.

Heparaden przeciw żółtaczce. Dawka 2·00 do 6·00—10 00 dziennie.

Hypophysis cerebri sicc. pulv. (z glandula pituitaria świeżo zabitych wołów) podawał Marinesco w Akromegalii w nadmiernym rozroście niektórych części ciała, a chociaż nie udało się zmniejszyć objętości kości, wpływał ten środek łagodząco na neuralgię i działał moczopędnie.

Lienaden polecony w Anaemia palustris, Leukaemia, Pseudoleukaemia. Dawka 10—15·00 przy obiedzie.

Medulladen (Medulla ossium rubra sicc. pulv.) z czerwonego szpiku kostnego, proszek rdzawo-brunatny, polecony: w Anaemia perniciosa, Pseudoleukaemia, Chlorosis, Neurasthenia, Rachitis. Dawki: dzieciom 1–2·00 —, na dzień 3—4 00. Dorosłym: 2—3·00 do 6—9·00 dziennie. (Środek ten ma być dotąd drogi).

Ossagen w Osteomalacyi i Krzywicy. Dawka dla dzieci 2—4 00 do 6·00 dziennie w kleiku.

Ovaraden (z jajników krowich) z cukrem mlecznym jako proszek, lub w tabletkach. Wskazany: w Molimina climacteria; Amenorrhoea i Chlorosis. Dawka 1 00—1·50 do 3·00 - 6·00 dziennie.

Pancreaden (w połączeniu z Calcium carbonicum) w Diabetes mellitus. Dawka dla dorosłych 1—4·00 do 10—12—15·00 dziennie.

Prostaden polecony w Hypertrophia prostatae. Dawka jednorazowa 0·50 do 2·00 dziennie.

Renaden polecony w Uraemia, Nephritis chron. Dawka jednorazowa 2·00 do 6–8·00 dziennie.

Suprarenaden zob. Glandul. suprarenal.

Testaden. W chorobach nerwowych i rdzenia w dawce jednorazowej 2·00 do 6·00—8·00 dziennie.

Thymus siccatus pulv. Polecony w morb. Badowii w tabletkach po 0·05 do 12—15 tabletek dziennie.

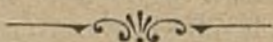
Thyraden. Połączenie ciał białkowatych gruczołu tarczykowego z jodem. Podawano z różnym skutkiem w Myxoedema, Cretinismus, Adipositas, Morbus Basedowii, w chorobach skóry i t. p. Co do formy, podawano już to gruczoł świeży, w wyciągu, w proszku, w tabletkach. Dawka po 0·20 raz do 2 razy dziennie. Prócz Thyradenu, zależnie od niezupełnie jeszcze ukończonego badania, który składnik gruczołu tarczykowego głównie działa, mamy do zanotowania jego przetwory: Thyreoidininum, Thyreojodynę, Thyreoantitoxynę, Jodothyrinę i t. p.

Preparaty z organów zwierzęcych wyrabia głównie fabryka Mercka w Darmstadzie, fabryka Knolla w Ludwigshafen nad Renem i inne. W Krakowie na składzie w aptece E. Hellera (Grodzka 22) i A. Reifera (Rynek główny 13).

Nie jest to rzeczą sprawozdawcy „do Kalendarza“ wdawać się w krytyczne rozbiory podanych środków; cała wiązanka nowych leków zamierza jedynie obznajomić czytających z nazwami, formą tych leków i przypisywanymi im skutkami. Wiele z tych leków jest pospolitą mięszaniną lub luźnem połączeniem chemicznem i dlatego możnaby je, mimo wielkich zachwalań ze strony fabrykantów, nazwać jednodniówkami farmakologicznemi.

Organoterapia jak na dzisiaj jest jeszcze terapią przyszłości, gdyż n. p. wynik leczenia przetworami gruczołu tarczykowego (o którem już mnóstwo prac klinicznych podano) nawet w doświadczeniach znakomitych klinicystów są rażąco sprzeczne.

O stosowaniu surowic.

I. Surowica przeciwbłonicza (Diphterie Heilserum) jest to surowica krwi zwierząt (koni), które przez kilkakrotne szczepienie jadem, otrzymanym z hodowli bulionowej prątków błoniczych (Löfflera), w wysokim stopniu przeciw tej chorobie uodpornione zostały. Obok surowicy, uzyskanej przez Behringa (Höchst a. M. Meister Lucius et Brünning), która pierwsza pojawiła się w handlu, mamy jeszcze surowicę francuską Roux'a, wyrabianą w Paryżu, surowicę, wyrabianą w Krakowie w zakładzie hyg. prof. Bujwida, surowicę Aronsohna (»Schering« Berlin), Paltaufa w Wiedniu i wiele innych. Surowice te różnią się od siebie nietyle sposobem przygotowania, ile zewnętrzną stroną (sposobem opakowania itd.), wreszcie dodatkiem płynu konserwacyjnego (Behring dodaje kw. karb., Roux kamfory, prof. Bujwid chloroformu itd.). Pierwotnie przygotowywał Behring trzy numera surowicy o różnej sile immunizacyjnej, obecnie przeważnie wytwarza Nr II, równający się w przybliżeniu ilością jednostek antitoxycznych surowicom innym tak, że obecnie sposób zastosowania surowicy jest dla wszystkich mniej więcej przetworów, w handlu się znajdujących jeden i tensam.

Ponieważ surowica wytworzona zostaje przez uodpornienie zwierząt jadem prątków błoniczych, swoistych dla błonicy pierwotnej, samoistnej, dlatego też *może ona przynieść skutek tylko w błonicy pierwotnej i tylko w tych przypadkach należy ją stosować (nie zaś n. p. w dyfteryi szkarlatynowej).*

Surowica ta nie zabija prątków w gardle się rozwijających, a działanie jej polega na przeciwdziałaniu jadom (toxynom), które wytwarzaym przez prątki i zatruwającym ustrój. Licznemi doświadczeniami stwierdzonem zostało, że po zastosowaniu surowicy błony już wytworzone łatwiej się oddzielają, nowe nie tak łatwo się wytwarzają; wynika ztąd, że surowicę stosować należy wcześnie, t. j. zaraz po stwierdzeniu błonicy, a nie należy czekać na rozwój jej silniejszy.

Jeśli więc stwierdzimy pierwotną samoistną błonicę lub gdy spotkamy obok błonicy dławiec (laryngitis crouposo-diphteritica), który tylko za błonicę krtani i tchawicy uważać musimy, należy przystąpić do zastosowania surowicy.

W tym celu najlepiej użyć strzykawki objętości 10 sz. ctm. z tłokiem asbestowym (według Strauss Colina), którą należy każdo-

razowo przed użyciem wysterylizować najlepiej przez wygotowanie, następnie miejsce, w którem mamy zastrzyknąć (a najlepiej do tego nadaje się skóra klatki piersiowej w okolicy podżebrzy), dokładnie obmyć wodą z mydłem, eterem, alkoholem i 3% kw. karbol., wreszcie igłę strzykawki, naciągniętej surowicą wbić dość głęboko przez skórę w tkankę podskórną i powoli tłok strzykawki uciskając, cofać trochę igłę ku tyłowi tak długo, aż cała ilość (10 sz. cm.) surowicy przedostanie się pod skórę. — Wstrzykiwać należy zawsze całą ilość, wynoszącą zwykle około 10 ccm. sz.; mniejsze dawki nie odnoszą żadnego skutku; (obecnie pojawia się już w handlu surowica, której 5 ccm. a nawet 2 ccm. odpowiadają ilością jednostek, u odparniających dawniejszym 10 ccm.) w ciężkich przypadkach należy nawet rozpocząć od dawki podwójnej. Przez kilka godzin po wstrzyknięciu trwa uczucie bólu, a raczej napięcia, później jednak, t. j. w 24 godz., zwykle nie ma żadnych innych śladów prócz znaku w miejscu ukłócia.

Przebieg błonicy po zastrzyknięciu jest zwykle znacznie krótszy, mimo to jednak rzadko kiedy obejdzie się bez wstrzyknięcia drugiej lub nieraz i kilku następnych dawek.

W dalszem postępowaniu kierujemy się wogóle przebiegiem błonicy, jeśli naloty, gorączka i t. d. ustąpiły, wtedy dawki nie ponawiamy, jeśli zaś naloty przed wstrzyknięciem stwierdzone utrzymują się jeszcze w 24—48 godzin po zastrzyknięciu, lub nawet się rozszerzają, jeśli dostrzeżemy objawy zajęcia krupowego krtani, wtedy należałoby dawkę powtarzać, aż dopóki te objawy lub powikłania nie ustąpią.

Jeśli, jak się to często przytrafia, spotykamy się z przypadkiem, w którym obok błonicy gardła spotykamy już rozwinięty dławiec (krup) z przypadami stenozy, wtedy zastrzyknięcie surowicy stenozy nie usunie i wtedy wykonanie tracheotomii względnie intubacyi, musi iść ręka w rękę z leczeniem swoistem, przyczynowem, zapomocą surowicy. Przy tem leczeniu, dławiec przebiega pomyślnie, bardzo rzadko przychodzi do groźnych objawów krupu zstępującego i t. d.

Z ubocznych objawów i następstw zastrzyknięcia, najczęściej przytrafia się swędząca wysypka, podobna do pokrzywki (urticaria) lub drobna wysypka, podobna do płonicy, której towarzyszy podniesienie ciepłoty; zauważono także pojawianie się bólów w stawach i obrzęki tychże, przypady te jednak szybko bez żadnych następstw ustępywały.

II. Surowica przeciwpaciorkowca. (Marmorka Antistreptokokkenserum) trzymywana w ten sposób jak surowica przeciwbłonicza z krwi koni szczepionych poprzednio bardzo jadowitemi hodowlami paciorkowca ropotwórczego (streptoococcus pyogenes). Suowica ta ma działać skutecznie przeciwko zakażeniom ustroju paciorkowcem i winna być stosowaną w chorobach na takimże zakażeniu polegających, a więc: w posoczniey (sepsis), w gorączce połogowej, w płonicy i t. d. Dotychczas jednak nie wiele ją stosowano, a zdania autorów, chociaż o pomyślnych donoszą wynikach, są dotąd za skąpe, aby na tej podstawie opierać pewien trwały sąd.

III. Surowica przeciwgruźlicza (Maragliana, Viquerata) otrzymywana z krwi koni, osłów i mułów; niewypróbowana dostatecznie w pracowniach bakteryologicznych nie może budzić zaufania, a doniesienia o uzyskanej poprawie przy jej stosowaniu, należałoby raczej odnieść do innych okoliczności, niż do jej działania; prawdopodobnie ma tu wpływ pobyt na południu itd.

IV. Usiłowania leczenia odry, kiły itd. odpowiednemi surowicami uważać należy za próby, których wynik jak długo nie znamy istoty tych chorób, jest conajmniej wątpliwy.

Wskazówki z chirurgii ortopedycznej.

Szyja.

Torticollis: może być albo wrodzona albo nabyta.

Przyczyny nabytej: 1) przykurczenia części miękkich (n. p. blizny po oparzeniu), 2) zmiany chorobowe w st. cl. mastoideus. (rheumat., myositis i t. d.), 3) choroby kręgosłupa (krzywica i inne), tudzież urazy.

Leczenie: Przy wrodzonych u dzieci bardzo małych wystarcza często masaż, tudzież regresowanie głowy. Do utrzymania jej w należytem położeniu odpowiednia krawata. Przy nabytych przedewszystkiem lecz przyczynowe. Przy skurczeniu części miękkich nacięcie tychże, regresowanie przynajmniej częściowe w narkozie lub bez niej, później odpowiednia krawata i masaż. Do regresowania można użyć rąk albo przyrządu Glissona. Przy najmniejszem podejrzeniu na spondylitis regresować nie wolno.

Kręgosłup.

Zmiany położenia.

Kyphosis: 1) Znachodzi się wskutek osłabienia mięśni kręgosłupa lub innerwacyi tychże, bez żadnych chorobowych zmian w kręgosłupie i tworzy wtenczas t. zw. okrągło plecy. Zdarza się to u dzieci, które się często pochylają n. p. u krótkowidzących, tudzież u ludzi starszych, których zawód jest tego przyczyną (n. p. tragarze).

Leczenie: u dzieci takich stosuje się massaż mięśni grzbietowych, odpowiednią gimnastykę, tudzież przyrządy prostujące.

2) Wskutek krzywicy (rachitis)

Leczenie: przedewszystkiem przyczynowe, zresztą zależy od stopnia i objawów. Przy nieznacznem skrzywieniu można leczyć jak wyżej, przy znaczniejszem trzeba założyć odpowiedni gorset (patrz: Scoliosis).

Lordosis:

pochodzi najczęściej z krzywego ustawienia miednicy (n. p. luxatio congenita st. biodrowego). Dalej z powodu porażenia długich mięśni grzbietowych, tudzież z powodu krzywicy.

Leczenie: przyczynowe z pomocą gorsetów utrzymujących.

Scoliosis

może pochodzić z wielu przyczyn. Najczęstszą jest scol. *nawykowa,* przyczyną jej może być: krzywica, nierówna długość koń-

czyn dolnych, blizny ściągające, empyemata, ischias, reumatyzm mięśni kręgosłupa, wreszcie może być i scoliosis wrodzona.

Ponieważ *skolioza nawykowa (scol. habitualis)* jest najczęstszą, przeto omówimy ją nieco obszerniej, tembardziej, że przepisy leczenia jej dadzą się zastosować i do wszystkich innych rodzajów skoliozy, z uwzględnieniem naturalnie leczenia przyczynowego każdego rodzaju.

Co się tyczy przyczyny skoliozy nawykowej, to opuszczając wszystkie teorye, z których żadna dostatecznie jej nie tłómaczy, podnieść musimy jako momenta usposabiające: brak ruchu i gimnastyki, tudzież złe siedzenie przy nauce. Wskutek tego skolioza częściej się pojawia u dziewcząt, jak u chłopców. U dziewcząt też tem pilniejszą na nią zwrócić musimy uwagę, gdyż prócz zeszpecenia powoduje wskutek nierównomiernego obciążenia także i nieprawidłowy rozwój miednicy, a to może później stać się przeszkodą przy porodach.

Stosownie do objawów rozróżniamy 3 stopnie skoliozy: I. w którym skolioza znika, gdy się dziecko wyprostuje; II. w którym znika, gdy dziecko uniesiemy za głowę w górę; III. gdy już i wtenczas nie znika.

W drugim i trzecim stopniu przyłącza się zawsze okręcenie kręgosłupa około osi podłużnej, odpowiednie temu zniekształcenie żeber i całej klatki piersiowej.

Leczenie: Ograniczyć siedzenie przy nauce szczególniej przy pisaniu, uważać na dziecko, żeby zawsze prosto siedziało; odpowiednia gimnastyka, masaż. W ten sposób uda się zazwyczaj wyleczyć skoliozę pierwszego i drugiego stopnia. Przy trzecim stopniu często to nie wystarcza i musimy się uciec do pomocy gorsetów przy równoczesnem jednak stosowaniu gimnastyki i masażu.

Gorsety można robić z różnych materyałów: gips, filc, drzewo, organtyna krochmalna i t. d Zalecić można najwięcej gorsety z organtyny krochmalnej, gdyż są lekkie, trwałe i łatwe do wykonania. W celu zrobienia takiego gorsetu zakłada się najpierw gorset gipsowy, który się zaraz po uschnięciu zdejmuje. W ten nalewa się gipsu i otrzymuje odlew tułowia. Na tym odlewie dopiero robi się właściwy gorset z organtyny krochmalnej, gdyż gorset taki musi schnąć 5 – 6 dni, żeby był dostatecznie twardy.

Spondylitis tuberculosa:

Rozpoznanie z początku nieraz trudne. Jako objaw ważny może służyć to, że dziecko schylając się przyklęka, aby nie zginać kręgosłupa. Później skoro wystąpi garb lub ropień opadowy, rozpoznanie staje się łatwem.

Objawy zależą od tego, w którem miejscu jest siedlisko choroby. Jeżeli w części szyjnej, wtenczas mamy przegięcie głowy ku jednej stronie, ból; jeżeli jest tylko podejrzenie na spondylitis, trzeba się wystrzegać regresowania. Przy spondylitis części piersiowej lub lędźwiowej przychodzi dość często do porażenia kończyn dolnych. Bardzo częstym objawem jest

ropień opadowy, którego umiejscowienie zależy od siedliska sprawy chorobowej, który może się jednakże w dość odległych miejscach utworzyć, zależnie od tego, gdzie sobie spływająca ropa utoruje drogę.

Leczenie: Trzeba się starać kręgosłup unieruchomieć. Dzieci zupełnie maleńkie kładzie się w łóżeczku *Phelpsa.*

U dzieci starszych zakłada się przy spondylitis w części szyjnej krawatę z gipsu, filcu, orgańt. krochm. i t. p., w części piersiowej górnej gorset stały z jury mast'em, utrzymującym głowę w ciągłej extensyi ku górze, w części dolnej piersiowej, tudzież lędźwiowej gorset stały bez jury mast'u.

Przy porażeniu kończyn dolnych układa się dziecko na pochyłem łóżku, przy którem przyrząd extensyjny ciągnie głowę ku górze. W ten sposób własnym ciężarem ciała wyciąga się kręgosłup, ucisk na rdzeń ustaje i często władza w kończynach wraca.

Przy ropniach opadowych nakłócie troakarem, wypuszczenie ropy, tudzież nastrzyknięcie 10% sterylizowanego roczynu jodoformu z gliceryną. Powtarza się to, o ile się nagromadza ropa.

Prócz tego leczenie ogólne: Creozot. carb. na wewnątrz, odpowiednie kąpiele (Iwonicz, Rabka, Rymanów).

Kończyna górna — Staw barkowy.

Przykurczenie (contractura) powstaje po złamaniach, zwichnięciach odprowadzonych, a następnie zaniedbanych lub wcale nie odprowadzonych, wskutek długotrwałego unieruchomienia stawu w opatrunku, a dalej wskutek chorób części miękkich około stawu (blizn), zapaleń torebki stawowej, lub wreszcie zmian chorobowych w samych kościach stawowych.

Leczenie: przyczynowe, masaż, regresowanie za pomocą ruchów biernych i czynnych, tudzież odpowiednich przyrządów.

Luxacye stawu barkowego są bardzo częste. Odprowadza się je zaraz, w razie trudności w narkozie. Następnie opatrunek ustalający na 2—3 tygodni przy świeżych, na dłużej przy zastarzałych luxacyach, potem masaż, ruchy bierne i czynne w celu zapobiegnięcia zesztywnieniu stawu.

Zapalenie stawu barkowego (omarthritis) najczęściej gruźlicze występuje, albo jako caries sicca, albo w zwykłej formie z ropieniem.

Leczenie: ogólne, przedewszystkiem dobre odżywienie, odpowiednie kąpiele (Iwonicz, Rymanów, Rabka), miejscowo unieruchomienie stawu zapomocą opatrunku ustalającego, tudzież wstrzykiwania sterylizowanego 10% roczynu jodoformu z gliceryną. Zależnie od wieku dziecka można wstrzyknąć 0·05—0·20 jodoformu na raz, a powtarza się je co 6—10 dni. W razie gdy się utworzy ropień zimny, zaleca się nakłucie trójgrańcem, wypuszczenie ropy, a następnie nastrzyknięcie 10% roczynu jodoformu z gliceryną, ile razy się ropa nagro-

madzi. Jeżeli to wszystko do skutku nie prowadzi, trzeba się uciec do operacyi.

Omówiliśmy naumyślnie nieco obszerniej to leczenie, gdyż jest ono podobne przy zapaleniu gruźliczem wszystkich stawów, więc później będziemy się tylko tutaj odnosić.

Złamania kości ramieniowej zdarzają się najczęściej w collum chirurgicum. Rozpoznanie czasem dość trudne, bo objawy podobne do luxatio subcoracoidea. Jeżeli jest trzeszczenie, to przemawia za złamaniem, nie jest to jednak objaw pewny, bo i przy luxacyi być może, jeżeli jest odłamane tub. majus. W razie braku krepitacyi rozstrzyga oddalenie między acromion a epic. exter. Przy fract. coll. w chirurg. jest ta odległość zmniejszona, przy luxatio subcor. zwiększona w porównaniu ze stroną zdrową.

Leczenie: opatrunek gipsowy, który powinien zajmować kark, ramię, przedramię i klatkę piersiową. Najdogodniejsze są tury opatrunku Velpeau.

Staw łokciowy.

Przykurczenia: Najczęstsza przyczyna: blizny, zresztą mogą być i inne.

Leczenie: patrz st. bark.

Luxacye bardzo rzadkie, leczenie ich polega na odprowadzeniu i opatrunku ustalającym.

Zapalenie: Najczęściej gruźlicze; cierpienie u dzieci bardzo częste.

Leczenie: polega na unieruchomieniu stawu w opatrunku ustalającym, zajmującym ramię i przedramię, zresztą patrz st. barkowy.

Złamanie kości przedramienia: Najczęstszą jest fractura radii w dolnej $^1/_3$.

Leczenie: odprowadzenie ułamków musi być bardzo staranne, gdyż od tego zależy funkcya ręki. Następnie opatrunek ustalający na szynie pistoletowej lub też przy takiem samem ustawieniu ręki opatrunek gipsowy. Opatrunek zdjąć trzeba po 3 tygodniach, żeby nie dopuścić do zesztywnienia stawu nadgarstkowego. Następnie lekki opatrunek na szynie drewnianej i masaż.

Złamanie kości sprychowej (ulna) bardzo rzadkie.

Staw nadgarstkowy.

Luxacye bardzo rzadkie.

Przykurczenia (patrz st. barkowy).

Zapalenia zwykłe na tle gruźliczem, leczenie patrz st. barkowy.

Kończyna dolna. — Staw biodrowy.

Przykurczenia przytrafiają się po bliznach, zmianach zapalnych w stawie i t. p., tudzież jako komplikacya spondylitis z ropniem opadowym, opuszczającym się wzdłuż m. psoas.

Leczenie: przyczynowe, dalej regresowanie za pomocą extensyi Volkmanna i innych odpowiednich przyrządów, masaż.

Luxacye nabyte bardzo rzadkie; na szczególną uwagę zasługuje *luxatio coxae congenita.* Jest albo obustronna, albo jednostronna.

Przyczyna: niedostateczne wytworzenie panewki, zwykle są zmiany także w główce i szyjce kości udowej.

Rozpoznanie przy obustronnej łatwe, gdyż dziecko ma chód zupełnie podobny do kaczki. Przy jednostronnej nieco trudniejsze, zwłaszcza u dzieci zupełnie małych 1—2 letnich. Dzieci takie od początku chodząc nieco kuleją, przytem brak wszelkich bólów i objawów zapalnych. Przy badaniu można stwierdzić nadmierną ruchomość w stawie, przesuwanie się główki po stawie biodrowym, tudzież skrócenie kończyny mierząc od spina ant. sup. do kostki. Trochanter występuje ponad linią Roser-Nelatona. Rozpoznanie w pierwszym czasie skoro tylko dziecko zacznie chodzić, jest bardzo ważne, gdyż tylko wtenczas można mieć nadzieję jakiegoś skutku leczenia.

Leczenie: Z powodu, iż żaden ze sposobów dotąd podanych nie daje zupełnie dobrych rezultatów, podano ich ilość znaczną. Jako najłatwiejszy w zastosowaniu, najmniej dolegliwy dla dziecka i może najlepsze dający wyniki, można zalecić sposób Volkmanna. Polega na tem, że się dziecku, skoro tylko zacznie chodzić, zakłada na noc extensyę Volkmanna za pomocą odpowiedniego kamasza, tudzież dwa razy dziennie całą nóżkę się masuje. Pierwsze ma na celu zapobiegnięcie zbytecznemu przesuwaniu się główki kości udowej ku górze, drugie zapobiegnięcie temu, żeby nóżka się mniej nie rozwijała, jak druga. Jeżeli się to leczenie prowadzi dokładnie przez lat kilkanaście, otrzymuje się rezultat bardzo dobry; przy jednostronnej luxacyi dzieci chodzą prawie dobrze, przy obustronnej rezultat leczenia nie jest bez korzyści.

Rozmaite paski i gorsety mające przytrzymywać główkę nie pomagają nic.

Operacya tego cierpienia zalecana przez Hoffę i Lorenza nie daje także dobrych wyników. Dzieci zupełnie dobrze i po niej nie chodzą, a operacya ta przedstawia zawsze pewne nie bezpieczeństwo dla życia dziecka.

Ostatnimi czasy polecają odprowadzenie w narkozie i utrzymanie kończyny w tem położeniu zapomocą opatrunku gipsowego.

Zapalenie stawu biodrowego (*coxitis*) najczęściej na tle gruzliczem. Rozpoznanie w pierwszych chwilach nieraz trudne. Jedynym objawem na początku bywa lekkie utykanie i ból w biodrze lub kolanie. Przy badaniu można stwierdzić mniejszą ruchomość w stawie. Później przychodzi do obrzęku, charakterystycznego ustawienia kończyny (flexya, abdukcya, rotacya na zewnątrz). Wówczas rozpoznanie jest łatwe.

Leczenie: Ogólne, dobre odżywianie, odpowiednie kąpiele (Iwonicz, Rabka, Rymanów) zresztą patrz st. barkowy. Najważniejszem jest unieruchomienie stawu. Można to uczynić zapomocą extensyi Volkmanna.

Ponieważ jednak dziecko leżąc podupada na odżywianiu, przeto zaleca się odpowiednie przyrządy, w których dziecko może chodzić ze stawem unieruchomionym. W razie braku zdolnego bandażysty, można to uzyskać zapomocą opatrunku gipsowego obejmującego podudzie, udo, miednicę i sięgającego aż do klatki piersiowej; następnie daje się dziecku but z wyższą podeszwą na nogę *zdrową* i kule.

W ten sposób dziecko może chodzić nie dotykając chorą nogą ziemi i mając staw zupełnie unieruchomiony.

Jeżeli wystąpi fluktuacya, to nakłucie troakarem wypuszczenie ropy, i nastrzyknięcie 10% sterylizowanego jodoformu z gliceryną.

Jeżeli to wszystko nie pomaga, to trzeba się uciec do operacyi.

Złamania kości udowej zdarzają się najczęściej w szyjce.

Leczenie: extensya Volkmanna na 6 tygodni, następnie masaż i ćwiczenie nogi.

Staw kolanowy.

Przykurczenie: Przyczyny i leczenie jak przy innych stawach (patrz st. barkowy).

Luxacye bardzo rzadkie.

Zapalenie: najczęściej gruźlicze.

Leczenie: Opatrunek ustalający musi zajmować całe udo i podudzie; jeżli się opatrunek dokładnie założy a przytem da wyższą podeszew przy nodze zdrowej i kule, to dziecko może w takim opatrunku chodzić. Zresztą leczenie ogólne i t. d. (patrz staw barkowy).

Genu valgum,

zwykle u dzieci dotkniętych krzywicą (rachitis), więc leczenie ogólne przeciw krzywicy, masaż nóżek w celu wzmocnienia. W celu regresowania kolan przy małych stopniach wykrzywienia, szyna po stronie zewnętrznej, do której się kolanka zapomocą opaski bądź zwykłej bądź elastycznej (założonej bardzo lekko) przyciąga. Przy wyższych stopniach odpowiednie przyrządy, z których przyrząd Mikulicza działa bardzo dobrze i ma tę zaletę, że go każdy lekarz może zrobić.

Tymi sposobami można bardzo wiele uzyskać u dzieci, u dorosłych rzadko to prowadzi do celu, w takim przypadku trzeba się uciec do operacyi.

Genu varum

zawsze u dzieci rachitycznych, równocześnie jest skrzywienie kości udowej, a szczególnie podudzia.

Leczenie: ogólne przeciw krzywicy. Miejscowo przy małych stopniach skrzywienia szyna po stronie wewnętrznej i przyciąganie do niej skrzywionej kończyny zapomocą opaski zwykłej lub lekko założonej elastycznej. W wyższych stopniach odpowiednie przyrządy.

U małych dzieci, gdy kości jeszcze są miękkie można wykonać łagodnie wyprostowanie, choćby częściowe, w narkozie i założyć opatrunek gipsowy.
Gdy zniekształtnienie jest znaczniejsze, a kości już stwardniałe, pozostaje tylko operacya.

Genu recurvatum wymaga przyrządu, w którym chory może zginać nogę dowolnie, a wyprostować tylko do normalnej granicy.

Podudzie.

Skrzywienia kości podudzia na tle rachitycznem omówione przy genu varum.

Złamania: opatrunek gipsowy zajmujący całą stopę i sięgający do kolana na 4—6 tygodni, następnie masaż w celu wzmocnienia zanikłych mięśni. Opatrunek gipsowy można też założyć wprost na ciało, bez podkładania waty. W takim opatrunku chory może odrazu chodzić, musi być jednak bardzo umiejętnie i ostrożnie założony, w przeciwnym bowiem razie powstają odleżyny. W razie złamania skomplikowanego, opatrunek na szynie drewnianej lub blaszanej, lub także gipsowy.
W ostatnim razie trzeba w celu zmieniania opatrunku wyciąć okno odpowiednie w opatrunku gipsowym.

Stopa.

Pes varus (*equinovarus*).

U dzieci zupełnie małych regresowanie codziennie, najlepiej podczas kąpieli. U nieco większych regresowanie forsowne w narkozie i założenie opatrunku gipsowego. W wyższych stopniach trzeba przedtem wykonać tenotomią ścięgna Achillesa. W opatrunku takim, który musi sięgać aż do kolana, można pozwolić dziecku chodzić. Po 4—6 tygodniach zdejmuje się opatrunek i w razie, gdy jeszcze stopka zachowuje nieprawidłowe położenie, powtarza się regresowanie i opatrunek gipsowy, skoro się już uzyskało odpowiednie ustawienie nóżki, daje się buciki z szyną stalową po stronie zewnętrznej, sięgającą aż do kolana. Buciki muszą być bardzo dokładnie zrobione, żeby nóżka nie mogła się w nich obracać. W celu wzmocnienia mięśni, masaż.

Pes equinus leczenie jak przy pes equinovarus.

Pes valgus (planus).

Leczenie: regresowanie i masaż, tudzież odpowiednie buciki, w których podeszwa jest po stronie wewnętrznej wyższa nieco jak po zewnętrznej. Największe wypuklenie podeszwy po stronie wewnętrznej powinno być w miejscu odpowiadającem wklęsłości prawidłowej stopy.
W celu utrzymania bucików w prostem położeniu zaleca się dodać po obu stronach podudzia cienkie szyny sięgające przynajmniej do górnej $^1/_3$ podudzia. *Dr. E. R.*

Najwyższe dawki środków leczniczych

których lekarz przekraczać nie powinien nie oznaczywszy wykrzyknikiem (!)

	pro dosi	pro die
Acidum arsenicosum	0·005	0·02
„ carbolicum	0·10	0·50
Apomorphinum hydrochloricum	0·01	0·05
Aqua Amygdalarum amarum concentrata. .	1·50	5·00
„ Laurocerasi	1·50	5·00
Argentum nitricum	0·03	0·20
Atropinum sulphuricum	0·001	0·003
Cantharides	0·05	0·20
Chloralum hydratum	3·00	6.00
Chloroformium	0·50	0·50
Cocainum hydrochloricum	0·10	0·30
Codeinum mur.	0·05	0·15
Codeinum phosph.	0·10	0·40
Coffeinum	0·20	0·60
Cuprum sulfuricum quam emeticum . . .	0·40	—
Extractum Aconiti radicis	0·03	0·12
„ Belladonnae foliorum..	0·05	0·20
„ Cannabis Indicae	0·10	0·30
„ Colocynthidis	0·05	0·20
„ Conii herbae	0·20	0·60
„ Hyosciami foliorum	0·10	0·50
„ Opii	0·10	0·40
„ Scillae	0·20	1·00
„ Secalis cornuti	0·50	1·50
„ Strychni	0·05	0·15
Folia Belladonnae	0·20	0·60
„ Digitalis	0·20	0·60
„ Hyoscyami	0·30	1·00
„ Stramonii	0·30	1·00
Fructus Colocynthidis	0·30	1·00
Herba Conii	0·30	2·00
Hydrargyrum bichloratum corrosivum . . .	0·03	0·10
„ bijodatum rubrum	0·03	0·10
„ jodatum flavum	0·05	0·20
„ oxydatum flavum	0·03	0·10
Jodoformium	0·20	1·00
Jodum	0·03	0·10
Kreosotum	0·10	0·50

	pro dosi	pro die
Lactucarium	0·30	1·00
Morphinum hydrochloricum	0·03	0·12
Oleum Crotonis	0·05	0·10
Opium	0·15	0·50
Paraldehydum	5 0	10·0
Phenacetinum	0·50	3·0
Phosphorum	0·001	0·005
Physostigminum salicylicum	0·001	0·003
Pilocarpinum hydrochloricum	0·03	0·06
Plumbum aceticum	0·10	0·50
Radix Aconiti	0·10	0·50
„ Belladonnae	0·07	0·30
Santoninum	0·10	0·30
Secale cornutum	0·00	5·00
Semen Strychni	1·12	0·50
Solutio arsenicalis Fovleri	0·5	2·00
Stibium Kalio-tartaricum	0·2	0·50
Strychninum nitricum	0·007	0·02
Sulfonalum . . . . -	4·0	8 0
Tartarus stibiatus	0 50	0·50
Thallinum sulfur.	0·20	1·50
Tinctura Aconiti radicis	0·50	1·50
„ Belladonnae foliorum	0·00	4·00
„ Cantharidum	1·50	1·00
„ Colchici seminis	1·50	5·00
„ Digitalis	1·50	5·00
„ Jodi	0·30	1·00
„ Lobeliae	1·00	5·00
„ Opii crocata } „ „ simplex }	1·500	5·00
„ Strophanthi	1·00	3·00
„ Strychni	1·00	3·00
Veratrinum	0·005	0·02
Vinum Colchici seminis	1·50	5·00
Zincum sulfuricum qua emeticum	0·80	—

Waga różnych dawek.

Łyżeczka cieczy waży mniej więcej 3—5 grm. Łyżeczka cukru, soli, siarki 2·5—5 gram., proszków różnych 2·50. Łyżka wody 15 grm. Łyżka syropu 20·0. Garść nasion 70—80 grm. Garść liści 20—30 gr. Szczypta kwiatu 2 grm. Litr wody dest. 1000·0; litr spirytusu 850; litr chloroformu 1480; litr oliwy 920·0; zklanka 200—250·0; kieliszek 70—80 grm.

Dawki przeciętne dla dzieci (pro dosi).

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Acetanilidum	0·02	0·05	0·1
Acetum Digitalis	—	5 gtt.	10 gtt.
Acetum Scillae	—	5 gtt.	15 gtt.
Acidum benzoicum	—	0·03	0·05
Acidum hydrobromicum	—	—	30 gtt.
Acidum tannicum	—	0·005	0·01
Aether	—	3 gtt.	5 gtt.
Aether aceticus	2 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Alumen	0·01	0·05	0·1
Ammonium bromatum	0·15	0·25	0·3
Ammonium chloratum ferratum	—	0·03	0·05
Antipyrinum	0·2	0·3	0·5
Apomorfinum hydrochlor. emet.	0.0007	0·0025	0·0045
Apomorfinum hydrochlor. expect.	0·0004	0·0015	0·0025
Aqua Amygdalarum amararum	—	1—5 gtt.	5—10 gtt.
Argentum nitricum	0·001	0·003	0·005
Atropinum sulphuricum	—	0·0001	0·0002
Bismutum subnitricum	0·05	0·1	0·3
Bromoformium	2-3 gtt.	3-4 gtt.	4-6 gtt.
Camphora trita	0·0075	0·01	0·02
Chininum ferro-citricum	—	0·05	0·1
Chininum hydrochlor. antipir.	0·1	0·3	0·5
Chininum hydrochlor. antispasm.	0·05	0·15	0·2
Chloralum hydratum	0·1	0·25	0·45
Codeinum phosphoricum	0·0002	0·002	0·005
Coffeinum	—	0·02	0·04
Coniinum hydrobromicum	0·0005	—	—
Cuprum sulphuricum	—	0·1	0·15
Curare	0·0001	—	—
Extractum Belladonnae	—	0·001	0·003
Extractum Filicis	1·0	2·0	5·0
Extractum Opii	—	0·005	0·02
Extractum Secalis cornuti	—	0·03	0·05
Extractum Strychni	—	0.002	0·005
Ferrum reductum	—	0·005	0·01
Flores Koso	—	2·0	5·0
Folia Digitalis	—	0·02	0·03
Hydrargyrum bichloratum	0·0001	0·0002	0·0003
Hydrargyr. chloratum antisyf.	0·002	0·005	0·01
Hydrargyr. chloratum laxans	0·01	0·02	0·03

Leki	Do 1 roku	od 1—5 lat	od 5—10 lat
Hydrargyrum tannicum oxydulat.	0·005	0·02	0·03
Hydrochinon	0·05	0·2	0·3
Kalium bromatum	0·1	0·3	0·5
Kalium chloricum } pro die . .	1·0	2·0	3·0
Kalium jodatum } pro die . .	0·1	0·5	1·0
Kreosotum	0·005	0·01	0·02
Liquor Ferri sesquichlorati pro die	0·3	0·5	0·5
Liquor Kalii arsenicosi	—	0·05	0·1
Morphinum hydrochloricum . . .	—	0·001	0·003
Naphtalinum	0·05	0·2	0·2
Natrium paracresotinicum . . .	—	0·25	0·5
Natrium salicylicum pro die . .	1·0	2·0	3·0
Phenacetinum antipyr.	—	0·1	0·3
Phenacetinum antispasm. . . .	0·001	0·05	0·1
Pilocarpinum hydrochloricum (inj.)	0·001	0·002	0·004
Plumbum aceticum	0·003	0·005	0·01
Phosphorus	—	0·0001	0·0002
Podophyllinum	—	0·005	0·015
Pulvis Ipecacuanhae opiatus . .	—	0·005	0·02
Radix Ipecacuanhae emetic. . .	0·05	0·1	0·2
Resorcinum	0·2	0·4	0·5
Santoninum	—	0·01	0·02
Syrupus Ferri jodati	1 gtt.	5 gtt.	10 gtt.
Strychninum nitricum (inj.) . . .	—	0·0005	0·001
Tartarus stibiatus	—	0·0075	0·01
Thallinum sulphuricum	0·01	0·02	0·03
Tinctura Opii simplex	0·025	0·05	0·2
Tinctura Strophanthi	—	0 —	3 gtt.
Urethanum	0·05	0·1	0·2

Porównanie dawki leków

według rozmaitego wieku chorych.

Dawki zmieniają się mniej więcej, jak następuje:

aż do ukończonego 1 roku $1/_{10}$
od 2 do 4 „ $1/_8$
„ 5 „ 7 „ $1/_5$
„ 8 „ 10 „ $1/_4$
„ 11 „ 14 „ $1/_2$

Począwszy od roku 50 należy dawki znowu zmniejszać tak, iż u starców między rokiem 60 a 70 należy znów dawać tylko $1/_3$ dawki dla osób dorosłych.

Kobietom zadają się wogóle mniejsze dawki, mniej więcej $2/_3$ tej, jaką się przepisuje mężczyznom odpowiedniego wieku.

Badanie bystrości wzroku i refrakcyi.

Bystrość wzroku wyraża się stosunkiem odległości, w jakiej dany przedmiot może być jeszcze rozeznanym, do odległości, w jakiej przez oko normalne rozeznanym być powinien. W skali druków poniżej podanej nagłówki wyrażone w cyfrach rzymskich oznaczają odległości normalne w stopach, w arabskich oznaczone, na metry. Kto więc Nr C. (32·5 m.) czyta tylko na 6 m., posiada bystrość wzroku $= {}^{6}/_{32 \cdot 5}$ i t. d. Przy równoczesnem oznaczaniu refrakcyi należy badać w stałej odległości, nie mniejszej od 6 lub 5 metrów.

Jeżeli badany największych nawet Nrów nie rozpoznaje w odległości 6 m., należy badać, na jaką odległość widzi i liczy palce. Liczenie palców odpowiada mniej więcej Nrowi 60 Snellena. Kto więc palce liczy tylko na 3 m., tego bystrość wzroku $= {}^{3}/_{60} = {}^{1}/_{20}$.

Bystrość wzroku mniejsza od 1 wskazuje na zboczenia bądź to w przeźroczystości środków łamiących (zaćmienia rogówki, soczewki, ciałka szklanego) bądź na choroby siatkówki, nerwu wzrokowego lub naczyniówki, bądź też wreszcie na wady refrakcyi. Wadę refrakcyi stanowić może wzrok krótki (Mp.), nadmiarowy (Hp.) lub astygmatyzm. Jeżeli bystrość wzroku badana w dali (5—6 m.) okazuje się mniejsza od 1, podczas gdy w pobliżu czyta badany nawet najdrobniejsze druki do pewnej stałej odległości, wskazuje to na obecność krótkiego wzroku, wówczas należy oznaczyć największą odległość, w której badany drobne druki jeszcze czytać potrafi. Będzie to t. z. punkt dali wzrokowej. Stopień krótkiego wzroku w dyoptryach znajdziemy dzieląc 100 (cm.) przezową odległość: n. p. ktoś czyta Nr 0·8 na odległość 50 cm. Mp. będzie $= {}^{100}/_{50} = 2$ Dpt.

Dokładnie oznaczymy stopień Mp. empirycznie, oznaczając, jakie najsłabsze szkło wklęsłe najlepiej bystrość wzroku w dal poprawi. Na odwrót, w hypermetropii miarą stopnia wady będzie najsilniejsze szkło wypukłe, dające najlepszą bystrość wzroku. Hypermetropia istnieć może jednak i tam, gdzie bystrość wzroku w dal okazuje się prawidłową (t. z. Hp. facultativa), w takim razie miarą Hp. jest najsilniejsze szkło wypukłe, które bystrości wzroku nie pogarsza.

Jeżeli przy prawidłowej bystrości wzroku stwierdzamy zupełną niemożność czytania drobnych druków, wskazuje to na wadę akomodacyi. U osób młodych przed 43 rokiem życia bywa to wynikiem porażenia akomodacyi („mydriatica" przebyta dyfterya, zatrucie toksynami nieświeżych ryb, raków, kiełbas itp.). U osób starszych jest to wada fizyologiczna: presbyopia. Postęp presbyopii unaocznia poniższa tabliczka (dla emetropów).

W r. 43 — 1 D.
„ 50 — 2
„ 55 — 3
„ 60 — 4
„ 65 — 4·5.

Wartości te zmniejszają się u krótkowidzów o stopień Miopii u hypermetropów zwiększają się o stopień hypermetropii.

II. (0,6.)

Nie łatwo jednak dobije się myśliwy do tej ptasiej stolicy. Przez główne rzeki koryto przemknie się lekko na lotnej czajce, ale dalej trzeba przejść nasyp piaszczysty, za którym

II.$\frac{I}{II}$ (0,8.)

nowa odnoga rzeki, niby Dniepr drugi, zamyka drogę. Tu już czajka nie pomoże, trzeba brnąć w wodę idąc wężykiem, żeby nie wpaść w głębokie

III. (1,0.)

podwodne kotliny, które Dniepr wybija co roku, żłobiąc sobie co raz nowe łożysko. Pośród trzcin i zarośli na rwących szypotach

III.$\frac{I}{II}$ (1,1.)

kołyszą się tam młyny osadzone na przytwierdzonych łodziach, a dalej poza nimi ścielą się dopiero właśnie ługi, taśmy

IV. (1,3.)

błot, dąbrów, olsz i łóz. Nareszcie padnie strzał, chmury ptastwa wzlecą nad oczerety, i szulak, ów

VI. (2,0.)

PRAWDZIWY SYN
DNIEPROWEJ PUSZCZY,

VII. $\frac{I}{II}$ (2,5.)

wzbije się wysoko
na swych szerokich

X. (3,2.)

SKRZYDŁACH I
UTONIE W BŁĘKICIE

XV. (4,8.)

n i e b a

XX. (6,5.)

R O M A

XXX. (9,75.)

m u r

L. (12,6.)

K N

C. (32,5.)

E

Otrucia ostre i sposób ratowania w tychże.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Aconitinum. Tojad mordownik (folia, flores, radix, Tinct., Extract).	Pieczenie języka, dławienie mrowienie, drętwienie kończyn, ślinotok, wymioty, tętno słabe, obniżenie ciepłoty ciała, zimne poty, niepokój, rozszerzenie źrenic, zabójcza dawka 0·003—0·004.	Leki wymiotne, pompa żołądkowa, kawa, herbata, wino, kamfora, Acid. tannic. 4·0 Aq. d. 200·0. Syr. 20·0. S. Co. 5 min. łyżkę. Sztuczna wentylacya płuc.
Acidum carbolicum.	Wymioty, ból w epigastrium, zapad, śpiączka. Trująca dawka od 5·0.	Emetica, pompa żołąd. Calcaria saccharata, mleko, kleiki, lód. Rp. Magnes. ust. in Aqua 200·0. S. Połowę na raz, później co ½ g. łyżkę.
Acidum hydrochl. „ **nitricum.** „ **sulphur.**	Obrzmienie bł. śl. ust, palenie i pieczenie od ust do żołądka, boleści, wymioty kwaśne fusowate, upadek sił.	Lód, magnezya, kreda. soda we wodzie, dużo płynów, woda mydlana, kleiki.
Acidum hydrocyanic. kwas sinowodowy kw. pruski Aq. lauroc.	Wdech krótki, wydech znacznie dłuższy, drgawki, porażenie oddechania. Mdłości, nieprzytomność.	Środki wymiotne, sztuczne oddychanie, oblewania zimną wodą, środki drażniące skórę.
Aether	Śpiączka, znieczulenie, ustawanie oddechu i tętna. Przy wydechu czuć eter.	Sztuczne oddychanie, (faradyzacya n. phrenic.), zbryzganie wodą, injekct. Strychniny (0·001), gorczycznik na okolicę serca.
Alkalia Ług potas. i sodowy, amoniak żrący, salmiak.	Nadżarcia ust, ból silny palący w przełyku, wymiociny składają się z rozłożonej krwi i oddział. alkalicznie, kolka, często krwawe stolce.	Mleko, rozcieńczony kwas cytrynowy, pigułki lodowe, gdy stolce krwawe, lewatywy z wody, z lodu.
Alkohol	Odurzenia, utrata przytomności, wymioty, zwężenie źrenic, zapad, lepka, zimna skóra, piana z ust, woń wyskoku z ust, tętno małe, powolne.	Zlewania zimną wodą, lód na głowę, ręce i nogi zanurzyć w gorącej wodzie, synapizm na kark, lewatywy z zimnej wody.

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Antimonium Tart. emetic.	Gwałtowne wymioty, osłabienie akcyi serca i osłabienie ogólne, ból palący w żołądku i kiszkach, zimny pot, później rozwolnienie, pragnienie, drgawki.	Pompa żołąd., pigułki lodowe, mleko, Tanina, Opium.
Anilinum	Nudności, ból głowy, trudne oddychanie, senność, utrata przytomności, znieczulenie skóry. Sina barwa bł. śluz. i skóry, ciepłota nizka, tętno wolne.	Pompa żoł., środki wymiotne, białko, sztuczne oddychanie, leki podniecające, magnez.
Argentum nitricum	Wymioty białawe, czernieją na powietrzu, objawy zapalenia żoł. i jelit.	Sól kuchenna, białko, mleko.
Arszenik i jego przetwory.	Ból w okolicy żołądka, nudności, wymioty, biegunka, skóra zimna, przy uczuciu pałania, pragnienie. Tętno małe, szybkie, oddech przyspieszony mozolny. Czasami drgawki. Po arsenowodorze mocz krwawy, dawka zabójcza 0·1.	Środki wymiot., (zinc. sulph.) ferr. hydric. in Aqua, Magnezya, Antidot. arsenici.
Atropinum Radix, folia, baccae bellad. Szalej.	Suchość i drapanie w gardle, chrypka, nudności, trudność mówienia i połykania, pragnienie, ból i zawrót głowy, złudzenia i omamy, rozszerzen. źrenic, parcie na mocz, osłabienie serca, szał, drgawki, tężec, podwójne widzenie.	Pompa żołąd., środki wym., tanina, kali jodat. morfina, opium, wyskok. Rp. Pilocarp. mur. 0·05, Aq. dest. 5·00 do inj. Zimne okłady na głowę.
Baryum zob. Plumbum		
Bromum zob. Jodum		
Camphora	Popęd do ruchów, gonitwa myśli, drżenie, drgawki.	Środki wym., oblewanie zimną wodą.
Cantharides	Ból w ustach, przełyku, żołądku, pęcherze w jamie ust, pragnienie, nudności, kurcze przełykowe, mocz krwawy, podrażnienie części płciowych, ból głowy, odurzenie, drgawki.	Pompa żoł., klejkie napoje z lodem, kamfora, Opium. Unikać tłuszczów!

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Chloral hydratum	Senność, zwężenie źrenic, zwolnione oddychanie i tętno, ciepłota obniżona.	Środki drażniące skórę inj. Strychn., Cocainy, ochranianie przed oziębieniem ciała.
Chloroform	Senność, zwężenie źrenic, obniżenie respiracyi i akcyi serca, obniżenie temperatury, woń chloroformowa z przewodu oddech., porażenie oddechania.	Sztuczne oddychanie, inj. Strychniny, zlewanie zimną wodą, środki drażniące skórę.
Chlorum	Skurcz głośni, krwioplucie.	Świeże powietrze, wdychanie amoniaku i ciepłej pary.
Cocainum	Tętno zmienne, powolne to szybkie, duszność, pobudzenie, drgawki.	Wdychanie amylnitritu, ciepłe kąpiele, morfina.
Codeinum z. Morfinę		
Coffeinum	Niepokój, odurzenie, zawrót głowy, drżączka, kołatanie serca.	Pompa żoł., środki wymiotne, kali jodat., sztuczne oddychanie, Morphium.
Colhicin Semen. Colch. Zimowit	Silne bóle brzucha, wymioty, biegunka, pragnienie, tętno zwolnione, majaczenie, drgawki.	Środki wym., Tanina, Opium, eter, kamfora, wino.
Cuprum grynszpan	Wymioty zieloną treścią, kolka, stolce krwawe, drgawki, oddech utrudniony, nieregularne tętno.	Białko z wodą, mleko, lewatywy ze skrobi, purgantia, wogóle środki osłaniające.
Digitalis	Wymioty, często biegunka, tętno zwolnione, następnie nieregularne, rozszerzenie źrenic, osłabienie mięśniowe, zapad, drgawki.	Środki wymiotne, wino, kamfora, Liquor ammon. anis, synapism.
Ergotinum secal. corn. sporysz	Slinotok, nudności, wymioty, biegunka, ból głowy, drętwienie, spiączka, zatrzymanie moczu, zapad.	Emetica. opium, amylnitrit, chloralhydrat, eter, wino, kawa.
Hydrargyr. Sublimat	Smak metaliczny, ból w ustach, przełyku i żołądku, wymioty, biegunka, czasem krwawa, zatrzymanie moczu, zapad.	Pompa żołąd., mleko, białko.
Hyoscyamus z. Atropin		

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Jodum	Ból w gardle, przełyku i brzuchu, wymioty, zatrzymanie moczu, osłabienie, tętno słabnie.	Kleiki z mąki pszennej, białko, magnezya, lód, środki drażniące skórę.
Kalium chloricum	Objawy ze strony żołądka i jelit, upadek sił, zatrzymanie moczu, sinica, haematurya.	Pompa żołądk., środki wym., środki podniecające, moczopędne, pilocarpin, transfuzya krwi lub wlewanie śródżylne soli kuchen.
Kreosotum	Zob. kw. karbol.	Pompa żołądk., białko.
Morphinum Opium	Zapad, upośledzenie czucia, *silne zwężenie źrenic*, skóra blada, głowa gorąca, oddechanie zwolnione, zatrzymanie moczu, pod koniec tężec lub drgawki.	Pompa żołądk., środki wym. z wyjątkiem tart. emetici, sztuczne oddychanie, tanina, lód na głowę; ręce i nogi do gorącej wody, synapismy, lewatywy z octem, mocna kawa, Coffeina, Atropina (0·01—10·00 Aq. do inj.).
Nicotinum	Uczucie drapania i palenia ustach i przełyku, biegunka z silnem parciem, wymioty, bladość skóry, tętno wolniejsze, kurcz mięśni oddechow., z początku zwężenie, później rozszerzenie źrenic, tężec, zapad.	Pompa żołąd., kali jodat., Tanina, lewatywy z octu, sztuczne oddychanie, cały aparat środków pobudzając.
Opium vide Morphium		
Petroleum	Zaburzenia żołądkowo kiszkowe, zadrażnienie nerek, ból głowy, senność, zapad.	Pompa żołądk., Emetica, sztuczne oddychanie. Excitantia.
Phosphorus	Ból w dołku podsercowym i wymioty miazgą, świecącą w ciemności, mającą woń fosforu. Gastroenteritis, żółtaczka, bolesność w okolicy wątroby i powiększ. tejże. Lekka gorączka, później wymioty krwawe, osłabienie serca, krwotoki z nosa, jelit, macicy, śpiączka, drgawki, mocz krwawy.	Pompa żołąd., purgantia, środki wymiotne: Cupr. sulphur. 1·0:40·0 Aq. dest. S. na raz połowę, po 5 minut. jeżeli trzeba, resztę. Ol. terebinth., crudum (ozonizatum), co $^1/_4$ godz. po 10 kropli w kleiku. Unikać tłuszczów!

Trucizna	Objawy	Odtrutki
Plumbum octan. oł.	Palenie w gardle i żołądku, wymioty, biegunki, morzysko, następnie w chronicznych przypadkach zaparcie stolca, zawrót głowy, mdłości, porażenia, bóle, przypady mózgowe.	Emetica, Purgantia, kwas siarkowy rozcieńczony, siarkan potasowy. W braku odtrutek: mleko, białko. Po odtrutkach znowu emetica i purgans, później opium i ciepłe kąpiele.
Santoninum	Wymioty, odurzenie, żółtowidzenie, upośledzenie respiracyi, drgawki, (badanie moczu rozstrzygnąć może).	Pompa żołąd., emetica, Purgantia, sztuczne oddychanie, przy drgawkach Chloral.
Strychninum wronie oko	Kurcze, Parestezya wszystkich zmysłów, uczucie ciągnienia w mięśniach, karku, tężec, szczękościsk, opisthotonus, sinica, oddech przerywany, tętno małe. Przytomność zachowana. Dawka trująca 0·015—0·03.	Pompa żołąd., Emetica, Chloralhydr., wziewanie chlorofor., morfina (inj.), czarna kawa.
Sublimat v. hydrgr.		
Trucizna kiszkowa zepsute kiszki, kiełbasy, wędliny	W kilka lub kilkanaście godz. po spożyciu mdłości, ból w okolicy żołądka, morzysko, Gastroenteritis, suchość w ustach, trudność w połykaniu, tętno przyspieszone, upośledzenie wzroku, podwójne widzenie.	Emetica, Purgantia, Calomel, lewatywy, później: Rp. Aether depur. 2·0 Aq. dest. 150·0, Trae laud. gtts. 10. Syr. 20·0. S. Co $1/2$ g. łyżkę.
Ukąszenie jadowitych wężów	Rozwijające się obrzmienie w okolicy rany, skóra sina, ziębnienie i ociężałość, osłabienie, drżenie, mdłości, tętno ledwie wyczuwalne, śpiączka, drgawki, (krwotoki z nosa, ust, żołądka).	Wypalenie rany rozp. żelazem, c. kali caustic., wyssanie rany Przewiązanie powyżej rany, wymycie octem, amoniakiem. Na wewnątrz excitanita: Liquor ammon. anis: kamfora, wino, cognac.
Gaz świetlny Tlenek węgla	Ból głowy, odurzenie, tętnienie naczyń szyjnych, wymioty i śpiączka, zaczerwienienie powłok, drgawki.	Usunięcie chorego z atmosfery zatrutej. Sztuczne oddychanie, upust krwi. Transfusio.

Tabela wzrostu i przybierania na ciężarze zdrowego dziecka.

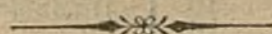
1. **Przeciętna długość** noworodka wynosi: chłopca 50 ctm. — dziewczynki 49 ctm. Dalszy wzrost ciała odbywa się według następującej tabeli:

Wiek dziecka	Przybytek	Przeciętna długość
	Ctm.	Ctm.
W 1 miesiącu	4	54
„ 2 „	3	57
„ 3 „	2	59
„ 4 „	1	60
Od 5 miesiąca aż do 1 roku	9	69
W 2 roku	9	78
„ 3 „	7	85
„ 4 „	6	91
„ 5 „	6	97
„ 6 „	6	103
„ 7 „	6	109
„ 8 „	6	115
„ 9 „	6	121
„ 10 „	6	127
„ 11 „	6	133
„ 12 „	6	139
„ 13 „	6	145
„ 14 „	6	151
„ 15 „	6	157

2. **Przeciętny ciężar** noworodka wynosi od 3200—3500 gr. W pierwszych 4 dniach noworodek traci na ciężarze około $^1/_{14}$—$^1/_{15}$ swego ciężaru (około 200 gr.). — Od 5 dnia przybiera tak, że w 8 dniu waży tyle, co w dniu pierwszym.

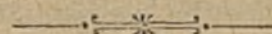
Od 9 dnia w odpowiednich warunkach przybiera według następującej tabeli:

Wiek dziecka	Dzienny przybytek wagi ciała	Miesięczny przybytek wagi ciała	Ciężar ciała
	Gramów	Gramów	Gramów
W 1 miesiącu	25—35	750	4000
„ 2 „	23—32	700	4700
„ 3 „	22—28	650	5350
„ 4 „	20—22	600	5950
„ 5 „	18	550	6500
„ 6 „	17	500	7000
„ 7 „	15	450	7450
„ 8 „	13	400	7850
„ 9 „	12	350	8200
„ 10 „	10	300	8500
„ 11 „	8	250	8750
„ 1 roku . .	6	200	8950—9000
„ 2 „ . .	—	—	1100

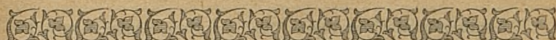
Prawidłowe zębowanie.

Porządek, w jakim zęby wychodzą	Czas, w którym wychodzą
1 i 2 dolny ząb sieczny	6 - 9 miesiąc
1 i 2 górny ząb sieczny 3 i 4 górny ząb sieczny	9—12 miesiąc
1 i 2 ząb górny trzonowy 3 i 4 ząb dolny sieczny 1 i 2 ząb dolny trzonowy	12—15 miesiąc
1 i 2 górny kieł 1 i 2 dolny kieł	18—24 miesiąc
3 i 4 górny ząb trzonowy 3 i 4 dolny ząb trzonowy	30—36 miesiąc

Tablica brzemienności.

Ostatnia regularność	Dzień porodu	Ostatnia regularność	Dzień porodu
Styczeń 1	Październ. 8	Lipiec 5	Kwiecień 12
„ 5	„ 12	„ 10	„ 16
„ 10	„ 17	„ 15	„ 21
„ 15	„ 22	„ 20	„ 26
„ 20	„ 27	„ 25	Maj 1
„ 25	Listopad 1	„ 28	„ 4
Luty 1	„ 4	Sierpień 1	„ 8
„ 5	„ 8	„ 5	„ 12
„ 10	„ 12	„ 10	„ 17
„ 15	„ 22	„ 15	„ 22
„ 20	„ 27	„ 20	„ 27
„ 25	Grudzień 1	„ 25	Czerwiec 1
Marzec 1	„ 6	„ 28	„ 4
„ 5	„ 10	Wrzesień 1	„ 8
„ 10	„ 15	„ 5	„ 12
„ 15	„ 20	„ 10	„ 17
„ 20	„ 25	„ 15	„ 22
„ 25	„ 30	„ 20	„ 27
„ 28	Styczeń 2	„ 25	Lipiec 2
Kwiecień 1	„ 6	„ 28	„ 5
„ 5	„ 10	Październ. 1	„ 8
„ 10	„ 15	„ 5	„ 12
„ 15	„ 20	„ 10	„ 17
„ 20	„ 25	„ 15	„ 22
„ 25	„ 30	„ 20	„ 27
„ 28	Luty 2	„ 25	Sierpień 1
Maj 1	„ 5	„ 28	„ 4
„ 5	„ 9	Listopad 1	„ 8
„ 10	„ 14	„ 5	„ 12
„ 15	„ 19	„ 10	„ 17
„ 20	„ 24	„ 15	„ 22
„ 25	Marzec 1	„ 20	„ 27
„ 28	„ 4	„ 25	Wrzesień 1
Czerwiec 1	„ 8	„ 28	„ 4
„ 5	„ 12	Grudzień 1	„ 7
„ 10	„ 17	„ 5	„ 11
„ 15	„ 22	„ 10	„ 16
„ 20	„ 27	„ 15	„ 21
„ 25	Kwiecień 1	„ 20	„ 26
„ 28	„ 4	„ 25	Październ. 1
Lipiec 1	„ 8	„ 28	„ 4

SKOROWIDZ
ważniejszych zdrojowisk, kąpielisk i uzdrowisk.

Ułożył

Dr Stanisław Eljasz-Radzikowski.

Skrócenia: C. = Celsius, c. = ciepłota, km. = kilometry, Zkł. = zakład, m. = metrów (wzniesienie nad poziom morza), p. = pobyt, p. kąp. = pora kąpielowa, p. zdroj. = pora zdrojowa, st. k. = stacya kolejna.

I. Cieplice obojętne.

Landek 32° (Szląsk), Warmbrun 36—38° (Szląsk), Schlangenbad 28—32° (Nassau), Wildbad 33—37° (Wirtembg), Johannisbad 29° (Czechy), Cieplice czeskie 28—48° (Czechy), Römerbad 30—38° (Styrya), Gastein 25—49° (Rakusy), Jaszczurówka 21° (Polskie Tatry), Pfäffers 38° (Szwajcarya), Ragatz 38° (Szwajcarya), Plombières 20—70° (Francya). — *NB.* Przyrodzona kąpiel parowa w jaskini Monsummano (pod Pistoją) we Włoszech.

II. Wody słone.

1. **Zimne i letnie.** Kissingen, Homburg, Truskawiec.
2. **Gorące.** Baden-Baden, Wiesbaden, Nauheim, Oeynhausen-Rheme.
3. **Solanki.** Ischl, Aussee (w Styryi), Reichenhall, Hall (w Tyrolu), Kołobrzeg, Gmunden.
4. **Wody słone jodo-bromowe.** Adelhaidsquelle, Bex, Hall (w Rakusach górnych), Iwonicz, Inowrocław, Jastrzębie, Kreuznach, Lipik, Rabka, Rymanów. — *NB.* Częściowo też należą tu kąpiele morskie.

III. Wody litowe.

Bilin, Obersalzbrunn, Salvatorquelle (Peszt), Salzschlirf.

IV. Wody alkaliczne.

1. **Szczawy alkaliczne.** Bilin, Giesshübl, Neuenahr, Obersalzbrunn, Vals, Vichy.

2. Szczawy alkaliczno-solne. Chudowa, Ems, Gleichenberg, Luhaczowice, Szczawnica, Wysowa.

3. Szczawy alkaliczno-glauberskie. Karlsbad, Francensbad, Marienbad, Rohicz, Błotne jezioro, Tarasp-Schuls.

V. Wody gorzkie.

Morszyn, Węgierskie wody gorzkie (Budzińskie): Adelajdy, Elżbiety, Franciszka Józefa, Hunyady, Püllna, — Friedrichshall, Montmirail, Saidschütz, Szaratica (Morawy, Dra Vesely'ego).

VI. Wody żeleziste.

Bardyjów, Francensbad, Krynica, Levico, Nałęczów, Pyrmont, Roncegno, Srebrenica (Guberquelle), St. Moritz, Żegiestów.

VII. Wody alkaliczno-ziemne.

Borszek, Contrexéville, Lenk, Lippspringe, Weissenburg, Wildungen.

VIII. Wody siarczane.

Akwizgran, Aix-les-Bains, Baden pod Wiedniem, Barège, Busko, Cieplice trenczyńskie, Cieplice warażdyńskie, Eaux Chaudes, Eaux Bonnes, Herkulesbad, Krzeszowice, Lubień, Piszczany, Swoszowice.

IX. Kąpiele morskie.

Nad morzem Bałtyckiem: Copoty, Koło, Kołobrzeg, Heringsdorf, Misdroy, Sassnitz.

Nad morzem Północnem: Blankenberghe, Helgoland, Norderney, Ostenda, Scheveningen, Sylt.

Kąpieliska francuskie (nad oceanem Atlantyckim): Biarritz, Dieppe, Havre de Grâce, Trouville.

Kąpieliska angielskie: Brighton, Isle of Wight, Ramsgate.

Nad morzem Śródziemnem: Abbazia, Ischia, Lussinpiccolo, Monaco, Nizza, Palermo, Tryest, Wenecya.

X. Uzdrowiska czyli stacye klimatyczne.

1. Równiny, doliny i wzniesienia aż do 400 m. n. p. m. Hohenhonnef, Rożnów, Salcburg i t. d.

2. Wzniesienia nad 400—900 m. n. p. m. = klimat górski. St. Blasien, Falkenstein, Friedrichsroda, Goerbersdorf, Reiboldsgrün.

3. Wzniesienia takie same (400—900 m.), lecz pod wpływem klimatu alpejskiego = klimat podalpejski. Aussee, Axenstein, Gmunden, Innsbruck, Interlaken, Konstancya (nad jeziorem Bodeńskiem), Reichenhall, Berchtesgaden.

4. Wzniesienia ponad 900 m. = klimat wysoko-górski czyli alpejski. Arosa, Churwalden, Davos, Klosters, Langwies, Leysin, Nowy Smokowiec, Pontresina, Rigi-Klösterli, Rigi-Scheidegg, St. Moritz, Samaden, Seewis, Semmering, Zakopane.

5. Klimat morski. Wyspy i wybrzeża. — Tutaj należą kąpieliska morskie.

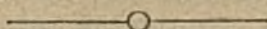
6. Uzdrowiska zimowe. Należą tu uzdrowiska letnie, nadające się też do pobytu zimowego (Baden-Baden, Homburg, Wiesbaden).

a) Lecznice klimatyczne dla chorych piersiowych. Arosa, Davos, Falkenstein, Goerbersdorf, Hohenhonnef, Reiboldsgrün, Zakopane.

b) Zimowe uzdrowiska nad morzem Północnem. Kąpieliska morskie.

c) Zimowe uzdrowiska na południu, z suchym klimatem. Arco, Gries, Meran, Tyrol południowy, Riviera di Levante, R. di Ponente, wybrzeża południowe Hiszpanii, Egiptu (Kair).

d) Te same z klimatem wilgotnym. Abbazia, Jezioro Genewskie (Montreux), Vevey, Włochy górne i południowe, jeziora we Włoszech górnych, wyspy na morzu Śródziemnem, na oceanie Atlantyckim Madeira, Teneriffa i t. d., Algier, Aleksandrya.

Abbazia nad morzem Adryatyckiem w Istryi, własność kolei polud. — St. k. Mattuglie-Abbazia o 30' drogi — otwarta cały rok, kąpielisko morskie i st. klim. zimowa od 15. IX—15. V, łagodny, wilgotny klimat, kąpiele morskie od V—IX — urządzenia wytworne — drogo.

Abas-Tuman, Kaukaz, 1270 m., cieplice obojętne.

Acqui, Piemont, Górne Włochy, 140 m., liczne słono-siarczane cieplice, 36—75° C.

Adelhaidsquelle, Bawarya 800 m., wody słone jodo-bromowe.

Aix-les-Bains, (Aix en Savoie) Sabaudya, 267 m., cieplice siarczane, 45° C. znakomite urządzenia kąpielne przez cały rok do użycia.

Ajaccio, Korsyka. st. klim. zimowa, p. 15. X 30. IV.

Akwizgran = Aachen = Aix-la-Chapelle = Aquisgranum, Prusy nadreńskie, 176 m., silne cieplice alkaliczno-solno-siarczane, 45—56° C., urządzenia kąpielne i na porę zimową.

Algier, półn.-Afryka, fr. Alger, stolica Algieryi, st. klim. zimowa, p. XI — 15 IV. Podróż na Marsylię, zkąd parowcem.

Ałupka, na południowem wybrzeżu półwyspu krymskiego, kąpielisko morskie i uzdrowisko, winogrona.

Amélie-les-Bains, Francya, deport. wsch.-pyrenejski, 276 m., słynne z balneotechnicznych swych urządzeń i z łagodnego klimatu cieplice siarczane, od 31° do 63° C. Właściwa pora kąp. 1. V — 30. X, jednak i przez cały rok do użycia.

Apollinarisbrunnen, szczawa alkaliczna słaba, wydobywana w Heppingen (Prusy nadreńskie) rozsyłana w milionach flaszek rocznie.

Arco, Tyrol południowy, 93 m., st. klim. zimowa, p. 1. IX 16. V. Winogrona.

Arnstadt, Turyngia, 300 m., silna jodo-bromowa solanka, 24% soli kuchen. zawierająca.

Arosa, Szwajcarya, wysoko górskie uzdrowisko, letnie i zimowe, 1800 m. o 200 m. wyżej niż Davos, od st. k. w Chur pocztą $3^1/_2$ godz. Lecznica dla piersiowych.

Aussee Styrya (Salzkammergut), 650 m., silna solanka, $24._5$% soli kuchennej zawierająca.

Ax, Francya, depart. Ariége, cieplice obojętne i siarczane.

Axenstein, nad jeziorem czterech kantonów, 750 m., piękne uzdrowisko letnie.

Baden pod Wiedniem, czyli Baden rakuski, 218 m., cieplice ziemno-słono-siarczane, 26—33. 7° C., P. 1. V—15. X, Dr Kümmerling (Polak).

Baden w Szwajcaryi, czyli Baden helwecki, 382 m., cieplice ziemno-słono-siarczane, 48° C., urządzenia łaziebne i na porę zimową. P. kąp. 15. V 30. IX.

Baden-Baden, czyli cieplice szwabskie w W. Ks. Badeńskiem, 200 m., cieplice solankowe, 65—68° C. najwytworniejsze i najliczniej uczęszczane niemieckie zdrojowisko, klimat bardzo łagodny, licznie odwiedzane jako st. klim. przejściowa, P. 1. V—30. X, też w zimie.

Badenweiler, w W. ks. Badeńskim, 423 m., cieplice obojętne. 26·4° C. klimat łagodny, P. kąp. od 1. V — 1. X.

Bagnères de Luchon, Francya, depart. górn. Garonny, 628 m., pyrenejskie cieplice siarczane, 17—66° C., znakomite balneotechniczne urządzenia. P. kap. od 15. VI — 15. X.

Balaton Füred, = Błotne jezioro.

Bardyjów = Bartfeld, półn. Węgry, na pograniczu Galicyi, 310 m., szczawy wapniowo-żelaziste, urządzenia balneotechniczne przestarzałe, w ostatnim czasie nieco ulepszone. Pobyt tani.

Barèges, Francya, (Pyreneje), 1232 m. cieplice siarczane, 31—45° C.

Bath, w Anglii, z Londynu w 3 godz. do dojeżdżenia, 3 źródła cieplicy wapniowej, od 42° do 47° C., bardzo licznie odwiedzanej (rocznie około 30.000 osób), Pobyt drogi.

Berchtesgaden, Bawarya, 580 m., st. klim. letnia i solanka.

Berka, w W. Ks. Sasko-Weimarskiem, nieznaczne źródła siarczane i żelaziste, przeważnie klimatyczne uzdrowisko 268 m.

Bex, Szwajcarya, 435 m., silna solanka 17% tudzież st. klim. przejściowa.

Biarritz, Francya, w zatoce Biskajskiej, kąpielisko morskie. Pobyt bardzo drogi. Pora kąp. od 1 V — 15. X.

Bilin, w Czechach, 200 m., 2 mile od Cieplic czeskich, silne szczawy alkaliczne, do dwóch milionów flaszek corocznie rozsyłane.

Birsztany, Litwa (gub. wileńska), solanka od 0 do 3% urządzenia zdrojowe i kąpielne w ostatnim czasie znakomicie

ulepszone przez Dra Rodeckiego L. zakład. Ceny wszystkiego bardzo umiarkowane. P. kąp. 15. V, 30. IX.

St. Blasien, Badeńskie, 772 m., letnia st. klim. i lecznica dla piersiowych.

Błotne jezioro, na Węgrzech, kąpiele jeziorne w miejscowości zwanej Siófok.

Bocklet, Bawarya, 1 godz. od Kissingen, 195 m., silne żelaziste źródło, bardzo zamożne w kwas węglowy. P. zdr. 15. V, — 30. IX.

Bojarka, wieś, o pół godz. od Kijowa, zakład kumysowy, własność i kierownictwo Dra Sadowskiego, otwarty 1. V — 1. IX.

Bordighera, półn. Włochy, nad zatoką genueńską pomiędzy Mentoną a San Remo, st. klim. zimowa. P. 15. X, 15. V.

Bormio, (Worms) górne Włochy, 1375 m., cieplice obojętne, 35—40° C., p. kąp. tylko VII i VIII.

Bozen, połud. Tyrol, 260 m., st. klim. przejściowa, leczenie winogronami.

Borszék. w Siedmiogrodzie, 381 m., szczawy alkaliczno żelaziste, w kwas węglowy wolny bardzo zamożne, P. zdr. kąp. tylko 1. VII — 31 VIII. Rozsyłka wód bardzo wielka.

Borżum. Kaukaz, 798 m., zdroje alkaliczno-solne ciepłe, 20—30° C. składem chemicznie zbliżone do Vichy.

Brighton, Anglia, sławne kąpiele morskie, źródła siarczane i żelaziste.

Budapeszt, stolica Węgier, cieplice słabo siarczane, 45—63° C. wspaniałe urządzenie t. zw. Kaiserbad, Raitzenbad i Lucasbad. W pobliżu Budy są bardzo liczne źródła wód gorzkich, z nich najważniejsze: Hunyady, Attila, Deak, Rakoczy i Wiktorya.

Bourbonne les Bains, Francya (Wogezy), silne słone cieplice, 58—66° C., nazywane francuzkim Wiesbadenem. P. zdr. 15. V — 15. X.

Bournemouth, w Anglii uzdrowisko nadmorskie, wielkim obszerem lasów otoczone, ciepłota powietrza zimą przeciętnie +7,2° C., mnóstwo wspaniałych will, lecznica dla piersiowych.

Busko, Król. polskie, gub. Kielecka, pow. Stopnicki, zakład zdrojowo-kąpielowy wód solno-alkaliczno-siarczanych, LL. Dr Dymnicki, Grabowski, Majkowski, L. zakł. i Szpitala, Dr Radziszewski tudzież Dr Sulimirski, P. 15. V, 30.—IX.

Burtscheid, Prusy nadreńskie, niedaleko Akwizgranu, cieplice solankowe, 59—74° C. P. zdr. 1. V, 30. IX., jednak łazienki i wśród zimy otwarte.

Buziás, Węgry, 132 m., bardzo silne szczawy alkaliczno-żelaziste. Rozsyłka wód do Anglii i do Ameryki bardzo wielka, pobyt tani, p. zdr. 15. V, 30. IX.

Cairo, p. Kair.

Cannes, Francya, tuż nad morzem Śródziemnem, st. klim. zimowa znakomita, p. pob. w celu klim. 1. X, 1. V, dla kąpiel morskich 1. V, 30. X.

Cannstatt, Król. wirtemberskie, 218 m., solanka 0—2%, 8—20° C. niemiecka st. klim. przejściowa, p. zdr. 1. V, 15. 10.

Capri, st. klim. zim. na wyspie tej nazwy, parowcem z Neapolu 3—4 godz.

Catania, Sycylia, klim. zim. P. 15. XI, 30. III, średnia ciepłota zimowa 11·5° C., (na Rivierze 9 –10°).

Charlottenbrunn, Szląsk pruski, 440 m., szczawa ziemno-żelazista, p. zdr. 15. V, 1. X.

Churwalden, Szwajcarya, 1270 m., st. klim. letnia górska bardzo licznie uczęszczana, p. pob. 1. V, 30. IX.

Cauterets, Francya, (depart. wysokich Pyrenejów), 930 m., słynne cieplice siarczane, 15—55° C., p. kąp. 15. VI, — 15. IX.

Chudowa, (mylnie Kudowa), Szląsk pruski, 400 m., szczawy alkaliczno-żelaziste.

Ciechocinek, Król. polskie, st. k. żel. warszawsko-bydgoskiej, solanka 0½ — 4%, Dr Dr. Arnstein, Asterblum, Certowicz, Ciągliński, Górski, Lewenstein, Lubowski, L. zakl. Pajewski, Ruppert, Stockmann, Tannenbaum i Wolberg.

Cieplice czeskie = Teplitz-Schönau Czechy, 220 m. słynne cieplice obojętne, 32—48° C., Dr Hanakowski.

Cieplice trenczyńskie = Trenczyn = Trencsin-Teplitz, Węgry, 250 m., cieplice siarczane, 38—40° C., Dr Filipkiewicz.

Cieplice warażdyńskie = Töplitz Warasdin = Warażdyn, Kroacya 274 m. cieplice ziemno-siarczane, 57° C.

Cirkvenica, Chorwacya, uzdrowisko zimowe, oraz kąpielisko morskie, (30. IV, 1. X).

Colberg, p. Kołobrzeg.

Contrexeville, Francya (Wogezy), 350 m., wybitnie zimne źródła.

Copoty, (niem. Zoppot), pod Gdańskiem, st. k., kąpielisko morskie, licznie uczęszczane przez Polaków. Szpital dla dzieci zołzowych na 65 łóżek. Wiadomości udziela Dr Semon w Gdańsku, 15. VI — 30. IX.

Cranz, p. Koło.

Cudowa, p. Chudowa.

Davos, Davos-Dorf, 1574 m., Davos-Platz, 1560 m., Szwajcarya. Dwa łączące się z sobą uzdrowiska, najznakomitsza st. klim. zimowa na cały świat znana, posiada mnóstwo pensyonatów i hoteli, lecznica dla piersiowych Dra Turbana, lecznica dla uczniów i uczennic, st. k., Pobyt latem, a głównie zimą wskazany.

Dieppe, Francya, (Normandya), wyborne morskie kąpielisko, p. 1. VI, 30. IX.

Driburg, Westfalia, 200 m., szczawy alkaliczno-ziemno-żelaziste, p. 15. V, 30. IX.

Dorna-Watra, Bukowina w Karpatach, szczawa alkaliczno-żelaziste.

Druskieniki, Litwa, (gub. grodzieńska), 17 km. od st. k. ż. warszawsko-petersburskiej, 200 m., solanka 1%, L. L. Bujakowski i Szepietowski, zakład zdrojowo-kąpielowy znakomity, p. 15. V, 30 IX.

Drużbaki, niem. Rauschenbach, dwie wsie: Drużbaki niżnie i wyżnie, Węgry (Spiż), cieplica wapniowa, 24. 2° C. już w r. 1541 opisane po łacinie przez Wernhnera, a po pol-

sku w r. 1640 przez Petrycego, w 17 wieku przez magnatów polskich licznie odwiedzana obecnie bardzo mało przez chorych uczęszczana, pobyt nader tani.

Eaux-Bonnes, Francya (depart. doln. Pyrenejów), 748 m., cieplice siarczane, 32° C., p. kąp. 15. V, 15. IX.

Eaux-Chaudes, Francya, (departament doln. Pyrenejów), 675 m., cieplice siarczane, 11—36° C. o 6 klm. od poprzednich odległe, p. kąp.-15. VI, 15. IX.

Eilsen, w Ks. Lippe-Schaumberg, 88 m., najsilniejsze z niemieckich wód siarczanych zimnych, urządzenia balneotechniczne wyborne, p. zdr. kąp. 1. VI, 1. IX.

Elmen, w Prusach, 48 m., bardzo silna solanka w kwas węglowy zamożna. Jest tu zakład leczniczy dla dzieci (Augusta Heilanstalt) za opłatą miesięcznie 60 do 75 mrk.

Elster, Saksonia, 457 m., alkaliczno-słono-żelaziste wody, podobne do Franzensbadzkich, wyborne balneotechniczne urządzenia, L. polak Dr Błociszewski.

Ems, Ks. Nassauskie, 91 m., słynne cieplice słono-alkaliczne, 28—46° C., p. 1. V, 1. X.

Ernsdorf, zob. Jaworze.

Essentuki, Kaukaz, 24 źródeł szczawy alkaliczno-słone z domieszkami bromu, jodu, siarki.

Euganejskie zdroje, Włochy, w zachodniej stronie Padwy, dawniejsze podmorskie wulkaniczne wzgórza ujawniły tu liczne i silne cieplice ziemno słone, 80—70 C. w miejscowościach: Abano, Bataglii i St. Pietro Montagnone.

Eupatorya, Krym, kąpielisko morskie.

Fachingen, Prusy, (okrąg rządowy Wiesbaden), 112 m. wyborna czysta alkaliczna szczawa, zamożna w kwas węglowy, mnogo rozsyłana do dyetetycz. i leczniczego użycia. Nie ma tu urządzonego zakładu zdrojowego.

Falkenstein, Prusy, (prow. Hessen-Nassau), pod Frankfurtem n. M., od st. k. ż. Cronberg ½ godz. powozem, 400 m., sanatoryum dla piersiowych wzorowo urządzone, kierownik Dr Dettweiler, pensyonat od osoby 8 marek dziennie.

Feydey s. Leysin, Szwajcarya, kanton Waadt, uzdrowisko wysoko-górskie, 1450 m., lecznica dla piersiowych też zimowa. Od st. k. Aigle powozem 3 godz.

Flinsberg, Szląsk pruski, 528 m., szczawy alkalicz.-żelaziste, tudzież st. klim. górska leśna, p. 15. V, 30. IX.

Frankenhausen, Turyngia, 115 m., solanka 2%, sanatoryum dla dzieci zołzowych od 2 do 4 lat, za czterotygodniowy pobyt 60 mrk. od chorego.

Francensbad, Czechy, Franciszkowe Łaźnie, 423 m., alkaliczno-solno-żelaziste szczawy, zamożne w kwas węglowy, wzorowe balneotechniczne urządzenia kąpielne. Z tutejszej borowiny H. Mattoniego sól i ług borowinowy, oba przetwory licznie rozsyłane, zastosowywane na kąpiele, LL. polacy: Dębicki Karol, Kittel i Rosner Jan.

Friedrichshall, w Ks. Sasko-Meiningen, dawniejsza salina i zdrój słono-gorzki, powszechnie znana woda gorzka p. i. „Friedrichshallerbitterwasser" ze skutków rozwalniających.

Friedrichsroda, m. w Ks. Sasko-Coburg-Gotha, ulubiona w Niemczech letnia klimatyczna miejscowość w lesie turyngskim, 430 m., corocznie przez 5.000 osób odwiedzana, p. 15. V, 15. IX.

Fürstenhof, Styrya, prywatny folwark przy m. Kapfenbergu, 533 m., Zakł. hydropatyczny, dawniej własność Dra Czerwińskiego, przeważnie przez Polaków uczęszczany, pensyonat 30 do 40 zlr. tygodniowo od osoby.

Gainfahrn, przy m. Vöslau pod Wiedniem. 200 m., zakład hydropatyczny Drà Friedmanna, pensyonat 50 zlr. tygodniowo od osoby.

Gais, Szwajcarya, (kant. Appenzell), 935 m., najdawniejszy zakład galaktoterapeutyczny, letnia st. kl., pensyonat 4—6½ fr. dziennie od osoby, p. 15. V, 15. IX.

Gastein = Wildbad-Gastein i Hof-Gastein (niżej położony, mniej wykwintny) po pols. Gastuń, Austrya, (Ks. Salzburgskie), 960 m., cieplice obojętne, 24—48° C., klimat czysto alpejski. Najodpowiedniejszą p. pob. VII i VIII.

Giesshübl-Sauerbrunn, pod Karlsbadem, wł. stac. kol., Czechy, 340 m., znakomita prosta szczawa alkaliczna. Jest tu zakład hydropat.

Gleichenberg, Styrya, 248 m., szczawy alkaliczno-solne, klimat łagodny, urządzenia balneotechniczne wzorowe, LL. Polacy: Binder, Brühl i Bulikowski, p. pob. 1. V, 30. IX.

Gmunden, Austrya górna, 422 m., nad jeziorem Traunsee, st. k., uzdrowisko letnie, kąpiele solankowe, wziewalnia, p, 1. VI, 1. X.

Goczałkowice, Szląsk pruski, ¼ godz. od st. k. ż. Pszczyny (Pless), 266 m., solanka jodobromowa, 3% soli kuchennej, wywóz zagęszczonej solanki i soli zdrojowej.

Goriatszewodzk, Ces. rosyjskie, Kaukaz, w górach kabardyńskich, cieplice siarczane 87.9° C. gorące.

Görbersdorf, Szlask pruski, 550 m., Lecznica dla piersiowych ś. p. Dra Brehmera, wynalazcy klimatycznego leczenia suchot, drugi zakład podobny młodszy Dra Römplera, oraz zakład dla niezamożnych chorych Dra Weickera. Od st. k. Friedland 20' powozem. Lecznice znakomite.

Gräfenberg, Szląsk austryacki, 580 m., przez swego założyciela Priesssnitza najdawniejszy i powszechnie znany zakł. hydropatyczny, cały rok otwarty.

Gries, połudn. Tyrol, 270 m., ¼ godz. od Bozen, uzdrowisko zimowe, leczenie winogronowe, p. 15. IX — 30. IV.

Griesbach, W. ks. Badeńskie, 396 m., szczawy alkalicz.-żelaziste, p. 15. V, 15. IX.

Grodzisko, Król. pols., St. k. ż. warszaw. wiedeńskiej, zakł. kąpielowo leczniczy, założony przez ś. p. Dra Bojasińskiego dom zdrowia z wygodami, żywienie dyetetyczne z kuchni zakładu, L. Dr Tokarski.

Źródło **Gubera** p. Srebrenica.

Hall rakuski, Górna Austrya, 376 m., wody słone jodobromowe.

Hall tyrolski, Tyrol, 537 m., solanka 26%, urządzenia kąpielne liche.

Hall = Schwäbisch-Hall, król. Wirtembergs., 290 m., solanka 24%.

Hallstadt, Austrya, Salzkammergut przy Ischlu), solanka 27%.

Harkány, połud. Węgry, 90 m., cieplice siarczane, 62° C., Szczególną własnością tutejszej cieplicy jest wydobywający się z niej tleno-siarczek węgla, który zapalony pali się niebieskawą barwą.

Havre de Grâce, Francya, kąpielisko morskie.

Helgoland, wyspa na m. północnem, kąpielisko morskie, p. 1. IV' 1. X.

Hélouan, nad Nilem w Egipcie, 35 km., od Kairu, st. klim. zimowa i cieplice siarczane, 32° C., urządzenie balneotechniczne i pomieszkania należyte. P. pob. do leczeń klimatycznych, 15. IX — 15. IV; zaś dla kąpieli 1. V do 1. VI. Koszt pięciomiesięcznego pobytu około 3.000 franków.

Heringsdorf, na wyspie Usedom, Pomorze, st. k., kąpielisko morskie nad m. bałtyckiem, od lądu wysokopiennym lasem otoczone, licznie uczęszczane 15. V, 30. IX.

Herkulesbad. zob. Mehadia.

Hohenhonnef, nad Renem, lecznica dla piersiowych chorych wybornie urządzona, otwarta niedawno (1892), 236 m., pod miasteczkiem Honnef, gdzie st. k. o 20' powozem odległa, otwarta cały rok, też w zimie.

Homburg, Ks. Nassauskie (okrąg rządowy Wiesbaden), 189 m., zdroje żelazisto-glaubers. i żelazisto-słone, uzdrowisko letnie i zimowe, zakł. ortopedyczny, wodoleczniczy i żentyczny.

Hyères, Francya, 1 godz. od Tulonu, 100 m., st. klim., p. 1. X, 1. V.

Ingol, w Ces. rosyjskiem (gub. jenissejska), wielkie jezioro słone o 350 km. od Tomska oddalone, zbadane r. 1890/91 przez prof. Dra Zaleskiego, ciepłota 20— 22° C., któregoto jeziora woda i muł używane są od miejscowej ludności na kąpiele. Niema dotychczas urządzeń kąpielowych ani pomieszkań.

Inowrocław, (niem. Inowrazlaw) Ks. Poznańskie, m. powiatowe, od r. 1876 urządzony zakł. silnych kąpiel solankowych 26%, własność Towarzystwa akcyjnego, zawiązanego staraniem Drów Wilkońskiego, Grabowskiego, i Rakowskiego. LL. Krzymiński i Przybyszewski.

Interlaken, Szwajcarya, Berner Oberland, wierzchowina berneńska, 568 m., st. klim. podalpejska, leczenia mleczne, żentyczne, winogronowe, poziomkowe, licznie uczęszczane kąpiele, 15. IV—1. X. Koszt dzienny w pensyonacie od osoby 8—12 złr.

Ischia, w zatoce Neapolitańskiej, kąpielisko morskie, cieplice parówki przyrodzone.

Ischl, Austrya (Salzkammergut), 484 m., solanka 24%, klimat łagodny wilgotno ciepły, p. zdr. VI—30. IX. Pobyt drogi.

Iwonicz, Galicya, st. k. ż. o 12 km., oddalonej od zakładu zdrojowego, w którym od r. 1892 rozpoczęto wydobywanie

oleju skalnego z ujmą przeznaczeniu zdrojowiska, 410 m., szczawy jodo-bromowo-słone, opisywane od r. 1630, źródła Karola i Amelii, około 400 pokojów gościnnych, 3 gmachy łazienkowe z 114 wannami do kąpieli, Dr Dębicki Klemens, Dr Rościszewski i Dr Staniszewski, p. zdr. 15. V—1. X.

Jastrzębie, (niem. Königsdorf-Jastrzemb) Szląsk pruski, 250 m., wody słone, brom zawierające. L. zakł. Dr Witczak Polak.

Jaszczurówka, w Tatrach, pod Zakopanem, 908 m., jedyna polska cieplica obojętna 21° C., kąpiele w zbiorniku, hotel wygodnie urządzony, wille osobne. Połączenie omnibusem z Zakopanem.

Jaworze, (niem. Ernsdorf) Szląsk austryacki u stóp Beskidów, 1 mila od Bielska, 360 m., zkl. żętyczny, a głównie wodoleczniczy, obecnie co do swych urządzeń ulepszony, którego dzierżawcą i kierownikiem Dr Czop.

Johannisbad, Czechy, 651 m., cieplice obojętne 29° C., st. klim. letnia, p. zdr. 16. V, 30. IX.

Juliushall, Brunświk, 317 m., solanka 6%, st. klim., letnia, p. zdr. 25. V, 1. X.

Kair, Kairo, Egipt, uzdrowisko zimowe, klimat suchy, gorący, p. 15. X, 15. IV.

Kaltenleutgeben, Austrya, 2 godz. od Wiednia, pierwszorzędny w Austryi zkl. hydropatyczny, własność prof. Dra Winternitza, mogący współcześnie pomieścić około 900 chorych, wzorowo prowadzony, pensyonat od osoby 50 złr. tygodniowo.

Kapri, Capri, wyspa w zatoce Neapolitańskiej, zimowe uzdrowisko, 138 m., obok Anacapri 300 m.

Karlsbad, Karolowe wary, Czechy, słynne cieplice alkaliczno-glauberskie, 12 zdrojów o c. 30—73° C., (Sprudel, Mühlbrunn, Schlossbrunn, Markbrunn,) LL. polscy: Hassewicz, Hochberger, Kauffman syn, Kretowicz, Stiche, Tugendhat, Ziembicki.

Kamionka, Podole rossyjs. miasteczko nad Dniestrem, jedyne polskie uzdrowisko winogronowe. Drowie Bociański, Kotsowski.

Kisłowodzk, ces. rosyjskie, Kaukaz, gub. Stawropolska, 864 m., liczne i rozmaite źródła, z tych najważniejszy zdrój Narsan (w narzeczu krajowem ma znaczyć olbrzymie źródło), szczawa alkaliczno-słono-żelazista z ogromną ilością kwasu węglowego, w 1000 częściach wody 1·81410); 83 hektolitrów na jedne minutę wody dostarczająca, mieszkania i gmachy zdrojowe są odpowiednie, a nawet wspaniałe, p. zdr. 15. VI,—1. X.

Kissingen, Bawarya, 190 m., pierwszorzędne zdrojowisko pod względem balneotechn. urządzeń, znakomite szczawy żelazisto słone, 10—20° C., L. Dr Chłapowski. Posiada zakłady: hydropatyczny, dyetetyczny i pneumatyczny, p. zdr. 1. V, 30. IX.

Koło, (niem. Cranz = Kranzkuhren) pod Królewcem, Prusy wsch., st. k., kąpielisko morskie, bywa wielu polaków, p. 15. IV — 30. IX.

Kołobrzeg, (niem. Colberg), Pomorze, st. k., kąpielisko morskie, solanka 5%, bywa wielu Polaków, w kościele św. Marcina kazania polskie, p. 15. IV—30. IX, Dr Weissenberg, Polak.

Königswart, Czechy, 1 godz. od Maryenbadu, 632 m., szczawy alkalicz. żelaziste w kw. węglowy zamożne.

Kösen, Prusy (prow. saska), 110 m., solanka 5%, zamożna w siarkany alkaliczne i wapniowe. Jest tu lecznica dla dzieci imienia Ces. Augusty Wiktoryi o 36 łóżkach dla chorych, a o 40 łóżkach dla kolonii wakacyjnej.

Köstritz, Saksonia, 170 m., 22%, solankowe kąpiele, tudzież gorące piaskowe, tak urządzone, iż chory leżąc, na świeżem powietrzu może przebywać. p. zdr. 15. V — 1. X.

Korytnica, Węgry, Liptów, 847 m., zdroje ziemno-żelaziste, klimat górski.

Kraljevica, miasto portowe w Chorwacyi wlos. Porte-re, nad morzem Adryat., godz. drogi od Rjeki (Fiume), kąpielisko morskie i uzdrowisko letnie, założone przez Polaka Dra Grodeckiego.

Krankenheil, przy Tölz (górna Bawarya), 650 m,, jodosodowo alkaliczne zdroje, p. zdr. 15. V—1. X.

Krapina, Cieplice Krapińskie, Chorwacya, 160 m., cieplice obojętne 41—43°.

Krasnobród, w Król. pol., gub. lubelska, pow. zamojski, St. kf ż. nadwiślańskiej Rejowiec, od r. 1888 zakł. kumysowy i uzdrowisko z pensyonatem dla chorych piersiowych, utrzymanie miesięczne z kumysowem leczeniem 75 do 100 r. s., L. zakł. Dr Skłodowski.

Kranz, zobacz Koło.

Kreuth, Bawarya, 812 m., pierwszorzędny zakład galaktoterapeutyczny niemiecki, pyszne lasy, p. zdr. 15. V — 30. IX.

Kreuznach, Bawarya, 106 m., słaba solanka, odrobinę jodku i bromku sodu zawierająca, o cieplocie 8—30° C., zasilana 6 źródłami słonemi. pochodzącemi z miejscowości Münster am Stein, o 25' od Kreuznach odległej, ogromny wywóz wyrabianego ługu i soli zdrojowej, p. zdr. 1. V—1. X.

Krondorf, Czechy, 1 mila od Karlsbadu, prosta szczawa alkaliczne, corocznie około 1 miliona flaszek do dyetetycznego użycia rozsyłana, napełnianie wzorowe.

Krynica, Galicya, st. k. ż. Muszyna-Krynica 589 m., zdrojem w Słotwinach, nadto zakład hydropatyczny pod kierunkiem Dra Ebersa z pensyonatem od osoby dziennie 5—8 zlr. tudzież zakład dyetetyczny własność Dra Skórczewskiego, za opłatą tygodniową od osoby 24—42 zlr., wreszcie pensyonat dla pań p. Burzyńskiej. 18 zdrojów szczawy alkaliczno-ziemno-żelazistej, bardzo zamożnej w kw. węglowy, wzorowe urządzenia balneotechniczne kąpiel mineralnych, borowinowych i suchych gazowych, L. zakł. Dr Kopff, nadto Drowie Aronsohn, Askenazy, Blatteis, Cercha, Ebers, Gembarzewski, Glücksmann, Kmietowicz, Lorentski, Skórczewski, Tyszecki, 1500 pokojów gościnnych, 2 gmachy łaziebne o 100 wannach, klimat podalpejski, na miejscu wyrób pastylek krynickich i wyciągu z igliwia świerkowego

na kąpiele balsamiczne przez H. Nitribitta miejscowego aptekarza, p. zdr. 5. IV—30. IX.

Krzeszowice, st. k. ż. 24 kilm. od Krakowa, zakład kąpielny wód siarczanych, L. zakł. Dr Dura.

Kudowa, zob. Chudowa.

Kumagorsk, ces. ros., Kaukaz, zdrój siarczany, 30·5° C. ciepły. Niema tu urządzeń zdrojowo-kąpielowych.

Landeck, Szląsk pruski, 452 m., cieplice obojętne 22—29° C., nieco siarkowodu i siarczku sodu zawierające, L. zakł. Dr Ostrowicz, Dr Pomorski wśród sezonu, p. zdr. 15. V—15. IX.

Langenbrücken, W. Ks. Badeńskie, 138 m., zimne wody siarczane, p. zdr. 1, V—30. IX.

Lenk, Szwajcarya, kanton Wallis, 1414 m., cieplice wapniowe 45—51° C,, używane na kąpiele wspólne w zbiornikach, p. 30. V — 1. IX.

Levico, Tyrol południowy, 533 m., zdroje zawierające siarkan żelaza i kwas arsenowy mnogo rozsyłane, p. zdr. 1. V—30. IX.

Leysin, p. Feydey.

Libawa, kąpielisko morskie w Bałtyku, p. 15 V—1. IX.

Lipik, Slawonia, 158 m., alkal. solno-jodowa cieplica 46—63° C., p. zdr. 1. V—30. IX.

Lippsringe, Prusy, (Westwalia), 136 m., wody ziemno żelaziste, tutejsze gazy źrédlane: z tlenu, azotu i kw. węglowego złożone, używane są do wziewań, p. zdr. 15. V—15. IX.

Lubień, Galicya, 3 mile od Lwowa, 275 m., bardzo obfite zimne źródła siarczane, przyrząd do leczenia chorób górnych dróg oddechowych rozpylaniem wody siarczanej. L. zakł. Dr Radecki.

Lubownia nowa, Węgry, (Spiż), 556 m., zakład zdrojowy w pięknym i rozległym parku; szczawy alkalicz. ziemno-żelaziste. Pobyt bardzo tani.

Luhaczowice, Morawy, 508 m., szczawa słono-jodobromowa, na miejscu zwykle z żętycą lub z mlekiem wewnętrznie używana, p zdr. 18. V—30. IX.

Lugano, Szwajcarya, kanton Tessyński, 275 m., st. klim. przejściowa.

Madeira, północ. Afryka miasto Funchal, słynna st. kl., południowa wilgotno-gorąca, pensyonat najtańszy tygodniowo 12—15 funt. szterl. od osoby.

Maryenbad, Czechy, 640 m., ałkaliczno-glauberskie zimne zdroje w g. węglowy zamożne, c. 10—15° C., (Kreutzbr. Ferdinanandsbr., Carolinenbr.), wzorowe urządzenia balneotechniczne, L. zakł. prof. Kisch, znany balneolog, Lekarze Polacy: Fraenkel, Harajewicz jun., Kaufman i Prager, p. zdr. 1. V—30. IX.

Maryówka, zakład hydropatyczny 6 km. od Lwowa, własność E. Brajera, Dr Lippa.

Mehadia = **Herkulesbad**, Węgry (Banat). 147 m., słynne cieplice siarczane 39—40° C.

Meinberg, w Ks. Lippe-Detmold, 210 m., ziemno i słono siarczane zdroje, kąpiele: siarczano-mułowe i gazowe, p. zdr. 20. V—10. IX.

Mentona = Mentone, połudn. Francya, 1 godz. k. ż. od Nizzy, w zatoce genueńskiej, uzdrowisko zimowe na francuskiej Riviera di Ponente, nader korzystnie położone, umiarkowano wilgotne, względnie ciepłe, pensyonat dziennie od osoby 10 franków, p. pob. 1. X—30. IV.

Meran, wraz ze sąsiedniemi gminami: Ober- Untermais i Gratsch, połudn. Tyrol, 319—520 m., st. klim. zimowa, p. 15. IX—15. V, w pensyonatach wyborna kuchnia, 4—5 złr. dziennie od osoby, wiosną leczenie galaktoterapeutyczne, jesienią winogronowe, leczenie wzniesienne, Lekarze Polacy Dr Binder i Brühl.

Michaiłowodzkie źródła, Ces. ros., Kaukaz 254 m., cieplice siarczane i słono-siarczane, c. 55—68° C., najchłodniejszy zdrój ma 28° C.

Misdroy, dobre kąpielisko morskie, na wyspie Wolin, koło Szczecina, Pomorze, p. 20. VI—20. IX.

Mishor, połudn. brzeg półwyspu Krymskiego, wieś tatarska, kąpielisko morskie.

Mondorf, W. ks. Luxenburskie, 198 m., 1—15%, cieplica bromowo-solankowa, 24° C., przeważnie na kąpiele używana.

Montecarlo = Monaco, uzdrowisko zimowe, klimat miernie suchy.

Monsummano, Włochy, (prowincya Lucca), oprócz cieplic siarczanych 40—50° C., przyrodzona parówka w jaskini, p. V—X.

Mont-Dore, Francya, (depart. Puyde Dome), 1046 m., cieplice solankowe 42—45° C., ze śladem arsenu. Pobyt drogi, w pensyonacie 15 fr. dziennie od osoby

Montreux, Szwajcarya, (nad jeziorem Genewskiem kant. Waadt), wspólna miejscowość z 20 sąsiednich gmin złożona, 380 m., st. klim. zimowa, o wiele chłodniejsza jak Meran, żętyczne, tudzież winogronowe leczenie, ma szczawę alkaliczną, p. 1. IX—15. V.

Morszyn, Galicya, pow. stryjski, st k., 316 m., oprócz słonych zdrojów, znakomite słono-gorzkie źródło, wyrób soli zdrojowej do picia i na kąpiele, zakład zdrojowy jest własnością „Towarzystwa lekarzy galicyjsk.“ stanowiąc fundusz wdów i sierót pozostałych po lekarzach, Dr Tyszkowski.

Münster am Stein, Prusy (prowincya nadreńska) 100 m., niedaleko Kreuznachu, zakład kąpieli słonych bardzo dobrze urządzonych, solanka jodo-bromowa, własność rządowa.

Nałęczów, Król. polskie, o 10 klm. od Lublina, zdroje ziemno-żelaziste, skąpe w kwas węglowy, zakłady: kąpielny, hydropatyczny i kumysowy, pensyonat dziennie $3^1/_2$ do 5 rs. od osoby, Dr Chmielewski Dyrektor zakł., tudzież Drowie Chełchowski, Puławski, Saczewicz.

Nauheim, Ks. Hessen-Darmstadt, 140 m., najsilniejsza niemiecka cieplica solankowa, nader zamożna w kw. węglowy, 35° C. położenie rozkoszne, urządzenia balneotechniczne wyborne Dr Jankowski.

Nenndorf, Prusy, (prowincya Hessen-Nassau), 71 m., zimne wody siarczane z niemieckich najsilniejsze, tudzież so-

lanka 6% wzorowo urządzenia balneotechniczne, p. zdr. 1. V—30. IX.

Nervi, Włochy, niedaleko Genui na Riviera di Levante, uzdrowisko zimowe, klimat miernie wilgotny, p. 1. X—1. V.

Neuenahr, Prusy nadreńskie, 87 m., cieplice alkaliczne, 20—40° C., podobne do Ems i Vichy. klimat łagodny. p. 1. V—15 IX.

Niekłań, Król. pol.., st. k. ż. Iwangrodzko-dąbrowskiej tegoż nazwiska, świeżo otwarty zakł. hydropatyczny w willach hr. Platera, okolica leśna, kierownik Dr Misiewicz.

Niemirów, Galicya (powiat żółkiewski), zimne Siarczane źródło, zakład kąpielny opuszczony.

Niederselters, zob. Selters.

Nizza = **Nice**, Francya (depart. Alp morskich), nad morzem Śródziemnem, ulubiona st. klim. południowa, umiarkowano wilgotno-ciepła, kąpielisko morskie, pensyonat od 10 do 20 frank. dziennie, L. polak Dr Tymowski, p. 1. X—1. V.

Norderney, Hanower, wyspa m. północnego, najznakomitsze niemieckie kąpielisko morskie, lecznica dla zołzowych chorych, pensyonat w hotelach 50 marek tygodniowo od osoby p. 1. V—15. IX, Dr Panieński.

Nowe Miasto nad Pilicą, Król. pols.. gub. Piotrkowska, zakład wodoleczniczy Dra Bilińskiego, pensyonat od 2 rs. 20 kop. do 3 rs. 15 kop. dziennie od osoby, Lekarze: Drowie Biliński, Niedzielski i Skowroński.

Nowy Smokowiec, (węg. Uj-Tatrafüred, niem. Neu-Schmecks), Węgry, w Tatrach, 1005 m., zakład wodo-leczniczy i lecznica dla piesiowych Dra Szontagha, uzdrowisko letnie.

Obersalzbrunn, patrz Salzbrunn.

Odessa, w ces. ros., miasto portowe na północnym wybrzeżu morza Czarnego, kąpielisko morskie. Ciepłota wody w morzu waha się latem od 15° do 26° C., średnia jej temperatura 15° do 18° C., W Odeskiej zatoce są trzy naturalne słone jeziora („limany“): „Kujalnicki.“ „Chadżybejski“ i „Klein-libentalski“), służące na kąpiele słono-mułowe. Najlepsza pora do namienionych kąpiel jest od 20. VI do 15. VIII. Ocenienie działania skutków (fizyologicznych, i terapeutycznych) kąpieli limanów zawdzięczamy ś. p. Drowi Moczutkowskiemu. Lekarze: Kozłowski, Jachimowicz.

Oeynhausen = **O.-Rehme**, Prusy, (Westfalia), 134 m., cieplice słone w kw. węglowy zamożne, 26—31° C., od 3 do 9% soli kuchennej zawierające, p. 15. V—30. IX.

Ostenda = **Ostende**, Belgia, najwięcej uczęszczane kąpielisko morskie. wspaniałe i zbytkowne urządzenia, pobyt drogi, zakład zbyt ruchliwy i bez spokoju.

Palermo, stolica Sycylii, krajobraz pyszny, bogata roślinność, klimat wilgotno ciepły, st. klimat. południowa, pensyonat w hotelu 15 lir. dziennie, p. 15. X—30. IV.

Pau, Francya (depart. niższych Pyrenejów), 207 m., st. klim. zimowa, cieplejsza o 2° C. od Meranu, pensyonat 10 fr. od osoby dziennie, p. 1. X—15. IV.

Piatigorsk, ces. rossyjsk. Kaukaz, gub. Stawropolska, 993 m., 20 zdrojów siarczanej cieplicy od 29.3° do 51.25° C., tudzież źródła alkaliczno-żelaziste 11° R. urządzenia kąpielne należyte nawet zbytkowne, p. 1. V—1. X.

Petersthal. W. ks. Badeńskie, 421 m., jedna z t. zw. Kniebisbäder, najznakomitsze szczawy alkaliczno-ziemno-żelaziste, p. 14. V—30. IX.

Pfäfers, zobacz Ragatz-Pfäfers.

Piszczany = Pystjan, Węgry (stolica Nitrzańska), 135 m., Cieplice siarczane 57—75° C., tutejszy muł zdrojowy używany na kąpiele, p. 1. V—30.IX.

Plombière, Francya (Wogezy), 421 m., liczne źródła cieplic obojętnych od 19 do 96° C., kąpiele wybornie urządzone, p. 30. V—15. X.

Półhora, Węgry, Orawa, pod Babią Górą, wody słone jodo-bromowe.

Pontresina, Szwajcarya (kant. Graubinden), uzdrowisko letnie w górnym Engadynie, 1800 m., liczne hotele i pensyonaty, od 6 do 10 frank. dziennie od osoby, p. 1. V—30. IX.

Psekups, ces. ros., 50 km. od m. Jekaterinodaru, cieplice alkaliczno-siarczane, 30·5° — 52·2° C.

Pustomyty, Galicya, 1 mila ode Lwowa, wody siarczane zimne, od r. 1879 skromny zakładzik zdrojowo kąpielny.

Püllna, wieś w Czechach ,źródła wody gorzkiej

Pyrmont, ks. Waldeck, 130 m., liczne źródła trzech rodzajów: proste szczawy, wody słone 4%, a najważniejsze silne żelaziste zdroje, bardzo zamożne w kwas węglowy, pobyt drogi, p. zdr. 15. V—30. X.

Rabka, Galicya, st. k. ż. transwersalnej, 500 m., najsilniejsze z europejskich zdroje słono-jodo-bromowe; w tutejszym zakładzie jest od r. 1887 „lecznica dla dzieci skrofulicznych" założona przez Tow. Opieki Szpitalnej w Krakowie; na miejscu wyrób soli zdrojowej i ługu; klimat podgórski, powietrze czyste, Lek. zakł.: Głuchowski, Kaden, p. 15. V—1. X.

Ragatz-Pfäfers, Szwajcarya (kant. St. Gallen), dwa zdrojowiska: Pfäfers 685 m., a Ragatz 521 m., których cieplice obojętne 38° C., służą wspólnie do użycia, pensyonat od 7 do 10 fr. dziennie. Ragatz zajmują osoby zamożne, zaś Pfäfers stanu średniego, spokoju szukające.

Rehme, zob. Oeynhausen.

Reiboldsgrün, Saksonia, lecznica dla piersiowych Dra Drivera też urządzona na zimę.

Reichenhall, Bawarya, 474 m., uzdrowisko podalpejskie, solanka, leczenie wzniesienne (terenowe) zakład aeropneumatyczny i inhalacyjny do wziewań solankowych i balsamicznych (własność Macka) pod kierunkiem znakomitego pneumoterapeuty Dra G. Liebiga będący, a drugi zakład inhalacyjny (własność Lehmanna) urządzony według systemu Jahra. Ogółem urządzenia balneotechniczne wzorowe, między lekarzami zdrojowemi Polak Dr Zygm. Goldschmidt, p. zdr. 1. V—30. IX.

Reinerz, Szląsk pruski, 558 m., zdroje ziemno-alkaliczno-żelaziste, wyborna żentyca, klimat górski, kąpiele mineralne,

wodne i borowinowe znakomicie urządzone, p. zdr. 1. V—30. IX, Dr Stan.

Riviera, wybrzeże zatoki Genueńskiej, pomiędzy Nizzą a Spezią, rozdzielone przez Genuę na część zach. Riv. di Ponente i wsch. R. di Levante. Na Rodi Ponente: Nizza, Mentone, San-Remo, Bordighara, Hyeres, Cannes, Monaco, Cordigliano, Genua. Na R. di Levante: Pegli, Nervi, Rapall, Piareggio, Spezia.

Rohicz, Styrya, (Rohitsch - Sauerbrunn) 228 m., Wody slono-alkaliczne, zamożne w kw. węgl.

Roncegno, południ. Tyrol, 535 m., zdrój arsenowo-żelazisty do picia i do kąpieli na miejscu używany.

Römerbad, południ. Styrya, 207 m., obojętne cieplice 36—38° C., klimat łagodny.

Royat; Francya, (depart. Puy de Dome), 415 m., cieplice alkaliczno-solne 20—35° C., pobyt bardzo drogi, zdrojowisko od arystokracyi licznie uczęszczane, urządzenia balneotechniczne znakomite, p. zdr. 15. VI—15. IX.

Rożnów = (Roznau) Morawy, 380 m., zakład żentyczny i wodoleczniczy.

Ryga, w ces. ros., (gub. inflancka), m. portowe i forteczne pierwszorzędne kąpielisko morskie, zakład kumysowy i fabryka sztucznych wód mineralnych, wspaniały zakład hydropatyczny z pensyonatem, p. kąp. 15. V—15. VIII.

Rymanów, Galicya, (powiat sanocki), st. k. o milę od zakładu oddalona, 3 zdroje szczawy alkaliczno-słono-jodo-bromowej, Celestyny, Klaudyi i Tytusa od r. 1881 zakład kąpielny, wyrób soli zdrojowej, podczas lata kolonija wakacyjna dla ubogich dzieci ze Lwowa, L. zakl. Dr Dukiet, nadto Drowie Jodłowski, Krzyszkowski i Regiec, p. zdr. 20. V—20. IX.

Saidschitz, Czechy, zdrój wody gorzkiej mnogo rozsyłanej.

Sandefiord, kąpielisko morskie w Norwegii, cechujące się wielką ilością soli morskiej, nadto zdrój słono-siarczany, użycie: mułu morskiego na kąpiele i na okłady, tudzież nacierań członków chorobą dotkniętych meduzami. Pobyt czterotygodniowy jednej osoby ok. 200 koron, p. zdr. 1. VI—1. IX.

Saki, w ces. ros. (gub. taurycka), 150 m., słone jezioro (liman), używane na kąpiele słono mułowe i wodne, p. kąp. 1. VI—15. VIII.

St. Honoré, Francya, 272 m., cieplice siarczane, 26—31° C., wspaniałe balneotechniczne urządzenia.

St. Sauveur, Francya, 770 m., cieplice siarczane, 20—34° C., najliczniej uczęszczane francuskie zdrojowisko.

St. Moritz, Szwajcarya, (kant. Graubünden), 1856 m., st. klim. alpejska i zakład silnych zdrojów żelazistych, bardzo zamożnych w kw. węglowy, p. zdr. 1. VI—15. IX.

Salvatorquelle, woda litowa, czerpana w Preszowie, rozsyłana z Pesztu.

Salzbrunn = **Obersalzbrunn,** Szląsk pruski, 407 m., szczawy solno-alkalicz. i żelaziste, nadto środki galaktoterapeu-

tyczne, znaczna rozsyłka tutejszych wód, urządzenia znakomite, tani pobyt.

Salzschlirf, Prusy, (prow. Hessen-Nassau), 240 m., jodo-bromowa solanka 1%, w kw. węglowy zamożna, tudzież zdrój gorzki sodowo-siarczany.

Salzungen, ks. Sasko-Meiningen, 250 m., silne solanki 26%, korzystne klimatyczne położenie uczyniło to zdrojowisko niezmiernie ulubionem letniem schroniskiem dla osób zołzowych i nieżytom podlegających, p. zdr. 15. V—1. X.

San-Remo, Włochy, (Riviera di Ponente) w zatoce genueńskiej, uzdrowisko zimowe, które co do ochrony od wiatrów i jednostajności ciepłoty powietrznej przewyższa: Nizzę, Cannes i Hyeres, pensyonat w hetelach 10—12 frk. dziennie od osoby, p. 1. X—30. IV. L. Dr Ostrowicz.

Saratica, (Morawy), własność Dra Vesely'ego, znakomita woda gorzka.

Sasów, st. klim., zakł wodoleczniczy Dr Ignacy Mazanek.

Sassnitz, na wyspie Rugii, kąpielisko morskie, parowcem od Szczecina, p. 15. VI—15. IX.

Saxon = **Saxon les Bains**, Szwajcarya (kant. Wallis), 620 m., klimat niezdrowy, cieplice jodowe 25° C., pensyonat 8 do 12 fanków dziennie od osoby, p. 1. V—30. IX.

Scheweningen, kąpielisko morza północnego w Holandyi, słynne z korzysttnego położenia i wspaniałych swych urządzeń. Koszt czterotygodniowego pobytu jednej osoby 450 m., p. kąp. 15 VI—15. X.

Schinznach, Szwajcarya, (kant. Aargau), 342 m., klimat łagodny, cieplice ziemno-siarczane 28—34° C., nadto zdrój jodowy z Wildegg, ulubiony zakład od zamożnych, wyborne urządzenie balneotechniczne, L. zakł. Dr Tymowski, p. 15. V — 15. IX.

Schlangenbad, Prusy, prow. Hessen-Nassau), 313 m., cieplice obojętne 32° C., p. 15. V—30. IX.

Schwalbach = **Langenschwalbach**, 315 m., silne szczawy alkal. żelaziste, wyborne urządzenia balneotechniczne, mnoga rozsyłka wód tutejszych, p. 1. V—15. IX.

Seewis, Szwajcarya, kanton Graubünden, st. k., 1000 m., wyborne uzdrowisko wysokogórskie letnie przejściowe dla Davosu.

Selters = **Niederselters**, Prusy (prow. Hessen-Nassau), wieś, szczawa alkaliczna, wysyłka około 4 milionów flaszek rocznie, zakł. zdrojowego tutaj niema.

Semmering, Rakusy dolne, st. k., 1000 m., uzdrowisko wysokogórskie, letnie i zimowe.

Siófok, p. Błotne jezioro.

Simaiz, w ces. rossyjsk. na południowym brzegu półwyspu Krymskiego 5 wiorst od Alupki, wyborne kąpielisko morskie i stacya klimatyczno-lecznicza ciepła, klimat i roślinność jak w Alupce, poddostatek mieszkań dla gości kąpielnych.

Sławijansk, ces. rossyjskie (gubernia Charkowska) zdroje i jeziora słone 6 do 10% soli zawierające, latem szpital wojskowy, klimat niekorzystny, pobyt nie tani a zbyt nudny, p. 15. V—15. VIII.

Sławinek, Król. polsk., pod Lublinem, wody alkaliczno-ziemno-żelaziste słabe, pozbawione gazu kwasu węglowego, skromny zakładzik zdrojowo-kąpielowy, L. zakł. Dr Olechnowicz.

Sławuta, Wołyń, st. r. ż. brzesko-kijowskiej, st. klimat. leśna i zakł. kumysowy, lecznica dla chorób piersiowych pod światłym kierunkiem Dra Dobrzyckiego, Dr Przesmycki właściciel zakładu i konsultant, nadto Dr Dzierzbicki, zakład otwarty corocznie od 22. V do 22. IX Pensyonat sześcio-tygodniowy 150 rs. od osoby.

Słotwiny, zobacz Krynica.

Soden, Prusy, (prow. Hessen-Nasssu), 142 m., klimat łagodny, liczne źródła wód słonych w kw. węglowy zamożnych, 15—30° C., wyborne balneotechniczne urządzenia, pensyonat 36 do 45 mrk. tygodniowo od osoby, p. 15. V—15. IX.

Solec, Król. pol. (powiat Stopnicki), wieś, zdrój zimny alkal. solno siarczany, z krajowych najsilniejszy co do siarkowodu i połączek siarki, niesłusznie opuszczony, Lekarze Drowie Daniewski i Siarczyński.

Spaa = Spa, Belgia, 250 m., wytworny zakład kąpielny silnych wód alkalicz. żelazistych, w kwas węglowy zamożnych, dawniej od arystokracyi licznie odwiedzany, obecnie po zniesieniu banku gry mało uczęszczany, opłata zdrojowa na sezon 50—100 fr., w miarę ilości osób, p. zdr. 1. V—30. IX.

Srebrenica, m. pow. w Bo nii, źródła siarkanowo-żelaziste arsen zawierające, 2—4 łyżek stołowych dziennie używane, wprowadzone w handel przez firmę H. Mattoniego, zwane też źródłem Gubera.

Staraja-Russa, w ces. rosyjsk. (gub. Nowogrodzka), m. powiat., 37 m., zdroje słone 1% soli kuchennej zawierające, urządzenia odpowiednie, p. zdr. 26. V—20. VIII.

Steben = Untersteben, Bawarya (okrąg rządowy Oberfranken), 750 m., najwyżej położone niemieckie zdrojowisko wód żelazistych w kwas węglowy zamożnych, pobyt tani, p. 15. V—30. IX.

Stołopińskie wody, ces. rosyjsk., (gub. Samarska) 210 km. od Samary, źródło słono-siarczane, a drugie żelaziste, tudzież słone jezioro, którego mułu używają do kąpiel. Wyrób kumysu wielki i mnogie jego zastosowanie na miejscu.

Swoszowice, Galicya 10 km. od Krakowa, st. k. ż. dawniej słynne kopalnie siarki, zimne wapniowo siarczane zdroje z wielką ilością bezwodnika węglowego i siarkowodoru ze zakładem kąpielnym, L. zakł. Dr Zeitner.

Sylt, na wyspie Sylt na m. półn., kąpielisko morskie składa się z dwu miejscowości: Westerland (zby kowne) i Wennigstedt (skromniejsze, odległe o godzinę), z Hamburga parowcem.

Szczawnica, Galicya, w Pieninach nad Dunajcem, 500 m., szczawy słono-alkaliczne, 7 zdrojów, Józefiny, Magdaleny, i t. d., składa się ze zakładu górnego i zakładu dolnego na Miedziusiu, zakład inhalacyjny do wziewań solankowych i igliwiowych spadkobierców Dra Janochy, zakład wodoleczniczy Dra Kołączkowskiego cały rok otwarty, zakł. mleczno-żętycz., kąpiele rzeczne w Dunajcu, od st. k. w Starym-Sączu (41 km.) 5 godzin po-

wozem, L. zakł. Dr Ściborowski, nadto Drowie Górski Ks., Hammerschlag, Kołączkowski, Korczyński Lud., Kruszyński, Singer.

Szkleno, Węgry, 1 godz. od Sztiawnic (Schemnitz) ziemne cieplice 30—56° C.

Sliacz = **Szliacs,** Węgry, 300 m., proste ciepłe wody żelaziste 11—31° C., w kwas węgl. zamożne, p. 15. V—30. IX.

Szkło, Galicya, 35 km. ode Lwowa, zimne wody siarczane, ma 2 zkł. kąpielne: wojskowy i cywilny, urządzenia nędzne. Najpierwsaa jego monografia Dra Erazma Syxta: „O cieplicach we Szkle wydana w r. 1527".

Taraps-Schuls Szwajcarya (kanton Graubünden), 1180 klimat alpejski, bogaty zasób źródeł mineralnych: glauberskich, i szczaw żelazistych.

Teodozya, ces. ros., kąpielisko morskie na południowo wschodnim brzegu m. Czarnego półwyspu krymskiego, klimat zdrowy, sposobność do używania kumysu i winogronowego leczenia.

Töplitz-Schönau, zobacz Cieplice czeskie.

Trenczyn, zobacz Cieplice Trenczyńskie.

Trouville, Francya, Normandya, kąpielisko morskie.

Truskawiec, w Galicyi wsch., u stóp Karpat stryjskich, wieś oddalona od Drohobycza 8 km., st. k., zakład leży w dolinie 420 m., własność spółki obywatelskiej (ks. Sapieha i hr. Zółtowscy) obecnie dzierżawiony przez grono (Barącz, Mizerski, Dr Pelczar i inż. Wyczyński), 4 źródła do picia, z nich trzy słono-gorzkie (Maryi, Zofii i Bronisławy), jedno szczawy alkalicznej (Nafta), zakład inhalacyjny systemu Warsmutha, Lekarze zakł.: Dr Plech i Dr Pelczar, Dr Steinhaus, p. 15. V—30. X.

Tryest, (u Słowian Terst) kąpielisko morskie, często wiatry Sirocco, Bora.

Tyflis, ces. ros. m. gusernialne, 440 m., liczne cieplice obojętne zaopatrujące łazienki całego miasta.

Urawel, ces. ros. (gub. Tyfliska) 1583 m., zdroje alkaliczno żelaziste.

Vals, Francya (depart. Ardeche), 10 zdrojów alkalicznych, do wód Vichy składem chemicznym bardzo zbliżonych, lubo zimniejszych, 13—16° C. mających, wywóz tych wód wielki, pobyt tańszy jak w Vichy.

Vevey, Szwajcarya, nad jeziorem genewskiem, 380 m., st. klim. podalpejska, dobra na wiosnę i jesień, z wyjątkiem Lipca i Sierpnia, nieodpowiednia na zimę dla chorych piersiowych, leczenia winogronowe pensyonat 7—15 franków dziennie od osoby.

Vichy, Francya, (depart. Allier), 236 m., najznakomitsze zdrojowisko francuskie, cieplice alkaliczne, zdroje: Grande Grille, Célestines, l'Hopital 12—44° C., wspaniałe balneotechniczne urządzenia, ogromny wyrób soli zdrojowej i pastylek, pobyt drogi, rozsyłka wód corocznie do 3 milionów flaszek. Właściwa pora zdrojowa 1. V—1. X., jednak zakład kąpielowy jest cały rok otwarty. Dr Biernawski.

Vöslau pod Wiedniem, cieplice obojętne 24° C., wielce uczęszczane przez zamożnych mieszkańców Wiednia, przedewszystkiem płeć żeńską, tudzież leczenie winogronowe.

Warmbrunn, Szląsk pruski, 325 m., cieplice obojętne 35—38° C., urządzenia balneotechgiczne dobre, p. zdr. 1. V—1. X.

Warnemünde, w ks. Meklemburg-Schwerin, kąpielisko morskie, dobrze urządzone, ceny nader umiarkowane, p. zdr. 15. VI—18. IX.

Warażdyn, zobacz Cieplice warażdyńskie.

Wenecya, nad Adryatykiem, st. klim. zimowa, średnio ciepła, wilgotna, wolna od kurzu i wichrów, słoneczna. Średnia zimowa cieplota o $1^1/_2$ do 2° C., wyższa jak w Meranie lub Montreux. Styczeń i luty są na pobyt najodpowiedniejsze. Ujemną stronę stanowi niedobra woda do picia; jesienią są tu dobre morskie kąpiele na Lido, pensyonat 7 do 10 franków dziennie od osoby.

Westerland, patrz Sylt.

Wiesbaden, Prusy, stolica ks. Nassauskiego, 117 m., cieplice solankowe 50—68° C., nietylko na kąpiele ale i do picia zastosowane, 900 gabinetów łaziennych, najliczniej uczęszczane niemieckie uzdrowisko letnie i zimowe, urządzenia kąpielne i na zimę, pensyonat od osoby miesięcznie od 100 mrk. i wyżej, leczenie winogronowe.

Wildbad, król. Wirtembergskie, 400 m., obojętne cieplice, 33—37° C., używane na kąpiele i do picia, urządzenia balneotechniczne wyborne, pensyonat 10 do 15 marek dziennie od osoby, p. k. 1 V—1. X.

Wildungen, ks. Waldeck, 228 m., szczawy ziemno-alkaliczne i zdrój znakomity żelazisty, p. 1. V—1. X.

Wysowa, Galicya (powiat gorlicki) 525 m., od r. 1882 zakład zdrojowo kąpielowy i żętyczny, szczawy słono alkal. żelaziste, 6 głównych zdrojów. L. zakł. Dr Jarosz, p. 1. VI—1. X.

Zakopane, w Tatrach polskich, 838—1000 m., uzdrowisko letnie i zimowe. od st. k. w Chabówce 5 godz., klimat alpejski, pobyt zimowy dla piersiowych. Lecznica dla piersiowych w zimie Dra Kruszyńskiego. Zakłady wodolecznicże Dra Chramca i Dra Piaseckiego. Dom zdrowia Dra Chwistka. Lekarze: Dr Buzdygan, Eljasz-Radzikowski, Hawranek. Zakład kąpielowy Krzeptowskich, kąpiele borowinowe, kosodrzewinowe, wspólne kąpiele w zbiornikach, wyrób tatrzańskiego wyciągu kosodrzewinowego, p. zimowy X—V.

Zaizon, Siedmiogród, 2 mile od Kronstadtu, 548 m , zdroje alkal.-solno-jodowe.

Zoppot, patrz Copoty.

Zuckmantel, Szląsk austr , zakład wodoleczniczy.

Żegiestów, Galicya, (pow. Sądecki), st. k., szczawy alkaliczno-ziemno-żelaziste, tudzież rzeczne kąpiele w Popradzie. L. zakł. Dr Hojnacki, p. 15. V—30. IX.

Żelenowodzk, w ces. ros. na Kaukazie, 12 wiorst od Piatygorska a 18 wiorst od st. k. żel. Roztowowładykaukaskiej „Mineralnyja wody“, 610 m., źródeł około 20 alkaliczno-żelezistych o cieplocie 15° do 48° C , p. 25. V—15. IX.

*

TRUSKAWIEC

Zakład zdrojowo-kąpielowy

Stacya klimatyczno-lecznicza i Zakład inhalacyjny.

położony w uroczej górskiej okolicy (415 m. n. p. m.), posiada najsilniejsze w Europie zdroje solne (25°)/₀, słono-glauberskie, siarczane i alkaliczne.

Rozporządza też kąpielami słonemi, siarczanemi, słono-siarczanemi i borowino-żelazistemi.

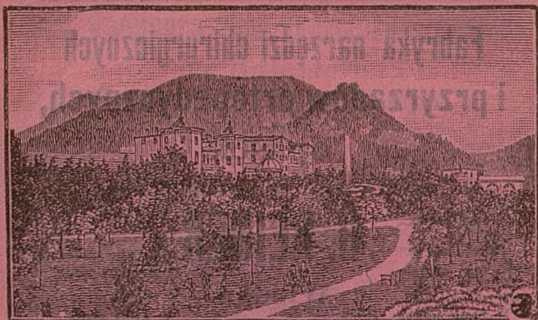
Zalecany przeto bywa Truskawiec przez najznakomitszych lekarzy krajowych i zagranicznych w cierpieniach skrofulicznych, gośćcowych, dnawych, syfilitycznych, we wszystkich chorobach połączonych z wysiękami, w przewlekłych cierpieniach pęcherza i nerek, w chorobach kobiecych, skórnych i nerwowych.

Nowo założona wziewalnia według najnowszego systemu Wassmutha. nadaje się znakomicie do leczenia przewlekłych cierpień dróg oddechowych, a zwłaszcza rozedmy płuc.

Nadto zaopatrzony jest Zakład w maszynki elektryczne pompki żołądkowe, przyrządy do natrysków nosowych, aparat suspensyjny Charcot-Moczutkowskiego i t. d.

Ordynują lekarze zakładowi:

Dr Plech, cesarski Radca z Jarosławia i **Dr Zenon Pelczar** z Drohobycza, oraz wolnopraktykujący, **Dr Steinhaus** ze Lwowa, emeryt. c. k. lekarz powiatowy i **Dr Kozłowski** z Sanoka.

Dra Römplera

ZAKŁAD DLA CHORÓB PŁUCNYCH

w **Görbersdorfie** na Szląsku,

istniejący od roku 1875.

Stacya kolej. Friedland, okręg polit. Wrocław.

Leczenie odbywa się w zimie i w lecie.

Terapia odpowiada najnowszym doświadczeniom poczynionym na klinikach.

Specyalne leczenie

cierpień krtani, nosa i uszów.

Wielki dom leczniczy
i dwie wille urządzone według wymagań hygieny (ogrzewanie wodą) położone w środku parku zakładowego w obszarze 318 morgów, z tego 115 lasów.

Kąpiele i tusze
wzorowo urządzone według najnowszych konstrukcyj.

Wielki, dobrze przewietrzany **ogród zimowy.**

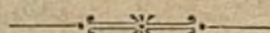
Zbudowana **weranda** ochroniona od wiatrów do **leczenia się na wolnem powietrzu** — połączona z domem leczniczym.

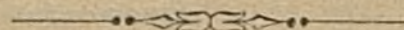

SPIS ŚRODKÓW LEKARSKICH

ZAWARTYCH

W PODRĘCZNIKU TERAPEUTYCZNYM.

Podręcznik terapeutyczny

zestawiony z współpracownictwem

pp. kol. DrDr. Baurowicza, Borzęckiego, Cerchy, Murdzieńskiego, Różeckiego, Sroczyńskiego, Surzyckiego.

Abortus (Poronienie).

Jeżeli poronienie nawykowe, wykazać przyczynę. Jeżeli przyczyną kiła, leczenie przeciwkiłowe nawet podczas ciąży, jeżeli jakieś cierpienie macicy, leczenie takowego, jeżeli choroby gorączkowe, należy zwalczać gorączkę. Strzedz chorej w okresie, w którym poprzednio roniła, i w okresach miesiączkowych, szczególniej w pierwszej połowie ciąży. Usunąć wpływy szkodliwe, podnoszące działanie tłoczni brzusznej, zabronić spółkowania, nadmiernego ruchu, trzęsącej jazdy i t. d. Wolne swobodne ubranie. — Unikać u osób krwistych czynników podniecających, napojów wyskokowych, silnych wrażeń. W razie krwawienia podczas ciąży, gdy nie odchodzą skrzepy krwi, i przy badaniu jaja wyczuć nie można, leczenie wstrzymujące poronienie i spokój.

1. *Extr. Opii aquosi 0·10, But. Cacao q. s. ut f. l. artis Suppositoria ad anum Nr. quinque.*

   S. Rano i wieczorem czopek (i częściej).

2. *Tinct. Opii simpl. 1·00.*

   S. 20—25 kropel rano i wieczorem w lewatywie.

W ostatnim czasie polecano też:

3. *Extr. fluid. Viburni prunifol. gtts. 10,* w połączeniu z 0·50 chloralu, dopóki bóle nie ustaną.

W następnych dniach:

4. *Ammon. bromat. 15·00, Extr. fluid. Viburn. 20·00, Aqu. dest. 120·00.*

   S. 2 razy dz. łyżeczkę.

Polecają też włoscy autorowie *Asa foetida* tak w razie grożącego jak i nawykowego poronienia, w pierwszym razie daje się 3 razy dziennie lewatywę z 3 łyżek wody i do tego 15—20 kropli *trae asae foetidae*, w drugim razie należy podawać w pigułkach:

5. *Gummi resinae asae foetidae 6·0. f. l. a. pilul. sexaginta.*

   S. 2 pigułki dziennie i powoli aż do 10 na dzień i znowu zniżać do dwóch, aż do porodu.

Gdy nie ma już nadziei utrzymania ciąży: środki pobudzające czynność porodową: zimne okłady na brzuch, wstrzykiwania do pochwy rozczynami środków przeciwgnilnych (kwas karbolowy 3%. Creolina 1—2%). Gdy jajo wystąpiło z jamy do szyi macicy, można podać sporysz.

6. *Extr. secal. cornut. 2·00,*
Aqu. cinnam. 90·00,
Syrup. cinnam. 10·00.
MDS. Połowę na raz zażyć, a w razie potrzeby drugą połowę w 2 godziny.

Gdy krwawienie znaczne, zatamponowanie pochwy najpierw gazą jodoformową, poniżej zaś tamponami z waty, napojonemi gliceryną. (Zmienić za 6—10 godzin i przestrzyknąć pochwę). Jeżeli zachodzi możebność usunięcia jaja w całości, szczególniej, gdy odchody cuchnące, usunąć takowe zabiegiem ręcznym. W razie krwawienia skutkiem pozostania resztek z jaja płodowego w macicy — wyskrobanie tychże tępą łyżeczką. Postępowanie przeciwgnilne.

Acne rosacea.

Uwzględnić przyczynę cierpienia: zboczenia w narządzie rodnym u kobiet, blednica, nadużywanie napoi wyskokowych. W okresie początkowym (zaczerwienienie skóry, rozszerzenie naczyń) polecić na noc przykładanie Empl. hydrargyri; naczynia porozszerzane doprowadzić do obliteracyi przez skaryfikacye. — W okresie późniejszym, kiedy nastąpi przerost tkanki łącznej w postaci guzków, nierówności (Rhinophyma) usunięcie ich łyżeczką ostrą, termokauterem.

Acne vulgaris.

Starać się usunąć przyczynę choroby, jaką bywają przewlekłe nieżyty żołądka i kiszek, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym (anti-retroflex. uteri etc.)

Miejscowo: nacięcie ropni gruczołowych, wyciskanie zaskórniaków (chwilowy odczyn w postaci obrzęku i zaczerwienienia skóry przemija wkrótce przy okładach z Liquor Burovii). Kiedy usunięte zostały zropiałe gruczoły, polecić zmywanie wieczorem miejsc zajętych c. Saponaphtolosulfuricum, następnie wcieranie na noc:

7. *Sulfur. citrini 10·00,*
Spirit. sapon. Kal. 20·00,
Spirit. lavandulae 60·00,
Balsami peruviani 1·50,
Spirit. camphor. 1·00.
Olei bergamottae gtt. V.
S. Zewnętrznie.

lub

8. *Lactis sulfuris 10·00,*
Spirit. vini gallici 50·00,
Spirit. lavandulae 10·00,
Glycerini 10·00.
S. Zewnętrznie.

Z rana po usunięciu pasty, środki osłaniające, puder.

9. *Zinci oxydati 10·00,*
Ungu. emoll. 50·00.
Olei rosarum gtt. V.
cienko nasmarować, następnie puder. Polecają rano zmyć.

10. *Acidi salicyl. 0·30,*
Sulfuris praecip. 0·70,
Zinci oxydati 0·30,
Vaselini 20·00,
Olei amygd. dulcium 10·00.
S. Na noc wetrzeć maść.

11. *Naphtol 0·30,*
Camphorae 0·30,
Resorcini
Saponis virid. āā. 0·50,
Sulfuris praecip.
Cretae albae āā. 0·20,
Vaselini 30·00.
S. Maść.

Pospelow poleca przy Acne faciei: miesienie palcami miejsc zajętych, robiąc takowe wieczorem i rano po 15—20 minut używając jako tłuszczu np. maści borowej, po skończonem posiedzeniu puder.

Agrypnia (Bezsenność).

Uwzględnić przyczyny: Anaemia, Hysteria, Neurastenia, Dyspepsia (zwłaszcza u dzieci przekarmienie) i t. d.

Przy anaemii na wieczór wino, piwo, przy nawałach derivantia, letnie kąpiele, odpowiednia dyeta, unikanie męczącej umysłowej pracy, wczesne jadanie wieczerzy itd. Gdy te środki nie pomagają;

12. *Chloralhydrat 3—5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Succi liquir 20·00,
Chloroform gtt. 3.
MDS. Połowę na raz, drugą za $1/2$ godziny.

13. *Sulfonali 1·00,*
Tal. dos. 5.
S. Na godzinę przed spaniem proszek z herbatą lub rosołem, w godzinę drugi. (Przy dłuższem używaniu intoxic!)

14. *Kali bromati 0·25,*
Castor. canad. 0·05,
Sacchari 0·30,
Mfp. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie (A. na tle nerwowem).

15. *Chloralamid 3·00,*
Aqu. dest.
Syr. simpl. ãã. 30·00.
DS. Na noc zażyć.

16. *Hyoscini hydrojodici 0·01,*
Extr. Gent. q. s. ut. f. pill.
N. 50.
S. Na noc 2—3 pigułek.

Polecony też bywa przetwór Bromidia 2—3 łyżeczek na noc.

Alcoholismus.

Acutus zobacz: Otrucia.

Chronicus. Leczenie tylko w zakładach możebne. *Tra chinae, Tartar. emetic.* czasami w lżejszych stopniach pomaga:

17. *Strychnin nitr. 0·05,*
Aq. dest. 15·00.
DS. Do injekcyi.

Dzien. 1—2 inj. po 0·50 płynu. Równocześnie natr. brom.

18. *Extr. nuc. vom. 0·50,*
Spir. vini 5·0,
Acid. phospor. dil. 10·0.
S. 3 razy dnia po 10 kropel.

Alopecia

a) areata.

Leczenie zwykle nie wywiera znacznego wpływu na skrócenie i przebieg cierpienia. Polecają wyrywać włosy w obwodzie ognisk chorobowo zajętych, wcieranie środków drażniących i przeciwgrzybkowych.

19. *Spiritus vini 20·00,*
Tinct. aconiti 2·00.
S. Zewnętrznie.

20. *Tinct. jodi 15·00,*
„ capsici 5·00.

Lewin i Leistikoff polecają wcierania codziennie:

21. *Chrysarobini 2·00,*
Vaselini 20·00.

b) e seborrhoea.

(Seborrhoea capitis). Celem usunięcia strupów czapkę z opasek lub płótna, którą należy napuścić oliwą. Po odpadnięciu i usunięciu za pomocą zmycia strupów.

22. *Spir. vini 200·00,*
Tntr. capsici 10·00,
Acidi thymolici 50·00.
S. Zewnętrznie.

Tym płynem zmywa pacyent głowę codziennie, dwa razy w tygodniu zaś zamiast powyższym płynem zmywa głowę mydłem i wodą. Po każdorazowem zmyciu głowy maść.

23. *Acidi salicyl 10·00,*
Florum sulfuris 10·00,
Vaselini 100·00.
S. Maść
lub

24. *Resorcini*
Acidi salicyl āā. 10·00,
Ungu. emoll. 100·00.
S. Maść.

Przy tem leczeniu trwa choroba mniej więcej do 3 miesięcy. Zwrócić uwagę pacyenta, że w ciągu leczenia włosy będą wypadać więcej nawet, niż przed leczeniem. Włosów, zwłaszcza u kobiet nie potrzeba strzydz na krótko.

c) syphilitica.

Obok leczenia ogólnego, miejscowe. Besnier poleca rano natrzeć głowę:

25. *Acidi salicyl. 1·00,*
Sulfuris praecip. 50·00,
Lanolini
Vaselini āā. 10·00.
S. Maść.

wieczorem po zmyciu mydłem i obsuszeniu natrzeć:

26. *Alcoholi Rosmarini 100·00,*
Tincturae Canth. 10·00.
S. Zewnętrznie.

Amenorrhea (Brak miesiączki).

Badać dokładnie i szukać przyczyny. Pamiętać o możebności ciąży. W przypadkach haematometra zabieg operacyjny. Jeżeli przyczyną chlorosis, scrophulosis, tuberculosis, anaemia, polysarcia, zastosować odpowiednie leczenie, uregulować dyetę i uważać na stolec.

W przypadkach niedostatecznego rozwoju macicy, albo w przypadkach nadmiernego zwinięcia się tejże po porodzie; wstrzykiwania ciepłe, elektryzowania macicy, kąpiele nożne, upusty krwi z części pochwowej, powtarzane w czterotygodniowych odstępach, szczególniej, gdy są molimina menstrualia. Żelazo wewnętrznie. zmiana powietrza, powietrze górskie, Krynica, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

27. *Trae Capsici 3·00,*
Rhumi optimi 80·00,
Mixturae gummosae 120·00.
S. Co 3 g. łyżeczkę od kawy.

28. *Extr. aloes 1·00.*
Pulv. myrrhae q. s. ut f. pill. Nr. 50.
S. 3 r. dnia 2—3 pigułek.

29. *Acid. arsenic. 0·06,*
Ferri sulph. exsiccat. 2·00,
Piper nigr.
Aloes.
Myrrh. āā. q. s. f. pill. Nr. 60.
S. 2 r dz. pigułkę po jedz.

30. *Kali hypermang. 1·00.*
Butyr. cacao 1·00,
Pulv. cacao q. s. ut f. pill. 50.
S. 3 r. dnia 1—2 pigułek, lub podaje się w czasie molimina menstrualia

31. *Capsul. elasticar. tenentium 0·002 Apioli*
Nr. XX.
S. Rano i wieczór kapsułkę zażyć (Baillot i Barbette).

Anaemia.

Jeżeli wystąpi wskutek krwotoku lub długotrwałej choroby, podawać leki wzmacniające i podniecające, pożywna dyeta. W razie grożącego zapadu wino Sherry, Szampańskie, czarna kawa, eter, oraz: podskórne wstrzyknięcie roztworu soli 0·7% w ilości 500—700·00.

32. *Aether sulphur. 10·00,*
Camphor. 1·00.
DS. Wstrzyknąć 1—2 wstrzyk.

33. *Olei camphorati 10·00.*
DS. Do wstrzykiwań.

34. *Aether acet. 10·00.*
DS. 10—20 kropel co $^1/_2$ godz.

Przy dłużej trwającej A. według wskazań: arsen (Woda Gubera), żelazo, wino, pobyt na świeżem powietrzu. Wody żelaziste, Krynica, Żegiestów, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Polecają też upust krwi (Schubert) licząc 2 grm. krwi na kilo wagi.

35. *Liquor. ferri album. 50·00.*
DS. 3 razy dz. łyżeczkę.

36. *Ferri hydrog. reduct. 5·00,*
Acid. arsen. 0·20,
Extr. gentian q. s. f. pill.
Nr. 100.
DS. 2 do 3 pigułek dziennie.

37. *Cuprum arsenicosum 0·002 — 0·003 pro dosi* zalecają w ciężkiej A.

38. *Haemoglobina* po *0·20* na dzień w formie pastylek przez Dra Pfeiffera.

39. *Calcar. phosphoric 10·00,*
Haemoglobin 1·00—2·00,
Extr. Strychni 0·10,
Div. in dos. 20.
S. Dziennie 5 proszków.

Wody pyrophosphoranowo-żelaziste. Zob. Chlorosis.

Angina diphtheritica.

Przedewszystkiem odłączyć chorego, dla zapobieżenia rozszerzenia tej choroby. Mieszkanie przewietrzać. Ciepłota w pokoju 14—15 R. Dyeta pożywna, rosoły, bulion, jaja, galarety mięsne, wino z wodą, herbata z cognakiem itp. Dużo płynów, lemoniada, woda ze sokiem owocowym. Leczenie rozpocząć lekkim środkiem przeczyszczającym, bądź kalomel w małej dawce, bądź aq. laxativ. rheum. Wobec miernej gorączki chinina po 0·20 do 0·50 (rano i wieczór przy wysokich stopniach: antipiryna z cognakiem, również po 0·20—0·50, parę razy dziennie. Zmywanie całego ciała wodą z octem. Zimne okłady na głowę. Na szyję okład wysychający, zmieniany co 2 lub 3 godz. Płukanie z roczczynów: kali chloricum 2% Acid. boric. 3%. Dzieciom mniejszym przepłukiwanie gardła zapomocą strzykawki (z ostrożnością, aby podniebienia nie zranić — a w razie oporu, lepiej i tego zaniechać). Pędzlowania niezbyt często albo sokiem z cytryny, lub też Papayotin (1:20). Inhalacye co godzinę, w nocy co 2 godziny: Acid. boric. 2%, Aq. calcis na $^1/_2$ z wodą, Kali chlor. 2%, Sublimat 1:3000. Z leków do wewnątrz podawanych $^1/_2$—2% roczczyn Kali chloricum w odwarze 5% kory chinowej. W uporczywszych i cięższych przypadkach, wcierania szaruchy po 2·00 dziennie w różne części ciała. Na obrzmiałe gruczoły okłady z liquor alum. acetici. Jeżeli błonica w nosie, lekkie przestrzykiwania kw. borowym 3% lub kali chlor. 2%. W razie zapadu, eter, kamfora, czarna kawa, zagrzewanie kończyn, nacierania ciepłym octem, wina mocne, wstrzyknięcie eteru. ol. camphor. Jeżeli błonica przeszła na krtań, stosować leczenie podane przy Laryng. crouposa. Powikłania jak: Nephritis (codziennie badać mocz), otitis, pneumonia, leczyć według wskazań. Przeciw porażeniom: dyeta wzmacniająca, chinina, przetwory żelaza, prąd stały. W czasie całego przebiegu zwracać uwagę: na serce, nerki i błony śluzowe.

Wobec dobrych wyników osiągniętych za pomocą *surowicy przeciwbłoniczej*, wobec tego, że

zapobiega ona niejako wytwarzaniu się dławca, należy ją stosować. (Patrz odnośny artykuł w niniejszym kalendarzu).

Środki podawane do wewnątrz:

40. *Chinin. muriat. 0·50—1·50,*
Ammon. chlorati 1·00,
Aq. dest. 60·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. 3 razy dz. łyżeczkę.

41. *Antipyrin 1·50—2·00,*
Cognaci 20·00,
Aq. destil. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę.

42. *Kali chlorici 0·50—2·00,*
Aq. destil. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

43. *Tinct. Myrrhae 4·00,*
Glycerini 8·00,
Aq. dest. ad 200·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

44. *Dcti cort. chinae e 5·00 ad 100·00,*
Natri salicyl. 2·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

45. *Pilocarpin muriatic. 0·01,*
Pepsin 0·20,
Acid. muriat. dil. gtts. V.
Aq. dest. 80·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co godz. łyżeczkę (po każdej łyżeczce wino mocne).

46. *Ol. Terebinth. rctf. 8·00,*
Pulv. gum. ar. q. s.
Aq. dest. 120·00,
Syrup simpl. 20·00.
DS. Co 3 godz. łyżeczkę (popić mlekiem).

47. *Camphor. 0·30,*
Mixt. gumm. 80·00,
Syrup sacchari 20·00.
DS. Co g. łyżeczkę, (zwłaszcza w formie septycznej).

48. *Aether. acet. 5·00,*
Ol. cinamom. 1·50.
DS. Co 2 godz. 3—5 kropli.
Arak co $^1/_2$ godz. łyżeczkę, aż do upojenia.

49. *Kali chlorici 5·00,*
Trae myrrhae 15·00,
Acid. carbol. gtts. V.
Mel despum. 20·00,
Aq. dest. 150·00.
DS. Co $^1/_2$ godz. po 15 kropli.

Leczenie miejscowe: Okłady z lodu na szyję (w woreczkach gumowych), pić wodę z lodu z dodatkiem wina czerwonego, lody owocowe. Później przy rozpadzie błon lub zgorzeli, przejść do ciepłych okładów i kataplazmów. Inni radzą od początku ciepłe okłady i kataplazmy co $^1/_4$ do $^1/_2$ g. zmieniać, pokarmy ciepłe, płukania ciepłe.

Płukania:

Aq. calcis, Acid. salicyl. 1%, Ac. boricum 2%, Kali chloric. 2%, Sublimat. 1‰, Thymol $^1/_2$%, Menthol $^1/_2$%.

Pędzlowania:

50. *Solut. acid. citr. e 10·00: ad 50·00,*
Resorcin 3·00,
Glycerin 30·00.
S. Co 2 godz. pędzlować.

51. *Acidi salicyl. 0·50—1·00,*
Spir. vini q. s.
Glycerin. 40·00,
Infus. fol. Eucalypti 60·00.
DS. Co godz. zwilżać watą zamoczoną w tym płynie, miejsca bł. zajęte.

52. *Acidi carbol. cryst.*
Acid. citric. cryst.
Trae jodi āā. 3—5·00,
Franz-Cognac 100·00.
MDS. Co 2 godz. pędzlować.

53. *Ferri sesquichl.*
Glycerin. āā. 10·00.
DS. Pędzlowanie 3 razy dz.

Wdychiwania (Inhalacye):
Para wodna
Acid. carbol. 2:500.
Kali chloric. 1%.
Aq. calcis āā. c. Aq. dest.
Acid. lacticum 1%.
Sublimat 0·02:200·00.
Resorcin 1%. Glycerin 1:4.

Wdmuchiwania:
Cukier proszkowany — obficie i często.
Sól kuchenna (grubo nakładać).
Menthol 1·00. Sacchari pulv. 20. 2—4 razy dziennie.
Flor. Sulph., Chin. sulf. āā. 0·20 2 razy dziennie.
Jodoform co 3 godziny.

54. *Natr. sozojodolici 10·00,*
Flor. sulphur. 12·00.
Mfp. S. Do wdmuchiwań do ust i do nosa.

Angina pectoris zob. Stenocardia.

Angina catarh. acuta.

Ciepłe płukania z nawaru korzeni ślazowych.

55. *Decoct. rad. Altheae 200·0,*
Trac. laud. simpl. gtt. XV,
Syr. moror. 20·0.
MDS. Płukanie.

56. *Kali chlorici 5.0,*
Aq. destill. 300·0,
Spir. menth. pip. gtt. II.
MDS. Płukanie.

57. *Acidi salicylici 1·0,*
Kali chlorici 2·0,
Aq. destill. 300·0.
MDS. Płukanie.

58. *Alum. crud. 5·0,*
Aq. destill. 200·0,
Trae laud. simpl. 1·0,
Melis. rosat. 20·0.
MDS. Płukanie.

Angina phlegmonosa

otworzenie ropnia w stósownym czasie; dnia następnego w razie objawów zatrzymania się ropy, należy zgłębnikiem, zerwać zlepiające się brzegi otworu.

Angina tonsill., catarrhalis, follicularis.

Ciepłe płukania; w przypadkach natury podejrzanej, leczenie miejscowe wycieraniami sublimatem 1:500, zapomocą krótko uciętego pędzelka, lub kawałków gąbki umocowanych na szczypczykach.

59. *Kali hypermang. 1·0,*
Aq. destill. 300·0.
DS. Woda do ust.

60. *Natri salicylici 1·0,*
Aq. destill. 200·0.
S. Płukanie.

61. *Aq. calcis 200·0.*
S. Płukanie.

W przypadkach przewłocznych dla zmniejszenia powiększonych migdałków:

62. *Arg. nitr. cryst. 1·0,*
Aq. destill. 30·0,
Da in vitr. nigr.
S. Pędzlowanie.

63. *Extr. sec. cornuti 1·0,*
Trae jodi 4·0,
Glycerini 30·0.
S. Pędzlowanie.

64. *Hydrat. chloral. 1·0,*
Sacch. albi 10·0.
S. Do wdmuchiwań.

Aphthae. (Stomatitis aphthosa.)

Pędzlowanie 10% rozczynem kali chloricum, ½% rozczynem acid. tannici, 5% Boraxem.

65. *Succi citri.*
Syrup rub. Id. āā. 10·00.
S. Do pędzlowań.

66. *Argenti nitrici 1·00,*
Aq. dest. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

Wewnętrznie:

67. *Kali chlorici 1·00,*
Aq. dest. 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Uporczywie trzymające się plamy lapisować. Obok tego zimne napoje, podawanie kawałków lodu, unikanie gorących potraw.

Apoplexia s. Hemorrhagia cerebri.

Chorego położyć w łóżku okład lodowy na głowę, jeżeli osoba krwista, dobrze odżywiona i jest się obecnym prawie na początku udaru, to krew puścić (najwyżej 500 gram.) lub pijawki za uszami postawić. Nadto dać zaraz lewatywę z octu, mydła, lub soli tak, żeby nastąpiło silne przeczyszczenie; synapizma na łydki i piersi, nacieranie kończyn. Jeżeli tętno słabe i zapad jest, to podać wino, kawę czarną, kamforę, eter podskórnie. Gdy udar minął, to choremu nie pozwalać wstawać z łóżka, okład lodowy dalej mieć na głowie, stolce regulować, wody gorzkie Hunyady Janos, Morszyńska, Saratica, dyetę płynną niepodniecającą, a ze środ-ków wewnętrznych digitalis lub Tinct. Strophanti dla uspokojenia akcyi serca.

W kilka tygodni po ataku, gdy reakcya zapalna minie, podawać kali jodatum, elektryzować kończyny porażone, masować, ruchy bierne wykonywać i działać zapobiegawczo, usuwając główną przyczynę udaru (najczęściej zmiany w sercu i tętnicach).

68. *Inf. fol. Sennae e 15·0*
ad 200·0.
Sal. amar.
Syr. rub. idaei āā. 25·0.
S. Co godz. łyżkę.

69. *Tinct. Cantharid. 5·0.*
Ol. Terebinth. 25·0.
M. S. Do nacierań.
W zastarzałych przypadkach.

70. *Strych. nitr. 0·005,*
Aq. dest. 10·0.
S. Codzień 1 strzyk. 1-gramow.

Arthritis vide Rheumatismus articulorum.

Arthritis urica (Podagra).

Przedewszystkiem leczenie dyetetyczne. Ograniczenie się co do ilości i jakości pokarmów. Wolno jeść mięso chude, o ile możności białe tylko, mleko, jarzyn sporo, unikać tłuszczów i mącznych potraw niemniej napojów wyskokowych. Do picia szczawy lub zwykła woda z dodatkiem kwasku. Wskazany jest ruch na świeżem powietrzu, wycieczki w góry, gimnastyka. Ze środków wewnętrznych polecają: Tinctura lub Vinum Colchici po 10—20 kropli 3—4 razy na dzień, Natrum salicylicum lub Antipyrina 2—3 grm. p. die.

W razie silnych bólów wcierać maść z narkotykami, na wewnątrz morfinę lub podskórnie.

Następnie picie wód Giesshübler, Bilińska, Vichy, Kissingen, Ems, Neuenahr, Obersalzbrunn, Dürkheim, Homburg, otyłym zaś osobom można polecić Marienbad, Karlsbad.

71. *Chloroform 10·00,*
Aq. Colonien. 20·00,
Tr. Aconiti 40·00.
DS. Do nacierań.

72. *Extr. Belladon. 2·00,*
Lanolini 20·00.
Mf. ung. DS. Wcieranie.

73. *Lithii jodat. 0·25,*
Extr. et pulv. gent. āā. q. s.
f. pil. 20.
S. 3—4 pig. dziennie.

74. *Lithii carbonici 0·10,*
Sacchari 0·20,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. 3 pr. dziennie.

75. *Natrii lithiosalicyl 1·00,*
D. tal. dos. XII.
S. 3—4 pr. dziennie.

76. *Solut. Lysidini 50% 10·0,*
Aq. destillat. 200·0
in vitr. nigr.
S. 2—6 łyżek dziennie w wodzie alkalicz. zażyć.

77. *Piperazin* po *0·25* na dawkę, dziennie 1—3 gram.(najlepiej w wodzie sodowej; drogi).

78. *Salol*
Aether ãã. 4·00,
Collodii 30·00.
S. Pędzlować miejsca bolesne.

79. *Colchicini 0·02,*
Extr. Gent. q. s. ut f. pil. N. 40.
S. 3—5 pigułek dziennie.

Przy białkomoczu:

80. *Extr. stigmat. maidis 6·0,*
Natri benzoici
Lithii carbonici ãã. 3·0,
Ol. anis. gtt. duas
f. pill. Nr. 60.
S. 2 pigułki przed obiadem. przez 20 dni każdego miesiąca.

Ascaris lumbricoides.

Zabraniać pokarmów mącznych, natomiast mleko, mięso.

81. *Santonin 0·15 (—0·20).*
Ol. ricini 50·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

82. *Santoni 0·03,*
Calomel. 0·05,
Pulv. rad. rhei 0·15,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 6.
S. Rano i wieczór proszek.

83. *Pulv. sem. cinae 4·00,*
Pulv. rad. Jalap.
Sacchari ãã. 2·00,
Mfp. divid. in dos. Nr. 4.
DS. Co $^1/_2$ godz. proszek.

Po użyciu tych środków, dobrze jeszcze dawać duże lewatywy z wody, lub Sublimatu (1:2000).

Thymol. 0·10—0·30 pro dosi.

84. *Jodoform 0·03,*
Natri bicarb. 0·25,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 5.
S. 3 razy dz. proszek.
(Na drugi dzień *Ol. ricini*).

Asthma bronchiale.

Przedewszystkiem należy usunąć przyczynę (np. polipy w nosie, choroby kobiece).

Podczas samego napadu, chorego rozebrać, (zwłaszcza zdjąć stanik lub gorset), umieścić go w przestronnym pokoju, gdzie dobre świeże powietrze. Najprędzej działają narcotica, podać więc na wewnątrz albo Chloralhydrat 2·00 na raz, lub wstrzyknąć morfinę. Mniej pewnie działa morfina na wewnątrz. Polecić choremu podczas napadu mocną czarną kawę wypić, gorące okłady lub synapizma na klatkę piersiową i łydki. Kilka kropli Amylnitritu do wąchania, lub Pyridyn na spodeczek wylać i tem oddychać, używają też papierosów z tytoniu według recepty Nr. 99 podanej przez Trousseau. Polecają też Jodkalium w dawkach 1—3·00 na dzień, lub Extr. Quebracho. Jeżeli narcoticum nie może być podane a wśród napadu słychać liczne rzężenia, świsty i furczenia, to podać należy emeticum n. p. apomorfinę podskórnie lub na wewnątrz. W ciężkich napadach można się uciec do narkozy chloroformowej. Po przejściu napadu leczyć chorobę główną i pozostały zwykle po napadzie nieżyt oskrzelowy, odpowiedniemi środkami.

85. *Extr. fluid. Quebr. 25·00.*
DS. 2—3 łyżeczki dziennie.

86. *Vini stibiati.*
Tinct. lobel. infl. āā. 5·00,
Morph. mur. 0·10.
DS. 3 r. na dz. po 15 kropel.

87. *Apomorphin chlor. 0·05,*
Acidi hydrochl. dil. gtts. X
Aq. menth. pip. 50·00,
Syrup 20·00.
MDS. Co 2 godz. 1/2 łyżeczki

88. *Kali jodati 10·00,*
Tinct. Stram. 8·00,
Extr. liquir. 4·00,
Syrup Scill 30·00,
Aqu. dest. 250·00.
S. 3 r. dz. łyżkę w szklance wody.

89. *Paraldehyd 2·00 - 3·00,*
Aq. destill. 100·00.
Syr. simpl. 20·00.
S. Na 2 razy użyć w przeciągu 1/2 godziny.

90. *Resorcini p. 1·00,*
Aq. destill. 85·00,
Syrup cortic. aurant. 15·00.
S. Co 1/2 godz. łyżkę.

W razie napadu:

91. *Chloral. hydrat. 3·00.*
Syr. simpl. 30·0.
DS. Na raz zażyć.

92. *Amylnitrit. 5·00,*
Ol. foenicul. 10·00.
S. W napadzie 2—5 kropel nalać na chustkę i wdychać.

93. *Natri nitrosi 2·00,*
Aq. dest. 120·00.
DS. 4 r. na dz. łyżeczkę.

94. *Kali jodati*
Tinct. lobel. infl. āā, 10·00,
Extr. opii 0·10,
Aq. destil. 180·00.
DS. Co 2 godz. 1/2 łyżki.

95. *Extr. Bellad.*
Pulv. Belladon. āā. 0·30,
f. pil. Nr 30.
Na wieczór 1—2 pigułek.

96. *Lobelin 0·01,*
Extr. liquir. 5·0,
f. pill. Nr. quinque.
S. Co 2 godz. pigułkę.

Radzą też w początku napadu, pędzlować w głębi nosa:

97. *Tinct. Narcgamiae*
Aq. lauroceras. āā. 10·00.
S. 2—3 razy dnia po 10 kropli.

98. *Cocain 1·00,*
Aq. dest. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

99. *Folior. Belladon. 0·3,*
— Hyoscym. 0·15,
— Stram. 0·15,
Extr. Opii aquos 1·5,
Aq. laurocer. 0·5.
MDS. Jako tytoń do papierosów.

Atelectasis pulmonum.

U noworodków ciepła kąpiel zimne polewanie i nacieranie ciała. Dzieci takie należy często nosić, budzić ze snu, i co godzinę karmić. Obok świeżego powietrza, ogrzewać (gorącemi flaszkami w pościeli). U starszych uwzględnić przyczynę: osłabienie po wyczerpujących chorobach, biegunkach, krzywicy, ugniot przez wysięk w opłucnej, nieżyt w drobnych oskrzelach. W tym ostatnim przypadku, środki wymiotne, wino, cognac, łyżeczka herbaty z paru kroplami rumu.

100. *Liquor. ammon. anis. 1·00,*
Aq. destil. 50·00,
Syrup Sacchari 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

101. *Aetheris sulfur. 10·00.*
DS. Jednę lub 2 krople we wodzie.

102. *Vini stibiati*
Oxym. Scillae āā. 15·00.
S. Co 10 minut łyżeczkę aż do wymiotów.

103. *Camphorae rasae 0·10,*
Tinct. gumm. 50·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

Balanitis v. Balanopostitis.

Obmywanie żołędzi i wewnętrznej powierzchni napletka kilka razy dziennie n. p. 3% rozczynem kwasu borowego, ¼% azotanu srebrowego itp. i zasypywanie np.:

104. *Zinci oxydati*
Amyli puri
Dermatoli āā. 10·00.
S. Zasypka.

105. *Nosophen 5·0.*
S. Do zasypywań.

Przy równoczesnej phimosis częste przepłukiwania robione pod napletek powyższymi rozczynami.

Skoro jednak napletek silnie obrzęknie, przepłukiwania są bardzo bolesne, a z ujścia napletka wydobywa się ciecz surowiczo ropna, cuchnąca, zachodzi obawa zgorzeli — przeciąć napletek w linii środkowej, grzbietowej prącia na sondzie rowkowanej.

Blennorrhoea neonatorum (zob. Conjunct. blen.).

Blennorrhoea urethrae

a) acuta anterior.

Leczenie poronne (Neisser) oddaje dobre wyniki, jak długo wydzielina nie jest jeszcze ropną, objawy zapalne cewki bardzo słabe, a obecność gonokokków w wydzielinie śluzowej zapewnia o jej charakterze rzerzączkowym. Polecić wstrzykiwania Arg. nitr. 0·05:200—250, 4 razy dnia, płyn wstrzyknięty powinien zostać w cewce 4—5 minut.

Skoro wydzielina stała się ropną, obfitą (w takim stanie widzi się najczęściej pacyentów) objawy zapalne silne, bóle przy oddawaniu moczu znaczne, wstrzymać się od leczenia miejscowego, a ograniczyć do podania.

106. *Saloli 0·75,*
(lub *Natr. salic.),*
D. t. d. N. XV.
S. 3 proszki na dzień.

jako napój polecić wodę Bilińską, Kissingen etc. Kąpiele nasiadowe 26—28° R. Zabronić napojów zawierających kwas węglowy (szampan, piwo, woda sodowa), noszenie suspensorium, czyste utrzymywanie członka, zwrócić uwagę na codzienne wypróżnienia.

Kiedy okres ostry minie, co dzieje się z końcem 3-go, początkiem 4-go tygodnia (a rzeżączka nie przeniosła się na część tylną), wypływ jest śluzowo-ropny, polecić wstrzykiwanie środków, które mają na celu niszczenie i utrudnienie rozwoju gonokokków. Takimi są:

107. *Argenti nitric. 0·05,*
Aquae dest. 200·00.
S. Injectio.

108. *Kalii hyper. 0·05—0·15 : 200.*

109. *Ichthyoli 4—10 : 200·00.*

110. *Alumnoli 2—5 : 200·00.*

111. *Creolini 0·10.*
Aquae dest. 150·0.
S. Injectio.

112. *Argentamini 0·05.*
Aquae dest. 200·0.

113. *Argonini 2—4 : 100·0.*

114. *Cadmii sulfurici 0·2?.*
Aquae destill. 100.
S. Injectio.

115 *Europhen 1·0——5·0,*
Ol. Oliv.
Pulv. gum. arab. āā 10.
Aque dest. 200·0.
Mf. Emulsio. S. Injectio.

116. *Bismuthi oxyjodati 1·0,*
Aquae dest. 100·0.
S. Injectio.

Każdy z tych środków wstrzykuje pacyent 4—5 razy na dzień. W miarę jak wypływ staje się coraz skąpszy i śluzowy przejść do środków ściągających jak:

117. *Zinci sulfurici 1·00,*
Plumbi acetici 2·00,
Aqu. dest. 200·00.

lub:

118. *Zinci sulfocarbolici 1—2: 200·00.*

lub:

119. *Bism. subn. 2—4:200·00.*

b) blennorrhoea acuta anterior et posterior.

Dyeta i hygiena a więc: spokój, dyeta płynna, kąpiele letnie, codzienne wypróżnienia; jako napój wodę Bilińską. Fournier przepisuje:

120. *Natri bicarb. 5·00,*
Sacchari albi 30·00.
Succi citr. gtts. II.
S. Rozpuścić w litrze wody i użyć w jednym dniu.

121. *Dect. Sem. Lini 500·00,*
Syrupi Diacodii 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

122. *Dect. Folior. Uvae Ursi*
Hrbae Herniariae 500·00.
S. Użyć w ciągu dnia.

123. *Saloli 0·75.*
3—4 proszki na dzień.

W razie silnych bolów i częstej potrzeby oddawania moczu narkotyki w postaci czopków do kiszki odchodowej, wstrzyknięcie morfiny, na międzykrocze okłady ciepłe z mąki siemienia lnianego.

124. *Farinae Seminum lini 300·00.*
S. Do okładów.

Niemożność oddania moczu starać się usunąć kąpielami ciepłemi, podaniem narkotyków, w ostatecznym razie użyć cewnika Nelatona.

Erekcye, które w okresie ostrym bywają bolesne, a przy zajęciu części tylnej cewki częste, łagodzić przez podanie:

125. *Natri bromati 2·00,*
Camphorae rasae
Lupulini āā. 0·15.
Mfp. div. in d. N. X.
S. Jeden proszek przed pójściem spać.

Przy tem leczeniu i zachowaniu się pacyenta rzeżączka części tylnej ustępuje w 3—4 tygodnie; jeżeli to nie nastąpi, trzeba przejść do leczenia miejscowego (p. gon. posterior chronica).

Blennorrhoea chronica.

c) anterior.

Najwięcej używanym sposobem, by przekonać się o umiejscowieniu rzeżączki jest próba dwóch naczyń (Thompsona). Jest ona pewną, jeżeli wypadnie dodatnio tj. II połowa moczu zawiera składniki chorobowe (mocz mętny, nitki i t. d.). Jeżeli jednak wypadnie ujemnie, to może być powodem błędnego rozpoznania co do usadowienia się rzeżączki. Dlatego w wypadkach wątpliwych lepiej użyć metody pewniejszej, jaką jest przepłukanie części przodowej cewki zgłębnikiem Nelatona ilością mniej więcej 500·0 wody (przy pełnym pęcherzu). Jeżeli po takiem przepłukaniu mocz oddany będzie czysty, można wykluczyć zajęcie tylnej części cewki.

L e c z e n i e czysto miejscowe (wstrzykiwania, przepłukiwania, instalacye). W wyborze środków kierować się zachowaniem się wydzieliny względnie nitek

w moczu co do obecności gonokokków, i w miarę tego, czy takowe są, lub ich nie ma, polecić wstrzykiwania środków, które mają za zadanie niszczenie ich, lub środków ściągających (p. gonorr. acuta anterior). Jeżeli sprawa chorobowa trwa długo (n. p. kilka lat) wtedy wstrzykiwania, jakie można dać choremu nie na wiele się przydadzą.

Wskazane są instalacye za pomocą kateteru Guyona lub Ultzmanna roczczynów Argent. nitr. $\frac{1}{2}$—15%, Cuprum sulfur. 5—25% robione co 2—3 dzień.

W bardzo zastarzałych wypadkach nieżytu cewki moczowej, gdzie zazwyczaj błona śluzowa jest zgrubiała, naciekła, narząd gruczołowo zajęty (urethritis follicularis) obok instalacyj wprowadzanie zond metalowych (o ile można najgrubszych).

Zwężenia rozszerzać stopniowo przez wprowadzanie miękkich bougie lub zond metalowych.

d) anterior et posterior.

Druga część moczu (lub cały mocz po przepłukaniu części przodowej) mętna, robić przepłukiwania części tylnej cewnikiem Nelatona roczczynami Arg. nitr. 0·10—0·15:400, Cupr. sulf. 1—3:300 codzień, później co 2—3 dzień.

Z nowych leków polecono podobne przepłukiwania roczczynami Argonini 2—5:100·0, Argentamini 0·05—0·10:100·0.

Druga część moczu czysta zawiera tylko strzępki, nitki (sprawa chorobowa więcej zlokalizowana, trwa dłużej) instalacye Arg. nitr. 1—15%, Cupr. sulf. 5—25% za pomocą cewnika Guyona lub Ultzmanna. Ten ostatni poleca wprowadzenie za pomocą Porteremède Dittla czopków według:

126. *Argen. nitrici 0·10*,
lub *Alum. crudi 1·00*,
lub *Tannini 0·3—0·5*,
Butyri Cacao q. s. f.
supp. ureth. brev. N. V.

Zazwyczaj sprawa chorobowa ustępuje wcześniej z części tylnej i zostaje jedynie w części przodowej, naturalnie że i leczenie ogranicza się wtedy tylko do niej (patrz *a)*.

Blennorrhoe sacci lacrym.

Objawy: łzawienie, tudzież śluz ropiasty za uciskiem okolicy woreczka łzowego, wydobywający się z punktów łzowych. Od czasu do czasu przyłącza się ostre ropne zapalenie woreczka łzowego (dacryocystitis) z ogólnymi objawami abscesu, charakteryzującego się tem, że odpowiada położeniem woreczkowi łzowemu, a nie przekracza ku górze lig. canthi int. Dacryocystitis nie leczona przebija na zewnątrz, a rezultatem jest przetoka woreczka łzowego.

Leczenie: W blennorrhoe sacci lacr., tudzież wobec przetoki niezbędnem jest systematyczne sondowanie przewodu noso-łzowego sposobem Bowmana. Rozpocząć należy od Nru 2-go a skończyć na Nrze 4-tym. Po każdorazowem wyjęciu sondy (sonda leży $\frac{1}{2}$ god.) przestrzykać należy przewód noso-łzowy przez kanalik łzowy, za pomocą szprycki Aneta lub dobranego zakraplacza sublimatem 1 na 5000 lub roczczynem 1% formaldechydu. Gdy przy leczeniu tém już żadnej wydzieliny z wor. łzow. wycisnąć nie można, sondować jeszcze w rzadszych odstępach czasu dla zapobieżenia recydywie.

Przetoki granulujące, goją się pod wpływem tego leczenia same, przetoki zaś o ścianach zabliźnionych wymagają nadto o-

peracyi. Przypadki zbyt zadawnione z zarośnięciem przewodu noso-łzowego lub ze znacznem wydęciem wor. łzow. dają wskazania do extyrpacyi woreczka łzowego.

127. *Formaldehyd 0·05,*
Aqu. dest. 50·0.
S. Do przestrzykiwania przewodu noso-łzowego.

Blepharadenitis.

W formie łuskowej i strupkowej maść z precipitatu białego lub żółtego, pilne usuwanie strupów, zmywanie brzegów powiek wacikiem zmoczonym w wodzie kolońskiej. W formie wrzodziejącej, przypalanie cum lapide mitigato. Uwzględnić nadto przyczynę (scrophulosis, blenorrhöe sacci lacr.).

Bronchiectasis.

Świeże i dobre powietrze, jeżeli można na wsi lub w górach. Odżywianie dobre chorego, odpoczynek od zajęć, unikanie kurzu i dymu.

Leczenie nieżytu oskrzelowego. Jeżeli suchy nieżyt, dawać środki wykrztuśnę, apomorphin senega, ipecacuanh., stib. sulph. aurant. z dodatkiem morfiny. Jeżeli wydzielina b. obfita, to środki ściągające, jak tanina, ałun, plumb. acet. na wewnątrz lub do wziewań, albo też środki balsamiczne, ol. terebinth.

128. *Bals. peruv. 5·00,*
Aq. dest. 120·00,
Syrup amygdalini,
Mucil. g. arab. āā. 10·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

129. *Ol. terebinth. 0·5—2·0,*
Menthol. 0·25,
Aqu. dest. 120·00.
DS Do inhalacyi.

130. *Terpinol 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s. ut f. pil. N. 30.
S. 4—5 pig. na dzień.

131. *Mentholi 2·00,*
Sacchari
Gum. arab. āā. 1·00,
Unguent. Glicer. q. s. f. pil. Nr. 20 obduc. gelatin.
S. 3—4 pig. dziennie.

132. *Myrtoli 0·15,*
c. glicer. q. s.
ut f. capsul. gelat. N. 20.
S. 3—4 kapsułki na dzień.

Wreszcie pobyt nad morzem lub w miejscach klimatycznych.

Bronchitis acuta.

Wskazane jest przedewszystkiem utrzymanie jednostajnej ciepłoty ciała, u starców leżenie w łóżku; szczególnie wobec Bronchit. capillar. oraz środki odwodzące na klatkę piersiową (bańki suche). Wewnętrznie środki rozdzielające, wykrztuśne, wobec silnego kaszlu suchego, środki odurzające, balsamica i wody mineralne alkaliczne: Szczawnicka, Giesshübel, Bilińska, Selterska, Emska.

133. *Natri bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

134. *Inf. rad. Ipec. 0·50 : 200·00,*
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

135. *Inf. Seneg. e 6·00 : 200·00,*
Syr. simpl. 20·00.
DS. Co godzina łyżkę.

136. *Inf. rad. Quillajae e 5·00 ad 200·00,*
Liq. ammon. anis. 2·00,
Syr. Seneg. 20·00.
DS. Co godzina łyżkę.

137. *Vini stibiati 15·00.*
DS. 3 razy dnia po 10 kropel.

138. *Natri bicarbon. 5·00,*
Sulph. aur. antimon. 0·20,
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

139. *Morph. mur.*
Apomorphin mur. āā. 0·10,
Aqu. dest. 15·00,
MD. in vitr. nigr.
S. 3—4 r. dnia po 10 kropel.

140. *Apocodein mur. 0·10,*
Aq. lauroc. 10·00.
MDS. Po 10 kropli.

141. *Apomorphin hydrochl. 0·05,*
Acid. hydrochl. gtts. 10,
Aq. menth. pip. 50·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. ½—1 łyżecz.

142. *Pulv. Doveri,*
Sacch. albi āā. 3·00,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

143. *Extr. hyosc. 0·15,*
Aq. dest. 70·00,
Syr. simpl. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

144. *Natri benzoici 10·00,*
Trae aconiti gtts. 20,
Aqu. amygd. amar. 8·00,
Syrup codeini,
Syrup. de Tolu āā. 30·00,
Aqu. dest. 110·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

145. *Natri bicarbon. 5·00,*
Terpin hydrat. 1·00,
Codein. mur. 0·24,
Fp. div. in dos. XII.

146. *Antifebrin 0·25 pro dosi.*
Co 2 godziny proszek.
Tłumi B. bardzo szybko.

B. chronica. Dobre powietrze, unikanie dymu, kurzu, pożywna dyeta, środki lekko przeczyszczające. Jeżeli można, wysłać na zimę do cieplejszego klimatu, w lecie pobyt na wsi lub zdrojowiskach. Inhalacye soli (2%) z dodatkiem Ol. terpent. Ol. pini pumilionis. Picie wód Szczawnickich, Giesshübler, Selters., Ems. Expectorantia: Ipeka, Apomorphin. Przy Bronchoblenorrhoea: Ol. Terebinth. dziennie dwa razy po 5—10 kropli z mlekiem, lub w kapsułkach. W razie duszności bańki suche, synapizmy.

B. foetida:

147. *Ol. eucalypti 15·00,*
Ol. lavandul. gtts. X.
S. Po 10 kropel do inhalacyi

148 *Tinct. eucalypti alcoh. 2·00,*
Syr. codeini 20·00,
Syr. tolu 20·00,
Aq. 80·00.
DS. Po łyżeczce wyżyć w ciągu 24 godzin.

149. *Ol. Terebinth. rectif. 25·00,*
S. 10—20 kropel do inhalacyi.

150. *Myrtoli 1·50,*
Exhibe in caps. gelat. Nr. 10.
S. Rano i wieczór kapsułkę.

151. *Tinct. benzoes 1·00,*
Mixt. gummos. 120·00.
DS. Jak wyżej.

U dzieci:

Dzieciom z nieżytem oskrzeli bez gorączki, woda Szczawnicka lub Selterska z mlekiem, przy częstym kaszlu:

152. *Inf. ipecac e 0·10 ad 80·00,*
Ammon. muriat. 1·00;
Aq. lauroc. gtts. X.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

153. *Extr. Hyoscyami 0·10,*
Sacch. lactis 5·00,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. 3 pr. dziennie.

Nieżyty oskrz. na tle krzywicy lub zołzów, wymagają użycia tranu, żelaza i jodu. Inhalacya z wód alkalicznych, pobyt w miejscach lesistych i górzystych, lub nad morzem. Dyeta posilna, ła-

two strawna (mleko, jaja, mięsa siekane). W razie n. o. z gorączką, trzymać dziecko w pokoju, środki wykrztuśne.

Jeżeli wykrztuszanie skąpe Natr. jodat. (0·50:100 w naparze ipeki) lub: Senega (c 5·00:100·00). Wdychiwania pary. Jeżeli wydzielina obfita, dodać do Senegi Liquor amm. anis. W razie ustania wykrztuszania, sinicy: flor. benzoes, wino mocne, Cognac, ciepłe kąpiele z zimnemi polewaniami. Dzieci małe często nosić na ręku.

154. *Dct. cort. chinae e 3·00 ad 100·00,*
Natri jodat. 1·00,
Trae bellad. gtts. duas
Syr. altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Jeżeli w przebiegu n. o. pojawi się astma, podawać przetwory jodu (kali jodat. Syrup. ferri jodat.) przeciw napadom można użyć chloralu a nawet małych dawek morfiny (0·002 dzieciom 5—6 letnim).

Carcinoma uteri.

W początkach cierpienia: wycięcie macicy częściowe, a najlepiej całkowite. W przypadkach, w których zaś znachodzimy nowotworowy naciek w więzach szerokich, leczenie objawowe: utrzymanie czystości przez wstrzykiwania odrażające.

155. *Kali chloricum 1:100.*

156. *Kali hypermang. 10·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. Pół łyżki na litr wody.

157. *Acidi carbol. 20·00—30·00,*
Aqu. dest. 1000·00.
DS. Do wstrzykiwań.

Gdy plamy krwawe:

158. *Ac. pyrolign. crudi 300·00.*
DS. 3—5 łyżek na litr wody do wstrzykiwań.

159. *Creolini 20·00.*
DS. 10 kropel na litr wody.

160. *Ferri sesquichl. sol. 10·00,*
Aqu. dest. 1000·00.

Nadto gdy to nie wystarcza, zakładanie gazy jodoformowej do pochwy.

W przypadkach krwotoków spokój i tampowanie pochwy.

Gdy znaczniejsze wybujałości i częste krwawienie: wyskrobanie nowotworu i przypieczenie cum ferro candente, thermokauterem i t. d. albo środkami chemicznemi silnie żrącemi. W tym celu polecają Jodphenol (1 część jodu na 4 części zgęszczonego płynnego kwasu karbolowego) na wacie, na część pochwową i do szyi. W nowszych czasach polecają 18—20% roztwór wodny ferripyriny, którym napawa się małe tampony i przykłada na miejsce krwawiące; ferripyriny można użyć też w tym celu w proszku na tamponach.

Wreszcie przeciw bólom należy podawać środki kojące: morfinę, opium i t. d. Baczyć na dobre odżywianie, środki gorzkie, pobudzające apetyt.

Carcinoma ventriculi.

W przypadkach nienadających się do zabiegu operacyjnego leczenie jest przypadowe, zmierzające do podtrzymania sił chorego za pomocą lekko strawnej a pożywnej dyety oraz usuwania bólów przez podawanie środków odurzających. Prócz tego wskazane jest podawanie kwasu solnego, którego żołądek rakowato zwyrodniały najczęściej nie wydziela, oraz podawanie przetworów Condurango, przeciw objawom dyspeptycznym. W razie towarzyszącego rozszerzenia żołądka lub krwotoków vide: Dilatatio ventriculi, Haematemesis.

161. *Acid. hydrochlor. 3·00,*
Pepsini german. solub de
Rostock 2·00,
Aq. dest. 200·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

162. *Tinct. nuc. vom.*
Acidi hydrochl. āā. 10·00.
DS. Po każdem jedzeniu 15 kropel w szklance wody.

163. *Tinct. chinae comp.*
— rhei vin. āā. 30·00,
Tinct. nuc. vom. 3·00.
3 razy dz. po 15—20 kropel.

164. *Extr. Condurango 2·00,*
Chloral. hydr. 1·00,
Aq. destill. 150·00,
Syr. cortic. aurant. 20·00.
DS. 3—5 łyżek dziennie.

165. *Vini Condurango 100·00.*
DS. 3 łyżeczki dziennie.

W razie wymiotów:

166. *Decoct. Condurango e 15·00,*
ad 180·00,
Trac rhei vin. 5·00,
Resorcin 2·00,
Syr. cortic. aurant. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

167. *Cocaini muriat. 0·20,*
Aq. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10 kropel zażyć.

168. *Argenti nitr.*
Extr. Bellad. āā. 0·50,
Aq. destillat. 30·00.
DS. 3 razy dnia 15—20 kropel.

169. *Antinosin 1·00,*
Dent. tal. dos. Nr. XX.
S. Proszek rozpuszczony w litrze wody do płukania żołądka.

W razie bólów podawać na wewnątrz morfinę lub codeinę.

170. *Codeini mur. 0·10—0·15,*
Sacch. albi 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. V.
W razie bólów 2 proszki.

Cardialgia.

Znaleść przyczynę bólu i takową starać się usunąć. Najczęściej: ulcus ventriculi, carcinoma ventriculi, chlorosis, i u hysteryczek, neurasteników lub jako crises gastriques.

W razie napadu ciepły okład na żołądek, synapizmy na dołek podsercowy, wstrzyknięcie podskórne morfiny, narcotica jak: opium z bismuth. subnitricum, Cocaina 0·01—0 02 p. dosi, Belladona, Chloroform i t. p. Nadto uregulowanie dyety.

171. *Tinct. opii croc. 5·00,*
Tinct. castor. 10·00,
Tinct. valer. aeth. 15·00.
MDS. 3 r. dz. po 10 kropel.

172. *Morphii mur. 0·005,*
Bismut. subnitr. 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. Nr. 10.
S. W razie bólu co 2 godziny proszek.

173. *Extr. Strychni 0·01,*
Bismut. subnitr.
Magnes. carb. āā. 0·20,
Sacch. 0·20,
Mfp. tal. dos. 10.
S. Co 2 godz. proszek.

174. *Tinct. Strychni,*
Tinct. Opii āā. 5·00.
DS. Co 2 godz. po 10 kropel w razie silnego bólu.

175. *Cocain. mur. 0·15,*
Aq. dest. 120·00,
Syr. āurant. 30·00.
S. Co 1/4 godz. łyżeczkę.

176. *Chloroformii 1·00,*
Aq. dest. 150·00.
MDS. Co 1—2 godz. łyżkę.

177. *Bismut. valerian.*
Bismut. subnitr. āā. 2·00,
Extr. nuc. vom. 0·50,
Extr. gentian. q. s. f. pill. 50,
Obduc. gelat.
S. 2—3 pig. na czczy żołądek.

178. *Zinci ferro hydrocyan. 0·20,*
Sacch. albi 4·00,
Mfp. div. in dos. Nr. XII.
S. Co 2 godz. proszek.

179. *Ol. cajeput gtts. X,*
Tinct. valerian. aether. 8·00.
S. Co 3 godz. po 30 kropel zażywać.

Prąd stały z anodą na dołek podsercowy, lub też przerywany na 6—10 minut. Przepłukiwanie żołądka ciepłą wodą na 38—40°.

Cardiopalmus, Hyperkinesis cordis.

Usunięcie przyczyny, najczęściej stan ogólno nerwowy, osłabienie, lub zatrucie kawą, herbatą i tytoniem. Nadto leczenie błędnicy, niedokrewności i ogólnego osłabienia zwykłemi środkami. Podczas napadu przy silnej akcyi serca, okład lodowy na serce, spokój, wstrzymanie się od wszelkich podniecających napitków, natomiast przy słabem działaniu serca, podać wino, cognac, czarną kawę, herbatę, nadto:

180. *Coffein citrici 0·10,*
Dtur. tal. dos. N. 4.
S. W razie napadu 1 proszek.

181. *Tinct. Veratri virid. 1·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Syr. cort. aur. 20·00.
S. 3 łyżki dziennie.

182. *Sparteini sulph. 0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. d. tal. dos. tres.
S. W razie napadu 1—2 pr.

183. *Theobromin 0·10,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. 10.
S. 4—5 pr. dziennie.

184. *Trae strophanti,*
Trae digital. āā. 5·00.
DS. Podczas napadu 10—15 kropel raz lub dwa dzień.

185. *Tinct. convall. maj. 8·00,*
Tr. digital. 2·00.
DS. 3 r. dz. po 10 kropel.

186. *Trochisci nitroglyc. 0·001.*
S. W napadzie pół pastylki lub całą zażyć.

187. *Nitroglycerin 0·20,*
Spir. vini 20·00.
MDS. Zacząć od 1 kropli do 10 kropel 3 razy dzień. (w łyżce wody).

Osobom zaś nerwowym:

188. *Kalii bromat.* 1—2 gram. na raz lub też:

189. *Trae Valerian. aeth. 10·00.*
S. 3 r. dz. po 15—20 kropel.

Podskórne wstrzyk. morfiny ½—1 ctgr.

190. *Morphii muriat. 0·10,*
Aq. sterilis
Glycerini āā. 5·0
DS. Do wstrzykiwań.

Catarrhus intestinorum.

Acutus.

Wskazane jest leżenie w łóżku, ścisła dyeta, okład ciepły na brzuch i środek przeczyszczający, najlepiej ol. ricini. W razie silnych bólów, leki odurzające; w razie, gdyby po kilku wypróżnieniach po środku czyszczącym biegunka nie ustąpiła, przetwory makowca, także leki osłaniające i ściągające.

Chronicus.

Leczenie powinno być przyczynowe, uważać należy na dyetę, która powinna być lekko strawną, unikać zaziębień (opaska flanelowa na brzuch). Woda karlsbadzka, Kissingen, Wildungen, w razie zaparcia środki lekko czyszczące (Saratica), lewatywy codziennie.

191. *Saloli 0·25,*
Laud. puri 0·02,
Mfp. dtur tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

192. *Bismut. salicyl. 0·25,*
Resorcin 0·15,
Laud. pur. 0·01,
Mfp. tal. dos. XII.
S. 3 proszki dziennie.

193. *Decoct. rad. Salep 200·00,*
Laudani puri 0·05,
Syr. Diacodii 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

194. *Cotoini puri 0·50,*
Emuls. amygdal. 100·00.
S. Co ½ godz. 2 łyżki zażyć (Środek b. drogi).

195. *Decoct. ligni Campech. e 20·00 ad 200·00,*
Laud. liq. Syd. gtt. XX,
Syr. cort. aurant. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

196. *Decoct. rad. ratanh. e 15·00 ad 150·00,*
Tinct. laud. simpl. gtt. 1·00,
Syr. cinnamom. 15·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

197. *Tannini puri 1·0,*
Morphii mur. 0·10,
Sacch. albi 5·00,
Mfp. div. in dos. Nr. 10.
S. 3 proszki dziennie.

198. *Salicin 0·50,*
Gummi arab. 6·00,
Sacch. albi 4·00,
Mfp. div. in dos. Nr. 10.
S. Co godz. proszek.

199. *Eudoxini 0·30—05 0,*
Dent. tal. dos. Nr. XII.
S. 3—5 r. dziennie proszek po jedzeniu.

200. *Extr. Opii 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalinae 0·25,
Mfp. d. t. d. XII.
DS. 2—3 proszków dziennie.

201. *Pulv. Doveri 1·00,*
Extr. Colombo,
Sacch. albi āā. 2·00,
Mfp. div. in dos. X.
DS. Co 2 godz. proszek zażyć.

202. *Benzonaphthol. 0·25—0·50,*
Dent. tal. dos. in capsul. amyl. Nr. 20.
S. 4 proszki dziennie.

203. *Tannigen 0·30—0·50.*
Dent. tal. dos. Nr. X.
S. 3 proszki dziennie
lub Tannalbin.

U dzieci łączy się zwykle z objawami ze strony żołądka. Patrz: Gastroenteritis.

Catarrhus laryngis zob. Laryngitis.

Catarrhus pharyngis zob. Pharyngitis.

Catarrhus ventriculi acut.

Jeżeli w żołądku znachodzi się jeszcze treść, która ostry nieżyt wywołała, najstosowniej przepłukać zaraz żołądek, poczem chory powinien 2—3 dni zachować ścisłą dyetę.

Jeżeli aspiratora pod ręką niema, należy podać środek wymiotny.

W razie gdy przypuszczamy, że treści w żołądku niema, wystarcza ścisła dyeta, i tylko gdy cierpieniu temu żołądka towarzyszy ta sama zmiana w jelitach, wskazane są środki przeczyszczające. Zresztą leczenie jest czysto przypadowe, gdy silne bóle w okolicy żołądka występują, wskazane są środki odurzające, w razie pragnienia: kwaski, woda sodowa, Giesshübelska etc.

Wobec nadmiernego pobudzenia do wymiotów przy żołądku

czczym połykanie kawałeczków lodu i Cocaina 0·005—0·01 na raz.

Jako środki wymiotne:

204. *Pulv. rad. Ipecac. 2·00,*
Div. in dos. VI.
DS. Co kwadrans proszek aż do wystąpienia wymiotów.

205. *Tartari stibiati 0·05,*
Aqu. dest. 50·00.
W 2-ch porcyach w przeciągu 10-ciu minut zażyć.

206. *Natr. bicarb. 2·0,*
Tinct. nucis vom. gtts. decem
Aq. destill. 150·00,
Syr. cortic. aurant. 15·00.
S. Co godz. łyżkę,

207. *Papain p. 0·50,*
Dent. tal. dos. Nr. 10.
S. 3 proszki dziennie.

208. *Resorcin. resublim.*
Acidi muriat. dil. āā. 2·00,
Aq. destill. 200·00,
Syr. cort. aurant. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

209. *Apomorphini mur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórn. $^1/_2$—1 strzyk.

Przeciw wymiotom:

210. *Cocain. mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
DS. 10—15 kropel na raz zażyć.

Przeciw bólom:

211. *Morph. mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00.
S. 10 kropel na raz zażyć.

Catarrhus ventriculi chronicus.

1. *Acidus.*

Dyeta pożywna lekko strawna z wykluczeniem potraw korzennych, kwaśnych, tłuszczów, jarzyn, napoi wyskokowych i CO_2 zawierających. Wewnętrznie wskazane są środki alkaliczne, woda Karlsbadzka, Vichy lub Szczawnica źródło Magdaleny, przepłukiwania żołądka rozczynami soli alkalicznych, lub wodą Karlsbadzką; w razie silniejszych bólów w dołku podsercowym środki odurzające.

2. *Mucosus.*

Wskazana jest dyeta lekko drażniąca, a więc nieco napojów wyskokowych, kwasków organicznych, mięso w możliwem rozdrobnieniu, najlepiej więc siekane. Wewnętrznie środki gorzkie i kwas solny. Masaż żołądka, elektryzowanie.

Ad. 1.

212. *Sal. therm. Carolin factic.*
lub *originalis 100·00.*
S. Na czczo łyżeczkę w $^1/_2$ szklanki ciepłej wody.

213. *Natrii biboracici*
Magn. ustae
Strontii bromati āā. 5·00.
MD. 3 razy na dzień na koniec noża — $^1/_2$ łyżeczki w godzinę po jedzeniu.

214. *Natri bicarb. 15·00,*
Magn. carbon. 10·00,
Calcar. carbon. 5·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

W razie bólów:

215. *Morph. mur. 0·10,*
Aquae laurocer. 10·00,
MD. in vitr. nigro.
S. W razie bólu 10 kr. zażyć.

216. *Tinct. nuc. vom. gtts. 10,*
Aq. lauroceras 10·0.
S. Dwa razy dnia po 10 kropel.

217. *Codeini 0·02,*
Natri bicarb. 0·25,
Magnes. carb. 0·10,
Mfp. d. tal. dos. X.
S. W razie bólu 2—3 pr. dz.

Ad 2.

218. *Trac. Amar.*
Acid. hydrochl. dil. āā. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 20 kropel w łyżce wody zażyć.

219. *Acid. hydrochl. 3·00,*
Pepsin solub. german. de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 200·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

Catarrhus vesicae zob. Cystitis.

Cephalalgia zob. Hemicrania.

Chalazeon.

Od jęczmienia różni się brakiem objawów zapalnych, tudzież punktem wyjścia z chrząstki powiekowej (Gruczoły Meiboma). Usunięcie zapomocą nacięcia od strony spojówki powiekowej cięciem równoległem do przebiegu gruczołów Meiboma poczem galaretowatą treść wygnieść, a torebkę wyskrobać należy.

Chlorosis.

Przedewszystkiem usunięcie istniejącej przyczyny bladaczki. Pożywienie powinno być ,b. posilne, ale łatwo strawne. Świeże powietrze, mierny ale systematyczny ruch. Należyte wysypianie się, nieprzeciążanie chorych ani fizyczną ani umysłową pracą. Szczególną mieć uwagę na zaburzenia żołądkowe i jeżeli takowe istnieją, przedewszystkiem starać się je usunąć.

220. *Tinct. malat. ferri,*
„ Chin. comp. āā. 25.00.
DS 2—3 łyżeczek na dzień.

221. *Ferri sulfur. pur.*
Kalii carbon. āā. 15·00,
Gi. Tragacanth. q. s. ut. f. pill. N. 120.
Consp. pulv. cinam.
DS. 3 r na dzień 2—5 pig. (Blauda pigułki).

222. *Ferri sulfur. sicc. 6·00,*
Kali carbon. sic. 5·00,
P. altheae 3·00,
Mel. crud. q. s. ut. f. pil. N. 120.
DS. 3 r. na dzień po 2 pig. (Pigułki Valetti).

223. *Aloes 2·00,*
Ferri pulv. 8·00,
Pulv. rad. rhei 4·00,
Mucil. gum. ar. q. s.
f. pill. pond 0·10,
Consp. cinnamom.
S. 2 razy dz. po 3 pig. przy równoczesnem zaparciu

Przy dyspepsyi:

224. *Pepsin germ. 2·50,*
Ferri hydrog. reduct. 1·00,
Extr. nuc. vom. 0·10,
Sacch. lact. 3·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 3 pr. dziennie.

225. *Ferri carbon. sacch.*
Sacch. albi,
Natri bicarb. āā. 3·00,
Myrrh. pulv.
Pulv. rad. rhei āā. 2·00,
Mfp. D. ad scatul.
S. 2—3 razy na dzień na koniec noża.

226. *Ferri oxydati sacch. 10·00,*
Pulv. rad. Gent. 5·00,
Extr. Gent. q. s. ut f. pil. N. 100.
S. 3 r. po 2 pigułki następnie 3—4 do 10.

227. *Ferri reducti 10·00,*
Magn. carbon.
Succ. liquir. āā. 4·00,
Glyc. q. s. ut. f. pil. N. 100.
S. 3 r. po 2—4 pig. dziennie po jedzeniu.

228. *Ferri oxydati dialys. 5·00,*
Sol. arsen. Fovler. 1·05,
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. menth. pip.
Syr. cinnam. ãã. 15·00.
DS. 3 razy na dzień po łyżce. stołowej.

229. *Ferri arsenic. cum.*
Ammon. citrico 0·02,
Sacch. albi 3·00,
Mfp. D. in dos. N. 10.
S. 2 proszki na dzień.

230. *Ferri lactici,*
Sacch. albi,
Elaeosacch. cinnamom. ãã. 0·20
Mfp. D. tal. dos. N. XX. in charta cerat.
S. 3 r. dr. proszek po jedzeniu.

231. *Pyrophosph. ferri et sodae,*
Sacch. albi ãã. 0·20,
Mfp. D. tal. dos. N. XX.
S. 3—4 proszki na dzień.

232. *Liqu. ferri album. 50·00.*
DS. 3 r. po łyżeczce od kawy.

233. *Chinini ferro-citrici 1·00,*
solve in
Vin. malagens. 200·00.
DS. 3—4 łyżek dziennie.

234. *Haemol pulverati 25·00,*
Da in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

235. *Ferratin. 1·00,*
Dent. tal. dos. Nr. XV.
S. 3 proszki dziennie.

236. *Haemogallol. pulv. 25·00,*
Do. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć.

237. *Ferropyrin. 1·00,*
Aq. destillat. 150·00,
Syr. cort. aurant. 30·00.
S. 3 łyżki dziennie.

Obok tego przetwory arsenikalne jak Sol. Fovlera, woda Gubera, Levico, Roncegno 2—3 łyżeczki na dzień, następnie i 2—3 łyżek. Wody żeleziste, Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad i t. d. kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Cholelithiasis.

Leczenie 1-mo samej choroby. 2-do napadu kolki wątrobowej.

Ad 1. Uregulowanie dyety, ścisła uwaga na oddawanie stolca, z dyety wykluczyć należy przedewszystkiem tłuszcze i kwasy, oraz napoje wyskokowe. Prócz tego środki rozpuszczające złogi żółciowe, a tu należą wody mineralne (Karlsbad, Ems, Vichy etc.) i środki Duranda; w niektórych przypadkach radzą zrobić zabieg operacyjny.

Ad 2. Podczas napadu okład ciepły na okolicę wątroby, podskórne wstrzykiwania środków odurzających.

238. *Aether. sulph. 15·00,*
Ol. Terebinth. rectific. 10·00.
DS. 3 r. dnia po 15—20 kropel. (Środek Duranda).

239. *Extr. belladon. 0·10,*
Aqu. dest. 20·00.
MDS. W napadzie co $^1/_2$ godz. po 15 kropel.

240. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini ãã. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań, w jednej strzykawce 0.01 morfiny.

241. *Natri Salicyl. 0·50,*
Extr. bellad. 0·01,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
S. 4 proszki dziennie w wodzie sodowej.

Polecają też glycerynę w dawce 20—30 grm. w razie napadu. W dawce 5—15 grm. w wodzie alkalicznej kilka razy dziennie dla zabezp. od napadu.

lub

242. *Ol. olivar. optim. 200·00,*
Cognaci 20·00,
Vitelli ov. Nr. 2,
Menthol. 0·20.
DS. W przeciągu godziny na 2 razy użyć.

243. *Natri salicyl. 1·00,*
Natri sulphur. 3·00—5·00.
Mfp. Dtal. dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie stósownie do ilości wypróżnień.

Cholera.

W pierwszym okresie choroby wskazane są środki przeczyszczające, a z tych przedewszystkiem Calomel, kóry ma też mieć znaczenie antiseptyczne dla treści jelitowej. Po kilku obfitych wypróżnieniach, wywołanych środkiem czyszczącym, należy podawać przetwory makowca. W przypadku, gdzie są już wymioty, rozwolnienie, odrazu przejść do przetworów makowca, chorego w łóżku ułożyć, okłady rozgrzewające, środki podniecające: herbata z rumem, cognakiem i t. p. Ciepłe kąpiele b. polecane. Następnie przejść do enteroclysmy według Cantaniego: w wodzie przegotowanej o ciepłocie 30—40° C. rozpuszcza się tanninę 10·000 : 1000·00 lub też Acid. salicyl. 1%; lejkiem Hegara wlewa się do kiszek 1—2 litrów z wysokości 2 metrów. Powtarzać co kilka godzin. Jeżeli pomimo tego następuje zapad (stad. algidum) stosować hypodermoklysę z wody destylowanej i sterylizowanej (wodę trzeba w tym celu ½ godziny gotować w kolbce zatkanej korkiem z waty.) Na 2 litry takiej wody daje się 6·00 Natri carbon. i 8·00 Natri chlorati ogrzewa do 40° C. (zachować ostrożność co do antiseptyki). Zresztą leczenie przypadowe, rozcierania, wyskokiem spir. camphoratus; przeciw kurczom inj. morfiny (1—2 ctgr.) w razie wymiotów: wino szampańskie, zimna woda sodowa kwaśna, kawa czarna, połykanie lodu, Cocaina. W razie zapadu środki podniecające, inj. podsk. eteru, ol. camphor. Desinfekcya stolców i wymiocin.

Krople Botkina:

244. *Trae chinae comp. 25·00,*
Chinin mur. 1·00,
Acid. mur. 1·50,
Trae Opii 6·00,
— Valer. aeth. 12·00,
— nuc. vom. 1·50,
Ol. menth. 0·50.
DS. Co godz. 15 kropel.

245. *Cocain mur. 0·30,*
Aqu. dest. 130·00,
Creozoti gtt. 15,
Acid. mur. dil. gtt. 50,
Syr. simpl. 30·00.
S. Co 2 godz. łyżkę

246. *Acid. hydrochl. 2·00,*
Cocain. mur. 0·12,
Tinct. Opii 2·00,
Aq. dest. 170·00,
Syr. simpl. 30·00.
DS. Co godz. łyżeczkę, dopóki wymioty trwają, później rzadziej (lekarstwo trzymać w lodzie).

247. *Tinct. Cinnamom. 20·00,*
— Opii croc. 0·75,
Bismut. subn. 5·00,
Mixt. gumm. 100·00.
S. Co godz. łyżkę (w biegunkach początk.).

248. *Tinct. opii croc. 6·00,*
Vini ipecac. 4·00,
Trae Valerian. aeth. 12·00,
Ol. menthae pip. 1·00.
DS. 15 kr. w herbacie z mięty

249. *Camphor. 1·00,*
Aether. acet. 15·00,
Trae opii 3·00.
DS. Co ½ godz. 10 kropel.

Dujardin Beaumetz radzi:

1) aby chorego ogrzać napojami, kawą, herbatą z rumem i t. p. 2) przeciw biegunce:

250. *Acidi lactici 10·00,*
Syr. simpl. 20·00,
Tinct. cort. aur. 2·00.

Całość wlać do litra wody i co kwadrans 3 łyżki podać. 3) Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub:

251. *Tinct. valerian. 5·00,*
Laudan. Sydenham. 1·00,
Liquor Hoffmann 5·00,
Aq. menth. pip. gtts. V.

MDS. Po 25 kropel, ile razy przychodzi skłonność do wymiotów lub parcia na stolec.

Bucquoy poleca przeciw biegunce:

252. *Tinct. canellae 10·00,*
Bismut. subnitr. 4·00,
Laudan. Sydenham. 0·75,
Mixt. gummos. 100·00.

MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Cholera infantum zob. Gastroenter. acuta i acutiss.

Chorda.

1) Dyeta mleczna. 2) Uregulowanie stolca. 3) Zimne okłady i kąpiele systematycznie przeprowadzane, gdyż chwilowo użyte, działają raczej rozdrażniająco; *Antiaphrodisiaca*:

253. *Camphor. rasae 0·20,*
Mixt. gummosae 100·00.

MDS. Co 2 godz. łyżkę.

254. *Lupulini puri 0·10,*
Camphor. rasae 0·01,
Extr. Lupuli q. s. ut. f. pill. dtr. tal. dos. N. XII.

DS. 6 pigułek dziennie. Gdy to bezskuteczne, injekcya morfiny (0·01—0·02).

255. *Lupulini puri 0·10,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.

DS. 3 proszki dziennie.

256. *Extr. opii aq. 0·10,*
Butyri Cacao q. s. ut f. supp. Nr. 5.

S. Wieczór 1—2 czopki.

257. *Extr. Belladonn. 1·0,*
Lanolin 8·0,
Vaselin 2·0.

S. Maść.

258. *Amylenhydrat 5·0,*
Aquae flor. aur. 50·0,
Syr. cort. aur. 30·0.

S. Na noc zażyć połowę.

Chorea minor.

Dobre odżywianie, pobyt na świeżem powietrzu, gimnastyka lecznicza, chociaż w cięższych przypadkach w samym początku, lepiej dzieci trzymać w łóżku. Zabronić nauki, dozwolić dużo spać. Jeżeli na tle niedokrewności, błednicy, reumatyzmu; podawać przetwory chininy i żelaza, w ostatnim przypadku, przetwory salicylu. Kąpiele letnie, siarczane, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa) (24—26°) prąd stały. Rozpylanie eteru na kręgosłup. W cięższych przypadkach, w celu uspokojenia można podawać chloral, Urethan, Sulfonal, aby wywołać dłuższy sen.

259. *Solut. arsen. Fovleri,*
Trae ferri pomati āā. 5·00.

DS. 3 r. dnia po 2—3 kropli po jedzeniu. Można postąpić do 5-ciu kropel.

Wody arsenowe: Gubera 2—3 łyżek, Levico i t. d.

260. *Chloral. hydrat. 4·00,*
Natri bromati 2·00,
Aqu. dest.
Syr. aurant. āā. 25·00.

MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

261. *Kali jodati 2·50,*
Aq. dest. 150·00.
DS. 3 r. dz. łyżkę.

262. *Natri bromati 0·20,*
Chinini ferrocitrici 0·10,
Sacch. 0·20,
Mfp. Dtr. tal. dos. N. XV.
DS. 3 pr. dziennie.

263. *Sulfonali 0·25—0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Na noc proszek.

264. *Zinci valerian. 0·50,*
Sacch. alb. 2·0.
M. f. p. div. in pp. V.
S. 3 proszki dziennie.

265. *Flor. Zinci 0·50,*
Pulv. Valerian. 0·25,
Pulv. gum. 10·0.
Mfp. Div. pp. N. XXX.
S. 3 proszki dziennie.

266. *Chinini ferrocitric. 1·0*
Elaeosacch. calam. 3·0.
Mfp. Div. in pp. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

Prócz tych środków, zachwalano w ostatnich czasach antipyrinę po 2—3 gram. dziennie (0·50 pro dosi).

267. *Propylamini 1·00,*
Aqu. menth. pip. 50·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę. (Przez 3—4 dni).

268. *Ferri carbon. sacch. 2·0,*
Oxyd. Zinci 1·0
Sacch. alb. 10·0.
Mfp. S. 3 r. d. na koniec noża.

269. *Exalgin 1·00,*
Solve in spir. menth. pip. 5·00,
Aquae tiliae 120·00,
Syrup aurant. 30·00.
MDS. 3 r. dz. łyżeczkę.

Ostatniemi czasy polecają:

270. *Physostigm. sulf. 0·01,*
Aq. dest. 10·0.
S. Wstrzykiwać początkowo ½ strzykawki później 1—2 strz.

271. *Hyoscin. muriat. 0·01,*
Aq. dest. 10·0.
S. Do zastrzykiwania, jak poprzedzający.

Chorioiditis zob. Iridochorioiditis.

Cirrhosis hepatis.

Leczenie polega na podawaniu środków lekko czyszczących, najlepiej solnych, uregulowanie dyety, z której napoje wyskokowe wykluczyć należy, polecając też ścisłą dyetę mleczną; jeżeli chory przebył kiłę, to należy zastosować wcierki szaruchy a po tem kal. jodatum.

Przeciw nagromadzeniu się płynu w jamie brzusznej, środki moczopędne, gdy te nie są dostateczne i wobec indicatio vitalis, nakłucie powłok brzusznych i wypuszczenie płynu.

Jako moczopędne:

272. *Calomelanos 0·10,*
Sacch. albi 0·30,
Mfp. Dtur. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

Przyczem jednak należy zwrócić baczną uwagę na dziąsła.

273. *Theobromini natrosalicyl. (vel Diuretin) 0·50,*
D. tal. dos. N. XV.
DS. 5 proszków dziennie.

274. *Inf. fol. Digit. 1·00:200·00,*
Liqu. Kali acet. 20·00,
Trae cort. aurant. 25·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

275. *Inf. Juniperi 15·00:200·00,*
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżkę.

276. *Kali jodati 10·00,*
Aq. dest. 200·00.
MDS. 2 łyżki dziennie.

Colica flatulenta.

Najczęstszą przyczyną niestrawności i kolki jest za częste podawanie piersi i uspakajanie dziecka piersią, polecić regularne karmienie co 3 godz. w dzień i 2 razy w ciągu nocy.

W napadzie: wilgotne ciepłe okłady na brzuch, smarowanie ciepłą oliwą, lub maściami aromatycznemi. Wprowadzić do kiszki stolcowej kateter (powyżej sphincter internus). Lewatywy z ciepłej wody z oliwą. Rumianek lub herbata z mięty, łyżeczkami. Starszym dzieciom przykładać płatki nakrapiane rumem, synapizma.

277. *Calomel. 0·01—0·03,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co godz. proszek.

278. *Natri benzoici 0·20,*
Aqu. dest.
Aqu. foenicul. āā. 30·00,
Trae laudani gtts. duas.
Syrup simpl. 15·00.
DS. Co godz. łyżeczkę.

279. *Chloral hydrat v. Urethan 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. arab. 20·00.
MDS. Na 2 lewatywy w razie boleści lub drgawek.
(W razie długotrwałych boleści lub wystąpienia drgawek).

Colica menstrualis vide Dysmenorrhea.

Combustio.

Jeśli niewielka przestrzeń oparzona, okłady z zimnej wody l. z wody Goularda. Jeśli wytworzyły się pęcherze, nakłucie tychże i opatrunek jodoformowy zmieniany co kilka dni. Przy oparzeniu twarzy maść jodoform. codziennie świeży opatrunek. Jeżeli zajęta jest większa powierzchnia, zastosować można stałą kąpiel letnią, przeciw bólom pędzlowanie 5% l. 10% chloralem lub 2% kokainą.

280. *Ol. lini,*
Aq. calcis āā. 50.
S. Zewnętrznie.

281. *Jodoformi 2·00,*
Vaselini 20·00,
Lanolini 30·00.
Mf. ung. S. Maść.

282. *Jodoformi 10·00,*
Ol. Olivar.
Boli albi āā. 30·00,
Plumb. subacet. 20·00.
Mf. past. S. Maść.

283 *Europhen. 3·00,*
Ol. Olivar. 7·00,
Vaselini flavi 60·00,
Lanolini 30·00.
Mf. ung. S. Maść.

284. *Acidi borici,*
Cerae albae āā. 10·00,
Paraffini,
Ol. amyd. dulc. āā. 200·00.
Mf. ung. S. Maść.

285. *Creolini 1·50,*
Vaselini 50·00.
Mf. ung. S. Maść.

286. *Aristoli 3·00,*
Ol. Olivar. 20·00,
Lanolini 100·00.
Mf. ung. S. Maść.

287. *Nosophen 1·00,*
Vasel. alb. 10·00.
Mf. ung. S. Maść.

Condylomata accuminata.

Jeżeli małe, miękkie starać się usunąć przez polecenie zasypywania 2—3 razy dnia:

288. *Pulv. frond. Sabinae*
Alum. crudi āā. 10·00.
S. Zasypka.

289. *Resorcini*
Acidi salicyl.
Plv. frond. Sabin. āā. 10·00.
S. Zasypka.

Rozrosłe o szerokich podstawach - usunąć nożyczkami, następnie przyżegać Paquelinem lub odpalić samym Paquelinem.

Condylomata lata zob. Syphilis.

Congelatio.

Indiw. niedokrewnym, skłonnym do odmrożeń, polecić odpowiednie zachowanie się, w lecie hydroterapię. W świeżem odmrożeniu nacieranie śniegiem, zimną wodą.

290. *Aq. Goulardi 300·00.*
S. Do okładów.

291. *Plumb. acet. basic. sol. 5·00,*
Aq. destill. 200·00.
S· Do okładów.

292. *Hydrarg. pp. albi 2·00,*
Vaselini fl. 30·00.
Mf. ung S. Maść.

293. *Kreosoti 2·00,*
Ung. simplic. 20·00.
Mf. ung. S. Maść.

Wobec zgorzeli okłady z płynu kwaśnego (Liquor Burowi) aż do wytworzenia się linii demarkacyjnej.

294. *Alum. crudi 70·00,*
solve in
Aq. destillat. 280·00,
Plumb. acet. cryst. 28·00,
solve in
Aq. destillat. 280·00,
M. f. et dil. ad pond. 800·00,
D. in vitr. bene clauso.
S. Do okładów.

Wobec zgorzeli suchej:

295. *Kali hyperm.*
Argil. alb.
Calcar. carbon. āā. 10·00.
S. Zasypka.

Wobec pęcherzy (perniones) możliwy spokój i osłanianie miejsc chorych.

296. *Hydrarg. pp. albi 5·00,*
Ung. emoll. 50·00.
Mf. ung. S. Maść.

297. *Arg. nitr. cr. 0·20,*
Vaselini fl. 10·00.
Mf. ung. S. Maść.

298. *Acidi carbol. 1·00,*
Ung. plumbi,
Lanolini āā. 20·00,
Ol. amygd. 10·00,
Ol. lavandul. gtt. XXX.
Mf. ung. S. Maść.

299. *Medul. ossium 14·00,*
Acid. mur. concentr. 10·00,
Ung. altheae 42·00,
Extr. opii aquos 1·00,
Camphor. ras. 3·00,
Terebinth. venet. 7·00.
Mf. ung. S. Maść.

300 *Jodoformi 2·00,*
Aether. sulph. 15·00,
Collodii 50·00.
S. Pędzlowanie.

301. *Collodii 50·00,*
Ol. ricini 2·00,
Terebinth. 7·50.
S. Pędzlowanie.

302. *Ol. camphor. 2·00,*
Lanolini 20·00.
Mf. ung. S. Maść.

303. *Alum. crud.*
Borac. āā. 5·00,
Trae benzoes 20·00.
S. Pędzlowanie.

304. *Spir. camphor.*
Trae laud. simpl. āā. 7·50,
Acid. carbol. p. 0.60,
Spir. vini.
Aq. dest. āā. 15·0.
S· Pędzlowanie.

305. *Methylchlorid. 7·50.*
Cocain. mur. 0·50,
Linim. camphor. 10·00,
Linim. sapon. 20·00,
S. Pędzlowanie.

Conj. blennorrhöica acuta adultorum.

Śluzoropotok ostry jest zawsze następstwem zakażenia spojówki jadem trypra (2—4 dni po infekcyi). W obrazie choroby góruje 1) silny obrzęk powiek zwłaszcza górnej, 2) poduszkowate obrzmienie spojówki gałki (chemosis), 3) znaczne rozpulchnienie i jednostajne ciemno czerwone przekrwienie spojówki, przez co zacierają się kontury gruczołów Mejboma, 4) obfita wydzielina, która w pierwszych 2—3 dniach bywa brudno krwawą, łatwo krzepnącą, do opłuczyn mięsnych podobną, później zmienia się na ropną. Wydzielina ropna w odróżnieniu od kataralnej nie układa się w nitki, ale miesza się jednostajnie ze łzami. W wątpliwych przypadkach rozstrzyga obecność rzerzączki części rodnych lub wykazanie gonokoków w wydzielinie spojówkowej.

Rokowanie zawsze wątpliwe, grozi bowiem zropienie rogówki przebiegające pod formą wrzodu lub abscesu. Rzadszą i mniej niebezpieczną komplikacyą jest łuszczka, wydarzająca się jednak w późniejszych dopiero okresach.

Leczenie: Przedewszystkiem uchronić drugie oko od infekcyi suchym opatrunkiem (na oko zwitek waty, który pokrywa się owalnym płatkiem borlintu, od biedy zwykłego płótna lub ceratki, brzegi przytwierdzić do skóry kolodyonem, na to założyć zwykły monoculus). Opatrunek ten zmieniać należy co dzień tak długo, dopóki przez leczenie nie usuniemy wydzieliny ropnej z oka chorego.

W okresie I (wydzielina surowicza) wskazane przepłukiwanie co $^1/_2$ godziny worka spoj. sublim. 1:5000 tudzież okłady lodowe stosowane przez dzień i noc, a zmieniane co parę minut. Wobec gwałtownych bólów 6—8 pijawek na skroń.

Z chwilą, gdy wydzielina przybiera charakter ropny (II lub III dzień choroby) przystąpić do energicznego kauteryzowania 2%—3% roztworem nitr. argenti. Lapisować wystarcza 1 raz dziennie — w cięższych przypadkach, gdy strup po lapisie się oddzielił, nawet 2 razy dnia. Gdy nastąpił wrzód lub absces rog. zrazu (obok lapisowania) atropinę, gdyby jednak wrzód głęboki groził przebiciem $^1/_2$% eserynę lub 2% pilocarpinę.

Przy odwijaniu powiek zachować jak największą ostrożność, unikać ugniecenia oka lub dotykania rogówki. Gdyby delikatne odwinięcie powiek wobec wrzodu rogówki było niemożliwe, ułatwi to i na przebieg wrzodu korzystnie wpłynie rozcięcie zewnętrznego kącika powiek (kantoplastyka prowizoryczna).

W przypadkach lekkich, lapisowanie usuwa doszczętnie chorobę, w cięższych, pozostaje przerost spojówki znany pod nazwą: conjunctivitis blennorhöica chronica, przypominający trachoma papillare. Wówczas przejść należy do tuszowania siarkanem miedzi.

306. *Arg. nitr. crist. 2·00—3·00,*
Aqu. dest. 100·00.
Dtr. in vitro nigro.
DS. Lapis.

Conjunctivitis blennorrhöica neonatorum.

Śluzoropotok noworodków różni się od takiejże choroby dorosłych tylko lżejszym stopniem objawów zapalnych i łagodniej-

szym przebiegiem. Czas występywania 2—5 dni po urodzeniu się. Charakterystycznym jest tylko brak okresu wydzieliny surowiczej. Wydzielina jawi się tu odrazu w formie ropnej, do gęstej śmietany podobna. Leczenie jak u dorosłych.

Dla zapobieżenia chorobie w każdym przypadku fluor albus u rodzących, antyseptyczne przestrzykiwania pochwy, u noworodków zaś wnet po przyjściu na świat zapuszczenie do óez kropli 1—2% lapisu.

Conjunctivitis blennorrhöica chron. aegypt. (Trachoma).

Leczenie: w formie ostrej, względnie rzadkiej (obrzęk powiek, chemosis, w rozpulchnionej spojówce powiek drobne, głęboko ukryte ziarna jaglicowe) okłady lodowe, częste przepłukiwania roczynem sublimatu (1:5000) głównie jednak lapisowanie 1—2% roczynem. Po ustąpieniu objawów ostrych leczyć, jak formę chroniczną.

Leczenie jaglicy chronicznej zależy od każdorazowego okresu choroby. W każdym przypadku, gdy spojówka jest rozpulchniona a wydzielina obfita, należy rozpocząć od lapisowania. Z ustąpieniem zbytniej wydzieliny rozchodzi się o usunięcie zmian przerostowych (ziarna i przerosłe brodaweczki). Środki do tego służące są następujące:

1) Systematyczne tuszowanie cum cupr. sulf. in subst. tak długo, aż spojówka nie stanie się gładką i bladą. Środek ten jednak może być przeciwskazany chwilowo, jeżeli wystąpi świeży infiltrat, wrzód lub ostra łuszczka wśród żywego nastrzykania rzęskowego. Wówczas wrócić do lapisu, aż do ustąpienia nastrzykania rzęskowego.

2) Gdzie przeważają ziarna jaglicowe a są powierzchowne, najkorzystniej zastosować wygniatanie bądź to przez uciskanie ziarnka chwyconego pomiędzy paznogciowe powierzchnie obu palców dużych, bądź też osobną „ad hoc" pensetą Knappa. Po wygnieceniu, które czasem wypadnie powtórzyć, okłady lodowe, przestrzykiwanie sublimatem a po kilku dniach powrót do leczenia zwykłego (lapis względnie cuprum).

3) Nieliczne rozsiane a do wygniecenia za głębokie lub zbyt młode ziarna jaglicowe, można pojedyńczo wypalać galwanocauterem Sattler-Niedena.

4) W przypadkach ciężkich, opierających się leczeniu powyższemi środkami przy znacznym przeroście załamka, skraca znacznie przebieg wycięcie częściowe załamka wedle Heisratha. Metoda ta, jakkolwiek ma swoich przeciwników, wolną jest przy umiejętnem wykonaniu od wszelkich szkodliwych następstw.

W przypadkach lekkich lub na ukończeniu leczenia, można pędzlować cum plumb. acet. (cave przy wrzodach) lub zasypywać proszek tanninowy z kw. borowym w stosunku 1:3. Gdzie niemożliwem jest leczenie przez lekarza, wskazanem jest przynajmniej zapuszczanie roztworu cupr. sulf. lub tanniny.

307. *Cupr. sulf. 1·00,*
Glycerini puri 15—20·00.
DS. Krople do óez.
(1—2 kropel raz dziennie).

Lub też gdzie wskazana ostrożność:

308. *Tannini puri 1·00,*
Glycerini puri 8—15·00.
DS. Krople do óez.
(1—2 kropel raz dziennie).

Dobrze jest zmieniać te środki, aby wykluczyć wpływ przyzwyczajenia. Komplikacye, jak łuszczka i wrzody nie wymagają zazwyczaj osobnego leczenia. Przyczyną przewlekania się komplikacyj mogą być następstwa jagliey, jak distichiasis, trichiasis, blepharophimosis, entropium. Stany te wymagają operacyi. Aż do chwili oper. należy baczną zwracać uwagę na rzęsy i często epilować wadliwie rosnące lub wkręcone.

Conjunctivitis catarrhalis.

W przypadkach ostrych i silniejszego stopnia chronicznych, ze znaczniejszem rozpulchnieniem spojówki i wydzieliną obfitą, lapisowanie 1% roztworem nitr. arg. Obecność następowego wrzodu rogówki (ulcus corn. catarrh.) nie zmienia tego leczenia, a nakazuje prócz tego zapuszczać atropinę dla zapobieżenia następowej iritis. Opaska, jak w ogóle w zapaleniach spojówki, przeciwskazana.

W przypadkach chronicznych, lżejszych, o wydzielinie skąpej, zapuszczanie 2—3 razy dziennie jednej z następujących wód ocznych:

309. *Acidi borici 1·50,*
Aqu. dest. fer. 50·00,
Zinci sulfur. 0·25.
MDS. Woda do ócz.

310. *Collyr. adstr. lut. 30·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Detr. ad vitr. nigr.
DS. Woda do ócz.*)

*) Jakkolwiek *Collyr. adstr. lut.* wedle ostatniej farmakopei austr. o połowę jest słabsze niż dawniej, przecież dzięki różnorodnym swym częściom składowym *(Zinc. sulf., ammon. chlor., camphora, spir. vin., crocus)* bez rozcieńczenia zanadto jeszcze silne sprawia pieczenie.

311. *Plumbi acet. perf. neutr. 0·50—1·00,*
Aqu. dest. 100·00.
Solv. filtra.
DS. Woda do ócz.

Octan ołowiu jest przeciwskazany wobec wrzodów lub złuszczeń przybłonka rogówki, powstałyby bowiem nieuleczalne białe zaćmienia z inkrustacyj ołowiem. Używając jakichkolwiek wód ocznych, należy unikać zapuszczania późnym wieczorem.

Wskazanie przyczynowe nakazuje wystrzegać się wszelkich zewnętrznych szkodliwości, jak: kurzu, dymu itp., nadto w przypadkach chronicznych zwrócić uwagę, czy katar spojówki nie ma lokalnej przyczyny w innych cierpieniach, jak blepharadenitis, blennorrhöe sacci lacr., ectropium, distichiasis, u starszych wreszcie złogi wapniste w gruczołach Meiboma. Wówczas obok zwykłego, wskazane leczenie przyczynowe.

Conjunctivitis crouposa.

Jest to tylko silniejszy katar oczny z wypociną krzepnącą w postaci szarej błonki włóknikowej na powierzchni spojówki. Wydarza się wyłącznie niemal u dzieci.

W okresie tworzenia się błonek unikać kauteryzowania, a polecić tylko zapuszczanie co 2—3 godz. roztworu sublimatu 1:5000 lub 3% kwasu borowego obok okładów lodowych (3—6 razy dziennie po 1 godz.). Gdy po kilku dniach błonki się oddzielą, leczyć jak zwykły katar ostry.

312. *Acidi borici 3·00,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda do ócz.

313. *Sublim. corros. 0·02,*
Aqu. dest. 100·00.
DS. Woda do ócz.

Conjunctivitis diphtheritica.

Jest to najniebezpieczniejsza z chorób ocznych, u nas na szczęście rzadka, częstsza w północnych Niemczech.

Leczenie: pierwszem zadaniem odosobnienie chorego dziecka. W okresie infiltracyi (deskowato twardy obrzęk powiek, naciek brudno szary w spojówce, zdjąć się nie dający) leczenie przeciwzapalne i antyseptyczne, jak w conjunctivitis blenorrhoica: przestrzykiwanie pilne sublimatem i okłady lodowe, jednak miernie i bez przesady stosowane. Francuscy okuliści radzą nadto pomazywanie spojówki sokiem cytrynowym. W okresie ropienia i exfoliacyi błon dyft., lapisowanie $2^0/_0$ rozczynem lub co lepiej cum lapide mitigato w miejscach już od błon wolnych. W stadyum zbliznowacenia zmniejszają dolegliwości środki osłonne, jak mleko i maść borowa.

Conjunctivitis follicularis.

Cierpienie to przypominające I okres jaglicy da się jednak odróżnić na podstawie:

1) umiejscowienia na dolnej tylko spojówce, 2) dla regularnego ułożenia mieszków limf. w szeregach, 3) powierzchownego ułożenia i barwy różowawej.

Leczenie: pędzlowanie $2^0/_0$ Acet. plumb., po czem obficie wodą spłukiwać. W lżejszych przypadkach zapuszczanie 2—3 razy dnia $^1/_2{}^0/_0$ plumb. acet.

314. *Plumb. acet. neutr. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00.
Filtra.
DS. Do pędzlowania.

Conjunctivitis e combustione cum calce.

Sparzenie wapnem przedstawia obraz podobny do dyfteryi spojówki. Charakterystycznem jest mleczno białe zazwyczaj nie wyjaśniające się zaćmienie rogówki, o ile ta sparzoną została. Pierwszym zadaniem lek. jest wydobyć starannie łyżeczką Daviela szczątki wapna, kryjące się w fałdach spojówki, przy czem unikać wszelkiego spłókiwania, prócz chyba roztworem cukru trzcinowego, który zobojętnia wapno. Dla usunięcia bólów i objawów zapalnych okłady lodowe obok zapuszczania w pierwszych dniach 3—$5^0/_0$ kokainy, w razie potrzeby z dodatkiem atropinu, na strupy zaś oparzelinowe zasypywanie jodoformu.

315. *Cocaini mur. 0·3—0·5,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Krople do ócz.

316. *Jodoformi subtil. pulv.*
5·00.
DS. Proszek do ócz.

W okresie zabliźniania rozrywać końcem tępej sondy świeżo powstające zrosty, aby zapobiec symblepharon. W razie, gdyby takowe mimo to wystąpiło, operacya.

Croup vide Laryngitis croup.

Cystitis.

Spokój, ciepłe okłady, ciepłe kąpiele. Przeciw gorączce chinin, w dreszczach napoje rozgrzewające (herbata, odwar lipowego kwiatu), wobec silnych bólów na międzykrocze pijawki; w parciu na mocz narcotica w suppositoriach lub lewatywach. Unikanie drażniących na-

pojów i potraw. Uważać na codzienne wypróżnienia. Za napój mleko, Salvator, Giesshübler. Ścisłe przestrzeganie antyseptyki w razie potrzeby kateteryzowania.

W ostrych stanach:

317. *Decoct. sem. lini e 10·00*
ad 200·0,
Trae laud. simplic. gtt. XIV,
Aq. laurocer. 10·0,
Syr. diacodii 20·0.
MDS. Co godz. łyżkę.

318. *Aq. calcis 100·0.*
S. Pół na pół z mlekiem wypić 3 r. dnia.

319. *Mixt. gummos. 20·0,*
Trae laud. simpl. gtt. XV,
Aq. dest. 100·0.
SM. DS. Co 2 godz. łyżkę.

320. *Fol. uvae ursi*
Herb. herniar āā. 20·0.
M. f. s. S. Herbata.

321. *Lupulini 0·20,*
Tannini p. 1·0,
Sacch. albi 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. V.
S. S. Co 3 godz. proszek.

322. *Plumbi tannici 1·0,*
Sacch. alb. 5·0,
Mfp. div. in pp. aeq. Nr. X.
S. Co 3 godz. proszek.

323. *Extr. aq. Arenar. rubr. 4·0,*
Pulv. liquir. q. s. ut f. pill.
Nr. 20.
S. 3 pigułki dziennie.

Przy silnych bolach i parciu na mocz:

324. *Morphii muriat. 0·05,*
Butyri Cacao q. s. ut f. supp.
Nr. III.
S. Czopki.

325. *Cocaini muriat. 0·10,*
Butyr. Cacao q. s. ut f. supp.
Nr. III.
S. Czopki.

326. *Tannini puri 1·0,*
Camphor. rasae 0·50,
Sacch. albi 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. 3 proszki dziennie.

Gdy opiaty i garbnikowe przetwory są źle znoszone — wtedy

327. *Extr. cannab. indic. 0·30,*
Sacch. alb. 5·0,
Mfp. div. in dos. aeq. Nr. X.
S. Co 3 godz. proszek.

328. *Extr. hyoscyami 0·50,*
Sacch. alb. 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. Co 3 godz. proszek,

329. *Saloli,*
Sacch. alb. āā. 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr. V.
S. Co 2 godz. proszek.

330. *Betoli 0·40,*
Dent. tal. dos. Nr. X.
S. 3 pr. dziennie.

331. *Natrii salicylici 1·0,*
Dent. tal. dos. Nr. X.
S. 4 pr. dziennie.

Jeśli cystitis powstała w przebiegu wiewióra — wtedy

332. *Ol. ligni santali gtt. X,*
Da in capsal. gelatin tal. dos.
Nr. XXX.
S. 3 r. dnia po 2 kapsułki.

333. *Bals. Copaivae*
Ol. Terebinth. āā. 5·0,
Magn. carb. q. s. ut f. pill.
Nr. 50.
S. 2 r. dnia po 3 pig.

334. *Arbutini p. 4·0,*
Aq. destill. 150·0,
Syr. aurant. 15·0.
MDS. W ciągu dnia wyżyć.

W przypadkach przewlekłych po wypróżnieniu zupełnem pęcherza z moczu, przepłukiwania pęcherza zapomocą kateteru następującymi środkami:

334. *Acidi carbolici 1·0,*
Aq. destill. 200·0.
S. Do przestrzykiwań.

336. *Acidi borici 3·0,*
Aq. dest. 200·0.
S. Do przestrzykiwań.

337. *Kali hypermang. 0·10,*
Aq. destill. 200·0,
S. Do przestrzykiwań.

338. *Zinci sulfur.*
Alum. crud. pulv.
Acid. carbolici ää. 5·0,
Aq. destill. 500·0.
S. Do przestrzykiwań.

339. *Borac. venet. 5·0,*
Aq. dest. 200·0.
S. Do przestrzykiwań.

340. *Pyoctanini coerul. 1·0,*
Aq. destill. 500·0.
S. Do przestrzykiwań.

Wobec cystitis ropnej:

341. *Argenti nitr. 0·20—0·40,*
Aq. destill. 400·0,
S. Do przestrzykiwań.

342. *Resorcini 3·0 - 5·0,*
Aq. destill. 100·0.
S. Do przestrzykiwań.

343. *Antinosini 1·0,*
Aq. dest. 500·0—1000·0.
S. Do przepłukiwań pęcherza.

Wobec przewłocznego nieżytu szyi pęcherza, leczenie miejscowe zapomocą kateteru Ultzmana, lub zapomocą supposit. wprowadzanych zapomocą przyrządu Dittla (porte remede) n. p.:

344. *Arg. nitrici 0·10,*
Butyri Cacao q. s. ut f. supp. urethr. brev. Nr. V.
S. Czopki.

Delirium tremens pot. zob. alcoholismus.

Diabetes insipidus.

Pożywna dyeta, mierne użycie napojów. Leczenie hydropatyczne, pobyt w górach. Kąpiele morskie, przetwory bromowe.

345. *Infus Valerian e 5·00, ad 100·00,*
Natri bromati 1·00,
Syrup 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

346. *Codeini phosphor. 0·10,*
Syr. simpl. 30·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę. (Dla dziecka 10 lat).

347. *Camphor. monobrom.*
Extr. Valer. ää. 5·00,
ut f. l. ar. pil. N. 30.
S. 2—3 pigułek dziennie.

Diabetes mellitus.

Tylko pożywienie złożone z mięsa, jaj i mleka, to ostatnie jeżeli procent cukru nie wysoki. Tłuszcze nie są zabronione.

Chleba najwyżej 100—150 grm. na dzień, z jarzyn wolno szpinak, sałatę, zielony groszek i fasolkę, kalafiory, szparagi, kapustę; z mącznych jedynie trochę ryżu. Do picia: kawa, herbata osłodzona saccharyną, która nawet w większych ilościach nie szkodzi, kwaskowate wina, wódka, cognac, woda.

Jeżeli przy dyecie mięsnej występują zapady i grozi choremu coma diabeticum (badać mocz półtorachlorkiem żelaza), to podawać wtedy większe ilości sody w wodzie sodowej lub Gieshüblerze.

Z lekarstw najlepiej jeszcze działa woda Karlsbadzka, potem Vichy, Neuenahr, spore dawki opium do 1·0—2·0 pro die.

348. *Acid. lacticum 5·00—10·00 pro die.*

349. *Acid. carbol. 5·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. menth. pip. 50·00.
DS. 3—4 łyżeczki na dzień.

Według Ebsteina:

350. *Antipyrina 2—3·00 pro die.*

351. *Codeini 0·10,*
Dtal. dos. N. XX.
S. Na dzień 3—4

lub

352. *Opii puri 0·50,*
Natr. bicarb. 5·00.
Mfp. Div. in dos. N. XV.
S. 3—4 na dzień.

353. *Extr. fol. Myrtillor 5·00,*
Extr. et pulv. Gentian q. s.
f. pil. N. 50.
S. Od 3 pig. dzien. do 10—12 lub (Pill. Myritill. Jasper).

354. *Jodoformii*
Extr. lactucae sativ. āā. 1·00,
Cumarin 0·10,
M. ut f. pill. N. XX.
S. 2—3 pigułki na dzień.

355. *Pilocarpini mur. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Podskórnie $^1/_2$—1 strzyk.
Do osłodzenia płynów używa się pigułek z saccharyny.

356. *Saccharini 3·00,*
Natri carb. sicc. 2·00,
Manniti 50·00,
f. pill. N. 100.
S. Pigułkę na $^1/_2$—1 szklankę płynu.

357. *Lith. salicyl. 5·0,*
Lith. benzoic. 10·0,
Succ. et pulv. liquizit. q. s.
ut f. pill. N. centum.
S. 5—6 pigułek dziennie.

358. *Flor. benzoes*
Pulv. gummos. āā. 2·0,
M. u. f. p. Div. in dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

W razie coma diabeticum środki podniecające, wstrzykiwanie eteru, ciepła kąpiel ze zlewaniami głowy zimną wodą.

Diathesis urica zob. Arthritis urica.

Dilatatio ventriculi.

Gdy przyczyną cierpienia jest zwężenie odźwiernika bliznowate, lub nowotworowe, wskazany jest zabieg operacyjny.

Chwilową poprawę osiągnąć można przez systematycznie, dłuższy czas stosowane przepłukiwanie żołądka, raz lub 2 razy dziennie rozczynem kw. borowego lub salicyl. resorcyny, lub w razie oddziaływ. kwaśnego rozczynem sody, soli lub wody karlsbadzkiej.

W razie bólów wskazane są środki odurzające i to lepiej podskórnie niż wewnętrznie, gdyż w wypełnionym i rozszerzonym żołądku trudno ulegają wessaniu.

W razie, gdy przyczyną cierpienia jest zwiotczenie ścian żołądka, należy przepisać dyetę pożywną, w małych ilościach a często podawaną z wykluczeniem o ile możności płynów; co dzień na czczo uwolnić żołądek zapomocą aspiratora żołądkowego od zalegającej treści, a w razie towarzyszącego nieżytu żołądka, takowy stósownie leczyć.

Skutecznie też działają zabiegi wodolecznicze, mięsienie i prąd indukcyjny, w okolicę żołądka stósowane.

W celu wzmocnienia mięśni żołądka: ipecacuanha 0·02—0·05 w przeciągu 24 godz., raz w pół godziny po jedzeniu, drugą dawkę (0·01) po całej godz. Extr. Belladon. po 0·01—0·02 na dawkę.

Przy zaparciu stolca: przed jedzeniem dwie łyżeczki: Sul-

phat Magnes., Cremor tartari, et flor. sulphur. aa. p. aeq. Lewatywy z gliceryny. Jeżeli po jedzeniu występują boleści, poleca się 2—4 łyżek wody chloroformowej lub morfinę z magnezyą lub sodą. Przeciw wzdęciu: kreda, węgiel, magnesia w bardzo małych ilościach.

Diphtheritis zob. angina diphtheritica.

Dysmenorrhoe.

Wykazanie przyczyny (przyczyna mechaniczna, dalej, czy przyczyna w macicy; czy w jajnikach). Unikać ruchu bezpośrednio przed i podczas peryodu, zaziębienia, szkodliwych wpływów moralnych. Regulować dyetę. Jeżeli chora niedokrewna lub skrofuliczna, odpowiednie leczenie stanu chorobowego ogólnego. Leczenie kąpielowe: Iwonicz, Rabka, Krynica, kąpiele borowinowe, (Mattoniego sól borowinowa).

Podczas boleści spokój, suche ciepło na okolicę podbrzusza, środki kojące jak: lewatywa z Tra. opii simpl. (15 kropli na lewatywę albo Chloral hydrat (1·0) na lewatywę). Czopki do kiszki stolcowej, zawierające opium lub morphium, wstrzyknięcie morphiny pod skórę, u osób silnych, krwistych, po jednej pijawce, na wewnętrznej powierzchni obu ud.

W cięższych przypadkach należy zbadać dokładnie miejscowo narząd płciowy przez odbytnicę, albo jeżeli możebne przez pochwę i leczyć, jak u osób zamężnych.

Najczęstszą przyczyną bolesnego miesiączkowania, bywa niedrożność przewodu szyi macicy.

Niedrożność pochodzić może ze zmiany położenia macicy jak np. zagięcia tejże, z wrodzonej wązkości przewodu, z krętego przebiegu tegoż.

W tych razach u mężatek zazwyczaj napotykamy równocześnie niepłodność.

W przypadkach takich wskazanem jest leczenie mechaniczne, polegające na wyrównywaniu zagięcia macicy, na rozszerzaniu przewodu szyi macicy sposobem tępym, wprowadzaniu zgłębnika lub rozszerzaczy na ten cel zbudowanych, do jamy macicy. Jeżeli te sposoby nie prowadzą do celu, wskazanem jest rozszerzenie macicy sposobem krwawym (Hysterostomatomia).

W ostatnim czasie polecają: Elektryzowanie według metody Apostolego.

359. *Extr. hydrast. canad. fluid.*
2 razy dziennie po 25 kropli na 8 dni przed regularnością.

360. *Chloral hydrat. 8·00,*
Kali brom. 16·00,
Aqu. camphor. 200·00.
S. Co 2 lub 4 godz. łyżeczkę.

361. *Trae thebaicae*
„ *belladonae*
„ *hyoscyami*
„ *valerianae*
„ *Stramoni āā. 10·00.*
S. 3—4 razy dnia po 15—20 kropel.

Francuscy autorowie polecają:

362. *Kali bromati*
Antipyrini āā 10·0,
Extr. viburni prunifol. fluid. 20·0,
Aq. destill. 120·0
Syr. cort. aurantiae āā. 30·0.
DS. 2—4 łyżek dzienie.
Polecają też czopki.

363. *Extr. opii aquos. 0·02,*
Extr. belladonnae 0·01,
F. st. art. supposit.
S. Czopki.

Dysenteria.

W czasie epidemii unikać niestosownego pożywienia. Ścisła desinfekcya wypróżnień. Chorzy powinni leżeć w łóżku, mieszkanie przewietrzać.

Dyeta ścisła, kleik, rosół, mleko. Słabszym można dozwolić bulion z jajem, wyciągów mięsnych, wina.

Oseski zostawić przy piersi, karmiąc regularnie co 3 godziny.

Leczenie rozpocząć należy od środków przeczyszczających, Calomel. Ol. ricini, dorosłym 2—4 łyżek dziennie.

Później środki ściągające, miejscowe przepłukiwania kiszki letniemi rozczynami. Starcia około odbytnicy troskliwie oczyszczać i zasypywać pudrem salicylowym.

Codziennie kąpiel ciepła, dorośli jedną dziennie. Ciepłota kąpieli 27° przez 5—10 minut. Okłady wysychające, kataplazmy, zawijania ciepłe sprawiają ulgę.

364. *Ol. ricini 50·0,*
MDS. Dwie łyżki zażyć.

365. *Calomelanos 0·05,*
Sacchari 0·20,
Mfp. dtr. tal. dos. N. VI.
S. Co godz. proszek.

Jeżeli stolce nie zawierają już kału, można podawać opium ze środkami ściągającymi, jednak po paru dniach znowu środek przeczyszczający.

366. *Acidi Salicyl 10·00,*
Opii pulv. 0·20,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3—4 proszki dziennie.

367. *Natri Salicyl 0·50,*
Laudani 0·05,
Mfp. Dent. tal. dos. N. X.
DS. 3 pr. dziennie.

368. *Natri Salicyl 5·00,*
Aqu. dest. 80·00,
Trae laud. gtts. X.
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżkę.

369. *Saloli p. 5·0,*
Bismuth. salic. 2·0,
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

370. *Rad. Rhei 6.0,*
Rad. ipec. 2·0,
Inf. Aq. fervid. q. s. ad colat. 120·0
adde
Gumi arab. 4·0,
Syr. altheae 30·0.
S. Co godz. łyżkę.

Do lewatywy używa się: sól kuchenna (0·5%), Acid. salicyl. (0·5%), Thymol (0·10%).

371. *Argenti nitrici 0·05,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Na 2 razy w lewatywie zastosować
lub

372. *Tannini 5·00,*
Aqu. dest. 500·00.
S. Na 2 lewatywy.

373. *Liquor. alum acet.*
Aqu. dest. āā. 100·00.
DS. Na 2 lewatywy.

Po lewatywach jakoteż w razie silnego parcia dać czopki:

374. *Butyri Cacao 0·50,*
Trae opii guttam
Mf. supposit.
S. 2—3 r. dziennie.

375. *Extr. bellad. 0·10,*
Morphii mur. 0·05,
Butyr Cacao q. s. f. sup. N. V.
S. 1—2 czopków dziennie (dorosłym).

W przypadkach przewlekłych podawać dalej lewatywy i środki lekko ściągające.

W razie zapadu: Cognac, wino, kamfora, eter.

W okresie zdrowienia przechodzić zwolna do pokarmów: jaja, skrobane mięso itd.

Dziecom:

376. *Bismut. Salicyl 1·00,*
Pulv. Doveri 0·20,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. 3 pr. dziennie.

377. *Chinini tannici*
Bismuti salicyl. āā. 1·00,
Laudani 0·10.
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3 pr. dziennie.

Dyspepsia.

Przedewszystkiem wykryć przyczynę cierpienia i dokładnie zbadać funkcyę żołądka i kiszek.

Cierpienie to najczęściej stoi w związku z czynnościowem, nadmiernem wydzielaniem soku żołądkowego, lub z niedomogą wydzielniczą żołądka.

Stosownie do tego w 1-szym przypadku wskazane są środki alkaliczne, wody: Karlsbad, Vichy, Szczawnicka Magdalenka, w 2-gim kwas solny i środki gorzkie.

W innych razach zboczenia w wydzielaniu soku żołądkowego nie ma, tylko błona śluzowa żołądka jest nadczułą, a w tych przypadkach należy przed jedzeniem podawać środki znieczulające (cocaina) i zapomocą przepłukiwań żołądka zmniejszać przeczulicę błony śluzowej, można też podawać przetwory bromowe.

Prócz tego należy zwrócić uwagę na ogólny stan chorego, u anemicznych wskazane są środki żelaziste (Krynica, Żegiestów, Francensbad i t. d.) u neurasteników i hysteryczek skutecznem bywa leczenie wodolecznicze, wyjazd nad morze lub w góry.

378. *Natri bicarbon.*
Magn. carbon.
Kali carbon. āā. 5·00,
Pulv. rad. Rhei 7·00,
MD. in scatula.
S. 3 razy dnia na koniec noża zażyć, w razie jeżeli jest nadmierne wydzielanie soku żołądkowego.

379. *Sal. therm. Carolin 100·00.*
DS. Co dzień rano łyżeczkę w pół szklance ciepłej wody.

380. *Strontium brom. 2—3·00.*
Po obiedzie i po kolacyi.

W razach niedomogi wydzielniczej:

381. *Acid. hydrochl. 3·00.*
Pepsini German. solub de Rostock 2·00,
Aqu. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Po każdem jedzeniu 2 łyżki zażyć.

382. *Acid. hydrochl. dilut.*
Trae absinthi āā. 15·00.
DS. Po każdem jedzeniu 20 kropel w łyżce wody zażyć.

383. *Orexin basic. 0·30,*
Dent. tal. dos. N. 5.
S. Jeden proszek rano zażyć.

U anemicznych z niedomogą wydzielniczą:

384. *Sol. Fovleri 5·00,*
Tinct. mal. ferri 10·00.
DS. Po obiedzie i kolacyi od 10—30 kropel.

385. *Trae ferri pomati 25·00,*
Trae Rhei vinosae
Trae amarae āā. 15·00.
MDS. 3 razy dnia po łyżeczce zażyć.

386. *Ferri carb. sacchar. 5·00,*
Extr. nucis vomicae 0·50,
Pulv. et extr. Rhei āā. q. s.
ut f. pill. N. 100.
DS. 3 razy dnia po 2 pigułki zażyć.

u oseskó w

Regularne karmienie, jeżeli przyczyną mleko krowie, wrócić do piersi, lub w miejsce tego kleik jęczmienny, owsiany, woda cukrzona z białkiem, rosół cielęcy.

Z poprawą stolców zwiększać ilość mleka. Jeżeli są odbijania, czuć kwas z ust, wymioty, stolce serowate: Calomel (0·01—0·03) lub Natrum benzoic. (3%) co 2 godziny łyżeczkę.

W razie wzdęcia bolesnego, wprowadzić kankę lub kateter do odbytnicy. Jeżeli wymioty nie serowate, cuchnące, wskazują na brak kwasów: Acid. mur. (0·30:50·0) lub:

387. *Pepsin 1·00,*
Ac. muriat. gtts. tres.
Aqu. dest. 90·00,
Syr. simpl. 15·00.
S. Przed pokarmem łyżeczkę.

Papayotin 0·25,
Acidi lactici 1·00,
Aq. dest. 80·00,
Syr. simpl. 30·00.
MDS. Łyżeczkę po ssaniu.

388. *Pepsin 10·00,*
Vini Xerens. 300·00,
Acidi mur. 1·00,
Sacch. 20·00.
MDS. Co 4 godz. łyżeczkę.

W razie nagromadzenia się kału w jelitach. Ol. ricini.

Przy Intertrigo towarzyszącym zmywanie wodą mydlaną.

389. *Magnes ustae 5·00,*
Talci praepar. 20·00,
Acid. salicyl. 0·20.
MDS. Do posypywań.

U starszych dzieci:

390. *Trae Colombo*
Trae cascarillae āā. 5·00,
Trae bellad. 2·00,
Trae opii gtts. IV.
S. 5—10 kropel przed jedzen.

Eclampsia infantum.

Uwzględnić przyczyny: Początki chorób ostrych i zakaźnych, zimnica, wpływ przestrachu, użycie środków odurzających, przepalenie głowy, kolki brzuszne, niestrawność, robaki, choroby dróg moczowych (phimosis), koklusz, skurcz głośni, ciała obce w nosie, zranienia.

Wśród samego napadu zimne okłady (woda z octem) na głowę co parę minut, lewatywy, gorczyczniki na kark i łydki, w razie długotrwałych drgawek wdychanie chloroformu (ostrożnie!) kilka kropel na chustce trzymać pod nosem. Lewatywy z chloralu.

W razie powtarzających się napadów:

391. *Chloral hydratis 1·00,*
Natri bromati 1·00,
Aqu. dest. 60·00,
Syrup sacchari 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

392. *Chloral hydratis 0·50,*
Aqu. dest. 80·00,
Mucilag. gum. ar. 20·00.
MDS. Połowę do jednej lewatywy.

393. *Urethani*
Sacchari āā. 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek w łyżeczce wody.

Jeżeli stolec zaparty:

394. *Calomelanos 0·30,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Co godzina proszek.

395. *Kali bromat. 2·0,*
Ammoni brom. 1·0,
Aqua dest. 100·0,
Syr. simpl. 30·0.
MDS, 4 łyżeczki dziennie.

396. *Moschii 0·30,*
Mixt. gum. 60·0.
MDS. S. Co 1/4—1/2 godz. łyżecz.

Eclampsia parturent. (Drgawki porodowe).

U ciężarnych okazujących cierpienie nerek, znaczniejsze obrzęki, podawać środki moczopędne (kali aceticum, Acidum benzoicum) środki wypróżniające, środki napotne, mleczna dyeta. Kąpiele ciepłe (36°—38° C.) ostrożnie.

Podczas napadu ułożenie w łóżku otoczonem materacami, aby chorą uchronić od obrażeń; przed wystąpieniem szczękościsku, wsunąć język do jamy ust i między szczęki wsunąć kawałek drzewa okrytego płótnem. Ruchów nie krępować. Znieczulić chorą silnemi dawkami narkotyków, morfin podskórnie 0.02—0·03 lub chloral w lewatywie (2·0). Gdy się chora budzi lub napad występuje, ponowić dawkę. Można użyć chloroformu do wdychania, ale tylko wtedy, jeżeli stwierdzić możemy pewną okresowość w występowaniu napadów np. napady występują regularnie co 20 lub 15—10 minut, wtedy minutę naprzód podać chloroform. Po napadzie kąpiel ciepłą 30° R., potem zawinąć w prześcieradło i koc, aby wywołać poty.

Podczas ciąży napady mogą ustać i ciąża być donoszoną, dlatego tylko w razach, gdy powyższe leczenie niepomaga, napady występują zbyt często, albo grozi obrzęk płuc, wzniecenie porodu przedwczesnego (założenie świeczki elastycznej do macicy, niektórzy radzą przebicie pęcherza płodowego).

Jeżeli napady występują podczas porodu najlepiej chloroformować, można użyć i narkotyków jak wyżej i kombinować jedno z drugiem. Podaje się narkotyk, a oprócz tego, ilekrotnie występują objawy zwiastunowe napadu, chloroform. Unikać częstego badania wewnętrznego, aby nie drażnić chorej. Jeżeli są warunki do łagodnego ukończenia porodu, to takowy ukończyć. Zabiegów gwałtownych, w celu rozwiązania rodzącej używać nie należy. Jeżeli napady występują w połogu, postępowanie jak podczas ciąży.

397. *Amyleni nitrosi 5·0,*
Ol. foeniculi 10·0.
MDS. 2—5 kropel do wdychiwań na chustce (amylnitrit)

398. *Laudani p. 0·20,*
Sacch. albi 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr X..
S. Co 1/2 godz. proszek.

Eczema acutum.

Jeżeli można wyszukać przyczynę wyprysku, starać się ją usunąć (pasorzyty skórne, pot, żylaki, drażnienie skóry środkami żrącemi i t. d.). Zabronić zmywania miejsc chorych wodą. Polecić obmywanie (eczema papulosum).

399. *Acidi salicyl 1·00,*
Spir. vin. gall. 100·00.

następnie zapudrowanie

400. *Amyli tritici*
Zinci oxydati āā.

Kilka razy dnia.

Jeżeli skóra w obrębie wyprysku obrzękła, zaczerwieniona, okłady:

401. *Liquor Burrowi 10—25·00,*
Aqu. dest. 200·00.
które zmieniać należy co 2—3 godziny.
Te same okłady stosować przy

Eczema madidans.

lub zastąpić je maściami.

402. *Zinci oxydati*
Amyli tritici āā. 10·00,
Vaselini 40·00.

403. *Acidi borici 5—10·00,*
Vaselini 100·00.

404. *Dermatol 10·00,*
Lanolini 20·00,
Vaselini 70·00.
S. Maść.

405. *Dermatol*
Zinci oxyd. albi āā. 2·00,
Vaselini fl. 20·00.
S. Maść.

406. *Dermatol 2·00,*
Zinci oxyd. albi
Amyli āā. 24·00,
Vaselini fl. 50.
S. Maść.

407. *Tumenol 5·00,*
Flor. Zinci
Bismuti subnitr. āā. 2·50,
Unguenti lenientis.
Unguent. simpl. āā. 25·00.
S. Maść.

408. *Alumnol 10·00,*
Lanolini 50·00,
Paraffini liquidi 35·00,
Cerae alb. 5·00.
Mf. ung. S. Maść.

409. *Formalini 0·25—0·50,*
Zinci oxydati,
Talc. venet. āā. 2·50,
Vaselini 50·00.
Mf. ung. S. Maść.

410. *Acidi salicylici 1·00,*
Ung. Zinci oxydati 15·00,
Vaselini fl.,
Lanolini āā. 25·00.
Mf. ung. S. Maść (Lassar).

411. *Amonii sulf. ichthyol 1·00—3·00,*
Aq. destill.,
Glycerini p.,
Dextrini āā. 10·00.
M. Leni calor. S. Pasta.

W okresie eczema crustosum usunąć strupy zapomocą oliwy, waseliny i t. d. Po odpadnięciu strupów, przykładanie maści dwa razy dziennie.

412. *Ung. Diachyli Hebrae.*
lub

413. *Emplastri Diachyli simpl.*
Vaselini āā. 50·00.
S. Maść.

414. *Nosopheni 2·00,*
Zinci oxydati,
Amyl. oryz. āā. 4·00,
Vaselini albi 20·00.
Mf. ung. S. Maść.

W okresie końcowym (stadium squamosum) ograniczyć się do smarowania miejsc zajętych obojętnemi tłuszczami 2—3 razy na dzień i pudru. Jako tłuszczu użyć można: Ungu. emoll. Vaselinum, Glycerynę. W okresie tym można również użyć dziegciu (Oleum rusci), jednak uważać trzeba, by nie było nigdzie miejsc sączących; po nasmarowaniu dziegciem, zaopatrzyć jakąś obojętną maścią.

Eczema chronicum.

Wskazania:
1) Usunięcie strupów i warstwy zgrubiałego przyskórka.
2) Usunięcie przekrwienia.

W tym celu polecamy ungu. diachylon Hebrae, unguent. emolliens przykładane na kawałkach płótna, które należy dokładnie przymocować za pomocą opasek; dalej empl. saponato-salicylicum 10—20%. Kiedy strupy i zgrubiały przyskórek roz-

miękną, usunąć je przez zmycie spirytusem mydlanym, mydłem szarem i t. d.

W celu usunięcia przekrwienia:

415. *Olei rusci 20·00,*
Spirit. sapon. kalin. 50·00,
Glycerini 10·00.
S. Zewnętrznie.

416. *Olei fagi 10·00,*
Glycerini 5·00,
Unguenti emoll. 50·00,
Balsami peruv. 2·50.
S. Zewnętrznie.

równie dobrze można polecić Tinctura rusci.

Eczema capillitii.

Strupy rozmiękczyć przez smarowanie głowy tranem, oliwą; rozmiękczone usunąć przez codzienne umywanie głowy c. spirit. sapon. Kalinus. Kiedy wyprysk przejdzie w stadium squamosum tinctura rusci, ungu. praecipit. albi 1:10.

Eczema seborrhoicum.

Najczęstszą jego siedzibą jest skóra czaszki, przechodzi jednak na części sąsiednie jak: kark, szyję, twarz. Miejsca zajęte polecić zmywać mydłem np. sapo resorcino-sulfuricum lub resorcino-salicylicum (Eichhoffa), następnie zaopatrzenie maścią:

417. *Resorcini 1·00,*
Ungu. emoll. 50·00.

Eczema impetiginosum faciei.

Usunąć strupy; kiedy sączenie ustąpi, maść Wilsona.

418. *Benzoes pulverisati 5·00,*
Axungiae porci 160·00,
digere, cola, adde
Zinci oxydati 25·00.
Mf. ung. S. Maść.

Emphysema pulmonum.

Przeważnie leczenie symptomatyczne.

Unikanie zaziębień, przemoczenia nóg, w ogóle wszystkiego, co może sprowadzić lub powiększyć nieżyt oskrzelowy. Główne zadanie leczyć nieżyt oskrzelowy przez pobyt na świeżem górskiem powietrzu, piciwód w Ems, Reichenhall, Nauheim, Szczawnicy; na wewnątrz Pulv. Doveri, Amonium muriat, Tannina z morfiną, Stibium sulphurat. aurant. z morfiną, apomorfin, Inf. Ipecacuanhae lub radix Senegae, przetwory balsamiczne jak: Balsam peruv. tolutanum, ol. terebinth. terpinol, terpinhydrat (3·00: na 30 pigułek, z tego 1—3 pig. dziennie).

Leczenie w gabinetach pneumatycznych lub za pomocą przyrządów Waldenburga lub Geigla i Majera (Würzburg) lub Schnizlera, lub w Truskawcu w zakładzie inhalacyjnym.

U ludzi otyłych można polecić picie wód Karlsbadzkich lub Kissingen. Przy osłabieniu akcyi serca, podawać obok środków wykrztuśnych i nasercowe. Uważać na wypróżnienia, w razie braku tychże, podać odpowiednie środki.

Dyeta pożywna, ale nie wzdymająca.

419. *Terpinoli 3·00,*
Extr. et pulv. liquir. q. s.
ut. f. pil. N. 30.
S 3—4 pig. dziennie.

420. *Apomorph. hydrochl. 0.05,*
Morphii mur. 0·03,
Acidi mur. gtts. X.
Aqu. dest. 180·00,
Da in vitro nigro.
S. Co 3 godziny łyżkę.

421. *Stibii sulph. aurant. 0·30,*
Morph. mur. 0·10,
Natrii bicarb. 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XV.
S. 2—3 proszki dziennie.

422. *Gutti*
Fol. digit.
Bulb. Scillae,
Stibii sulphur. aurant.
āā. 1·50,
Extr. Pimpinellae q. s. ut. f. pil. N. 60.
DS. Co 2 godziny pigułkę.

423. *Ol. terebinth. 2·00,*
Aq. menth. pip. 150·00,
Mucil. g. arab. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżkę.

424 *Extr. Belladon. 0·1,*
Pulv. rad. Ipec. 0·2,
Sacch. alb. 3·0,
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

425. *Extr. Hyoscyam. 0·15,*
Aqu. dest. 70·00,
Syr. simpl. 10·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżeczkę.

Przy dyspnoe:

426. *Extr. Quebracho aq. 5·00,*
Aq. destill. 25·00.
S. Co 3 godz. łyżeczkę zażyć.

427. *Quebrachin 0·50,*
Extr. Glycyrrhizae q. s. ut. f. pil. N. X.
S. 4—5 pigułek dziennie.

Endocarditis.

Leczenie objawowe a więc: Spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, niepodniecająca. Na okolicę serca okłady zimne lub worek z lodem.

Na wewnątrz cardiaca, zwłaszcza digitalis, strophantus, w razie bólu mierne dawki morfiny.

Przy znacznem osłabieniu: kawa czarna z cognakiem, wino mocne, kamfora lub eter podskórnie wstrzyknięty. Coffeina lub Theobromina po 0·10 na dawkę, 1·00 pro die, obok innych środków nasercowych jak Convalaria, Sparteina i t. d.

Przy gorączce wysokiej, mierne dawki antipyretyków, z obawy groźnego zapadu najlepiej razem z Coffeiną lub Theobrominą.

428. *Infus. fol. digit. e 1·50 ad 150·00,*
Coffeini citrici 5·00,
Liquor. Kali acet. 50·00,
Succ. liquir. 10·00.
S. W ciągu 2 dni użyć.

429. *Tinct. Strophanti*
Aq. lauroc. āā. 10·00.
S. 3 r. dz. po 10—20 kropel.

W zaparciu stolca:

430. *Pulv. fol. digit.*
Calomelanos āā. 0·40,
Sacchari 3·00,
Mpf. div. in dos. 10.
S. C 3 godz. proszek (dla dzieci).

Endometritis.

a) Ostry nieżyt: spokojne leżenie w łóżku, środki lekko wypróżniające, okłady wysychające na brzuch, wstrzykiwania letnie, zawierające środki desinfekcyjne: Acidum boric. (3 : 100) Ac. carbolicum (2 : 100) i t. d. W razie bólów, czopki cum laudano lub cum morphio.

b) Przewlekły nieżyt wymaga jużto leczenia ogólnego w przypadkach niedokrewności, zołzów i t. d., już też leczenia miejscowego.

W tym celu można używać wprowadzania środków żrących przypiekadłem Chiarego, albo za pomocą sondy owiniętej watą i napojonej n. p. cum Tra jodi. cum liquore ferri sesquichl. itd. Przepłukiwania macicy za pomocą cewnika Bozemanna, Ols-

hausena, itd. roztworami: kwasu borowego, karbolowego jak wyżej. Schulze radzi przedtem rozszerzyć macicę sposobem tępym. Wprowadzenie roztworów silniejszych, jak kwas karbolowy 4%, Cuprum sulphuricum 10% za pomocą rurki Bandla w jego wzierniku do jamy macicy. Wprowadzanie pręcika Spiegelberga lub Fritscha owiniętego watą napojoną roztworem chlorku cynku 10—50%, przyczem należy pod tylną wargę macicy podłożyć watę napojoną 10% roztworem sody, aby spływający chlorek cynku nie sparzył bł. śluz. pochwy.

Dawniej wstrzykiwano roztwory do jamy macicy strzykawkami Brauna, Madurowicza. Wprowadzenie do jamy macicy pręcików zawierających jodoform, taninę itd. Wprowadzanie do jamy macicy gazy jodoformowej w postaci długiego paska, którego jedna część wypełnia macicę, druga zaś sterczy do pochwy.

Gdy te sposoby nie wystarczają, wyskrobanie jamy macicy (Abrasio mucosae).

Owrzodzenia części pochwowej należy goić przyżeganiem zapomocą: nastoju jodowego, azotanu srebrowego w laseczce, Cuprum sulphuricum w kryształach, Acidum nitricum fumans, który się stosuje ostrożnie za pomocą pręcika szklanego albo asbestowego. W ostatnich czasach polecają zakładać do pochwy gałki składu:

431. *Europhen 0·05,*
Ol. amygdal. gtt. nonnull.,
Butyr. cacao 2·50,
Mf. globulus vagin. N. I.
(frigid parat).

lub tampony posypane proszkiem

432. *Europhen 5·00,*
Aristol. 4·00,
Mf. pulv. D. in scatul.
S. Proszek do tamponów.

W przypadkach dawnych owrzodzeń z przerostem gruczołowym, najlepiej wyskrobać ostrą łyżeczką dno wrzodu i przypiec następnie, do czego użyć można ferrum candens, thermocauter Paquelina, Galvanocauter.

Enteritis follicularis.

Odstawione dzieci wrócić do piersi. Śmietana Biederta lub zupa Liebiga za pokarm. Kleik jęczmienny, kawa żołędz., kakao.

Przepłukiwanie jelit 1% wodą słoną, Liquorem alum. acetici aa. c. Aq. Toż i na wewnątrz.

433. *Liquor. alum. acet. 30·00,*
Aq. dest. 50·00,
Syrup 20·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę.

434. *Bismut. 0·10—0·20 pro dosi*
3—4 r. dziennie.

435. *Chinin tannic. 0·05—0·10 pro dosi.*

W razie boleści i parcia Extr. opii aq. 0·01 pr. dosi, 3—4 r. dz., Tra opii według wieku.

Enterocatarrchus zob. Catarrhus intestini.

Enuresis nocturna.

Uwzględnić powody: Ascaridy, Oxyuris, Phimosis, pavor nocturnus, zboczenia w odżywieniu, Onania.

Zimne obmywania, kąpiele nasiadowe chłodne od 5—20 minut, na wieczór, wstrzymywać od napojów. Polecać przez dzień wstrzymywać mocz.

Polecają unikać spania na wznak, lub tak ułożyć pacyenta,

aby była podwyższona miednica. Prąd stały, a mianowicie wprowadzić wązką elektrodę metalową (nasmarowaną oliwą) do odbytnicy (u dziewcząt do pochwy) drugą elektrodę zwilżoną na spojenie kości łonowych lub perineum, prąd słaby można zwolna wzmacniać — elektryzować przez 5 minut. Antipyrina po 0·50—1·00 na noc między 9 a 11 godziną przez 14 dni z rzędu.

436. *Atropin sulphur. 0·05,*
Aqu. dest. 30·00.
DS. Po tyle kropel ile dziecko ma lat, o 4 i 7 g. wieczorem.

437. *Extr. chinae aqu. sic. 5·00,*
solve in
Aqu. dest. 100·00,
Natri bromati 2·00,
Trae bellad. gtts. X.
Syrup sacchari 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

438. *Extr. bellad. 0·05,*
Extr. nuc. vomic. 0·10,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
DS. Na noc jeden proszek.

439. *Strychnini nitrici 0.001,*
Sacchari 10.00,
Mfp. div. in dos. aequal.
N. XX.
S. Na noc proszek.

440. *Extr. fluid rhuris arom.*
10·00.
S. 5—10 kropel 2 razy dziennie podawać we wodzie.

441. *Trae rhuris arom. 10·00.*
S. 2 razy dnia 10—15 kropel.

W razie nadczułości pęcherza, podać na noc Chloral na wewnątrz lub też w lewatywie. Polecają też pryszczydła przyłożyć na kark.

Skrofulicznych i źle odżywionych leczyć zarazem chininą i środkami żelazistymi.

442. *Ferratini 0·20,*
in pastill. compress. fabric.
L. Marcisiewicz (Cracoviae).
S. 1—2 past. dziennie.

Ephelides (piegi).

Chcąc piegi szybko usunąć, należy przez 4 godziny miejsca zajęte piegami zmywać sublimatem.

443. *Mercur. sublim. corros.*
0·50,
Aq. destillat. 50·00.
S. Do zmywań.

A objawy zapalenia skóry leczyć następnie zasypywaniem pudru ryżowego. Zamiast tego można polecić zmywanie twarzy mydłem sublimat. 1% i wcieranie na noc:

444. *Acidi salicylici 2·00*
Sapon virid. 3·00,
Vaselini fl. 20·00.
Mfp. S. Maść.

Można użyć także:

445. *Natrii biboracici 15·00,*
Kali carbonici 5·00,
Aq. rosar.
Spir. Colon. āā. 80·00.
Nacierać na noc — rano zmyć.

446. *Zinci oxydati*
Mag. Bismuth.
Hydrarg. praec. alb. āā. 3·00,
Lanolini 5·00,
Vaselini 35·00.
Mf. ung. S. Maść.

447. *Merc. praec. alb.*
Borac. venet. āā. 5·00,
Ung. emoll. 50·00,
Ol. rosar.
Ol. naphae āā. gtt. V.
Mf. ung. S. Maść.

448. *Naphtoli 2·00,*
Glycerini 1·00,
Spir. sap. kal. 50·00,
MDS. Zewnętrznie.

449. *Boracis 15·00,*
Kali carbon. 5·00,
Aq. Aur. flor.
Spir. Colon. ãã. 75·00,
Talci praep.
Zinci oxyd. ãã. 3·00,
MDS. Zewnętrznie.

450. *Sulfur. praecip. 10·00,*
Camphor. 1·00,
Muc. g. arab.
Aq. calcis,
Aq. rosar. ãã. 100·00.
S. Zewnętrznie.

Epididymitis.

Zaprzestać leczenia miejscowego rzeżączki. Spokój w łóżku, ustalenie i podniesienie jąder zapomocą ręcznika, chustki; dyeta, wolne wypróżnienia. W razie bardzo silnych bólów wstrzyknięcie morfiny. Miejscowo okłady zimne, jeżeli ich chory nie znosi, a nawet bóle się wzmagają, przejść do okładów ciepłych z mąki siemienia lnianego. Przy lżejszych stopniach zapalenia przyjądrza chory nie potrzebuje leżeć. Polecić suspensorium Horand-Langleberta, które ustalając bardzo dokładnie jądra, chroni od bólów i pozwala pacyentowi oddawać się swoim zajęciom. Przy tem leczeniu objawy zapalenia ostrego mijają zwykle w ciągu 4—6 dni. Dalszem zadaniem leczenia jest usunięcie nacieku przyjądrza. W tym celu okłady wysychające z Liquor Burrowii (uważać, by nie wywołać wyprysku na skórze moszen), kąpiele nasiadowe 28—30° — pędzlowanie c. Tinctura jodi, Unguent. kali jodati, maść ichtyolowa 10—20%.

451. *Extr. Belladonae 2·00,*
Vaselini fl. 20·00.
Mfung. S. Maść.

452. *Extr. Bellad. 5·00,*
Ung. lythargyri 30·00.
Mfung. S. Maść.

Kiedy okres ostrego zapalenia przeminął rozpocząć leczenie rzeżączki miejscowe.

Epilepsia.

Przedewszystkiem starać się wykryć przyczynę padaczki i takową o ile można usunąć, zwłaszcza przy epilepsyi odruchowej. Chory nie powinien fizycznie lub umysłowo natężać się, unikać napojów wyskokowych, żyć hygienicznie, uważać na regularny stolec, nie pijać kawy, herbaty, mało lub wcale nie palić, unikać wszelkich gwałtownych wzruszeń.

Podczas aury położyć chorego do łóżka, porozpinać ubranie a podczas napadu czuwać przy nim. Nieraz kilka wdechów parą amylnitritu, podanie cognacu, wina, może wstrzymać napad. Podczas bardzo silnego napadu można robić inhalacye chloroformowe.

Jako środki polecane przeciw epilepsyi przedewszystkiem: kali bromatum po 2—5 do 10 i 15 grm. na dzień, lub mięszanki bromowe:

453. *Ammon. bromati,*
Natri brom.
Kali brom. ãã. 3·00—5·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. 2—3 łyżek dziennie, dalej Curara podskórnie (0·005).

454. *Curare 0·10,*
Aqu. dest. 10·00,
Acid. muriat. gtt. unam.
DS. $^1/_5$—$^1/_2$ strzykawki na raz.

455. *Argenti nitrici 0·50,*
Pulv. et extr. Acor. q. s. ut f. pil. Nr. 50.
S. 4—10 pigułek dziennie.

456. *Amylenhydrat 5·00—10·00,*
Aq. destill. 100·00.
MDS. 2—3 łyżki dziennie.

Polecano też:

457. *Decoct. artemisiae*
c 15·00 ad 250·00,
Kali bromati 10·00—20·00.

Podawać też można Valerianę w proszku (0·50—2·00) pro die, albo jako infusum e 10—15·00 na 200·00. Belladona w pigułkach np.:

458. *Extr. Belladon.*
Fol. Bellad. ää. 1·00,
Extr. et pulv. liquir. q. s. u.
f. pill. N. 100.
S. Codzień 2—3 do 6—7 pigułek.

Następnie Zincum oxyd. od 0·05—0·20 p. dosi, w połączeniu z innymi środkami, lub atropinę na wewnątrz:

459. *Zinci oxydati 0·05,*
Rad. Valer. 2·00,
Extr. Hyoscyam. 0·06,
Ol. Valerianae 0·05,
Mfp. D. tal. dos. N. X.
Da in charta cerata.
S. 3 proszki na dzień.

460. *Atropini sulphur. 0·01,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 2—3 razy na dzień po 10 kropel (uważać na źrenice!).

461. *Bromalin 10·00,*
Div. in dos. Nr. X.
S. 2—4 proszki dziennie.

Dalej przetwory arsenikalne jak: Sol. Fowleri, woda Levico, Roncegno.

Przytem można zastosować procedury hydropatyczne i elektryzowanie prądem stałym głowy n. sympaticus. Podczas status epilepticus można robić inhalacye chloroformowe lub eterowe.

462. *Aethyleni brom.*
Spir. vini rectif. ää. 5·00,
Aquae menth. pip. gutt. II.
S. 3 razy dziennie po 5—10 kropli w 1/3 szklanki mleka.

Epistaxis.

Kauteryzacya broczącego naczynia, najlepiej cum acido nitrico fumante, zapomocą pręcika drewnianego zakończonego dość ostro, następnie tamponada gazą taninowo-jodoformową. Tamponada od przodu dobrze wykonana zupełnie wystarcza.

463. *Ferri sesquichlor. sol. 5·00,*
Aq. destillat. 500·00.
DS. Do przepłukiwania nosa.

Dla chorych cierpiących na drobne częste krwawienia:

464. *Alum. crud pulv. 10·00,*
Aq. dest. 500·00.
DS. Codziennie nos przepłukiwać.

Erysipelas.

Leczenie ogólne niczem nie różni się od leczenia innych chorób gorączkowych. Przy leczeniu miejscowem, przedewszystkiem wyśledzić punkt wyjścia róży, a więc przy róży twarzy, zbadać czy nie ma abscessu z powodu periodontitis i takowy przeciąć, osobliwie zaś dokładnie zbadać jamę nosa i jeżeli tamże znajdują się exkoryacye strupami pokryte, takowe rozmiękczyć przez wkładanie tamponów, napojonych oliwą karbolową 1%, wkładać waciki z maścią: Hydrarg. praecipit. flavi (0·15 : 15·00).

Miejsce uległe zapaleniu okłada się suchą watą, lub robi się okład z Plumbum acet. basicum solut. 1%, 2% roztwór ichtyolu lub z płynu Burrowa. Najpowszechniejszym środkiem jest maść kamforowa. Polecają również: Nacierania 4—5 r. dz. ol. therebint. rectific. zapomocą pędzla lub wacika po poprzedniem zmyciu alkoholem lub eterem miejsca schorzałego. Nacieranie dośrodkowo, by zarazka na skó-

rę zdrową nie przenieść. Leczenie to przy białkomoczu nie może być użytem. Cavarri pędzluje 10% rozczynem alkoholowym Fuchsiny.

Lodowych okładów używa się tylko przy róży głowy, połączonej z majaczeniami i utratą przytomności.

465. *Acidi tannici*
Camphorae āā. 2·00,
Aether 15·00.
MDS. Zewnętrznie.

Miejsca zajęte pędzlować co 3—4 godzin.

466. *Ichthyoli*
Vaselini āā. 25·00.
Mfung. DS. Maść.

467. *Plumb. acet. bas. sol. 10·00,*
Aq. destill. 200·00.
S. Do okładów.

468. *Sulfoichthyol. ammon.*
Aether sulf. āā. 5·00,
Collod. elast. 10·00.
S. Zewnętrznie.

469. *Ol. pini*
Ol. fagi
Ol. olivar. āā. 10·00.
S. Zewnętrznie,

470. *Acidi carbolici 2·50,*
Camphor. 1·00,
Vaselini 50·00.

Mfung. DS. Maść lub też zrobić na ręku lub nodze opaskę z plastru lepkiego tak, żeby się róża nie posuwała dalej (Wölfler) — co się jednak nie zawsze udaje.

Erythema exsudativum multiforme. — Erythema nodosum.

Przeciw swędzeniu i pieczeczeniu zmywania:

471. *Acidi salicylici 2·00,*
Spir. vini gallici 100·00.
S. Zewnętrznie.

następnie puder. Wewnętrznie Natrium salicylic. 3·00—5·00 pro die. W razie towarzyszącej gorączki pacyent powinien zostać w łóżku; polecić dyetę, antifebrilia.

Favus.

Po usunięciu strupów za pomocą oliwy i zmyciu mydłem epilacye włosów; następnie wcieranie środków, które mają niszczyć grzybki. Epilacye muszą być powtórzone tak długo, jak długo znajdują się włosy chorobowo zajęte (trwa to zwykle miesiące). Do wcierania, które winno być robione codziennie, polecić:

472. *Naphtol 10·00,*
Vaselini 100·00.
S. Maść.

473. *Lactis sulfuris 5·00,*
Olei rusci
Spir. lavand. āā. 50·00.
S. Zewnętrznie.

474. *Ichthyoli 5·00,*
Acidi salicylici 3·00,
Spir. vini
Glycerini āā. 50·00.
MDS. Zewnętrznie.

475. *Acidi pyrogallici 2·00,*
Vaselini fl. 20·00.
Mf. ung. S. Maść.

476. *Petrolei 100·00,*
Bals. Peruv. 10·00.
MDS. Nacieranie.

477. *Chrysarobin. 5·00,*
Acidi salicyl. 2·00,
Collodii 30·00.
MDS. Zewnętrznie.

Febris intermittens zob. intermittens.

Fluor albus, blenorrhoea vaginae, leukorrhoea, catarrhus vaginae.

Zwrócić uwagę na przyczyny wywołujące, lub podtrzymujące zapalenie (gwałtowne spółkowanie, pasożyty, ciała obce, jak tampony, krążki, zapalenie wyższych dróg rodnych).

Ostry okres: Polecić spokój, środek wypróżniający, nie używać środków drażniących do przepłukiwań. Letnie przestrzykiwania z wody przegotowanej z dodatkiem soli, lub kwasu borowego 2—3%.

Przewlekły nieżyt: Leczyć choroby ogólne: Niedokrewność, zołzy, bladaczkę. Wstrzykiwania środkami ściągającemi 1, 2, 3 razy dziennie.

478. *Plumbi acet. b. pur. 2·00.*
D. t. dos. X.
S. Proszek do litra wody.

479. *Plumb. acet. b. solut. 100·00.*
S. 2 łyżki na litr wody.

480. *Acidi salicylici 20·00,*
Alum. crudi 10·00,
Zinci sulphur. 5·00.
Mfpul. D. in scatula.
S. Na koniec noża do ½ litra wody.

481. *Creolini 15·00.*
S. 5—10 kropli na litr wody do wstrzykiwań.

482. *Sulphat. zinci*
Alum. pulver āā.
S. ½ łyżeczki na litr wody do wstrzykiwań.

483. *Acidi salicylici 1·00.*
D. t. dos. X.
S. Proszek na litr wody.

484. *Aceti pyrolig. crudi 300·00.*
S. 2—3 łyżek na litr wody.

Lub

485. *Solveoli 50·00.*
S. 2 łyżeczki na litr wody.

486. *Sol. Formalini 10% 100·0.*
S. Łyżkę na litr wody.

487. *Alumnol 1·50,*
D. t. pulv. X.
S. proszek na litr wody.

W ostatnim czasie Lirola poleca:

488. *Acidi tannici 60·00,*
Alcohol absolut.
Creosoti āā. 30·00,
Aq. destill. 240·00.
S. Łyżkę na litr wody ciepłej do wystrzykiwania.

Do przysposabiania roztworów należy użyć wody przegotowanej. Gdy powyższe wstrzykiwania nie usuwają cierpienia, można we wzierniku oczyścić pochwę i zapędzlować n. p. octem drzewnym, półtorachlorkiem żelaza, siarkanem miedziowym 10% i to można powtarzać kilkakrotnie, ale nie częściej, jak raz na 3 dni, w ogóle, gdy już odczyn po poprzednim zabiegu minął. Po zapędzlowaniu nadmiar leku spłukuje się letnią wodą i zakłada tampony z waty. Można też zakładać na tamponach w kształcie walców proszki: acid. salicilicum, alumen, jodoform z dermatolem, zincum sulphur. w połączeniu z amylum.

Wreszcie zalecają tampony napojone lekami.

489. *Amon. sulfoichthyol 5·00,*
Glycerini 100·00.
S. Płyn do tamponowania.

490. *Glycerini 100·00,*
Tannini 3·00.
S. Do tamponowania.

Gangraena pulmonum.

Świeże powietrze, częste przewietrzanie pokoju; chory powinien leżeć w łóżku na boku chorego, dyeta pożywna i podniecająca (przetwory wyskokowe), jeżeli niema przeciwskazań.

Podawać na wewnątrz środki wykrztuśne i balsamiczne (bals. peruv. bals. tolutan.) obok niewielkich dawek chininy, oraz robić częste wziewania z ol. terebinth. 1,0—3,0 na 200 wody lub ol. pini pumilionis polonicae po 10—15 kropli na kieliszek wody do maszynki inhalacyjnej Sieglego. Lub też kwas karbolowy 2% do wziewań, ale w takim razie uważać na mocz, czy nie wystąpi zabarwienie ciemne. Również wziewania z Thymolu 0·20 z dodatkiem kwasu borowego 3·0 na 100 wody.

491. *Kreosoti fagi opt. 2·00,*
Tinct. absynth. comp.
Spir. Vini Cognac 50·00,
Vini malac. 150·00.
S. 3 razy dnia łyżkę w wodzie ocukrzonej zażyć.

492. *Cortic. Chin. reg. 20·00,*
Macera p. horas sex cum vin. gallic. 180·00,
dein filtra et adde
Tinct. nervin. ton. Bestuscheff 2·00,
Aq. Cinnamomi
Syr. cort. aurant. āā. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

493. *Terpinol. 3·00,*
Natr. benzoici 2·00,
Sacch. albi q. s. ut f. pil. N. 30.
S. Co 2 godziny pigułkę.

494. *Menthol. 3·00,*
Sacch. albi
Gum. arab. āā. 2·00,
Aqu. dest. q. s. ut. f. pil. N. XX.
S. Co godzinę pigułkę.

Lub menthol podawać w kapsułkach wyrobu Zahradnika po 1·0 grm. z dodatkiem ol. olivar. 2·0.

495. *Myrtoli 0·20,*
Dtal. dos. N. X. in caps. gel.
S. 3 razy dn. po jednej kap.

496. *Ol. terebinth. rect. 3·00,*
Mucil. gum. arab.
Syr. simpl. āā. 25·00.
Sensim terendo affunde
Aqu. dest. ad 150·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Do spluwaczki przykrywanej szczelnie wlewać 5% kw. karbolowy lub 2% kreolinę.

Gastrectasia zob. **Dilatatio ventriculi.**

Gastroenteritis u dorosłych patrz **Catarrh. ventriculi, Catarrh. intestinorum.**

Gastroenteritis u dzieci.

Zapobieganie: przestrzegać czystości i świeżości mleka, nie odłączać dzieci w miesiącach letnich. W chwili wybuchu choroby nie dawać żadnego pokarmu, nawet piersi, przez 24—48 godzin, a podawać przegotowaną wodę, lekki odwar herbaty na zimno z dodatkiem kilku kropli koniaku. Celem usunięcia wymiotów przepłukanie żołądka wodą przegotowaną z dodatkiem soli (1%), natr. benzoicum lub bicarbonicum. Równocześnie podawać:

497. *Acidi mur. diluti gtt. X,*
Aq. destill. 100·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

498. *Acidi lactici 1·00,*
Aq. destill. 100·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

Jeżeli obok wymiotów są silne rozwolnienia, wtedy do herbaty dodawać czerwonego wina, odwar z borówek suszonych. Można też z początku podać:

499. *Calomelanos 0·01—0·02,*
Sacch. lactis 0·15,
Mfp. dent. tal. dos. N. VI.
S. Co godzina łyżeczkę.

Gdy stwierdzimy znaczne wzdęcia brzucha, stolce mocno cuchnące, wtedy stosować można

500. *Kreosoti gtt. II,*
Aq. Cinnamomi 80·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

501. *Natri benzoici 2·50,*
Aq. destill. 90·00,
Syr. simpl. 10·00.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.

502. *Resorcini 0·20,*
Aq. Chamomill. 80·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

503. *Benzonaphtol*
Sacch. albi āā. 0·05—0·20,
Dent. tal. dos. Nr. X.
S. Co 3 godz. proszek.

504. *Saloli*
Bismuthi salicylici āā. 0·10,
Sacch. albi 0·20,
Mfp. dent. tal. dos. Nr. X.
S. Co 4 godz. proszek.

Jeśli rozwolnienie nie ustaje, należy przy ścisłej dyecie stosować.

505. *Trae Coto gtt. V,*
Aq. destill. 50·00,
Trae laud. simpl. gtt. II.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

506. *Inf. herb. Melissae*
e 5·00—100·00,
Resorcini 0·30,
Trae opii simpl. gtt. II.
Syr. sacch. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

507. *Bismuthi subnitrici*
Sacch. albi āā. 0·10,
Pulv. Doveri 0·01—0·02,
Mfp. dent. tal. dos. Nr. XII.
S. Co 3 godz. proszek.

Jeżeli wymioty i rozwolnienie nie ustają i wytwarzają się objawy, które nazywamy *Cholera infantum*, wtedy: czarna kawa, herbata z rumem lub koniakiem, szampan co ½ godz. łyżeczkę. Kąpiele ciepłe, lub kąpiele gorczyczne (łyżkę farinae sinapis w woreczku płóciennym), nacieranie dzieci aż do zaczerwienienia skóry, ogrzewania kończyn i pościeli, wstrzykiwania podskórne eteru.

508. *Cognaci 10·00,*
Aq. dest. 180·00,
Syr. sacch. 20·00.
MDS. Co ½ godz. łyżeczkę.

509. *Liquir. ammon. anisati,*
Spir. aether. āā. 10·00.
MDS. Co ½ godz. 3—5 kropel.

510. *Aether sulfur. 2·00,*
Mixt. gummos. 100·00,
Aq. Cinnamom.
Syr. simplic. āā. 10·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

511. *Coffeini n. benzoic. 0·10,*
Cognaci opt. 10·00,
Liquor. amm. anis. gutt. XV,
Syr. simpl. 20·00,
Aquae cham. 80·00.
Co godzinę łyżeczkę.

Gdy stan ostry przeminie, wracać powoli do podawania pokarmów początkowo płynnych i klejkich.

Nadto można stosować lewatywy lub wysokie wlewania 3% kw. borowego, tanniny 1:000 lub

512. *Argenti nitr. cryst. 0·10,*
Decoct. tub Salep. 50·0.
DS. połowę na 1 lewatywę.

Lewatywy można także robić z krochmalu z dodatkiem Natr. Salicyl. w razie parcia z dodatkiem Trae laud. 1—2 kropel. Jeżeli po przebyciu ostrego stanu wytwarza się zaparcie, zob. obstipatio alvi.

Gastroent. chronica.

Dzieciom sztucznie żywionym podawać mięszankę śmietankową (¼ litra śmietanki, ⅜ litra

przegotowanej wody, 15·0 cukru mlecznego) co 3 godziny nie częściej, starszym rosoły mocne, Cacao. Wzbronić tłuszczów, jarzyn. W celu zmiejszenia wzdęcia i pobudzenia do lepszego krążenia okłady wysychające. Wody: Kissingen, Carlsbad, Wildungen.

513. *Aq. foeniculi 75·00,*
Bismut subnitr. 2·00,
Aq. calcis 6·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

514. *Infus. rad. colombo*
e 0·50 : 75·00,
Bismut subnitr. 2·00,
Syr. flor. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

515. *Fol. Iugland. 100·00,*
Vini burgund. 500·00,
Macera per 48 horas, adde
Syr. splc. 30·00.
S. Co 3 godz. 1—2 łyżeczki.

516. *Chinin tannici 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·01—0·02,
Sacchari 0·15.
Mfp. tal. dos. N. 10. S. 3 pr. dziennie.

517. *Bismut. salic. 0·05—0·10,*
Pulv. Doveri 0·02,
Sacchari 0·15,
Mfp. dt. tal. dos. 10.
S. 3 proszki dziennie.

518. *Saloli 0·30,*
Pulv. Doveri 0·15,
Bismut. salicyl. 1·00,
Mfp. div. in dos. 10.
S. 4. proszki dziennie.

Przeciw anaemii woda pyrophosphoran. żelezista.

519. *Tannin. 0·20,*
Aq. dest. 80·00,
Vini Tokay 15·00,
Glycerin. 10·00,
Trae Opii gtts. tres.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.
(Miesz. Gerhardta).

520. *Tannigen. 0·20,*
Dt. d. Nr. VI.
S. 3 proszki dziennie.

521. *Tannalbin 0·50,*
Dt. d. Nr. VI.
S. 2 proszki dziennie.

Starsze dzieci mogą używać wody Karlsbadzkiej na ciepło (Sprudel), wina chinowego przetworów żelaza.

Gingivitis.

Leczenie przyczyn (Periodontitis, epulis, stomatitis mercurialis, stomacace). Częste płukanie ust.

522. *Kali hypermang. 0·05,*
Aqu. fontis 200·00.
DS. Płukanie.

523. *Boracis venet. 5·0,*
Aq. destill. 200·0.
S. Płukanie.

524. *Kali chlorici 2·0,*
Aq. destill. 200·0,
Syr. rub. idaei 20·0.
S. Płukanie.

525. *Tannini 3·00,*
Spirit. vini rectif. 80·00,
Bals. Hoffman. 20·00.
MDS. Łyżeczkę na szklankę do płukania.

526. *Tinct. Ratanhae*
Tinct. Gallar. āā. 10·00,
Tinct. opii 1·00.
MDS. Do pędzlowania.

527. *Borac. venet. 5·00,*
Mel. Rosar. 50·00.
S. Do pędzlowania.

Glaucoma (Jaskra).

Niebezpieczna ta choroba nakłada na lekarza obowiązek wczesnego rozpoznania, aby nie zaniedbać odpowiedniej chwili do operacyi. W samym początku (okres zwiastunów) występują przelotne zamglenia wzroku,

widzenia kół barwnych do koła światła, wreszcie mniej lub więcej wyraźne bóle w czole i głowie. Przedmiotowo w chwili napadu można już stwierdzić pewne objawy jaskry, które jednak po pewnym czasie ustępują. Gdy jaskra przechodzi w okres 2-gi (Glauc. evolutum) nie ma już przerw pomiędzy pojedynczymi napadami — oko stale okazuje wybitne zmiany:

1) Przekrwienie przednich żył rzęskowych.

2) Zamglenie rogówki, rozlane głównie w środku o powierzchni jakby pokłutej.

3) Komórka przednia płytka.

4) Tęczówka łupkowo szara.

5) Źrenica szeroka, często owalna, na bodźce nie oddziaływa.

6) Jako przyczyna wszystkich tych objawów, a zarazem jako najgłówniejszy objaw przedmiotowy — podniesienie ucisku śródocznego.

Zwolna wśród chwilowych remisyi i zaostrzeń, wzrok co raz niżej podupada, wreszcie poczucie światła ginie (Glauc. absolutum). Przebieg bywa ostry lub chroniczny. W pierwszym przypadku do opisanych objawów przyłącza się silniejsze nastrzykanie rzęskowe czasem chemosis, podmiotowo zaś gwałtowne bóle w okolicy oka i w głowie.

Jaskra prosta przebiega tylko z lekkiem stwardnieniem oka bez objawów zapalnych, bez bólów, wziernik zaś wykazuje exkawacyę tarczy dobrzeżną.

Leczenie: Środkiem radykalnym jest wczesne wykonanie iridectomii obwodowej i szerokiej. Mniej pewną jest sclerotomia. Aż do chwili operacyi wskazane są środki obniżające ucisk śródoczny jak: zapuszczanie $^1/_2\%$ eseryny lub 2% policarpiny, które w miarę ciężkości przypadku zapuszczać należy co 3 do 2 godzin dziennie. Działanie ich jest bardzo korzystne, jednak tylko przemijające. Nadto nie działają one tam, gdzie źrenica n. p. z powodu atrofii tęczówki nie zwęża się.

528. *Eserini salicyl. 0·025,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

529. *Pilocarpini mur. 0·1,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Woda do ócz.

Gonorrhoe zob. Blenorrhoea.

Haematemesis.

Przedewszystkiem należy uwzględnić przyczynę krwotoku. Chory powinien jak najspokojniej leżeć i wstrzymać się od przyjmowania pokarmów przynajmniej 24 godzin, a nieraz 1—2 tygodni.

Jeżeli osłabienie jest znaczne, lub chory od pokarmów wstrzymuje się dłużej, należy podawać odżywcze lewatywy.

Na okolicę żołądka okład lodowy, kawałki lodu do połykania i środki przeciw-krwotoczne, obok laudanum, cocainy lub morfiny w takich dawkach, aby znieść całkiem pobudliwość żołądka.

W razie zapadu eter podskórnie, lub ol. camphoratum lub też rozczyn soli jako hypodermokliza.

Gdy wzmagająca się ostra niedokrewność wskazuje, że krwotok nie ustępuje, wtrzykiwania podskórne przetworów sporyszowych.

Po ustąpieniu krwotoków dłuższy czas spokojne leżenie w łóżku, dyeta płynna, mleko zimne łyżkami, a obok tego leczenie przyczynowe.

530. *Tannini puri 0·50,*
Opii puri 0·10,
Sacchar. albi 3·00,
Mfp. div. in dos. N. V.
S. Co 2 godziny proszek, lub opium w czopkach.

531. *Liqu. ferri sesquichlor. guttas 10.*
Aqu. dest. 200·00,
Morph. mur. 0·05,
Syr. simpl. 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

532. *Alum. crud. 1·00,*
Extr. opii aq. 0·20,
Elaeosacch. Menth. pip. 3·00,
Mfp. div. in dos. Nr. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

533 *Extr. Secal. cornut 2·00,*
Spir. dilut.
Glycerini āā. 5·00.
DS. $^1/_4$ do jednej strzykawki podskórnie.

534. *Tinct. haemostyptica 15·00.*
DS. 3 razy po 15 kropel.

Haemoptoe.

Bezwzględny spokój, ułożenie chorego na wznak w łóżku, w pokoju o miernej ciepłocie, przykryć chorego lekko.

Nie pozwolić mu się ruszać i mówić — zwolna oddychać.

Pokarmy tylko płynne, zupełnie chłodne (najlepiej mleko). Wstrzymywać się od kaszlu, a jeżeli kaszel trwa, to spore dawki morfiny 1—2 ctg. na raz. Chorego nie badać.Na piersi lód w worku gumowym lub pęcherzu; połykać małe kawałki lodu. Obok tego do zażywania: Plumb. aceticum z opium aa. 0·03 na dawkę, lub też Liq. ferri sesquichl. 25 kropli na $^1/_2$ szklanki wody, z tego łyżkami; lub też Extr. Secal. cornuti. Pulv. Secal. corn. aa. 2·00 na 30 pigułek, z tego co 2 godz. pigułkę.

W cięższych krwotokach wstrzyknąć ergotynę Bombelon $^1/_2$—1 strzykawki na raz lub podać atropinę w dawce 0·0002 lub wstrzyknąć $^1/_4$—$^1/_2$ strzykawki rozczynu 0·01 : 10·0.

Przy podniesionej akcyi serca, radzą Inf. digitalis, przez Leydena jednak przeciwskazane.

535. *Extr. secal cornuti,*
Acidi tannici āā. 1·20,
Pulv. et extr. gent. āā. q. s. ut f. pill. Nr. 20
DS. Co 2 godziny pigułkę zażyć.

536. *Acid. sclerotin. 1·00,*
Aq. destill. 25·00.
S. 3 strzykawki dziennie wstrzyknąć.

537. *Inf. Secal. corn. e 1·00 ad 150·00,*
Tinct. laud. simpl. gtt. V,
Syr. capill. vener 2·00.
S. Co $^1/_2$ godz. łyżka.

538. *Ergotini puri*
Acidi tannici āā. 1·50,
Extr. opii aquos 0·05,
Extr. liquir. q. s. ut f. pill. Nr. 20,
S. Co 3 godz. pigułkę.

539. *Extr. haemostat. 1·00,*
Morphii muriat. 0·10,
Elaeosacch. foenicul. 2·00,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. Co 2 godz. proszek.

540. *Hydrastinini 0·25,*
Sacch. lact. 3·00,
Mfp. div. in dos. X.
d. in charta cerat.
S. 3 pr. dziennie (następnie 2—1).

541. *Ergotin dialys. Bombelon 2·00,*
Aqu. dest. 20·00,
Acid. carbol. gtts. tres.
MDS. Do wstrzykiwań (1 strzykawka Prawaza zawiera 1 decigr.).

542. *Extr. fluidi Hydr. canad. 10·00.*
S. Po 20—30 kropel, kilka razy dziennie.

543. *Ergotin*
Chinin. sulph. āā. 2·00,
Pulv. fol. Digit.
Extr. hyosc. āā. 0·20,
Mf. pil. N. XX.
S. Co 2 godziny pigułkę.

Polecają też wstrzykiwania z Atropiny np.

544. *Atrop. sulfur. 0·01,*
Morph. mur. 0·20,
Aqu. dest. 10·00.
D. $^1/_2$—1 strzykawki wstrzyknąć.

545. *Ol. terebinth. 0·30,*
Dtal. dos. N. XX. in caps. gelat.
S. Co 2 godz. kapsułkę.

546. *Plumb. acet. 0·5,*
Morph. mur. 0·05,
Sacch. q. s.
ut f. p. div. in dos. N. X.
S. Co 2—3 godz. proszek.

Haemorrhois.

Należy się starać codziennie o należyte wypróżnienie przez podawanie środków lekko przeczyszczających, wodę karlsbadzką, wodę gorzką Saratica i t p.

Gorące kąpiele nasiadowe, kąpiele borowin. (Mattoni) irrygacye odbytnicy usuwają czasami cierpienie.

W niektórych znów razach nadaje się bardzo sonda chłodząca t. zw. przyrząd Arzbergera.

Oprócz tego można próbować czopków z ergotyny, chrysorabinu, lewatyw ściągających, wstrzykiwań czystego kwasu karbolowego do guzów.

Jedynie pewnym środkiem jest tylko operacya. Guzy wypadnięte należy odprowadzić do wnętrza, jeżeli jednak już przeszły w stan zapalny lub zgorzelinowy, najlepiej ograniczyć się do posypywania proszkiem jodoformowym i okładów z octanu glinowego.

Przeciwko uporczywemu swędzeniu najskuteczniejsze są zmywania wyskokiem.

547. *Pulv. liquir. comp. 50·00.*
S. Łyżeczkę wieczór zażyć.

548. *Sal. thermar. Carolinens. 50·00.*
S. Łyżeczkę w szklance letniej wody rozpuścić.

549. *Etr. Secal. corn. 2·00,*
Butyr Cacao q. s. f. l. a. supposit. N. 10.

550. *Chrysarobin 0·80,*
Jodoformii 0·30,
Extr. Bellad. 0·60,
Vaselin. 15·00.
Mf. ung. S. Maść.

551. *Plumb. acetici 0·25,*
Extr. Opii aquos 0·05,
But. Cacao q. s. ut f. supp.
Dtal. dos. N. X
S. 2—3 czopki przez dzień.

552. *Calomel 2·00,*
Morphini 0·15,
Bism subnitr.
Vaselini āā. 25·00,
Glycerini 8·00,
M. f. ung.
S. Zewnętrznie.

553. *Cocain hydrochl. 1·00,*
Morphii sulf. 0·20,
Atropin sulfur. 0·10,
Tannin. 0·20,
Vaselin 30·00.
Mf. ung. S. Po wypróżnieniu posmarować.

554. *Extr. Hamamel. virg. fluid 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Ol. amygdal. 7·50.
Mfung. S. W razie krwotoków posmarować.

Helminthiasis zob. **Ascaris lumbr., Oxyuris, Taenia.**

Hemicrania.

Uwzględnić: ogólne osłabienie, choroby nerwów, chor. narządów trawienia, zboczenia płciowe. W czasie napadu spokój. Masowanie czoła i skroni (można użyć maści z mentolem lub kokainą). Smarowanie pręcikiem z mentolu.

555. *Chinin. muriat. 0·25,*
Coffeini natro salic. 0·10,
Sacchari 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 10.
DS. W czasie napadu co godzinę proszek (użyć 2 lub 3).

556. *Antipyrini 0·10,*
Coff. natr. sal. 0·10,
Dtal. dos. N. X.
S. 1—2 proszki na dzień w czasie migreny.

557. *Phenacetin 0·50,*
Chinin. 0·20,
Mfp. dtr. tal. dos. N. 10.
S. Jak wyżej.

558. *Natri Salicyl. 0·10,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Jak wyżej.

559. *Euphorin 4·00,*
Div. in dos. N. 10.
S. 3 proszki dziennie.

560. *Coffeini citrici 1·00,*
Phenacetin 2·00,
Sacchari 1·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co 2 godziny proszek.

561. *Antinervin.*
Sacch. albi āā 0·50,
Dent. tal. dos. N. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Podskórne zastrzyknięcie Ergotyny (Bombellon) 0·25. Chloralhydrat 1—2 gram. w lewatywie.

W razie, jeżeli głowa przy migrenie jest chłodna — robić gorące kompresy.

562. *Pastae Guarana*
Sacch. albi āā. 2·00.
Mfp. Div. in dos. N. 5.
S. Jeden lub dwa proszki podczas migreny.

563. *Mentholi 0·50,*
Spir. vin. gal. 10·00.
DS. Do nacierania skroni.

Do dalszego leczenia można użyć:

564. *Chinin. muriat. 5·00,*
Pulv. fol. Digital. 1·50,
Extr. gent. et pulv. q. s.
f. pil. N. 30.
DS. Na noc pigułkę.

565. *Solut. arsen. Fowleri 5·00,*
Trae ferri pomat. 10·00.
MDS. Rano i wieczór po 5 do 10 kropli.

566. *Ferratini 0·20,*
Chinin. mur. 0·10,
Sol. ars. Fowleri gtt.
in past. compress.
Fabric. L. Marcisiewicz
Cracoviae.
S. Dwie pastylki dziennie.

Woda arsenikalna Gubera.

567. *Ammon. bromati 1·00,*
Kali bromati
Natri bromati āā. 2·00,
Aqu. dest. 180·00,
Syr. aurant. 20·00.
MDS. 3 razy dziennie łyżkę.

568. *Migraenini 1·10.*
D. T. dos. III.
W razie bolu 1 proszek zażyć.

Herpes tonsurans capillitii.

Włosy ostrzydz krótko. W obrębie i w otoczeniu miejsc zajętych chorobą, pilne usuwanie włosów przez epilacye, następnie wcieranie środków, celem zniszczenia grzybka w toreb-

kach włosowych (maść: naphtol. 10%, chrysarobinowa 5%).

569. *Acid. salicil.,*
Spir. lavand. āā 2·0,
Spir. vini gal. 100·0.
S. Wcierania.

570. *Anthrarobin 10·0,*
Glycerini 50·0.
S. Pędzlowanie.

Herpes tonsurans maculosus (Pityriasis rosea Gibert).

Według Hebry:

Przez 6 dni 2 r. dziennie nacieranie i zmywanie powierzchni ciała mydłem szarem, przez następne 6 dni pozostawić warstwę mydła z poprzednich zmywań, 12-go dnia kąpiel.

Kaposi poleca 2—3-krotne nasmarowanie.

571. *Resorcini*
Ichtyoli āā. 10·00,
Vaselini 100·00.
następnie kąpiel.

Hordeolum.

W razie, gdy już widnieje czop ropny — nacięcie. U osób bojaźliwych ciepłe okłady. Przy nawykowej skłonności do jęczmieni, dłuższe używanie maści z praecipitatu białego lub żółtego.

572. *Hydrarg. praec. albi*
0·15—0·2,
Vaselini flavi 5·00.
DS. Maść na powieki.

Lub też:

573. *Mercuri praecip. flav. 0·15*
—0·2,
Vaselini flav. 5·00.
MDS. Maść na powieki (do smarowania przed ułożeniem się do snu, w wielkości ziarna grochu między rzęsy).

Hydrocephalus.

H. acutus. Zimne okłady, wcieranie szaruchy (po 2·0—4·0 dziennie na głowę i kark), wewnętrznie podać Calomel, (0·01 —0·03 co godzinę).

Dzieciom silnym można postawić 2—4 pijawek.

W razie drgawek chloral (0·50 —1·0 pro dosi). Synapizm na łydki i kark.

Leczenie krzywicy i zołzów.

H. chronicus. Maść n. p, 10% jodoformowa. Leki moczopędne (Kali aceticum, Juniperus) leki przeczyszczające. Wypuszczenie płynu przez nakłócie lędźwiowe (punctio lumbalis) dające się kilkakrotnie wykonać bez niebezpieczeństwa, usuwa objawy pochodzące od wzmożonego ucisku śródczaszkowego. Somma radzi leczyć działaniem słońca na głowę: codziennie 1/2 godziny do 50 minut.

Hyperemesis gravidarum (wymioty u ciężarnych).

Zbadać dokładnie ciężarną w celu, czy się nie da wykazać przyczynowe cierpienie: tyłopochylenie, tyłozgięcie ciężarnej macicy, lub inne zmiany narządu płciowego, lub innych organów jak nieżyt żołądka, białkomocz, i w takich razach leczenie przyczynowe.

W przypadkach, gdzie żadne zmiany wyraźne wykazać się nie dadzą, należy używać środków zrazu łagodniejszych, później coraz silniejszych, z tych, które bywają zalecane. Uregulowanie i zmiana dyety, picie śniadania w łóżku, jedzenie z rana pokarmów ostrych jak n. p. kawałek śledzia, albo picie koniaku zaraz po przebudzeniu. Dyeta mleczna, podawanie pokarmów chłodnych, woda sodowa, wody mineralne

alkaliczne, połykanie kawałeczków lodu. Kawa mrożona, lody, wino szampańskie przy jedzeniu. Stomachica, pepsyna, kwas solny.

574. *Mag. Bismuth 1·50,*
Natri bicarb.
Sacch. albi āā. 2·00,
Mf. pulv. div. in dos. X.
DS. 3 razy dnia proszek.

575. *Kali bromati*
Natri bromati
Ammon. bromati āā. 3·00,
Aqu. dest. 200·00,
D. in vitr. nigro.
S. Rano i wieczorem po łyżce w wodzie sodowej.

576. *Cerii oxalici 0·05.*
S. 1—2 pig. na dzień.

577. *Cerii valerianici 0·05.*
S. 5 pigułek dziennie.

578. *Cocain. muriat 0·03,*
Antipyrini 1·0,
Aqu. destill. 100·0.
S. Co 1/2 godz. łyżeczkę.

579. *Trac jodi*
Chloroformi āā. 5·0.
S. Rano i wieczór wśród jedzenia 5 kropel z wodą.

580. *Kreosoti*
Ol. amygd. dulc. āā. 2.50.
S. 3—4 razy dnia 5 kropel w mleku.

581. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. Co 1/2 godz. pół łyżecz.

582. *Cocaini muriatici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. 3—4 razy dziennie 10—15 kropel.

583. *Menthol 1·00,*
Spiritus vini 20·00,
Aqu. dest. 150·00.
S. Co godzinę łyżkę.

584. *Aqu. laurocer. 10·00,*
D. in v. nigro.
S. Kilka razy dnia po 10 kropel na lodzie.

Narkotyki jak opium, morfin, chloral, jużto przez usta, jużteż podskórnie lub w lewatywach.

Lodowe okłady, synapizma, rozpylanie eteru na okolicę żołądka.

W cięższych przypadkach odżywianie przez odbytnicę.

Gdy te środki nie prowadzą do celu, pomazywanie części pochwowej rozczynem azotanu srebrowego (1:40) lub laseczką. Stosowanie na część pochwową belladonny lub kokainy w postaci maści.

585. *Cocaini muriat 1·0,*
Extr. Belladonn. 0.25,
Vaselini 15·0.
Mfung. S. Do smarowania cz. pochwowej i ujścia.

Rozszerzenie palcem szyi macicy, w sposób aseptyczny, (zabieg ten ostrożnie, gdyż grozi poronieniem).

Gdy chora nie zatrzymuje zupełnie pokarmów i zachodzi obawa o życie, wskazanem jest, wzniecenie poronienia co jednak ex consilio winno być postanowione.

Hyperidrosis.

Ogranicza się najczęściej do dłoni, stóp i pach. U dziewcząt częstą przyczyną bywa błednica, którą należy w leczeniu uwzględnić.

Miejscowo polecić zmywania.

586. *Tannini 1·00,*
Spir. vini gallici 250·00.
S. Zewnętrznie.

587. *Decoct. cort. Quercus e 20·00 ad 500·00.*
S. Zewnętrznie.

Kaposi poleca zmywanie rano i wieczór.

588. *Naphtol 5·00,*
Glycerini 10·00,
Alcoholi 100·00.
S. Zewnętrznie,
następnie puder.

589. *Naphtoli pulverisati 2·00,*
Amyli 180·00.
S Puder.

590. *Talci subtil. pulv. 40·00,*
Bismuthi subnitrici 45·00,
Kali hyperm. 3·00,
Natri salicylici 2·00.
S. Puder.

591. *Ammonii sulfoichthyol.*
Terebinth. ãã. 5·0,
Ung. Zinci 10·0.
S. Wcierać w nogi poprzednio zmyte c. spir. camphor.

Metoda Hebry przeciwko poceniu się nóg polega na tem, że pacyent obwija dokładnie stopy płótnem, nasmarowanem c. ung. diachyl. Hebrae, między palce wsuwa maść za pomocą kawałeczków płótna odpowiednio przyciętych. Co 24 godzin zmienia ten opatrunek, usuwając resztki poprzednio użytej maści. Tak postępuje przez 10—14 dni, po czem przyskórek w całych płatach odpada, a dalsze postępowanie ogranicza się do użycia pudru.

Hysteria.

Zwrócić uwagę na zmiany w poszczególnych organach, zwłaszcza w narządzie moczo-płciowym i starać się istniejące zboczenia usunąć.

Chorą leczyć psychicznie i starać się zyskać zaufanie. Jeżeli jest anaemia, chlorosa, to odpowiednio leczyć. U osób wynędzniałych dobre skutki daje metoda Weir-Mitchella.

W cięższych przypadkach, chorego umieścić w odpowiednim zakładzie i leczenie systematycznie przeprowadzić.

W mniej wybitnych, leczenie w zakładach wodoleczniczych, zimne nacierania, kąpiele letnie, kąpiele borowinowe (sól borowinowa Mattoniego) i inne procedury. Elektryzowanie prądem stałym, lub faradycznym daje nieraz dobre skutki.

Ze środków wewnętrznych wszystkie nerwina, jak Asa foetida, Castoreum, Valeriana, Camphora bromata, Zincum valerianicum i wiele innych. Obok tego pobyt na wsi, w górach lub kąpielach morskich, hygieniczne życie, dyeta pożywna niepodniecająca.

Podczas napadu hysterycznego raptowne zlanie wodą twarzy, silny prąd elektryczny, chłodna kąpiel, Chloral w lewatywie lub na wewnątrz. W razie bezsenności Sulphonal 1—2 grm. lub Chloralamid 2—3 grm. na noc. Amylenhydrat 2—3 gramy w wodzie.

Obok tego zalecaną bywa mieszanka bromowa.

592. *Somnali 10·0,*
Aq. dest. 45·0,
Syr. rub. id. 20·0.
MDS. Na noc łyżkę zażyć.

593. *Trionali 1·0,*
Dent. tal. dos N. V.
S. Na noc 1—2 proszki.

594. *Amon. bromat.*
Natr. bromat.
Kalii brom. ãã. 3·50,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Rano i wieczór po $^1/_2$—1 łyżce w herbacie lub mleku.

595. *Tinct. nuc. vom. 1·00,*
Tinct. castorei 2·00,
Aqu. lauroc. 10·00.
DS. 3 razy po 10 kropel.

596. *Castorei mosc. 0·50,*
Sacch. alb. 2·0.
M. f. p. Div. in dos. N. X.
S. Dwa proszki dziennie.

597. *Tinct. castorei*
Tinct. Valerian. āā. 2·0,
Tinct. Asae foetid. 5·0,
Tinct. opii croc. 1·0.
S. 3 razy dnia po 10 kropel zażyć.

Icterus.

Leczenie powinno być przedewszystkiem zastosowane do przyczyny cierpienia, (vide Catarrhus gastro-duodenalis, Cholelithiasis, Cirrhosis hepatis, Carcinoma hepatis etc.). Zresztą leczenie przypadowe, w razie bólów w okolicy wątroby, okład ciepły i wstrzykiwania podskórne morfiny.

Swędzenie skóry łagodzą ciepłe kąpiele z dodatkiem sody i zmywania 2% kwasem karbolowym, z dodatkiem sody lub roztworu:

598. *Acidi carbol. 10·00,*
Chloralhydr. 5·00,
Aq. dest. 500·00.
S. Do nacierań.

599. *Menthol 2·00,*
Spir. vini 50·00.
S. Do nacierań.

Dyeta przeważnie mleczna i rosołowa (unikać mięsa).

600. *Infus. rad. Rhei e 10·00 ad 180·00,*
Magnes. ustae 5·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

W chronicz. przyp. wody Karlsbad, Maryenbad. Przeciw biegunce Bismut, Dover, opium. Przytem amara np.:

601. *Fol. Trifol. fibrin*
Hb. Millefolii
Centaur. min.
Fol. menth. pip.
Fruct. foenicul. āā. 30·00,
Mf. Species.
S. Herbata: 1—2 łyżek na ½ litra wody.

W nowszych czasach używano z dobrym skutkiem wlewania zimnej wody w 1-szym dniu na 12—13° R., w 2-gim 15—16° 3 i 4-go dnia 18—20° w ilości 1—2 litrów.

602. *Natri salicyl. 1·00,*
Natri sulfur. 3·00.
Dtal. dos. N. XII.
S. Na dzień 1—2 proszki, żeby wypróżnienie wywołać.

603. *Podophyllin 0·015,*
Extr. Bellad. 0·01,
Extr. Nuc. vom. 0·02,
f. pill. dent. tales Nr. 20.
S. 2—3 pig. na noc w ciągu godziny użyć.

Ileus.

Jeżeli przyczyną niedrożności jelit jest zwężlenie, okręcenie, uwiązgnięta przepuklina, nie wiele można się spodziewać z leczenia środkami wewnętrznemi, należy przystąpić do zabiegu operacyjnego, przedtem jednak należy przez podawanie przetworów makowca uspokoić gwałtowne ruchy jelit i zapomocą dużych lewatyw próbować przywrócić drożność. Lewatywy z wody sodowej: łączy się syfon z sondą do odbytnicy włożoną i powoli wypróżnia. Gdy powodem niedrożności jelit jest uwiązgnięta przepuklina, należy starać się ją odprowadzić. Jeżeli niedrożność jelit pochodzi z wgłobienia, udaje się często zapomocą przetworów makowca i lewatyw drożność przywrócić. W nowszych czasach polecają prócz tego, wypróżnienie żołądka zapomocą aspiratora żołądkowego.

Gdy te środki nie skutkują, nie należy długo zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Gdy przyczyną cierpienia jest zaparcie kału, a nie ma objawów zadrażnienia otrzewnej, na-

leży podawać środki przeczyszczające w dużych dawkach, w razie przeciwnym lub, gdy środki czyszczące nie skutkują, przetwory makowca, okład lodowy na brzuch, kawałki lodu do połykania, zresztą leczenie przypadowe.

604. *Magnes. sulphur. 150·00,*
Aq. fontis 500·00.
S. Do lewatyw.

Impetigo patrz Eczema impetiginosum.

Influenza.

W czasie epidemii zapobiegawczo brać po 0·25 chininy. Gdy choroba wybuchnie, środek przeczyszczający (Calomel 0·50 pro dosi, dzieciom 0·05—0·10). Dalej leczenie objawów, środki przeciwgorączkowe. Chinina, Antipyrina, Phenacetin, Coffeina, szczególnie, gdy bóle głowy zbyt silne. Natr. salicylicum (zwłaszcza dzieciom).

Przeciw nieżytom oskrzeli Inf. Ipec. cum Natro benz., Codein.

Starcom zaraz podać wina i środki wzmacniające

605. *Chinini mur. 0·35,*
Salipyrin 0·50,
D. t. dos. XII.
S. 3 proszki dziennie.

606. *Phenacetini B. 0·50,*
Dent. tal. dos. Nr. X
in past. compress.
fabric. L. Marcisiewicz Cracoviae.
S. 3 pastylki dziennie.

Intermittens.

W czasie napadu leżenie w łóżku. Podczas dreszczu ogrzewanie, wśród gorączki chłodzenie. Przed napadem wiadomym, na 5 godzin chinina.

Częste napady wymagają zmiany miejscowości.

607. *Chinin muriatici 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. V.
S. Przed napadem proszek.

Przez kilka dni, chociażby napad się nie powtórzył, rano i wieczór po proszku.

Jeżeli chory chininę wymiotuje, można ją dać w lewatywie z krochmalem lub:

608. *Chinini muriat. 0·50,*
Glycerin.
Aqu. dest. āā. 2·00,
(Disp. sine acido).
S. Wstrzyknąć pod skórę.

609. *Phenocolli hydrochl. 1·00,*
Dtur. tal. dos. VI.
S. Przed napadem na kilka godzin proszek i przez kilka dni podawać.

Przy dłuższem trwaniu:

610. *Decoct. cort. chinae*
e 10·00 ad 180·00,
Sol. arsen. Fowleri 1·00,
Syrup. Sacchari 20·00.
MDS. 4 łyżki dziennie.

611. *Sol. arsen. Fowleri 5·00,*
Trac chinae comp. 15·00.
S. Rano i wieczór po 5 kropel, postępować co dzień o jednę kroplę, aż do 20-tu.

612. *Decoct. fol. Eucalypt. gl.*
e 10·00—20·00 ad 150·00,
Syr. cort. aurant. 20·00.
S. Co godz. łyżkę.

613. *Resorcini puri 0·30,*
Dent. tal. dos. N. VI.
S. Co 3 godz. proszek.

614. *Sol. Fowleri*
Tinct. Eucalyp. glob. āā. 10·00.
DS. Po obiedzie i kolacyi 6—20 kropel w kieliszku wody.

615. *Ferratini 0·20,*
Sol. Fowleri gtt. 1 — 3,
Dent. tal. dos. X, in past. compress.
fabric. L. Marcisiewicz Cracoviae.
S. 2—3 pastyiki dziennie.

Dzieciom:

Chinini muriat. 0·30—0·50.

Jeżeli wymiotują, dać w lewatywie lub czopkach

616. *Chinin muriatici 0·25,*
Butyri Cacao 0·50.
Mf. supposit. dtur. tal. N. V.
S. Przed napadem na 3 godz. czopek, a później po jednym przez kilka dni.

Intertrigo.

W lżejszych przypadkach obok przemywań wodą, zasypki:

617. *Zinci oxydati 5·00,*
Amyli puri 50·00.
Mfp. S. Zasypka.

618. *Magn. ust. pulv. 5·00,*
Talc. venet. 20·00,
Acidi salicyl. 0·20.
Mfp. S. Zasypka.

W razie nadżerek maści:

619. *Zinci oxydati 5·00,*
Vaselini fl. 50·00.
Mfung. S. Maść.

620. *Acidi salicylici 2·00,*
Vaselini 50·00,
Zinci oxydati
Amyl. pur. āā. 25·00.
Mfung. S. Maść.

621. *Nosopheni*
Talc. āā. 5·00.
Fp. S. Zasypka.

Iridochorioiditis suppur. Panophthalmitis.

Oba cierpienia te dla oka bezwzględnie zgubne, kończą się z reguły zanikiem gałki ocznej. Pierwsze charakteryzuje się obrzmieniem powiek wysokiego stopnia, obecnością chemosis, hypopion, tudzież reflexem żółtawym z głębi oka. Gdy choroba wzmogła się do panophthalmitis, do powyższych objawów przyłącza się wysadzenie gałki ku przodowi, nie rzadko także gorączka. Przyczyną bywa infekcya ropna, bądź to po urazie przebijającym gałkę, bądź też metastaza na tle pyemii, endocarditis ulcerosa, meningitis cerebrospin.

Leczenie: W samym początku można próbować leczenia wstrzykiwaniami podskórnemi sublimatu (0·01 : 20·0). Najczęściej jednak wobec właściwego przebiegu rozchodzi się tylko o złagodzenie bólów i skrócenie choroby. Polecić więc należy ciepłe okłady, na noc injekcyę morfiny; wobec rozwiniętej panophthalmitis, gdy zbliża się czas przebicia ropy, incizya w twardówce w okolicy równika cięciem równoległem do brzegu rogówki. Enukleacya przeciwskazana z powodu niebezpieczeństwa meningitis.

Iritis, iridokyklitis.

Prosta iritis zdradza się:

1) nastrzykaniem rzęskowem.

2) często zmętnieniem cieczy wodnej, czasem obecnością ropy w przedniej komórce (iritis supur.).

3) Zmianą barwy tęczówki (porównaj z okiem drugiem).

4) Zatarciem promienistego rysunku właściwego tęczówce.

5) Obecnością tylnych przyczepień łatwo uwidaczniających się po zapuszczeniu atropiny. Jestto najczęstszy objaw iritis.

6) W pewnych przypadkach szaremi osadami na tylnej ścianie rogówki (Iritis serosa).

Nie rzadko przychodzi zapalenie na ciałko rzęskowe, co przynajmniej w ostrych przypadkach zdradza się silnym bólem przy dotykaniu okolicy ciałka rzęskowego (Iridokyklitis).

Leczenie. Ponieważ iritis, pomijając wrzody i zapalenia rogówki, jest zawsze niemal następstwem chorób ogólnych (syphilis w około 70% przypadków, rheumatismus, diabetes melitus, tuberculosis, gonorrhoe) więc przedewszystkiem leczenie ogólne zależenie od etiologii a więc: wcierania ung. ciner., kalium jod. interne, natr. salicyl. i t. d. W przypadkach ostrych ciemny pokój, w lżejszych okulary dymne. Lokalnie: zapuszczanie atropiny tak często, aby źrenicę do maximum rozszerzyć, w pierwszych dniach zatem co 2 do 3 godz., później rzadziej. Przy większej ilości tylnych przyczepień zapuszczanie atropiny z kokainą. Jeżeli źrenica opiera się rozszerzeniu, 6—7 pijawek na skroń. Z powodu bólów tudzież dla pobudzenia szybszej resorbcyi, ciepłe okłady (zimne przeciwskazane z wyjątkiem świeżej iritis traumatica). Wobec idiosynkrazyi do atropiny zapuszczanie duboizyny, jak powyżej.

622. *Atropini sulf. 0·05,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

623. *Atropini sulf. 0·05,*
Cocaini mur. 0·15,
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

624. *Duboisini sulfur. 0·025,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

625. *Scopolamini hydrobrom. 0·01,*
Aqu. dest. 5·00.
DS. Krople do ócz.

Ischias.

Przyczynę wynaleść i takową starać się usunąć.

Jeżeli na tle malaryi, to chinina, arsen; jeżeli wskutek zaziębienia: kąpiele ciepłe, łaźnia parowa, leżenie w łóżku, ciepłe utrzymywanie nóg, środki odwodzące, wzdłuż nerwu kulszowego, jak: sucho bańki, Tinct jodi, synapizma, vesicatoria, obok tego masaż, prąd elektryczny stały (anoda na miejsce bolesne), rozpylanie eteru przyrządem Richardsona, na wewnątrz antipiryna. Natr. Salicylicum, phenacetynę, salipyrynę, salol, betol, kali jodatum w dawkach kilkagramowych dziennie.

W razie silnych bólów injekcye morfiny. Można też wstrzykiwać:

626. *Acid. hyperosmici 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. ¼ strzykawki Prawaza.

Jeżeli neuralgia się zmniejszy i chorego można wysłać do kąpiel to: Swoszowice, Krzeszowice, Lubień, Cieplice czeskie, Trenczyn, Piszczany, Busk, Truskawiec, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa). Polecane też bywają z dobrym skutkiem kąpiele w limanie odeskim (Zakład Dra Jachimowicza).

W przypadkach ciężkich uciec się można do naciągania nerwu.

627. *Antipyrin.*
Chinini muriat. āā. 0·50.
S. 3 proszki dziennie.

628. *Euphorin 0·40,*
Dtur. tal. dos. 20.
S. 2—3 razy dziennie.

629. *Salophen 1·00,*
D. tal. dos. Nr. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

630. *Analgeni 0·50,*
D. tal. dos. N. 10.
S. 3—5 pr. dziennie.

631. *Betoli 3·00—5·00,*
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 4 proszki dziennie.

632. *Salol 0·50—1·00,*
Sacchari 3·00.
Dtr. in capsul. amylac.
S. 3 proszki dziennie.

633. *Antinervin 0·20—0·30.*
Kilka razy dziennie.

Keratitis parenchym. diffusa.

Obraz choroby na szczycie rozwoju może nasunąć niewprawnym myśl łuszczki. Dla odróżnienia pamiętać należy, że naczynia nowo wytworzone w cierpieniu tem leżą w głębszych warstwach rog. ztąd też przez zaćmienie rogówki wydają się brudno-czerwone podczas, gdy w łuszcze leżą powierzchownie, rozgałęziają się widocznie, a barwy są żywo czerwonej.

Leczenie musi uwzględnić tło, a więc w lues congen. Natrum lub kal. jodat. wewnętrznie, w kile nabytej wcierania szaruchy. W okresie zapalnym (nastrzykanie rzęsk. i łzawienie) lokalnie poprzestać należy na zapuszczaniu atropinu dla zapobieżenia iritis. Zresztą posilne pożywienie, pobyt na świeżem powietrzu a tylko wobec ciężkiej komplikacyi z Iridokyklitis lub Iridochoroiditis, ciemny pokój. Po ustąpieniu objawów zapalnych, przejść należy do środków wyjaśniających, jak kalomel, maść Pagenstechera, tra. opii crocata lub Ol. terebintinae cum glicerin. *āā* do zapuszczania 1 raz dziennie. W szeregu środków tych Calomel jest najłagodniejszym, Ol. teribint. najsilniej drażniącym środkiem. Od Kalomelu więc zacząć należy i zwolna do co raz silniejszych przechodzić.

634. *Natr. jod. 5—8·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Po 2 łyżki dziennie.

635. *Ung. Ciner. 1·50—2·00.*
D. t. d. Nr. 30.
DS. Po 2 pak. uż. do wcier.

636. *Ol. terebint. rectific.*
Glycerini āā.
DS. Jedną kroplę raz dziennie zapuszczać do oka.

Kerato conjunctivitis phlyctaenulosa.

Wspólną cechą wszystkich postaci tego cierpienia, występującego pod formą pryszczyków na spojówce, lub rogówce, łuszczki, czy też miotełki naczyniowej, jest ich tło zołzowe.

Leczenie musi więc być nietylko lokalne ale i ógólne: posilna dyeta (pokarmy mięsne, jaja, mleko, zdrowe suche mieszkanie, zażywanie tranu, w lecie kąpiele słone (Rabka, Iwonicz, Truskawiec, Rymanów). Lokalnie: zasypywanie kalomelu przez czas dłuższy, nawet z parę tygodni po ustąpieniu cierpienia.

637. *Calomel. vap. p. alcoholis. subt. pulv. 5·00.*
DS. Proszek do ócz.
Pędzelek.

Wobec znaczniejszej wydzieliny spojówkowej, lepiej zacząć leczenie od lapisu a później dopiero przejść do kalomelu. Unikać kalomelu przy równoczesnem podawaniu jodku potasu, wywiązujące się bowiem przy tem połączenia jodu z rtęcią, działają silnie gryząco. W formie złośliwej (infiltrat głębszy, barwy szaro żółtej) dążyć wpierw do oczyszczenia się nacieku za pomocą środków podanych w leczeniu wrzodów rogówkowych.

Energiczniej jeszcze niż kalomel działa zmodyfikowana maść Pagenstechera.

638. *Mercur. praecip. flav.*
0·15—0·2,
Vaselini flavi 5·00.
Mfung. DS. Maść do oka.

Środek ten wprowadza się bądź grubszą sondą okul., bądź pręcikiem szklannym pod powiekę, po czem z lekka masuje się palcem przez powiekę. Maść ta nadaje się szczególnie w formach naczyniowych kerat. phlyct. Gdzieby postępowanie to nie wstrzymało progresyi miotełki naczyniowej, najlepiej przypalić galwanokauterem brzeg wrzodu znajdującego się na szczycie miotełki.

Laryngitis acuta.

Środki napotne, okłady wysychające, w samym początku wziewanie zimne rozpylaczem Richardsona, lub też wziewania z przyrządu Sieglego, używając do tychże ałunu czystego 1% z dodatkiem 0·10% morfiny; podobnież boraksu lub soli kuchennej.

U dzieci: *Pseudocrup.*

Wziewanie pary wodnej lub słabych rozczynów soli, Natr. carbon., Ammon. mur. jużto z inhalatora, jużto trzymając dzieci nad parą. Ciepłe okłady na szyję, kataplazmy. Podawać dużo ciepłych napojów, herbaty. mleka, w ostateczności środki wymiotne.

639. *Inf. ipecac. e 2·00 ad 40·00,*
Tart. stib. 0·05,
Syrup 10·00.
MDS. Co 10 minut łyżeczkę.

640. *Cupri sulphur. 0·20,*
Aqu. dest. 40·00,
Syrup 15·00.
DS. Co 10 minut łyżeczkę.

641. *Extr. Hyoscyam. 0·20,*
Aquae amygd. amar. 5·00,
Mucil. gummi arab. 20·00,
Syrup emulsiv. 30·00,
F. Linctus.
S. Co 2 godziny łyżeczkę dla złagodzenia kaszlu.

642. *Dct. Altheae 100·0,*
Sal. ammon. depur. 1·0,
Syr. capilli Vener. 10·0.
DS. Co godz. łyżeczkę.

Dzieci skłonne do P. w czasie niepogody trzymać w domu.

Laryngitis chronica.

Leczenie wziewaniami nie wystarcza, należy stosować leczenie miejscowe, zwracając równocześnie uwagę na zachowanie się gardła, jamy noso-gardłowej i nosa. Pobyt nad morzem lub w górach, płukanie i picie Szczawnicką Józefinkę, Emską. W przypadkach lżejszych zadmuchiwania do krtani z czystego ałunu, lub ałunu z morfiną.

643. *Alum. crudi*
Sacch. lactis āā. 5·00,
Morphii mur. 0·10.
DS. Do zadmuchiwań krtaniowych.

Laryngitis crouposo-diphtheritica.

Ponieważ dławiec (krup prawdziwy) jest prawie zawsze tylko błonicą krtani, przeto stosować należy surowicę przeciwbłoniczną — wyniki tego leczenia w dławcu są bardzo dobre.

Nie używać ani upustu krwi, ani pijawek, pryszczydeł. Lekkie środki przeczyszczające.

Inhalacye z aparatu Sieglego, już to z wody wapiennej, już to z podanych niżej środków, z początku co 3 godziny.

Obok tego improwizowana parówka t. j. okrywa się pewną małą przestrzeń pokoju prześcieradłami szczelnie. W takiej budce trzyma ktoś dziecko, aby wdychało parę, zrobioną przez puszczanie rozpalonego żelaza do wody w naczyniu na podłodze stojącem — powtórzyć parę razy dziennie.

W celu pobudzania do rychlejszego odrywania się błon, robi się wcierania z szaruchy 3 razy dziennie, a to można połączyć z mięsieniem krtani. Podawać obficie napoje. Inhalacye częste, w pokoju utrzymywać dużo pary.

W razie silnej gorączki chinina, po 0·20—0·30 jużto w proszkach, w rozczynie do wewnątrz, jużto w lewatywie, dawszy poprzednio lewatywę odczyszczającą. Gdy występują objawy ścieśnienia krtani, (stenosis) przyczem i błony zaczynają się odrywać, dawać środki wykrztuśne.

W razie upadku sił: wino, cognac, czarna kawa z rumem, kamfora. Jeżeli przy wdechu i wydechu słychać rzężenia z odrywających się błon, wtenczas można dać środek wymiotny.

Gdy się jednak ścieśnienie krtani wzmaga, występuje zapadanie dołków nadobojczykowych, zaciąganie się dołka podsercowego, bezgłos i napady duszności — nie zwlekać z wykonaniem Tracheotomii lub Intubacyi.

644. *Inf. Ipecac. e 0·20 ad 80·00*
Kali chlorici 1·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

645. *Ungu. hydrgr. ciner.*
Lanolin āā. 6·00,
Mfung. div. in dos. N. VI.
S. 3 razy dnia po jednej sztuce wetrzeć w szyję.

646. *Ammon. muriatici 1·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Do inhalacyi.

647. *Acidi lactici 2·00,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

648. *Sublim. corrosivi 0·05,*
Aqu. dest. 300·00.
DS. Do inhalacyi.

Używa się również do inhalacyi:
Kali chlorici 2%, Acid. borici 2%, Resorcini 1%.

649. *Infus. Ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Pilocarp. muriat. 0·02,
Syr. Rubi idaei 15·00.
MDS. Co pół godz. łyżeczkę

650. *Pilocarpin 0·02,*
Ammon. carb. 2·00,
Kali chlor. 2·00,
Cognaci 20·00,
Syr. Senegae 25·00,
Aqu. dest. 170·00.
DS. Co godz. 2 łyżeczki.

651. *Inf. Senegae e 3·00 ad 80·00,*
Liquor amon. anisati 1·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę.

652. *Inf. Ipecac.*
e 1·00 ad 50·00,
Tart. emetic. 0·05,
Syrup rubid. 10·00.
MDS. Co 5 minut łyżeczkę aż do wymiotów.

Laryngospasmus.

Leczenie przyczynowe krzywicy, zołzów, pobyt na świeżem powietrzu, kąpiele słone i t. d. W razie napadu zbryzgiwania twarzy zimną wodą i wewnętrznie, celem zapobiegnięcia napadom.

653. *Kali bromati 3·00,*
Aq. destill. 80·00,
Syr. simpl. 20·00.
MDS. Co 3—4 godz. łyżkę.

W razie częstych napadów:

654. *Chloral hydrat 2·0.*
Aq. destill.
Mucilag. gum. arab. āā. 50·00.
S. Co 2 godz. łyżeczkę aż do ustania napadów.

Leukaemia.

Przyczyna niewiadomą. Leczenie prawie zawsze bez skutku. Podawać należy chininę z żelazem, lub dodatkiem arszeniku. Po dłuższem użyciu zmienić na ol. eucalyptusowy i piperynę, lub polecić pić wodę Gubora, Levico lub Roncegno, kąpiele borowinowe (Mattoni). Krynica Żegiestów, St. Moritz, Francensbad.

Próbowano robić wstrzykiwania do miąższu śledziony: Ergotyny 0·50—1·0, Sol. arsen. Fowleri lub Tra Eucalypti. Żywić chorego forsownie, pobyt na świeżem powietrzu najlepiej górskiem, mierny ruch, zresztą leczenie symptomatyczne.

Radzono inhalacye z tlenu 30—50 litrów dziennie.

655. *Piperini 5·00,*
Ol. Eucalypti e fol. recl. 0·00,
Chinin muriat. 4·00,
Extr. et pulv. liquir q. s. ut f. pil. N. 100.
S 4—8 pigułek dziennie.

656. *Chin. mur. 5·00,*
Ferri carbon. sacch. 4·00,
Natri arsenicosi 0·10,
Extr. et pulv. Gent. q. s. ut f. pill. N. 100.
S. 1—2—5 na dzień.

Lupus.

Wyskrobanie łyżeczką miejsc zajętych, nacięcia przy miejscowem znieczuleniu, przyżeganie 2 razy w tygodniu dobrze zaostrzoną laseczką lapisu, therkauterem i t. d. Dzieciom wewnętrznie tran, kal. jodat., żelazo. Także przyżeganie z acid. lacticum lub pędzlowanie np.

657. *Kali hydrojod. 10·00,*
Jodi puri 5·00,
Glycerini 20·00.
S. 3 r. w tygodniu pędzlować.

658. *Hydroxylamin. muriat. 0·10,*
Spir. vini,
Glycerini āā. 50·00.
DS. Pędzlowanie.

Malaria vide intermittens.

Mania.

Odosobnienie zabezpiecza chorego i otoczenie. Unikać alkoholu, dyeta pożywna mięsna obok żelaza, arsenu i t. p.

Tylko w razie silnego podrażnienia mózgu (zrywań, zgrzytania zębami, przy zwężeniu źrenic) można stawiać pijawki i podać środki przeczyszczające. Kąpiel, lodowe okłady. Jeżeli przeważa podrażnienie płciowe Kali bromatum 4—10·0. Jeżeli mania skutkiem opilstwa: morfina, opium.

Przy objawach anaemii mózgu wino, piwo, chloral lub Secal. corn. np.

659. *Ergotini bis dep. 0·06,*
Aqu. dest. 180·00,
Syr. rubi idaei 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

Melancholia.

Największy spokój, położyć chorego do łóżka.

Czuwać, aby chory sobie lub otoczeniu szkody nie zrobił. Dyeta pożywna, w razie potrzeby sztuczne karmienie. Środki nasenne, opium, letnia kąpiel 26—28 R., chloral w lewatywie 3—4 grm., lub Somnal 2—3 grm. pro dosi, lub sulfonalu 1 grm. w gorącem mleku.

660. *Paraldehyd. 3·0—6·0,*
Tinct. aurant 20·0.
S. Na raz użyć.

Meningitis Cerebro-spinalis epidem.

Leczenie objawów. Rozpocząć podaniem Calomelu, w dużych dawkach, a następnie dbać, by były dobre codzienne wypróżnienia. Lód na głowę i na kark, lub zastosować przyrząd Leitera, pijawki, bańki wzdłuż kręgosłupa. Wcieranie szaruchy na ogoloną głowę lub maści jodoformowej. Wstrzykiwanie morfiny, chloral i natrum bromatum. Natrum jodatum (1—2 gramów dziennie). Przeciw gorączce: Antipiryna, wobec obrzęku stawów acid. Salicyl., Salipyr. Przeciw wymiotom pigułki lodowe, Cocain. muriatic. (1:10, po 5 kropli).

661. *Jodoformii 5·00,*
Vaselini 50·00.
Mfung. DS. Wcierać 2 razy na dzień w głowę.

662. *Chloral hydrat. 5·0,*
Aqu. destill.
Syr. aurant. āā. 50·0.
S. Co 2 godz. łyżkę.

u dzieci

Zimne okłady na głowę, wcieranie szaruchy (2·00—4·00) w tyłogłowie i kark. Wewnętrznie Kalomel (0·01—0·03 co godzinę), pryszczydła — starszym dzieciom i silnym można postawić pijawki. W razie drgawek chloral w lewatywach. Przeciw wymiotom pigułki lodowe. Po uspokojeniu unikać gwaru, rażącego światła; dyeta z początku ścisła, później pożywna, ciepłe kąpiele 35° C. z okładem zimnym na głowę ½—1 godz. 1—2 razy dnia.

Przetwory jodowe, Natrum jodatum 1% co 2 godz. łyżeczkę, wcieranie 10% maści jodoform.

Meningitis tuberculosa.

Jeżeli dzieci chudną, gruczoły obrzmiewają dawać chinin z żelazem i wcierać jod w gruczoły. Gdy choroba wybuchnie, leczenie według objawów. W pierwszych chwilach przeciw podrażnieniu mózgu natr. bromat. (1—2 grm. pro die) zimne okłady na głowę. Pokój zaciemnić. Lewatywy i środki przeczyszczające. Pokarmy dawać często w małych ilościach. Baczność na oddawanie moczu.

663. *Calomelanos 0·30—0·50,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
DS. Co godz. proszek.

664. *Kali v. Natr. jodat. 1·00—2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

665. *Natri bromati 1·00—2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup Sacch. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżeczki

W razie wielkiego rozdraźnienia lub drgawek:

666. *Chloralhydrat. 1·00,*
Natri bromat. 1·00,
Aqu. dest. 80·00,
Syrup cort. Aurant. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

667. *Urethani 1·50,*
Natri brom. 0·50,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co godz. łyżeczkę

668. *Jodoformii 2·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 10·00.
Mf. ungu. DS. Wcierać na tyłogłowie.

Po obcięciu włosów przy skórze posmarowawszy przykryć cienką ceratką.

Metritis.

W przypadkach ostrego zapalenia macicy: spokojne leżenie w łóżku, u osób silnych kilka pijawek na okolicę podbrzusza, zimne okłady, worek lodowy, nacinanie części pochwowej macicy.

Środki solne wypróżniające. W razie boleści maść:

669. *Extr. Bellad. 2·00,*
Vaselini flavi 30·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

670. *Extr. opii aquosi 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis suppositoria ad anum N. V.
DS. Co 3—4 godz. czopek.

Po ustaniu bólów, okłady wysychające na brzuch zamiast lodu.

W przypadkach przewlekłego zapalenia: unikanie pracy fizycznej natężającej, gwałtownego spółkowania, uregulowanie stolca (środki solne, Cascara Sagrada, Hunyady Janos, Saratica).

U niedokrewnych podawanie żelaza. Jeżeli równocześnie miesiączkowanie zbyt obfite:

671. *Extr. Hydrastis Canad. fabricationis Parke et Davis 40·00.*
D. in l. guttatoria.
S. 3 razy dnia po 20 kropel.

Leczenie miejscowe: Przestrzykiwanie wodą przegotowaną, stopniowo co kilka dni ciepłotę wody podwyższając od 28°—38° R , ale nie silnym prądem, kąpiele nasiadowe ciepłe. Pomazywanie części pochwowej we wzierniku co 2—3 dni cum Tra jodi, albo Ichthyolem. Tampony w przypadkach świeżych.

672. *Ammon. sulf. ichth. 5·00,*
Glycerini 200·00.
DS. Do tamponów lub

673. *Kali jodati 5·00,*
Glycerini 100·00.
D. in v. nigro.
S. Do tamponów.

Nakłuwanie co kilka dni części pochwowej we wzierniku, miesienie.

W przypadkach zastarzałych amputatio portionis vaginalis, gdy powiększenie macicy znaczne, leczenie kąpielowo zdrojowe: Iwonicz, Rabka, Ciechocinek, Rymanów, Truskawiec. W późniejszych okresach: Krynica, kąpiele morskie. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa).

Menorrhagia.

Nie jest właściwie chorobą, lecz tylko objawem choroby ogólnej w ustroju (haemofilia, bladaczka), jako przyczyny można uważać masturbacyę, wzruszenia umysłowe, występuje w przebiegu lub po chorobach zakaźnych jak płonica, ospa, dur, ostry gościec stawowy. Jako przyczyny miejscowe wymienić należy: Niedowład macicy po częstych porodach lub poronieniach, zatrzymanie części łożyska lub błon, zmiany zapalne na błonie śluzowej macicy i jej miąższu, zmiany zapalne w częściach dodatkowych, zmiany położenia macicy, nowotwory macicy (włókniaki); wreszcie występuje obfita miesiączka w okresie przejściowym (climax), prawdopodobnie wskutek zmian w naczyniach. Leczyć zboczenia w ogólnym organizmie, polecić odpowiednie zachowanie się hygieniczne i dyetetyczne. W czasie miesiączki spokój, a jeżeli mimo to krwawienie jest silne leczyć

tak, jak krwotok maciczny. (Patrz następny ustęp). Gottschalk poleca 4—5 dni przed wystąpieniem krwawienia 4 razy dnia po *0·025* stipticinum (Cotarninum muriaticum) w proszku, a w razie wystąpienia krwotoku podwajać dozę środka.

Metrorrhagia.

Dokładne wykazanie przyczyny krwotoku.

W przypadkach krwotoku poporodowego z macicy, jeżeli przyczyną złe kurczenie się tejże: nacieranie dna macicy przez powłoki brzuszne ręką, okłady zimne na brzuch, Secale cornutum przez usta, w lewatywie lub podskórnie. Wstrzykiwania gorące na 40° do pochwy. Uciskanie macicy dwuręczne. W ostatnich czasach Dührssen tamponuje macicę gazą jodoformową.

674. *Extr. Secalis cornut. 3·00.*
DS. Na koniec noża w rosole zażyć.

675. *Extr. Secalis corn. 2·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syr. cort. aurant. 15·00.
DS. Co godzinę łyżkę.

676. *Hydrast. muriat. 0·02,*
Sacchar. albi 1·00,
Mf. trochisci D. t. dos. XII.
S. 4 pastylki dziennie.

677. *Extr. fluid. Gossyp. herb. 20·00.*
S. 3 razy dnia po 20 kropel.

678. *Extr. fluid. Hamamelidis virgin. 30·00.*
S. 3 r. dnia po ½ łyżeczki.

Gdy macica dobrze skurczona i nic nie zawiera, a krwotok trwa, domyślać się należy przyczyny krwotoku w pęknięciu ujścia zewnętrznego macicy, lub na innem miejscu. Założyć wziernik i tamować krwotok miejscowo przez podwiązanie, ucisk, tamponadę, zeszycie pęknięcia.

Jeżeli przyczyną są pozostałe części łożyska, błon, skrzepy: usunąć je dokładnie, jeżeli można ręcznie, a gdy to niemożebne, wyskrobać jamę macicy.

Gdy to nie pomaga wytamponować pochwę zapomocą Penghawar-Djambi w gazie jodoformowej i jeżeli przyczyną — nowotwory macicy — usunięcie tychże sposobem operacyjnym. Na razie, podczas krwotoku tamponada pochwy, po przestrzyknięciu tejże roztworem środka przeciwgnilnego j. n. p. 2% roztwór kw. karbol.; 1:2000—3000 roztwór sublimatu i t. d. Do tamponowania najlepiej użyć, kulek waty oczyszczonej, zamoczonej w glicerynie, pierwsze kulki owinąć gazą jodoformową.

W przypadkach gwałtownych, wstrzyknięcie do jamy macicy, roztworu Liquor ferri sesquichlor. strzykawką Madurowicza lub Brauna, przyczem warunek konieczny, aby kanał macicy był dostatecznie drożny, aby roztwór mógł przez szyję macicy do pochwy spływać. (Postępowanie obosieczne, ze względu na możebność dostania się roztworu do jamy brzucha). Wreszcie okłucie od pochwy tętnic macicznych. W ostatnich czasach polecają i zachwalają tak środki miejscowo zastosowane jak i wewnętrzne.

Do pierwszych należy ferripyryna jako proszek na tamponach lub 20% roztwór wodny, dalej zastosowanie do wnętrza macicy za pomocą odpowiedniego cewnika strumienia pary wodnej 100° C. 2—3 minut (Swigurieff).

Wprowadzanie do macicy patyczków szklannych watą owi-

niętych, napojonych płynem, który otrzymujemy przez zmięszanie antipyryny i salolu w równych częściach i ogrzewanie tego proszku w probówce nad lampą spirytusową po 2—3 minutach tworzy się płyn brunatny, po oziębieniu krzepnie, lecz dalej ogrzawany, utrzymuje się dłużej w stanie płynnym (Labadie — Lagrave).

Do nowszych środków wewnątrz podawanych należy Stipticin (Cotarnin. muriaticum) podawane w proszkach *āā. 0·05* 5—6 razy dnia lub w kapsułkach; w razie gwałtownych krwotoków wstrzyknąć co dnia *0·20* w mięsień pośladkowy. — (Gottschalk).

Równocześnie zwalczanie powstającej ostrej niedokrewności: ułożenie spokojne, poziome, ciepłe okłady na głowę, chłodne napoje, wino, kawa czarna, cognac, rum, Tinct. cinnam, Tra ferri acet. aeth. Wstrzykiwania podskórne eteru, ol. camphoratum, wstrzykiwania podskórne większych ilości roczczynu soli kuchennej 0·6:100; lewatywy z tegoż roczczynu.

679. *Trae Cinnam. 50·00.*
S. Co ½ godziny ½ łyżeczki we wodzie.

680. *Tint. Ferri act. aeth. 15·00*
S. 15 kropli do ½ szklanki wody do popijania.

Bandaże na kończyny, ucisk na tętnicę główną przez powłoki brzuszne.

Migraena zob. Haemicramia.

Morbili, Odra, Kur.

Niemowlęta i chorowite dzieci oddzielić. Jeżeli przebieg prawidłowy nie trzeba uciekać się do ekarstw. Pokój ostrożnie przewietrzać, ciepłota od 15—16° R. okrycie średnio ciepłe, lekkie przysłonięcie okien, jeżeli jest światłowstręt.

Dyeta w czasie gorączki ścisła, po jej przebyciu pożywna, za napój lekkie kwaski, lub wody (szczawy alkaliczne). Dopóki trwa łuszczenie nie wypuszczać dzieci z łóżka, a mniej więcej 8—14 dni nie wypuszczać z pokoju, zwłaszcza, gdy są objawy nieżytu.

Przeciw nieżytowi spojówek wystarczają przemywania 2% kw. borwego. Silny świąd uspakaja się nacieraniem tłuszczami.

681. *Lanolin anhydr. 50·00,*
Vaselin americ. 20·00,
Aq. dest. 25·00.
M. terendo f. Ung.
S. Co 3 godz. nacierać.

Silny kaszel wywaga podania naparu ipecac. ze środkami narkotycznemi, wziewania pary wodnej, napoje ciepłe, odwar ślazu i t. p. W razie biegunki dyeta i opium.

Wysokie gorączki i majaczenia, uśmierzać zimnemi okładami na głowę. Chinina — antipyryna, Natr. salicylicum.

Wśród upadku sił, stygnięcia kończyn: wino, cognac, camphora, Acid. benzoicum.

Przeciw drgawkom: Chloral w lewatywach (0·50:50) kali bromatum (2:100) co godzinę łyżeczkę.

Jeżeli gorączka przewleka się ponad 4 dni, zwrócić uwagę na przełyk, uszy i nerki.

Powikłania: błonica, dławiec, nieżyt oskrzeli, zapalenie płuc, leczyć według wskazówek odpowiednio podanych.

682. *Codeini phosphor. 0·02,*
Linctus gummosi 50·00,
Syrup Altheae 30·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę w razie silnego kaszlu.

683. *Extr. Hyoscyami 0·15,*
Aqu. dest. 70·00,
Syr. simpl. 10·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

684. *Infus. Ipecac. e 0·20 ad 100·00,*
Tinct. laudani gtts. duas.
Liquor ammon. anisat. 1·00,
Syrup altheae 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

Morbus Basedowii.

Regularne, hygieniczne życie unikanie zmęczenia fizycznego i umysłowego. wstrzymanie się od nadużywania a nawet od picia wyskoku, herbaty, kawy, nadmiernego palenia. Pobyt na świeżem powietrzu, zwłaszcza w górach Davos, St. Moritz, Zakopane, Szmeks, Truskawiec lub nad morzem.

Na okolicę serca okład zimny lub lód, zwłaszcza podczas silniejszej akcyi serca, oraz digitalis lub strophantus w miernych dawkach.

U chorych osłabionych anemicznych: żelazo, chinina, arsen, zabiegi wodolecznicze, obok systematycznego stosowania prądu galwanicznego na sympaticus (ganglion supremum i processus mastoidei).

Przetwory bromowe i nervina, woda Gubera, Levico, Roncegno, Żegiestów, Krynica, Elster, Francensbad, obok należytego odżywiania i psychicznego spokoju.

685. *Natri brom.*
Aq. amygd. am. āā. 15·00,
Trac convall. maj. 12·00,
Aq. dest. 60·00.
DS. 2—3 łyżeczek na dzień.

686. *Ferri lactici 1·00,*
Coff. natr. sal. 1·5,
Elaeosacch. foen. 5·00.
Mfp. Div. in dos. N. XX.
S 2—3 proszki dziennie.

Morbus Brighti.

Jeżeli mamy do czynienia z *ostrym* Morb. Brighti, to chory powinien bezwarunkowo leżeć w łóżku, w jednostajnie ciepłej temperaturze. Dyeta złożona z mleka, kleików, rosołów, lekkich zupek, trochę kaszki, lub ryżu w mleku. Do picia wodę szczawnicką, bilińską, gieshübelską, ubogim zaś zwykłą wodę z dodatkiem cytryny lub kwasku, uważać przytem by stolce były regularne.

Na okolicę nerek stawiać bańki suche, nawet cięte lub pijawki, jeżeli mocz bardzo krwawy i zawiera wiele białka.

Jeżeli opuchliny są znaczne, to polecić kąpiele gorące zaczynając od 28° R. do 30° i 32° R. po 15—45 minut, ze zlewaniami na głowę, następnie zawija się chorego w koce na 1—2 godzin, żeby się dobrze pocił. Jeżeli chory czuje się w kąpieli bardzo osłabionym, dać można kieliszek wina. Albo też urządza się choremu w łóżku sztuczną parówkę za pomocą przyrządu opalanego spirytusem. Obok tego można dawać mierne dawki kardiaków, jak digitalis, strophantus lub coffein dla połączenia działania napotnego z moczopędnem. Wstrzykuje się też pilokarpinę po 0·01—0·02 na dawkę, uważając jednak czy nie nastąpi zapad. Obok napotnych i moczopędnych polecają silne środki przeczyszczające jak colocynth, Jalapa, gumi gutti, Rheum, nawet pig. Morisona.

W razie przypadów mocznicowych **uraemia**, kąpiel gorąca ze zlewaniami zimnemi, silny laxans, podskórnie eter lub kamfora, albo też do lewatywy Hydras chlorali 2—3 gramów lub Acid. benzoicum po 0·2 co 2—3 godz. u silnych wenesekcya, pijawki.

Nephritis p. scarlatinam zobacz Scarlatina.

Jeżeli okres przewlekły, chory niekoniecznie ma leżeć w łóżku, zwłaszcza, jeżeli opuchliny nieznaczne.

Dyeta przeważnie mleczna, 2—4 litry mleka, jaja, mięsa mniej, jarzyny, żadnych alkoholików i korzeni.

Do picia wody: Bilińska, Giesshübel lub woda z kwaskami, Truskawiec. Unikać zmęczenia fizycznego, odziewać się ciepło, nie narażać się na niepogodę i zmiany temperatury.

Choremu należy polecić mierne dawki tanniny lub Plumb acet. Ferr. sesquichloratum obok ciepłych kąpieli, mniej energicznie stosowanych, jak w okresie ostrym i zawijania w koce. Nadto podawać diuretica: Coffein 1·0—1·50 p. die, theobrominum salicyl. w tych samych dawkach, digitalis, adon. vernalis z dodatkiem Liq. kali acet. 15—20 na 200.

687. *Fol. Joborandi w naparze. Rad. Onodinis, Rad. Petroselini, Bacc. Juniperi* jako ziółka.

W razie zaparcia stolca środki przeczyszczające.

688. *Diuretini 5·00,*
Aq. dest. 100·00,
Syr. aurant. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

689. *Strontii lactici 50·00,*
Aq. dest. 250·00.
MDS. 2 łyżki dziennie.

690. *Acidi benzoici 0·20,*
Elaeosacch Citr. 0·50.
Mfp. Dent. tal. dos. N. V.
S. Co 2 godz. proszek.

691. *Flor. Benzoes*
Sacch. albi āā. 2·0.
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

692. *Blatt. orient. 2·00,*
Elaeosacch. foen. 5·00.
Mfp. div. in dos. N. XII.
S. 2—3 proszki na dzień.

Morpiones zob. Pediculi pub.

Myelitis.

W ostrej:

Ułożenie chorego równo w łóżku, najlepiej na poduszkach powietrznych. Bańki cięte lub pijawki w samym początku choroby, potem Tra. jodi, wcierki z Ung. cinereum 3—4 grm. p. die i jednocześnie kali jodatum, jeżeli była lues, a nawet jako środek przeciwzapalny.

Uważać przy tem na ślinotok, lodowe okłady na stos pacierzowy. Równocześnie silne środki przeczyszczające: Kalomel, Jalapa, Senna. Uważać na odleżyny, na zatrzymanie moczu.

W przewlekłej formie:

Kąpiele ciepłe, wyjazd do Cieplic, Gasteinu, Trenczyna, Wildbadu, Swoszowic, Piszczan, Lubienia, Truskawca i t. p. wód. Elektryzowania prądem stałym i faradycznym. Na wewnątrz kali jodatum z 10:200, 2 łyżki dziennie. Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach, arsen po 0·01 lub Ergotynę po 0·10—0·50 2—3 razy dziennie (skutek jednak wątpliwy).

Myringitis zob. Otitis.

Nephritis zob. Morbus Bright.

Neuralgia intercostalis.

Przedewszystkiem wyśledzić przyczynę, najczęściej malaria, wtedy Chinina i Arsen.

Elektryzowanie, wcierania kojących maści. Wstrzykiwania morfiny lub antipyriny.

693. *Chloroformii 10·00,*
Ol. hyosc. cocti
Ol. olivar. āā. 20·00.
MDS. Do nacierań.

694. *Extr. Opii aquos. 2·00.*
Spir. aromat. 100·00.
DS. Do wcierań.

695. *Veratrini 0·50,*
Chloroformii 10·00,
Spiritus 50·00.
MDS. Do nacierań.

696. *Antipyrin.*
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. 1 lub 2 strzyk. wstrzyknąć w okolicę bólu.

Neuralgia trigemini, Prosopalgia. Tic douloureux.

Uwzględnić i leczyć przyczyny: anemia, histerya, zimnica, choroby ucha, zębów itp.

Wycięcie blizny ugniatającej nerw. Leczenie przymiotu, zatrucia ołowiem (Truskawiec).

697. *Chinin muriat. 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Jeden proszek przed napadem.

698. *Exalgin 2·50,*
solve in
Tinct. cort. aurant. 5·00,
Aq. destill. 120·00,
Syr. aurant. 25·00.
S. Rano i wieczór łyżkę.

699. *Solut. arsen Fowleri 10·00.*
DS. 3 razy dziennie od 3—5 kropel po jedzeniu.

W razie bólu powstałego z przeziębienia:

700. *Butyl chloral 2·00—3·00,*
Spir. vini rectf. 10·00,
Glycerin 20·00,
Aqu. dest. 120·00.
MDS. 3—4 łyżek na raz.
(Dawki według stopnia bólu i indywidualności chorego).

701. *Natri Salicyl. 5·00,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

702. *Extr. Gelsemii fluid. 10·00.*
DS. Co 1/2 godz. po 5 kropel. (Najwyżej 3 dawki).

703. *Analgeni 0·50.*
3—4 razy na dzień.

704. *Antipyrin 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 10.
DS. Rano i wieczór proszek.

705. *Methyl. caerul. 0·02—0·03,*
Dent. tal. dos. Nr. VI.
S. 2—3 razy dziennie.

706. *Veratrin. 0·15,*
Morphii acet. 0·10,
Ungu. cerei 10·00.
Mf. ungu. S. Wcierać w miejscą bolące.

707. *Aconitini cryst. 0·01,*
Spir. vini concentr.
Aq. dest. āā. 30·00.
S. 2 łyżeczki dziennie.

708. *Antinervin.*
Sacch. alb. āā. 5·00,
Div. in dos. Nr. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Elektryczność, naciąganie lub wycięcie kąwałka nerwu.

Obstipatio alvi habitualis.

Usunąć przyczyny cierpienia, środki lekko czyszczące, dyeta mięszana, kompoty, jarzyny, owoce, figi, miód, pierniki, zimna woda na czczo, u chorych. którzy znoszą mleko, dawać takowe w sporych ilościach. Nieraz dobre skutki wywiera kuracya winogronowa.

Na noc okłady wysychające na brzuch. Elektryzowanie prądem przerywanym.

Obok tego zabiegi hydropatyczne, mięsienie, codzienne lewatywy, wody mineralne: Karls-

bad, Marienbad, Hunyady Janos, Saratica, Kissingen (Rakoczy), Saidschütz, Friedrichshall, proszki Seidlickie.

709. *Decoct. pulp. Tamarind e 15·00 ad 150·00, Cremor. tartari 15·00.*
DS. Co 2 godz. łyżkę lub na noc 3—4 łyżek — lub też powidełka tamaryndowe wyrobu Siedleckiego.

Ziółka francuskie St. Germain.

710. *Trae Rhei vinos. Extr. fluid. Cascar. Sagr. āā. 25·00.*
DS. 2 razy dnia po ½ do 1ej łyżeczki.

711. *Extr. Aloë aquos. Extr. taraxaci āā. 5·00, f. pil. N. 50.*
S. Rano i wieczór po 1—2 pigułek.

712. *Trochisci compressi e Rheo à 0·50 N. 50.*
DS. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

713. *Trochisci compressi e Cascar. Sagrad à 0·50 N. 50.*
S. Co dzień na noc 1—3 pastylek.

714. *Sal. therm. Carolin. 100·00.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w ½ szklanki ciepłej wody.

715. *Natri bicarb. Magnes carbon. āā. 50·00, Pulv. rad. Rhei 7·00.*
DS. 2 razy dnia na koniec noża.

Nadzwyczaj zalecają:

716. *Podophyllini 0·30, Extr. Aloës Extr. Rhei āā. 3·00, Extr. taraxaci q. s. f. pil. N. 40.*
S. Na noc 1—3 pigułek.

717. *Extr. Aloës aquos, Extr. Jalapae, Sapon. medicin. āā 5·00, Pulv. et extr. rhei q. s. ut f. pill. Nr. 50.*
S. 4 pigułki rano zażyć.

718. *Pulv. rad. Rhei, Extr. aloës aquos āā. 5·00, Extr. Tarax. q. s. ut f. pill. Nr. 50.*
S. 3 pigułki rano zażyć.

719. *Pulv. r. rhei chin 5·00, Extr. Trifol. fibrin. q. s. ut pill. Nr. 50.*
S. 5 pigułek rano zażyć.

720. *Podophyllini Sapon. medicin. āā. 0·20, Mellis dep. q. s. ut f. pill. Nr. 20.*
S. 1—3 pig. dziennie.

721. *Extr. Coloquinth. Pulv. rad. Rhei, Pulv. aloës, Resinae Jalapae, Gummi gutti āā. 1·00, Myrrhae 2·00, F. pill. Nr. 50.*
S. 1—4 pig. dziennie.

722. *Calomelanos, Tub. Jalapae, Sacch. lactis āā. 0·30, Mfp. dent. tal. dos. Nr. X.*
S. 2 proszki dziennie.

723. *Aloës 2·00, Ferri sulfurici, Chinini sulfur. āā. 1·00, Extr. Hyoscyami 0·50, Extr. et pulv. liquir. āā. q. s. ut f. pill. Nr. 30, Consperge c. lycopod.*
S. Pigułkę dziennie zażyć.

Przy uporczywem zaparciu, wlać przez wysoko do rectum wprowadzoną sondę: 70 gr. aeter sulph. z 300 gr. Aq. foeniculi.

Oedema pulmonum.

Leczenie głównej choroby w odpowiedni sposób.

Przy pierwszych objawach obrzęku płuc ostrego, podać środki podniecające akcyę serca jak: czarna kawa, cognac, grog, wino, kamfora, piżmo. Podskórnie wstrzyknąć eter, ol. camphoratum lub coffeinę.

Zewnętrznie położyć na piersi i łydki synapizma, rozcierać nogi i ręce, dać choremu kąpiel i zlewać głowę i piersi zimną wodą.

Jeżeli chory jest krwisty, można puścić krew, zwłaszcza w obrzęku płuc wśród spraw zapalnych.

Nadto można dać lewatywę ze środków ostrych jak: Decoct. colocynt., octu, rozczynu soli itp.

Jeżeli niebezpieczeństwo na razie minęło, dawać cardiaca i digitalis, koffeinę, teobrominę, Sparteinę, Tra stroph.— Po tem leczyć główną chorobę i zwracać uwagę na pierwsze objawy zastoinowe.

724. *Infus. flor. Arnicae*
e 15·00 ad 120·00,
Camphor. trit. 1·25,
Mucil. g. mimos. 20·00.
Mf. emulsio. S. Co ½ godziny łyżkę.

725 *Acidi benzoici 3·00,*
Camphor. pulv.
Stibii sulph. aurant. āā. 0·50,
Sacch. alb. 5·00,
Mfp. div. in dos. X.
S. Co 2 godz. proszek.

726 *Inf. rad. Valerian. e 10·00*
ad 150·00,
Aeth. acet. 2·00,
Syr. Seneg. 15·00.
DS. Co godz. łyżkę.

727. *Aetheris sulfur.*
Spir. vin. concen. āā. 5·00,
Aq. destillat. 150·00,
Syr. rub. idaei 15·00.
MDS. Co godzina łyżkę.

728. *Apomorphin. mur. 0·10,*
Aq. dest. 10·00,
DS. 1—2 strzykawki podsk.

729. *Moschii oriental 0·50,*
Sacch. alb. 2·00,
Mfp. div. in dos. quinque.
S. Co godz. proszek.

Orchitis zob. Epididymitis.

Otitis externa circumscripta.

W samych początkach można zakładać waciki zanurzone w 5% Kokainie lub w rozczynie Tinct. opii 4·00, Aqu. destil. 12·0.

730. *Ol. hyoscyami*
Chloroformi
Trae laud. simpl. āā. 10·00.
S. Wcierać w okolicę ucha.

731. *Ol. hyoscyami 10·00,*
Extr. opii aquos 0·50.
S. 5 kropel ogrzanych na wacie do ucha.

Przy wyraźnym furunkule otwarcie tegoż z następowem opatrzeniem antiseptycznem, do czego dobrze się nadaje gliceryna karbolowa (0·50 – 15·00) kwas borowy z alkoholem (0·50—10·00). W przypadkach często powtarzających się recydyw zalecają zapuszczanie spirytusu sublimatowego Hydrarg. bichl. corros. 0·05—0·10 na 50·0 Spir. vini rect.

O. externa diffusa.

Wprowadzenie gazy zwykłej zanurzonej w rozczynie octanu glinowego, w płynie Burowa.

O. media acuta suppurat.

Leczenie w początku choroby i przed przebiciem błony bębenkowej, jak przy ostrym katarze, gdy błona bębenkowa jest znacznie wypuklona, zielonawo zabarwiona, chory ma silne bóle, gorączkuje, należy przyspieszyć

samoistne przebicie, wykonując paracentezę. Po tejże, względnie po samoistnej perforacyi, ucho lekko przestrzykiwać 2 r. dziennie lub nawet co godzinę, zależnie od sekrecyi, stosować Politzera. Przy bolesności wyrostka sutkowego, okłady lodowe; w przypadkach ropienia w wyrostku trepanacya.

O. media chronica.

Przy znacznem ropieniu częste przestrzykiwania ucha zwykłą wodą ciepłą i zakładanie następowo waty; w ropieniu bardzo obfitym należy użyć przestrzykiwań przez kateter, co oddaje bardzo dobre usługi. Gdyby wypływ z ucha był cuchnącym, najlepiej jeszcze używać rozczynu kali hypermanganici 0·50:100·0 W przypadkach, gdyby to ropienie było podtrzymywane przez caries kostek słuchowych, granulacyi w uchu wewn., nagromadzenie się mas żółciołojakowych, te należy usunąć, w postaciach zaś ropienia z atyku przestrzykiwania tegoż kaniulą Hartmana.

Przy ropieniu nieznacznem po wystrzykaniu ucha i dokładnem osuszeniu, stosować zadmuchiwania miałkiego kwasu borowego, dalej zapuszczania

732. *Acid. borici 0·60,*
Glycerini
Aqu. dest. āā. 10·00.
DS. Krople do ucha,

733. *Argenti nitrici 0·50,*
Aq. destil. 10·00.
DS. 10—15 kropel do ucha.

734. *Nosopheni*
Acidi borici āā. 5·00.
Mfp. S. Wdmuchiwania do ucha.

735. *Antinosini 0·50,*
Aq. destill. 100·00.
DS. Do przestrzykiwań ucha.

Zinci sulfur. 0·20 na 20·0 Aquae dest., lub Zinci sozo-jodolici 0·4—0·6 : 20·0 dodając odpowiednio 1·00—3·00 Spir. vini rectif. lub bez tegoż, dalej Natrum tetraboricum w rozczynie od 4—20%; zresztą chronienie ucha od wpływów zewnętznych, przez noszenie ciągłe waty w uszach.

Oxaluria.

Dyeta przeważnie mięsna, mleczna, unikanie mącznych pokarmów, jarzyn, octu, cytryn, wina.

Ze środków leczniczych: picie wód: Vichy, Karlsbad, Elster, Salzbrunn, Wildungen.

Na wewnątrz: lith. carb., lith. salicylicum, Natr. carbon. po 0·50—1·0 dziennie w wodzie selterskiej.

736. *Natri bicarb. 10·00,*
Lith. carb. efervescentis 50·00,
Mfpulv. Div. in dos. N. XX.
S. Rano i wieczór proszek w szklance wody.

737. *Natri bicarb. 2·00,*
Lith. carbon.
Kali carbon. āā. 0·50,
Aq. flor. naph.
Syr. simpl. āā. 20·00,
Aqu. dest. 300·00.
DS. Przez dzień wypić (rozczyn Ewicha).

738. *Natr. phosphor. 10·00,*
Div. in dos. Nr. X.
S. Raz dnia proszek.

Oxyuris vermicularis.

Lewatywy z wody, czosnku roztartego w wodzie (garść na 1 litr) z $^1/_2$% roztworu sublimatu, lub też lewatywy z czystego tranu.

739. *Butyri Cacao 3·00,*
Calomelanos 0·05,
Mf. supposit. Dtur. tal. dos. Nr. V.
S. Na noc jeden czopek.

740. *Naphthalin 1·00.*
Ol. olivar. 40·00.
MDS. Do lewatywy.
Dorosłym 5—6·00:80·00 oliwy.

741. *Santonini 0·15,*
Ol. papaver. 50·00.
S. Do lewatywy.

Ozaena.

Leczyć chorobę, na której tle występuje: (kiła, zołzy, gruźlica). Zwracać uwagę na czystość powietrza, utrzymywać jednostajną ciepłotę. Ostrożne przestrzykiwania $\frac{1}{2}\%$ roztworem soli kuchen., 1% kw. borowy, maść borowa. W razie trudności przy ssaniu, karmienie osesków łyżeczką. Wdmuchiwanie kalomelu.

742. *Zinci sozojodolici 2·00,*
Vaselini
Lanolini āā. 20·00.
Paraf. liquidi q. s. f. ung.
S. Posmarować gazę i wkładać do nosa.

743. *Calomelanos 1·00,*
Hydrgr. praec. rubri 0·50,
Sacchari 20·00.
Mfp. S. Do wdmuchiwań.

744. *Ichthyoli 10·0.*
Ol. ricini 20·0,
Spir. vini 100·0.
S. Do inhalacyi.

745. *Saloli 1·0,*
Acid. salicyl. 0·20,
Tannini 0·10,
Acid. borici subt. pulv. 4·0.
Mfp. S. Tabaka. Co godzinę zażywać przez $\frac{1}{2}$ dnia.

746. *Jodoli cryst. 20·0.*
S. Do wdmuchiwań do nosa.

747. *Jodoformi 0·30,*
Vaselini 30·0.
S. Maść.

St. Sawicki radzi wdmuchiwania par formaliny.

Panophtalmitis p. Iridochorioiditis.

Parametritis p. Perimetritis.

Paraphimosis.

Starać się odprowadzić za pomocą palców, wywierając ucisk na żołądź; jeżeli się nie udaje, nacięcie pierścienia ścieśniającego (strangulacyjnego) następowe odprowadzenie napletka, okłady zimne.

Pediculi capitis.

Polecić obwiązać głowę dokładnie chustką lub zrobić opatrunek z opaski flanelowej (tak, by objęte były wszystkie włosy) napuścić takową na noc czystą naftą lub z dodatkiem balsamu peruwiańskiego. Procedura taka powtórzona dwa razy wystarczy, by wygubić pasożyty. Kiedy to się stało, wymyć głowę letnią wodą i mydłem, wyczesać głowę gęstym grzebieniem.

Pediculi pubis.

Nasmarować okolicę wzgórka łonowego, prącie, perineum, anus c. unguento cinereo lub 1% roczynem Hydrarg. sublimat. corrosivi, następnie kąpiel z mydłem.

Pericarditis.

Przedewszystkiem spokój, chory powinien leżeć w łóżku, mało się ruszać. W okresie ostrym na okolicę serca worek lodowy. W razie silnych bólów parę pijawek, suche bańki, pędzlowanie c. Tra. jodi. Na wewnątrz Inf. digitalis e. 1·00 ad 200·000. co godzinę łyżkę, lub inne cardiacum. W razie silnej gorączki podawać antipyrinę, fenacetinę lub antifebrynę w po-

łączeniu z koffeiną dla uniknięcia zapadu. Jeżeli bóle trwają, dać morfinę, chloralhydrat, lub sulfonal na noc. Dyeta przy tem płynna niepodniecająca, uważać na regularne stolce. — Jeżeli okres zapalny minął, stosować resorbentia: okłady ciepłe, pędzlowanie jodyną, diuretica, jak: coffeina, diuretyna, digitalis, Tra strophanti itp. a dyeta wówczas posilna, lekko podniecająca.

W uporczywych przypadkach można zrobić punkcyę i aspiracyę przyrządami Potaine'a lub Dieulafoy, lecz rzadko kiedy chory się na to zgodzi.

748. *Infus. fol. digit.*
e 1·00 ad 180·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. 2 łyżki.

749. *Tinct. Strophanti 10·00.*
DS. 3 razy dz. po 10 kropel.

Po ustaniu gorączki, gdy exsudat zostaje:

750. *Infus. Juniperi e 15·00*
ad 200·00,
Liqu. Kali acet.
Oxymell Scillae āā. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

751. *Infus. hb. Digitalis*
e 1·00 ad 150·00
Kali acet. 5·00,
Syrup simpl. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

752. *Decoct. Equiset. e 20·0 ad*
200·0,
Liquor. terr. fol. tart.
Oxymell. scillae āā. 15·0.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

753. *Pulv. fol. digit. 0·5*
Coff. natrobenz. 1·00
Sacch. lactis
Elaeosacch. Calami āā. 1·5.
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

754. *Sparteini 0·02,*
Sacch. albi 0·20,
Mfp. Dtal. dos. N. X.
S. 3 proszki na dzień.

755. *Trae cacti grandiflor 10·0.*
DS. 3 razy dziennie po 10 kropel.

756. *Trae Nerii oleander. 1·00.*
DS. 3 razy dziennie po 10 kropel.

Perimetritis.

Tu możemy też mówić o zapaleniu około trąbek i jajników (perisalpingitis et perioophoritis) jak również o zapaleniu tkanki okołomacicznej (parametritis), gdyż objawy i leczenie są bardzo do siebie podobne.

W okresie ostrym:

Spokojne leżenie w łóżku, okłady lodowe na okolicę bolesną, w razie znacznej boleści i gwałtownych objawów, u osób silnych 5—6 pijawek nad okolicę pachwinową, dyeta ścisła, płynna, nadto wewnętrznie: Tra opii simpl. po 10 kropel kilka razy dziennie albo:

757. *Extr. opii aquos. 0·10,*
But. Cacao q. s. ut f. l. artis suppositoria ad anum
N. V.
DS. Co 3 godz. czopek użyć.

Gdy nasilenie objawów się zmniejsza rzadziej.

Gdy ciepłota opadnie, środki łagodnie wypróżniające: lewatywy z wody, z dodatkiem 2 łyżek ol. ricini albo z dodatkiem łyżki gliceryny. Czopki glicerynowe, oleum ricini wewnętrznie.

Gdy objawy ostrego zapalenia ustąpiły, okłady wysychające, po ustąpieniu bolesności: kąpiele nasiadowe ciepłe, z dodatkiem $^1/_8$—$^1/_4$ kilo soli na kąpiel. Kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa) Truskawiec.

Przestrzykiwanie pochwy słabym prądem wodą 30—38° R. z dodatkiem soli kuchennej (2 łyżki na litr) lub z dodatkiem płynu o składzie:

758. *Kalii jodati 3·0—5·0,*
Trae jodi 15·0—20·0,
Aq. destill. 250·0.
S. 1—2 łyżek na litr wody.

759. *Trae jodi*
„ gallarum āā. 20·00.
DS. Do pędzlowania.

760. *Ammon. sulfo-ichthyol 5·00—10·00,*
Vaselini flavi 50·00.
Mf. ungu. DS. Zewnętrznie.

761. *Ammon. sulfo-ichthyol 5·00—10·00,*
Glycerini 200·00.
MDS. Do tampon. codzien.

W przypadkach przewlekłych mięsienie:

762. *Kali jodati 10·00,*
Gelatini q. s. f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć lub:

763. *Jodofor. desodorati 3·00,*
But. Cacao q. s. ut f. l. art. globuli vaginales N. X.
DS. Raz dnia gałkę użyć.

764. *Ammon. sulfo-icht. 1·00,*
Butyr. Cacao q. s. f. l. art. suppos. ad anum N. X.
S. 1 czopek dzien. użyć.

Jeżeli w przebiegu chronicznego a zatem późniejszego okresu, mimo użycia wyż wymienionych sposobów leczenia, badanie i objawy wykazują znaczne zmiany około jajników, lub w nich samych, albo że w trąbce rozszerzonej znajduje się treść (śluz, ropa, krew), to często dopiero leczenie operacyjne usunąć zdoła cierpienie, wskutek którego życie dla kobiety staje się ciężarem. W tych przypadkach należy wyciąć trąbkę schorzałą (salping-ectomia).

Peritonitis.

Przedewszystkiem chory powinien zachować bezwzględny spokój; dyeta ściśle płynna. Wewnętrznie należy podawać przetwory makowca w dużych dawkach, a w razie silnych wymiotów kawałki lodu do połykania i kokainę lub morfinę. Zewnętrznie środki przeciwzapalne, okład lodowy, pijawki, pędzlować brzuch kleiną z dodatkiem jodoformu. Gdy okres ostry minie, okłady wysychające lub ciepłe. Kąpiele ciepłe całe lub nasiadowe.

W przypadkach surowiczego zapalenia z przebiegiem chronicznym, może być czasem wskazane wypuszczenie płynu z jamy brzusznej, a nawet t. z. toaleta jamy brzusznej.

P. chronica.

Wymaga dobrego odżywiania, wcieranie szarego mydła w ściany brzucha, kąpiele solne, kąpiele borowinowe (Mattoniego sól borowinowa) Rabka, Truskawiec.

P. tuberculosa.

Leczyć według tych samych zasad, wcierać maść jodoformową 25·0 na 100 wazeliny, a następnie brzuch pokryć ceratką Billrotha i opasać cały brzuch flanelą, punkcye wykonywać tylko w ostateczności.

765. *Antipyrin 10·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. 2 łyżki do lewatywy co 2 godziny, póki gorączka nie spadnie do 38.

766. *Laudani pur. 0·02,*
Sacch. albi 0·30,
Dtur. tal. dos. XII.
S. 3 pr. dziennie.

767. *Emuls. communis 200·0,*
Aq. lauroceras. 10·0,
Morphii muriat. 0·10.
S. Co godz. łyżkę.

768. *Resorcini resublimat 2·0,*
Aq. destillat. 180·0,
Tinct. laud. simpl. gtt. XV,
Syr. simplic. 20·0,
D. in vitr. nigro.
S. Co 2 godz. łyżkę.

769. *Cocaini mur. 0·15,*
Aqu. dest. 10·00.
DS. W razie wymiotów 10—15 kropel zażyć.

770. *Emuls. commun. 200·00,*
Aqu. lauroc. 5·00,
Morphii mur. 0·05,
Syrup simpl. 10·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

W razie parcia na stolec:

771. *Morphii mur. 0·01,*
Extr. bellad. 0·02,
Butyri Cacao 1·00,
f. suppos. dtur. tal. dos. X.
S. W razie parcia użyć jednego czopka.

772. *Jodoform 5·00,*
Lanolin
Vaselin āā. 25·00.
Mfung. S. Rano i w. wcierać.

Perityphlitis zob. Typhlitis.

Perniones zob. Congelatio.

Pertussis. Koklusz, Krztusiec.

Oddzielić dzieci zdrowe zwłaszcza małe. Dyeta pożywna, karmić zaraz po wymiotach. Pobyt na świeżem powietrzu, oddychanie zgęszczonem powietrzem, zmiana miejsca pobytu. Rozpylanie 5% kw. karbol. w mieszkaniu.

W razie wystąpienia zapalenia płuc (napady czasem ustają) dawać leki wykrztuśne:

Inf. Ipecac. c. Natro benzoico.

773. *Trae Bellad. gtts. 2—5,*
Mixtur. gummos. 100·00,
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

774. *Chloral hydratis 0·50,*
Ammon. v. Natri brom. 2·00,
Aqu. dest. 100·00,
Mixtur. gumm.
Syrup rubid. āā. 15·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

775. *Cocain mur. 1·00,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do pędzlowań, przełyku i krtani.

776. *Morphii mur. 0·01—0·02,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup altheae 15·00.
MDS. 3 razy dz. łyżeczkę.

777. *Chinini muriat. 0·50,*
Natr. bicarb.
Sacchari āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. 10.
S. Co 3 godz. proszek.

778. *Trae alcohol. rad. Aconit.*
Trae Bellad. āā. gtts. 10,
Aqu. amygdal. amar. 1·00,
Aqu. dest. 100·00,
Syrup aurant. 20·00.
MDS. 3—4 r. dz. łyżeczkę.

779. *Coccionell pulv. 1·00,*
Kali carbon. 3·00,
Sacchari 10·00,
Aq. dest. 100·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

780. *Antipyrin. 1·00,*
Terpinhydratis 1·00,
Aqu. tiliae
Syrup aurant āā. 50·00.
MDS. 4—5 r. dz. łyżeczkę.

781. *Extr. Hyosc. 0·20,*
Linctus gummosi 100·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

782. *Codeini mur. 0·05,*
Linct. gumm. 60·00,
Syrup Altheae 30·00.
MDS. 3—5 łyżek dziennie.

783. *Antipyrin 0·50—1·00,*
Aqu. de Vichy 80·00,
Syrup rubid. 20·00.
DS. Używać zaraz po napadzie łyżeczkę. — Wyżyć w ciągu 24 godzin.

784. *Dct. hbae Thymi*
10·00 ad 200·00,
Ammon. bromat. 2·00,
Syrup Altheae 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

785. *Bromoformii 5·00.*
DS. Dzieciom
do roku życia 2—3 kropel,
od 2—4 lat 3—4 „
do 8 lat 4—5 „
3 razy dziennie podać w łyżeczce wody.

786. *Tussol (antipyr. amygdalic.) 2·0,*
Aq. destill. 80·0,
Syr. Senegae 20·0.
MDS. Dziennie 1—3 łyżeczek.

787. *Acidi benzoici*
Bismut. salicyl. āā. 5·0,
Chinin sulph. 1·0.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

788. *Acidi borici*
Coff. tost. āā. 5·0.
Mfp. DS. 2 r. dziennie wdmuchiwać do nosa.

789. *Thymoli 1·0,*
Spir. vini rectif. 250·0,
Aqu. dest. 750·0.
DS. Do inhalacyi.

790. *Creosoti 0·25,*
Sulfonal 0·20,
Syrup tolutani 150·0.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę (przed użyciem wstrząsnąć).

791. *Antispasmini 1·0,*
Aq. amygd. amar. 10·0.
S. 1—2 r. dz. po 10 kropel.

Pharyngitis.

Leczenie winno poprzedzać zbadanie jamy noso-gardłowej, względnie nawet nosa; przy zajęciu tychże równoczesne leczenie. W przypadkach postaci zanikowej, suchej, leczenie prawie bezsilne; nieraz sprawia się ulgę chorym przy pędzlowaniach cum

792. *Jodi puri 0·25,*
Kali jodati 1·0,
Glycerini 20·0.
DS. Zewnętrznie.

Pharyngitis hypertr. granulosa lub *lateralis.*

Kauteryzowanie miejscowe lapisem w substancyi lub pędzlowanie całego gardła roztworami lapisu 10 i 20%, lub taniny np.

793. *Acidi tannici 2·0,*
Spir. vini rectif. 20·0.
DS. Zewnętrznie.

794. *Sozojodoli 2·50,*
Aqu. dest. 50·0.
S. Do pędzlowania.

Niemniej można chorym zapisywać zimne rozpylania z roztworów 1—2% Natri bicarb., Kali carbon., Natri chlor., Amonii chlor., dalej płukania z tych środków lub z taniny np.

795. *Acidi tannici 5·0,*
Spir. vini rectif. 50·0,
Aqu. dest. 500·0.
(Morphii mur. 0·10—0·20).
DS. Do płukania gardła.

Phthisis pulmonum zob. Tuberculosis p.

Pityryasis versicolor.

Zmycie 2—3-razowe powierzchni ciała zajętej mydłem szarem, naphtolowem. Pozostawiając zaschłą pianę mydła przez 2—3 dni, polecić następnie ciepłą kąpiel z dokładnem zmyciem jakiemkolwiek mydłem.

796. *Trae Veratri viridis 50·00.*
S. Do pędzlowania na noc.

Następnego dnia kąpiel letnia i zmydlenie powierzchni ciała.

Pleuritis.

Chory ma leżeć w łóżku, pożywienie płynne, zwłaszcza jeżeli jest gorączka. Suche bańki na okolicę zajętą zapaleniem opłucnej, jeżeli bardzo silny ból, to nawet 4—6 pijawek lub wstrzyknięcie morfiny. Po tem okład lodowy, lub wysychający. W razie męczącego kaszlu morfina. Jeżeli się wypocina nie wytwarza, to pozostać przy tem leczeniu, co najwyżej pędzlowanie przez kilka dni cum Tra jodi i nie pozwalać choremu wychodzić dopóki tarcie istnieje i stan podgorączkowy się utrzymuje. Zresztą trzeba leczyć chorobę zasadniczą, najczęściej nacieki szczytowe. Jeżeli zaś nagromadza się wypocina, to obok okładów wysychających można zalecić smarowanie raz na dzień jodyną lub pryszczydło, wewnętrznie Natrium salicylicum 3—4 gr. dziennie. W okresie, kiedy już wypociny nie przybywa, pędzlowanie jodyną, kataplasmy ciepłe, wewnętrznie Kalium jodatum, diuretica, jak: Inf. digitalis, Theobrom. natro salicyl. po 4—5 grm. dziennie, Coffeinum natro-salic. 1—1·5 dziennie, Calomel, Adonis vernalis 6·0 na 200·0, Tra stroph., Kali nitricum itp. Nadto można próbować środków przeczyszczających, jeżeli nie ma przeciwskazania.

Tam, gdzie wypocina ropna, należy zrobić resekcyę żebra i ropę wypuścić, jeżeli zaś chory się nie zgadza, to przynajmniej punkcyę i aspiracyę płynu przyrządem Potaina lub Dieulafoi. Punkcya nadto jest wskazaną, jeżeli znaczna bardzo duszność grozi życiu chorego.

Po przebyciu zapalenia opłucnej, wyjazd na świeże powietrze, w góry do Zakopanego, Davos, Gleichenbergu, odżywianie forsowne, gimnastyka odpowiednia i leczenie w gabinetach pneumatycznych.

Zresztą leczyć należy chorobę główną, która dała powód do zapalenia opłucnej, a tą jest najczęściej gruźlica płuc.

797. *Dect. cort. chinae*
e 10·0 ad 150·0,
Natri salicyl. 3.0,
Syrup. aurant. 20·0.
MCS. Co 2 godz. łyżkę.

798. *Chloroformii 10·0,*
Ol. Hyosc.
Ol. olivar. āā. 20·0.
S. Do nacierań.

Przy pozostałym exsudacie:

799. *Decoct adonidis*
e 15·0 ad 200·0,
Oxymel Scillae 20·0.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

800. *Natr. chlorat. 5·0,*
Lithii chlorat. 1·0,
Aqu. petroselin. 130·0,
Syrup. menth. 20·0.
S. Co 2 godz. łyżkę.

801. *Perlae med. cum Creosot. carb. 0·20*
fabric. „Hygea“ Zahradnik.
S. 4—10 per. dziennie.

802. *Kali hydrojod. 2·0,*
Jodi puri 0·50,
Ung. digitalis 20·0.
Mfung. S. Maść.

803. *Jodoform 2·0,*
Unguenti simpl. 50,
Ol. Bergamott. gtts. III.
S. Do wcierań w kl. p.

Pneumonia.

Leków swoistych przeciw pneumonii nie posiadamy. Leczenie

więc przeważnie objawowe. Chory powinien leżeć w dużym pokoju o jednostajnej temperaturze, dyeta tylko płynna: bulion, rosół, mleko, winna polewka, wino, rosół z jajem, do picia jakiś kwasek lub lemoniada.

W pierwszym okresie zapalenia płuc można postawić suche bańki, zwłaszcza, jeżeli jest kłócie w piersiach, przy bardzo silnem kłóciu nawet 2—3 pijawek lub cięte bańki i okład lodowy lub wstrzyknięcie morfiny. Przy silniejszym kaszlu, męczącym chorego, nieznaczne dawki narkotyków. Jeżeli gorączka bardzo wysoka lub trwa długo, należy przeciwdziałać przez zmywanie ciała letnią wodą lub pół na pół wodą z octem, podawać środki przeciwgorączkowe jak: antipyrinę 1·00—2·00 lub fenacetinę, ale lepiej z dodatkiem koffeiny 0·15—0·20 na dawkę, lub też obok tych przetworów dać jeszcze cognac lub mocne wino. Przy słabem tętnie, takiejże akcyi serca, podać digitalis, strophantus lub sparteinę.

W objawach zapadu, podać kamforę 0·1 w kieliszku wina lub podskórnie strzykawkę ol. camphorat.; wreszcie, podskórnie eter.

804. *Infus Valerianae*
e 5·00 ad 200·00,
Aether sulf. 2·00,
Syr. aurant. 20·00.
S. Co godzinę łyżkę.

Chorym, przyzwyczajonym do nadużywania wyskoku, należy nie szczędzić wina, cognacu, ażeby nie wybuchło delirium.

805. *Cognaci optimi*
Aq. melissae āā. 60·00,
Syr. cort. aur. 40·00,
Vitel. ovi N. duo.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

W razie delirium: opium, morfina lub chloralhydrat (2—3 grm.).

806. *Chloral. hydr. 4·0,*
Aq. dest. 25·0,
Syr. cortic. aurant. 20·0.
S. Na raz użyć.

807. *Tinct. Capsici annui 5·0,*
Aq. dest. 180·0,
Syr. simpl. 20·0.
S. Co 2—3 godz. łyżkę.

W okresie rozdzielania się nacieku: środki wykrztuśne, rozdzielające jak: woda giesshübelska, selterska, józefinka szczawnicka.

808. *Infus Ipecac.*
e 0·30 ad 180·00,
Aqu. lauroc. 2·00,
Syr. Altheae 20·00.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

809. *Infus Senegae*
e 10·00 ad 200·00,
Natri benzoici 2—3·00,
Liquor ammon. anis. 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
S. Co 2 godziny łyżkę.

Pulv. Doveri 0·25, 2 lub 3 dawki, Stib. sulphur. aurant. 0·01—0·02 na dawkę, 2—3 razy na dzień itp. W razie trudnego rozdzielania się nacieku: okłady wysychające, okłady ciepłe, kataplazmy, dyeta pożywna, wino, cognac.

Podagra zob. Arthritis.

Pollutiones.

Uwzględnić: Phimosis, Balanitis, Urethritis, Obstipatio, Helminthiasis, Onanię, Anaemię. Dobre odżywianie, unikanie wybryków in Baccho et Venere. Pościel niezbyt miękka i lekkie przykrycie. Kąpiele nasiadowe letnie na 20—25°. Elektroterapia. Hydroterapia. Kąpiele rzeczne. Pobyt na świeżem powietrzu, wczesne wieczerze, unikać spania na wznak.

810. *Camph. monobr. 2·00,*
Extr. secal. corn. 5·00,
Lupulin. 3·00.
Pulv. et liq. q. s. ut f. pill. N. 50.
S. 4—5 pigułek na dzień.

811. *Kali bromat. 10·0,*
div. in dos. Nr. X.
S. 3 proszki dziennie.

Processus puerperalis, Febris puerperalis.

Zapobiegać przeniesieniu zakażenia z osób chorych na zdrowe. Ściśle aseptyczne postępowanie podczas porodu, t. j. utrzymanie w stanie aseptycznym rąk, narzędzi, bielizny, czyli wszystkiego, co wchodzi w zetknięcie z rodzącą, unikanie niepotrzebnego częstego badania rodzącej.

Gdy występuje po porodzie gorączka lekka do 38° C. a tętno spokojne, odchody rozłożone: przestrzykiwanie pochwy 1—2 razy dnia rozczynami: kwasu karbolowego, kwasu borowego, kreoliny, tymolu. Posypanie owrzodzeń w przedsionku i na międzykroczu jodoformem, opatrzenie gazą jodoformową. Antipyretica zaciemniają obraz chorobowy i nie przynoszą korzyści.

Gdy ciepłota i tętno się podnosi po użytem postępowaniu: przestrzykiwanie jamy macicy środkami przeciwgnilnymi (Acid. boricum 3%, Acid. carbol. 2—5% i t. d. za pomocą cewników Bozemanna, Fritscha, Olshausena, 2—3 razy dziennie). Gdy po 2 dniach ciepłota nie opada, postępowania tego zaniechać.

Gdy są objawy podrażnienia otrzewny: lód na brzuch, opium per anum.

Środki rozwalniające (Ol. ricini, Calomel) podawać można, tylko gdy nie ma zadrażnienia otrzewnej.

Po rozwinięciu się gorączki połogowej, postępowanie Runggego: mocne wina 1—2 butelek dziennie, cognac. Gdy skłonność do wymiotów, wino szampańskie z lodu.

812. *Cocaini muriat. 0·10,*
Aqu. dest. 100·0.
DS. Co pół godz. łyżeczkę.

Gdy wstręt do wina, to cognac, rum.

813. *Spir. vini Cognac. optimi*
Aqu. dest. ãã. 60·0,
Vitelli ovi unius,
Syr. simpl. 20·0.
DS. Co pół godz. 1—2 łyżek.

Mleko, herbata, czarna kawa, silne rosoły, Beeftea; do napoju: woda z dodatkiem białka kurzego, jednego jaja na szklankę (przecedzić). Gdy tętno szybkie: Coffeina interne. Jeżeli nie ma podrażnienia otrzewny, kąpiele letnie (22—24° R.) 5—10 minut 1—2 razy dziennie. Polecają też wstrzyknąć w udo lub łydkę gram terpentyny oczyszczonej celem wywołania miejscowego ropienia (abscessu). W nowszych czasach stosowano wstrzykiwanie rozczynu sublimatu do żył (0·001 pro dosi i wyżej z rozczynu 1%).

W ostatnich czasach próbowano leczyć gorączkę połogową w rozpaczliwych przypadkach za pomocą wstrzykiwań surowicy Behringa, Rogera, w dawkach od 5—20 cm. sześć. — Wyniki są zachęcające, lecz jeszcze niepewne.

Postępowanie przeciwgorączkowe: Gdy ciepłota dochodzi do 39·5° C., zmywania całego ciała kilka razy dziennie, gdy dochodzi do 40° C. zawijanie w mokre, w letniej wodzie maczane prześcieradła; zawijanie takie można powtórzyć 2—3—4 razy, aż do opadnięcia ciepłoty, 1—2

razy dziennie. Zimny okład na głowę. Uważać na tętno i w razie zapadu środki podniecające.

Prostatitis acuta.

Zaprzestać leczenia miejscowego; polecić pacyentowi łóżko, dyetę płynną, antiflogosa, na międzykrocze pijawki, dbać o wolne wypróżnienia; przeciw bólom i trudnemu oddawaniu moczu (spasmus sphincteris externi) narkotyki w czopkach:

814. *Morphii mur. 0·10,*
Extr. Bellad. 0·30,
Butyri Cacao q. s. f.
supp. ad anum N. X.

Dobre usługi oddaje przyrząd podany przez Fingera (Kühlapparat), przez który (podobnie jak w psychroforze) przepuszcza się wodę o ciepłocie 12—15° przez 20—30 minut codziennie. Jeżeli mimo wszystkich zabiegów leczniczych gruczoł nie zmniejsza się, a nawet wybadać się da chełbotanie — przecięcie z kiszki odchodowej, dalsze leczenie jak każdego ropnia.

P. chronica.

Leczyć przedewszystkiem sprawę rzeżączkową czy nieżytową części tylnej cewki, psychrofor, miesienie per rectum, wprowadzanie czopków:

815. *Kali jodati 0·50,*
Jodi puri 0·05,
Extr. Belladon. 0·07,
Butyri Cacao q. s.,
f. supp. ureth N. V.

Prosopalgia patrz Neuralgia trigemini.

Prurigo.

Dzieciom źle odżywionym, złzowym, podawać porą zimową tran, przetwory jodu, w lecie kąpiele jak: Rabka, Iwonicz, Solec.

Leczenie zewnętrzne:

Kąpiele ciepłe z dodatkiem wątroby siarczanej lub Solutio Vleminckx stosowane codziennie przez dłuższy czas. Kaposi poleca codziennie nacieranie maścią naphtolową 3—5%, następnie puder (wieczorem); rano na drugi dzień kąpiel 20—24°.

Polecają nacieranie pędzlem szczecinowym zwłaszcza kończyn.

816. *Olei jecoris Aselli 75·00,*
Olei olivarum 25·00,
Balsami peruviani
Olei rusci āā. 5·00,
co powtarza się przez 5 dni z rzędu, 2 dni pauza i tylko pudrowanie.

Pruritus ani.

Stosowanie maści:

817. *Calomelanos 5·00,*
Vaselini 35·00.
S. Maść.

818. *Mercurii sublimati 0·03,*
Ammon. chlorati 0·12,
Acidi carbolici 4·00,
Glycerini 60·00,
Aquae rosarum 120·00.
S. Zewnętrznie

nacierać tym płynem 2—3 razy dziennie. Skuteczne bywają pędzlowania c. oleo rusci, 5% roztworem alkoholowym kwasu karbolowego.

Pruritus universalis.

Uwzględnić w leczeniu przyczynę, jaką bywają: przewlekłe nieżyty żołądka i kiszek, cukrzyca, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym. Późny wiek stanowi sam przez się przyczynę tego przykrego cierpienia (pruritus senilis). Polecić kąpiele z dodatkiem sublimatu, wątroby

siarczanej, ałunu, zimne tusze, zawijania w mokre koce. Przeciw napadowi swędzenia zmycie ciała:

819. *Acidi carbolici 5·00,*
Spir. vin. gall. 100·00.

lub 3% rozczyn alkoholowy mentolu, następnie puder. Jako maść:

820. *Mentholi 2·50,*
Balsami peruviani 5·00,
Unguenti Wilsoni
Lanolini ãã. 50·00.
S. Maść.

Pruritus vulvae.

Uwzględnić przyczyny: Zapalenie sromu i pochwy, u dziewczat pasorzyty, wyprysk, masturbacyę, żylaki, blizny po wrzodach, zaparcie stolca, diabetes. Przyczyną świerzbiączki może być nieprawidłowe uwłosienie sromu (Mars) mianowicie zwrócenie włosów na wewnątrz przedsionka (entropium labiorum). — Unikać drapania, kąpiele nasiadowe na 24—26° R., okłady z kwasu karbolowego 2%, okłady sublimatowe ½‰. Wyciąć lub wygolić nieprawidłowo rosnące włosy. — można też użyć maści

821. *Mentol 3·0,*
Ol. olivar. 1·0,
Lanolini 6·0.
Mfung. S. Do smarowania.

Lub zwilżyć rozczynem

822. *Hydrarg. bichlorat 2·0,*
Alcohol 10·0,
Aq. rosarum 40·0
Aq. destill. 450·0.
S. Zewnętrznie.

823. *Natri subsulphur. 30·00,*
Acidi carbol. 5·00,
Glycerini 2·00,
Aqu. dest. 500·00.
MDS. Do obm. (płyn letni).

824. *Ac. carb. crist. 5·00—10·00,*
Ol. olivar. 100·00.
DS. Do smarowania.

825. *Chloroform 5·00,*
Ol. olivar. 50·00.
MDS. Do pędzlowania.

826. *Cocaini muriat. 1·00,*
Lanolini 5·00,
Vaselini 15·00.
Mfung. S. do smarowania.

Psoriasis.

Wewnętrznie:

827. *Solutio Fowleri*
Trac malatis ferri ãã. 10·00.

rozpoczynając od 12 kropel na dzień; co 3—4 dni bierze chory o 2 krople więcej. W ten sposób zwiększając stopniowo dawkę, dojść można do 40 kropel na dzień, którąto ilość używa pacyent przez dłuższy czas, aż zmiany chorobowe zaczynają ustępować. Zmniejszając w podobny sposób dawki o 2 krople co 3—4 dni dochodzi się znów do pierwotnej ilości.

Podobnie postępuje pacyent przy używaniu pilulae asiaticae, rozpoczynając od 2—3 pigułek na dzień, dochodzi stopniowo do 12—15 i znów używając tej ilosci przez dłuższy czas, stopniowo zmniejsza dawkę, by dojść do 2-4 pigułek na dzień.

Haslund a za nim wielu innych poleca jodek potasu w wielkich dawkach, zaczynając od 3·00—5·00 pro die co 2—3 dni zwiększa dawkę, dochodząc stopniowo do 15·00—20·00 pro die. W 4—6 tygodniu przy tem leczeniu zaczynają zmiany na skórze ustępować. Lekkie objawy zatrucia nie są zdaniem autora przeciwwskazaniem do dalszego podawania leku.

Leczenie zewnętrzne ma za zadanie:

1) usunięcie łusek.
2) „ nacieku.
3) „ przekrwienia.

Celem usunięcia łusek, polecamy ciepłe kąpiele i zmywanie się w nich mydłem szarem lub salicylowem. Na pojedyncze części ciała jak łokcie, kolana można stosować okłady Priessnitza. Kąpiele można zastąpić przez tłuszcze jak: vaselina, smalec, tran zawijając pojedyncze części opaskami flanelowemi po poprzedniem nasmarowaniu jednym z wymienionych tłuszczy.

Celem usunięcia nacieku wcierania (robione codziennie) za pomocą pędzla szczecinowego.

828. *Acidi pyrogal. 10·00,*
Vaselini 100·00.
S. Maść.

829. *Chrysarobini 5·00—10·00,*
Vaselini 100·00.
S. Maść.

Jeżeli zmiany chorobowe na skórze są nieliczne, rozsiane, nadaje się dobrze smarowanie ognisk chorobowych przez 10—14 dni rozczynem

830. *Chrysarobini 5·00,*
Traumaticini 50·00.
S. Zewnętrznie.

Przy zastarzałej psoriasis zmodyfikowana sol. Vlemmingkx:

831. *Calcii oxydat. 50·0,*
Sulf. sublim. 100·0,
Aq. destill. 1000·0.
Coque ad remanent 600.
DS. Pocierać poszczególne miejsca, po czem kąpiel ciepła.

Także maść Wilkinsona stosowana według Hebry.

832. *Sulf. citrin.*
Ol. fagi āā. 50·0,
Sapon virid.
Axung. porci āā. 100·0,
Pulv. cretae alb. 10·0.
DS. Przez 6 dni pędzlem 2 razy dnia nacierać, 10 dnia kąpiel.

Kaposi poleca zwłaszcza na zmiany na głowie 5—10% maść naphtolową.

W razie powstającej dermatitis, po użyciu któregokolwiek z powyższych środków, zaniechać dalszego używania, ograniczyć się do pudrowania skóry.

Przeciwko zmianom na czaszce

833. *Praecip. albi 2·00,*
Unguenti emoll. 20·00.
S. maść.

którą maść wciera pacyent codziennie, po poprzednim usunięciu łusek za pomocą zmywań głowy mydłem szarem.

W okresie wybuchu ostrego łuszczycy, nie używać środków drażniących silnie skórę (chrysarobin, oleum rusci i t. d.), bo łatwo powstają wypryski i zapalenia powierzchowne skóry; ograniczyć się do polecenia kąpieli ciepłych.

Pyelitis.

Jeżeli jest okres ostry zapalny: chory ma leżeć w łóżku, suche bańki w okolicę nerek, dyeta tylko płynna, przeważnie mleczna, najlepiej mleko pół na pół z wodą wapienną, picie wody: Bilińska, Giesshübler, Fachingen, Preblau, Ems, Gleichenberg, Szczawnica, Truskawiec, Wysowa, wystrzegać się kawy, herbaty, korzennych zapraw i napitków wyskokowych.

Przy cierpieniu przewlekłem dyeta mniej ścisła, z unikaniem jednak wszelkich napojów wyskokowych i korzeni.

Ze środków wewnętrznych można polecić odwar: Fol. Uvae ursi 15·0 na 300·0 z tego co godzina łyżkę, lub filiżankami pić. Lub Arbutiny 2—3 grm. pro die w proszkach (środek drogi, mało skuteczny).

834. *Ol. ligni santali* 3 razy po 10—15 kropel w kawie lub mleku. *Kali chloric. 4—6·0* na *200·0* z tego co godzinę łyżkę.

Dobrze też działa Tannina z opium:

835. *Tannini 0·30,*
Opii 0·02,
Mfp. d. tal. dos. N. X.
3—5 proszki dziennie.

836. *Arbutini 3·00,*
Aq. dest. 150·00,
Syr. simpl. 15·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

837. *Lupulini 1·0,*
Sacch. albi 5·0,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. 3 proszki dziennie.

838. *Saloli 0·50,*
Dtal. dos. N. XII.
S. 3—4 proszki dziennie.

839. *Natr. salicyl.* po *0·50,*
S. 3—4 razy na dzień,

Polecić też można do picia wodę sodową kwaśną (Rząca i Chmurski), kąpiele nasiadowe ciepłe, okłady wysychające, w razie bólów na wewnątrz lub podskórnie morfinę. Zresztą trzeba leczyć główną przyczynę choroby.

Rachitis.

Najwięcej skuteczne pielęgnowanie i żywienie. Dzieci z krzywicą powinny być jak najwięcej na powietrzu w ubraniu lekkiem, zamiast pierza materace z włósia, przy Craniotabes: poduszeczka z włusia z wyciętym otworem na główkę. Przy skrzywieniach kręgosłupa i załamaniu kończyn, nie pozwalać dzieciom bez podpory siedzieć, a próby ze staniem i chodzeniem bardzo ostrożnie zaczynać. W razie obfitych potów zmywać ciało kilka razy gąbką zamaczaną w zimnej wodzie i dobrze wyciśniętą, a zwłaszcza tyłogłowie.

Młodszym dzieciom nie podawać pokarmów mącznych.

Drugim ważnym czynnikiem są kąpiele, jeżeli nieżyt oskrzeli nie przeszkadza.

Daje się je w połączeniu ze słodem (½ litra) i solą (¼—½ do 1 funta na 20 litrów) z dodatkiem ziół aromatycznych, w razie niedokrewności sole żeleziste, kąpiele (26° R.) z soli borowinowej (Mattoniego), na tydzień 2—3 razy, nigdy na noc.

Nieżyt oskrzeli leczyć naparem Ipecac, Senegae, Liquor Ammoniae anis.

Kurczowi głośni energicznie zapobiegać, (zob. Laryngospasmus). Skrzywienia kończyn wymagają leczenia gimnastycznego, ortopedycznego, szyn, gorsetów itp.

840. *Aqu. pyrophosphatis ferri et sodae.*
S. 3 razy dziennie łyżeczkę, dalej:

841. *Trac ferri chlorati 5—10·00.*
S. 3 razy dziennie po 5 kropel we wodzie.

842. *Ferri pyrophosphor. 0·05—0·10,*
Sacchari lactis 0·20,
Mfp. dtur. tal. dos. N. 15.
S. 2 proszki dziennie.

843. *Calcii phosphor. pulv. 30·00.*
Parę razy dziennie na koniec noża do pokarmów.

844. *Calcar. phosphor. 30·00,*
Ferri lactici 2·00,
Sacch. lactis 30·00.
Mfp. S. 3 razy dz. na koniec noża.

845. *Bismut subnitrici*
Carbonat calcar. āā. 1·50,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 4 godz. proszek (w razie uporczywego nieżytu przewodu pokarmowego).

846. *Ol. jecor. aselli 2·00—4·00,*
Mucilag. gum. arab.
Aqu. dest. q. s. f. l. a.
Mixt. oleosa col. 80·00,
Syrup simpl. 10·00.
DS. 3 razy dz. łyżkę.

847. *Ol. jecor. Aselli 150·00,*
Limaturae ferri 20·00,
stent in macerat. per 24 horas, deinde decant.
DS. Rano łyżeczkę.

848. *Phosphori 0·01,*
Ol. amygdal. dulc. 30·00,
Gum. arab.
Sacchari āā. 15·00,
Aqu. dest. 40·00.
D. in vitro caeruleo.
DS. Jedną łyżeczkę na dzień.

849. *Phosphori 0·01,*
Ol. jecor Aselli 100·00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

850. *Phosphori 0·01,*
Lipanin 30·00,
Pulv. gi. ar.
Sacchar. āā. 15·00,
Aqu. dest. 40.00.
DS. 1—2 łyżeczek dziennie.

851. *Phosphori 0·06,*
Alcohol. 20·00,
Spir. menth. 0·50,
Glycerin. 60·00.
DS. 3 razy dziennie po 6 kropel. — (Co tydzień o kroplę więcej aż do 10).

Także Thyraden w pastylkach.

Dzieciom z nieżytem kiszek stanowczo fosforu nie podawać.

Rheumatismus articulorum.

1. Acutus.

Chory bezwarunkowo ma tak długo pozostać w łóżku, dopóki gorączka nie minie, obrzęki się nie zmniejszą i bóle nie ustąpią.

Ze środków najprędzej działających polecają: Antipyrinę, z Natr. salicylicum po 0·50, dziennie takich proszków 4—6. Jeżeli obawiamy się zapadu po silnych dawkach antipyriny, to lepiej dodać do każdego proszka 0·15 Coffeiny natrosalicylici.

Dalej stosować można samo Natr. salicyl. 5·0—6·0 pro die, Acid. salicyl. 4·0—5·0 pro die, Phenacetin po 0·50, 4—5 proszk. dziennie — Antifebrin od 0·25—0·50, 3—4 proszki na dzień, Betol 0·3—0·5, 3 razy na dzień.

852. *Salipyrin 0·50.*
Kilka razy dziennie proszek.

853. *Asaproli 4·00,*
Aq. foenicul.
Syr. simpl. āā. 30·00.
DS. Co 2—3 godz. łyżeczkę.

854. *Salopheni 1·00,*
Dt. tal. dos. X.
S. 3—4 pr. dziennie.

Euphorin po *0·40.*
Kilka razy dziennie.

Phenocollum hydrochl. 1—1·50 pro die.
Methacetin 0·20—0·30 pro dosi.
Kilka razy dziennie.

Nadto okłady lodowe na bolesne stawy, lub ciepłe okłady. Pędzlowanie jodyną i zawijanie w watę. Smarowanie stawów mięszanką chloroformową lub ichtyolem.

Nadto leczenie wszelkich powikłań w odpowiedni sposób, zwłaszczą zapaleń osierdzia, opłucnej i t. p.

2. Chronicus.

Obok środków wyż wymienionych i kali jodatum 2—3·0 pro die, polecić ciepłe kąpiele, kąpiele ze soli borowinowej (Mattoniego) pędzlowanie jodyną,

masaż stawów maścią jodową ruchy bierne lub wysłać chorego do czeskich Cieplic, Trenczyna, Piszczan, Swoszowic, Krzeszowic, Truskawca i t. d.

855. *Aconitin 0·75,*
Ung. emol.
Vaselini āā. 15·00.
Mf. ung. S. Wcierąć w bolesny staw.

856. *Jodoformii 3·00,*
Extr. Opii aq. 2·00.
Ung. simpl. 30·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

857. *Ichthyoli 10·00,*
Ungu. parafin. 90·00.
Mf. ungu. DS. Maść.

858. *Ichthyoli 5·00,*
Ungu. emolient. 50·00.
Mfungu. S. Wcieranie.

859. *Ammon. sulfoichthyol*
Spir. aether. āā. 10·00,
Collodii 20·00.
DS. Do pędzlowania stawów.

860. *Trae Colchici 10·00,*
„ Aconit. 3·00,
„ Opii 2·00.
DS. 3—4 r. po 15—20 kropel.

861. *Exalgin 2·50,*
Alcohol menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup simpl. 30·00.
S. Co godzinę łyżkę.
(Jedna łyżka 0·20 Exalg. 0·80 pro die).

862. *Diaphtherini 0·50,*
Spir. vini
Cognaci
Aq. naphae
Syrup simpl. āā. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę. (Dla dzieci).

863. *Natri jodat. 6·00,*
Sol. Fowleri 5·00,
Natri bicarb. 15·00,
Kali bicarb. 30·00,
Dct. Sarsaparill comp. 600·00.
S. Po objedzie łyżkę użyć.

Rheumatismus musculorum.

Wewnętrznie można podać mierne dawki Natr. salicylicum. Antipyriny, Phenacetyny a obok tego działać miejscowo przez wcieranie maści kojących, mieszanki chloroformowej. Kąpiele ciepłe, zawijania w koce, łaźnia parowa, masaż, prąd elektryczny, kąpiele siarczane, Cieplice w Czechach, na Węgrzech, Truskawiec i t. p. miejscowości.

864. *Chloroform*
Ol. olivar. āā. 10·00,
Tinct. opii simpl. 5·00.
DS. Do wcierań.

865. *Chloroformii*
Glycerini āā. 50·00.
DS. Wcieranie.

866. *Trae Bellad. 1·50.*
Bals. vitae Hoffman. 80·00,
Chloroformii 20·00.
DS. Do wcierań.

867. *Veratrin 0·30,*
Chloroform 15·00,
Mixt. oleos. balsam. 80·00.
DS. Do wcierań.

868. *Spir. sapon 30·00,*
Trae opii 2·00.
DS. Do wcierań.

Rhinitis.

Catarh. acuta.

Środki napotne, miejscowo pędzlowanie 10% kokainą lub wprowadzanie długich tamponików z waty zanurzonych w roztczynie kokainy, przyczem nie należy zapomnieć o tem, iż kokaina może się dostać do trąbek Eustachiusza, sprowadzając przemijające przytępienie słuchu.

chron. atrophica.

często połączona z cuchnieniem z nosa i zaleganiem mas zeschłej wydzieliny. Po wykluczeniu

scleroma, lues, cierpień zatok bocznych nosa, należy stosować przestrzykiwania nosa, najlepiej z irygatora, 2—3 razy dziennie, biorąc na każdy raz, litr wody ciepłej, dodając do niej łyżeczkę od kawy z proszku:

869. *Magn. carbon.*
Natr. bicarbon. āā. 0·20,
Mentholi 0·05,
Nosopheni
Sacch. lactis āā. 2·50.
Mfp. Tabaka do nosa.

870. *Natri bicarbonici 100·00,*
Natri chlorati 50·00.
S. Łyżeczkę na litr wody do przestrzykiwania.

Można też dodać kwasu salicylowego lub borowego w ilości 5·00. Gdyby zeschła wydzielina nie dała się usunąć przestrzykiwaniami, należy ją usuwać szczypczykami.

Przy rozpoznaniu lues leczenie tejże ogólne obok miejscowego, gdzie na pierwszym miejscu należy postawić nitras argenti w roztworach 20—50%, względnie sublimat 1%. Przy scleroma również przepłukiwania nosa, przy ropieniu z zatok bocznych nosa leczenie tegoż.

chron. hypertrophica.

Zbadanie nosa od tyłu, by się o stanie przerostu przekonać. Leczenie miejscowe tuszowaniem z lapisu 5—10%, wprowadzanie bougies z waty zanurzonych w roztworze 3% Na. z każdej strony po dwa, odpowiednio dolnemu i średniemu przewodowi nosowemu, usuwanie wybujałości przerostowych w końcu leczenie galwanokauterem.

Scabies.

U dorosłych polecić wetrzeć 3—4 razy (wieczorem) jedną z niżej podanych maści, zwróciwszy uwagę na to, by maść została dokładnie wcierana, zwłaszcza między palcami, w dłonie, staw nadgarstkowy, łokcie, pachy, pośladki, prącie, okolice stawu kolanowego i stopowego.

871. *Naphtol 10·00,*
Vaselini 100·00.
S. Maść.

872. *Florum sulfuris*
Olei fagi āā. 40·00,
Saponis viridi
Axungiae porci āā. 80·00,
Cretae albae 5·00.
S. Maść.

W praktyce ubogich Solutio Vleminckx (300), którymto płynem chory powinien się natrzeć 2—3 razy.

Zamożnym maść Hebry

873. *Ol. lavandulae,*
Ol. caryophyllor. āā. 1·00,
Kali carbonici 25·00,
Lact. sulf. 75·00,
Axung. porc. q. s. ut f. ung.
S. Maść.

Dzieciom przepisujemy:

874. *Balsami peruviani*
Styracis liquidi āā. 5·00,
Vaselini 50·00.
S. Maść.

875. *Naphtol 5·00,*
Vaselini 75·00.
S. Maść.

U dzieci zwrócić uwagę na to, by obok miejsc powyżej wskazanych równie dokładnie wetrzeć maść w stopki.

Po takiem kilkorazowem natarciu bierze chory kąpiel z mydłem, po czem powinien się ubrać w czystą bieliznę, zmienić pościel, części ubrania noszone w ostatnich czasach, poddać należy desinfekcyi.

Scarlatina.

Ścisłe odłączenie chorych, aż do zupełnego złuszczenia t. j. 5—6 tygodni, poczem należy mieszkanie odwietrzyć, okna, podłogi wymyć 5% kw. karbolowym. Dzieci szkolne w mieszkaniu będące, do szkoły nie posyłać.

Pokój troskliwie przewietrzać, ciepłota 13—14° R. wystarcza, bieliznę można często zmieniać. Za pożywienie: mleko, rosół, po ustąpieniu gorączki dyeta pożywniejsza, lecz nie zaraz mięsna. Za napój podawać można czystą wodę, kwaski.

Płukanie gardła częste 2% kw. borowym, 2% kali chloricum. W razie silnej gorączki, zimne okłady na głowę, chinina, antipyrina (ostrożnie), Natr. salicyl.

Na obrzęki gruczołów okłady z liquor alumini acet., wcierania szarej maści. Skoro tylko wystąpi chełbotanie, przecinać.

W razie znacznego świądu:

876. *Lanolin anhydric. 50·00,*
Vaselin. americ. 20·00,
Aqu. dest. 25·00.
M. terendo f. ung.
S. Do nacierań.

Drgawki, majaczenia uspakajać okładami z lodu; lewatywami z chloralu (0·50:50·0).

W razie zapadu, osłabienia serca, Cognac, mocne wina, czarna kawa, kamfora.

Zmiany na błonie śluzowej gardła (dyfterya) leczyć płukaniami, pędzlowaniami. Zastrzykiwania surowicy przeciwbłoniczej w przypadkach tych nie odnoszą żadnego wyniku. W razie objawów ogólnego zakażenia polecają zastrzykiwanie surowicy przeciwpaciorkowcowej (Antistreptococcen serum Marmorka) O skuteczności tych zastrzykiwań nie ma dotychczas pewnych danych.

Powikłania, z wysiękiem opłucnej, błony brzusznej, zapaleniem stawów, chorobami ucha, rakiem wodnym, zapaleniem nerek — zob. odpowiednie rozdziały.

877. *Chinini muriat. 0·30,*
Dtur. tal. dos. 10.
S. Rano i wiecz. proszek.

878. *Antipyrin 0·25,*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 4 godz. proszek.

879. *Natr. salicyl. 0·30.*
Dtur. tal. dos. N. X.
S. Co 3 godz. proszek.

880. *Natr. salicyl. 3·00,*
Aqu. dest. 100·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

881. *Liquor Ammon. anis.*
Aether. sulphur. āā. 5·00.
MDS. Co 2 godz. po 10 kropel w czarnej kawie.

882. *Camphorae 0·50,*
Spir. vini
Aqu. dest. āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań.

883. *Acidi benzoici 0·20,*
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Od początku płonicy należy mocz codziennie badać. Od pierwszej chwili zapalenia nerek podawać dużo mleka.

Po stwierdzeniu białkomoczu postawić 5—10 suchych baniek. Dopóki w osadzie z moczu znajduje się wiele ciałek krwi i wałeczków, nie podawać leków moczopędnych lecz ściągające.

884. *Chinini tannici 4·00,*
Div. in dos. N. X.
S. 3 razy dziennie proszek.

885. *Acidi tannici 0·50,*
Chinin. sulphur. 1·00,
Sacchari 2·00,
Mfp. div. in dos. N. 6.
S. 3 proszki dziennie.

886. *Solut. acid. tannici*
2·00 ad 100·00,
Solut. natri bicarb. q. s. ad
react. alcal.
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co 3 godz. łyżeczkę.

W razie silnego krwawienia:

887. *Liquor ferri sesquichl.*
gtts. X.
Aq. cinnamom.
Syrup simpl. āā. 50·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

888. *Ferropyrini 1·00,*
Aq. destill. 100·00.
S. Co 3 godz. łyżeczkę.

Jeżeli się pojawia znaczna puchlina, lub ucisk na płuca, podawać wcześnie leki moczopędne a przy towarzyszącej anaemii żelazo n. p. Tra ferri pomati, 3 r. dzien. po 15 kropel.

889. *Infus. fol. digital.*
e 0·20 ad 100·00,
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę.

890. *Diuretini 2·00,*
Aq. destill. fervid. 100·00.
S. Co godz. łyżeczkę.

891. *Dcti equiset. e 3·00 ad*
100·00,
Liquor Kali acet. gtts. XX.
Syrup simpl. 15·00.
MDS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Można też używać w razie dłużej trwającej puchliny, kąpieli na 29° R., 5—10 minut i zawijania w koce na 2—3 godziny; przeciwskazanie stanowi tylko stan zapalny płuc lub osłabienie serca, w kąpieli dawać zimne okłady na głowę.

Scorbutus.

Dobre powietrze i dobre pożywienie, podawać dużo zielonej jarzyny (sałata, szpinak itp.) owoce, lemoniada z cytryn. Mleko w dużych ilościach. Wino, piwo. Letnie kąpiele. Płukanie ust roztworami lekko ściągającymi (kali chloricum, acidum boricum). Pędzlowanie: Tra. Myrrhae, Tra ratanh. Nacieki krwawe smarować oliwą z chloroformem. W ciężkich przypadkach leki pobudzające, kamfora, eter, wino często podawać.

892. *Dct. cort. chinae e 10·00*
ad 150·00.
Acidi sulfur. dil. 2·00,
Syrup rubid. 20·00.
MDS. Co godz. łyżkę.

893. *Kali citrici 4·00,*
Aq. destill. 180·00,
Syr. rub. idaei 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

894. *Ergotini pur. 2·00,*
Aqu. dest. 150·00,
Aqu. laurocer. 5·00,
Syr. Moror. 20·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

895. *Liquor ferri sesquichl. 2·00,*
Aqu. cinamom. 200·00,
Syrup Sacchari 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

Leczenie następowe wymaga dłuższego podawania: żelaza, przetworów chinowych, dobrego żywienia i kąpieli.

896. *Trae chin. comp. 40·00,*
Trae aurant. 10·00.
S. 4 razy dnia łyżkę.

Scrophulosis.

Przestrzegać odpowiedniego żywienia u dzieci mniejszych, starsze dzieci żywić mięsem, mlekiem, kawą żołędziową, dać nieco wina czerwonego, owoce, jarzyny lżejsze. Suche mieszka-

nie przewietrzane. Kąpiele, zmywania wodą są koniecznemi.

Dzieci blade, chude, mogą używać więcej tłuszczów, podać tran. Lepiej odżywionym tran z dodatkiem Trae. jodi. Zaprzestać jednak tranu przy braku apetytu, biegunce, gorączce. Tran dawać w godzinę po jedzeniu ½—1 łyżki, małym dzieciom w emulsyi, po 3 tygodniach przestawać na kilka dni.

Jeżeli dzieci nie znoszą tranu lub są przeciwskazania, podawać przetwory jodu z żelazem, herbatę z liści orzecha, ekstrakt słodowy (1—2 łyżeczek 2 razy dziennie).

W lecie pobyt na świeżem powietrzu, wody mineralne jodobromowe lub słone — (Iwonicz, Rabka, Rymanów) tak do kąpieli, jak i do picia.

Kąpiele ze soli z dodatkiem soli iwonickiej, rabczańskiej, rymanowskiej, soli borowinowej Mattoniego (po ½—1—2 funtów), kąpiel na 27° R. przez 15—20 minut.

W obrzmiałe gruczoły wetrzeć na wieczór łyżeczkę mydła szarego (Sapo kalin) i zmyć rano i tak przez szereg dni dopóki nie będzie większej bolesności.

Choroby towarzyszące jak: Conjunctivitis, Keratitis, Otitis, i t. p. obok ogólnego leczenia leczyć miejscowo (zob. pod odpowiedniemi rozdziałami).

897. *Ol. jecor. Aselli 10·00,*
Mucil. gum. ar. q. s.
Aqu. dest. 60·00,
Syrup Melissae 10·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

898. *Syrup ferri jodati 20·00,*
Syrup sacchari 40·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

899. *Kali arsenicos solut.*
Aqu. cinamom. āā. 10·00.
MDS. 3 razy dziennie po 3—6 kropli.

900. *Ferri jodati sacchar. 0·50,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. N. XX.
S. 3 proszki dziennie.

901. *Trae jodi gtts. X.*
Kali jodati 1·00,
Aq. menth. pip.
Glycerin. āā. 50·00.
MDS. 3 razy dzien. łyżeczkę.

902. *Ol. jecor. Aselli*
Aq. Calcar. āā. 100·00,
Mf. linim. adde
Trae chinae comp. 20·00,
„ Rhei vin. 15·00,
„ Calami 5·00.
MDS. 2—3 razy dziennie łyżeczkę do 1 łyżki.

Prof. Sommerbrodt radzi dawać wytrwale kreozot od paru kropli dziennie do 1 grama w winie lub kapsułkach, zaraz po jedzeniu.

903. *Kreosoti 1·00,*
Ol. jecor. Aselli 150·00.
DS. Łyżeczkę na godzinę przed jedzeniem.

904. *Kreosoti 1·00,*
Tinct. gentian 2·00,
Spiritus 25·00,
Vini Xerens. q. s. ad 100·00.
DS. 2—3 łyżeczek dziennie do ½ szklanki wody.

905. *Kreosoti carbonici 25·0.*
S. Dwa razy dnia 5—10—20 kropel.

906. *Capsulae tenent.*
Kreosot. carbonic. 0·10—0·20
fabric. Hygea (Zahradnik).
S. 2 razy dnia 1—3 kapsułek.

907. *Capsul. tenent.*
Kreosoti carbon. 0·10,
Ol. jecor. Aselli 2·00
fabric. Hygea.
S. Jak wyżej.

Sclerosis initialis zob. Syphilis.

Soor.

Czyste utrzymywanie ust, przemywać po pokarmach, dobre pokojowe powietrze.

Po usunięciu mechanicznem grzybków (miękkiem płótnem zwilżonem w zimnej wodzie) pędzlować:

908. *Kali hypermang. 0·12,*
Aqu. dest. 15·00.
MDS. Do pędzlowania.

909. *Saccharini 1·00,*
Spir. vini 50·00.
DS. Łyżeczkę rozpuścić w ½ szklanki wody i 5 r. dziennie pędzlować.

910. *Resorcin. 0·50,*
Aqu. dest. 90·00,
Syrup 10·00.
MDS. Co 2 godziny łyżeczkę. (Dla dziecka od 1—2 lat).

Do przemywania ust: Borax (1·50:100·0 Aq. destil.) kali chloricum, Bicarb. sodae (0·50:150·0).

Spasmus glottidis zob. Laryngospasmus.

Stenocardia.

Leczenie samego napadu polega na wygodnem ułożeniu chorego w jasnym nieduszny pokoju, usunięciu uciskającego ubrania, podaniu choremu trochę czarnej kawy, łyżkę wina lub cognacu.

Podskórnie wstrzyknąć morfinę lub dać do wziewania trochę chloroformu.

Na okolicę serca synapizma, okład gorący, rozcierać kończyny, dać lewatywę z soli. Można też dać do wziewania kilka kropel Amylnitritu, Pyridiny lub Aethyljodür (według Seé).

Polecają też wewnętrznie wśród napadu: Nitroglycerynę w roczynie 0·01 na 10.0 z tego 10—20 kropli na raz, lub pastylki nitroglicerynowe po 0·001.

Następnie leczyć chorobę przyczynową, najczęściej więc: wady sercowe, choroby nerwowe i zatrucia przewlekłe tytoniem, kawą i herbatą.

911. *Natri brom. 5·00,*
Aqu. dest. 150·00.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

912. *Tinct. Lob. infl.*
— Valer. aeth. āā. 10·00.
DS. 10—20 kropel podczas napadu.

913. *Natr. nitrosi 0·5,*
Sacch. albi 3·00.
Mfp. Div. in dos. X. in capsul. amylaceis.
S. 1—2 proszki dziennie.

914. *Amyl. nitros. 5·0,*
Ol. Foeniculi 10·0.
S. 3—6 kropel przed napadem

915. *Tinct. Valerianae 5·0,*
Tinct. Castorei 1·0.
S. Co kwadrans 10 kropel.

916. *Oxydi Zinci 0·50,*
Sacch. albi 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. 5.
S. 3 proszki dziennie.

917. *Flores Zinci 1·0,*
Sacch. albi 3·0,
Mfp. div. in dos. Nr. 10.
S. 3 proszki dziennie.

918. *Exalgin 2·50,*
Alcohol Menth. 15·00,
Aqu. dest. 190·00,
Syrup 30·00.
DS. Co 2 godz. łyżeczkę.

Stomatitis aphthosa zob. Aphthae.

Stomatitis catarrhalis.

Czyste utrzymywanie jamy ustnej, wymywanie ust chłodną wodą. Pędzlowanie: 2% kwasem borowym, 1% roczynem kali chloric. Dzieciom starszym zi-

mne pokarmy, mleko z lodu. Wyrwać psujące się zęby, które są częstym powodem stomatitis.

919. *Boracis 5·00,*
Mel. rosat. 20·00,
Aq. rosar. 10·00.
MDS. Do pędzlowania.

Stomatitis ulcerosa. Stomacace.

Pędzlowanie pojedynczych owrzodzeń roztczynem kali hypermang (0·12: 25·0) 5—6 razy dzien. lub lepiej nawet przestrzykiwanie jamy ust za pomocą irrygatora.

920. *Acid. salicyl. 5·0,*
Aquae dest. 500·0.
S. Woda do płukania ust.

921. *Acidi borici 1·00,*
Kali chlorici 0·75,
Succi citri 15·00,
Glycerini 10·00.
DS. Do pędzlowań.

Wewnętrznie: kali chloricum (1·0—3·0 na 120·0 Aquae, pr. die).

922. *Decoct. cort. Chinae e 5·00 ad 100·00,*
Kali chlorici 2·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co godzinę łyżeczkę.

W razie krwawienia:

923. *Liquor ferri sesquichl.*
Aq. dest. āā. 15·00.
MDS. Do pędzlowań.

Sycosis barbae.

Jeżeli cierpienie ogranicza się do nielicznych króst na małej przestrzeni, nie trzeba golić brody, ograniczając się do epilacyi włosów, w obrębie zajętym chorobą i następowego użycia maści, jak: ung. praecip. albi 1:20·0, ung. diachyli symplicis i t. d.

Przy więcej rozwiniętej chorobie polecić najprzód obstrzydz krótko brodę (względnie i wąsy), następnie rozmiękczyć strupy przez stosowanie ung. Dyachylon, empl. saponato-salicylicum 10%, a po zmyciu mydłem szarem ogolić.

Skoro się to stało, należy przystąpić do epilacyi, usuwając w ciągu jednego posiedzenia 20—40 włosów (zależnie od wrażliwości pacyenta), po czem, jeżeli jest silny odczyn w postaci obrzęku i zaczerwienienia skóry, polecić robienie zimnych okładów przez 2—3 godziny. Kiedy ten minie, przykłada pacyent maść jak: ung. Diachyl. simplex, ung. praecip. 1:20·0, maści z dodatkiem acid. salicyl., resorcyny. Taki sam cykl powtarza się dnia następnego, a więc: po usunięciu maści z dnia poprzedniego, przez zmycie wodą letnią i mydłem, golenie, epilacya i przyłożenie jednej z powyższych maści. Postępowanie takie prowadzić należy tak długo, dopóki nie upewnimy się, że nie ma już ognisk chorobowo zajętych (torebki włosowe, włosy), co trwa od 6—8 tygodni. Po ukończonem leczeniu, zwrócić uwagę pacyenta, by zarostu nie zapuszczał, ale jeszcze przez dłuższy czas golił.

Syphilis acquisita.

Sclerosis initialis.

Jeżeli warunki anatomiczne na to pozwalają (napletek, skóra prącia), a od chwili pojawienia się podejrzanej zmiany nie upłynęło więcej jak 2—3 dni wycięcie, wykonane w ten sposób, by usunąć ile można tkanki w otoczeniu, założenie szwów. Obserwować pacyenta przez dłuższy czas, by upewnić się, czy nie wystąpią zmiany drugorzędne.

W leczeniu zmiany pierwotnej trzeba:

1) wrzód oczyścić, zamienić na czystą ranę;

2) oczyszczony doprowadzić do pokrycia przyskórkiem;

3) naciek pozostały starać się usunąć.

Jeżeli powierzchnia sclerosis initialis pokryta jest wiotkim nalotem obumarłej tkanki, polecić przykładanie kilka razy dnia na wacie:

924. *Cupr. sulf. 1·00,*
Aqu. dest. 30·00.

Gdy zmiana pierwotna przedstawia się jako wrzód, posypywanie jodoformem 2—3 dziennie. Skoro się wrzód oczyścił zapisujemy:

925. *Empl. hydrarg.*
Empl. sapon. āā. 10·00.
MS. Maść.

926. *Hydr. praecip. rubri 0·10,*
Vaselini 20·00.
S. Maść.

Gdy zmiana pierwotna przedstawia się jako naciek o powierzchni exkoryowanej — polecić przykładanie jednej z powyższych maści. Jeżeli sclerosis initialis przybrała cechę wrzodu fagedenicznego, głęboko ropiącego, rozpad postępuje z dnia na dzień szybko, zachodzi obawa zniszczenia prącia a dotyczy osobnika zdrowego zresztą, leczenie ogólne wcieraniami obok miejscowego. Jeżeli dotyczy to indywiduum źle odżywionego, skrofulicznego, przedewszystkiem leczenie wzmacniające. Leczenie ogólne przetworami rtęci w okresie I-rzędnej kiły, jako mające zapobiedz wybuchowi zmian następowych zwolenników nie ma i wskazanem jest tylko wtedy, jeżeli zmiana pierwotna komplikuje się z fimozą, gangreną, fagedenizmem.

Leczenie ogólne przetworami jodu w okresie kiły pierwszorzędnej wskazanem jest u osobników skrofulicznych, u których przychodzi do bardzo znacznego obrzmienia gruczołów chłonicznych.

Jako zasadę przyjęto, że leczenie ogólne rozpoczyna się z wystąpieniem

Syphilis secundaria.

Przygotowanie do *leczenia* ogólnego *rtęcią:*

1) korzenie zepsutych zębów i osad kamienia usunąć;

2) już przed rozpoczęciem leczenia polecić pilne czyszczenie zębów np.:

927. *Calcar. carbon. 50·00,*
Kali chlorici 10·00.
S. Proszek do zębów.

3) płukanie ust i gardła 3% roztworem kwasu borowego lub chloranu potasowego;

4) u palących ograniczyć liczbę cygar i papierosów, zabronić używania większej ilości napojów wyskokowych, pokarmów pieprznych i słonych;

5) zbadać mocz.

Leczenie przetworami rtęci wskazanem jest (według Fingera):

1) w postaciach kiły II-rzędnej, które uważać należy za ciężkie (suche, łuszczące się wysypki);

2) przy zajęciu ważnych narządów (oko, mózg);

3) przy częstych nawrotach choroby zwłaszcza, jeżeli poprzednio chory leczony był przeważnie przetworami jodu;

4) przy ciężkich postaciach u osobników dobrze odżywionych (wyjątek stanowi lues maligna praecox).

Rtęć wprowadzać można przez:

I. wcierania;

II. wstrzykiwania podskórne lub miąższowe;

III. przez przewód pokarmowy;

IV. przez kąpiele;

V. nakadzanie.

I. Wcierania.

Przed ich rozpoczęciem polecić kąpiel ciepłą, zmycie dokładne skóry mydłem. Najodpowiedniejszą porą jest czas przedpołudniem do robienia wcierań — nigdy wieczór bezpośrednio przed pójściem spać. W pokoju, gdzie pacyent robi wcieranie nie powinno być zimno (16—18° R.), pokój po skończonem wcieraniu przewietrzać.

Dawka jednorazowa dla dorosłych 3—5·0, u osesków i dzieci 0·5—1·0 pr. dosi. Wcieranie powinno się robić przez 20—30 minut zwłaszcza, jeżeli je chory robi sam. Wciera się kolejno:

1 dzień obie łydki;

2 „ wewnętrzne strony uda;

3 „ boki klatki piersiowej i brzucha;

4 „ wewnętrzne powierzchni kończyn górnych;

5 „ grzbiet (co odpada, jeżeli pacyent robi sam wcierania).

Takich 5 wcierań stanowi jeden szereg, po którym pacyent bierze kąpiel (parową lub wannę) i rozpoczyna dnia następnego nowy szereg, zaczynając od łydek. Najczęstszem przeciwskazaniem jest wielka wrażliwość skóry (idiosynkrazya), lub rozległe, rozpadające się zmiany kiłowe tak, że nie ma dosyć przystępnej powierzchni skóry do zrobienia wcierania.

II. Wstrzykiwania podskórne.

a) soli rozpuszczalnych:

928. *Sublimati corros. 0·10,*
Natr. chlor. 1·00,
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyj.

929. *Hydr. pepton. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyi.

Z tych rozczynów robi się codzień wstrzyknięcie (w grzbiet) pełną wstrzykawkę Pravaza; w całości 20—40 injekcyj. Schwimmer poleca:

930. *Hydr. sozojod. 0·80,*
Kali jodati 1·60,
Aqu. dest. 10·00.
S. Do injekcyi.

5—6 wstrzyknięć zrobionych co 5—6 dni wystarcza do usunięcia zmian chorobowych.

b) soli nierozpuszczalnych:

931. *Calomel. vapore parati*
Natr. chlor. āā. 2·00,
Aqu. dest. 25·00,
Gummi arabici 1·00.
S. Do injekcyj.

932. *Hydr. oxyd. flāvi 1·00,*
Gummi arab. 0·25,
Aqu. dest. 30·00.
S. Do injekcyj.

933. *Hydr. salic. 1·00,*
Paraff. liqu. 9·00.
lub w tym samym stosunku
Hydr. thymolo-aceticum.

Którykolwiek z powyższych środków wybierzemy, to wstrzykiwania robi się (pełna wstrzykawka Pravaza) co 5—6 dni w pośladki; liczba wstrzyknięć mniej więcej 6—8. Przeciwskazane są wstrzykiwania (zwłaszcza soli nierozpuszczalnych) u osobników źle odżywionych i przy złym stanie zębów.

III. Przetwory podawane na wewnątrz.

934. *Protojodur. Hydr. 1·00,*
Laudani puri 0·25,
Extr. et plv. Acori āā. q. s.
f. pill. N. 50.
S. 2 pigułki dziennie.

935. *Hydr. tan. oxyd. 5·00,*
Laudani puri 0·25,
Extr. et plv. Acori āā. q. s.
f. pill. N. 50.
Obduce Balsamo de Tolu
Consp. pulv. cinnam.
S. 2—4 pigułek na dzień.

936. *Calom. laevi 2·50,*
Opii puri 0·15,
Mucilag. gummi arab.
Pulv. liquir. āā. q. s. f.
pill. N. 50.
S. 2—3 pigułki na dzień.

IV. Kąpiele

mają zastosowanie przeważnie u osesków dotkniętych kiłą wrodzoną. U dorosłych w wypadkach zmian kiłowych, które pociągły za sobą owrzodzenia, zniszczenia tkanek i gdzie możemy spodziewać się, że w ten sposób wessanie rtęci nastąpi. Zapisujemy:

937. *Mercurii sublimati corros.*
10—30·00,
Aqu. dest. 400·00.
S. Do jednej kąpieli.

Woda powinna mieć 26—28° R., trwać od ½—2 godzin, po kąpieli chory najlepiej zrobi, kładąc się do łóżka. Kąpiele bierze chory codziennie.

Jakąkolwiek obraliśmy drogę i przetwór rtęci, to przeciętnie w danym wypadku należy go stosować aż do ustąpienia zmian chorobowych, a po ustąpieniu takowych jeszcze przez jakiś czas przedłużyć leczenie. Jeżeli w ciągu leczenia przetworami Hg. wystąpi albo Stomatitis lub Enteritis mercurialis przerwać leczenie i nie rozpocząć na nowo aż do zupełnego ustąpienia objawów zadrażnienia dziąseł lub przewodu pokarmowego.

Leczenie przetworami jodu.

Wskazanem jest:

1) u osobników dotkniętych równoczesnem zakażeniem zołzowem;

2) przy zajęciu układu kostnego, narządów miąższowych, układu nerwowego;

3) jeżeli pacyent poprzednio był leczony przeważnie przetworami rtęci;

4) w kile złośliwej wczesnej.

938. *Kalii (Natrii) jodati 5—*
10 : 200·00,
Det. ad vitr. caerul.
S. 2 łyżki dziennie.

U osobników niedokrewnych zapisujemy:

939. *Ferri jodati 10·00,*
Extr. et pulv. Gent.
āā. q. s. f. pill. N. 100.
S. 3 razy dnia po 4—6 piguł.

940. *Natr. jod. 5·00,*
Extr. et pulv. radicis Acori
āā. q. s. f. pill. N. 50.
S. 3 razy dnia po 2 pig.

Syphilis tertiaria.

W postaciach lżejszych jod, Decoctum Zittmani (polecając rano na czczo 300·0 fortius, po południu 300·0 mitius); w cięższych (zmiany w mózgu, rdzeniu pacierzowym, oku), wcierania; u źle odżywionych starać się o poprawienie odżywienia.

W zmianach przystępnych do leczenia miejscowego a więc: kilaki skórne, zapalenia okostnej etc. przyspieszyć wessanie przez przykładanie plastra rtęciowego.

Syphilis congenita.

Najpewniej działają wcierania, które bez obawy robić można u oseskòw 4—6 tygodniowych po 0·5—1·0 pro dosi naprzemian jednego dnia na klatce piersiowej i brzuchu, drugiego na grzbiecie, a mniej pewne są kąpiele sublimatowe robione codzień według:

941. *Sublimati corrosivi*
Ammon. muriat. āā. 2·00,
Aqu. dest. 200·00.
S. Do 1 kąpieli (26—28% R.).

Wewnętrznie podać można:

942. *Calomel laevig. 0·15,*
Sacchari lactis 4·00.
Mfp. d. in d. ae. N. XII.
S. Rano i wieczór po jednym proszku.

Co 6 dni spauzować przez jeden dzień, znów podawać przez dalsze 6 dni aż do ustąpienia zmian.

Tabes dorsualis.

Jeżeli tabes na tle kiłowem, to wcierania unguenti cin. i kali jodat.

W innych przypadkach kąpiele letnie lub ciepłe, procedury hydropatyczne, elektryzowanie stosu pacierzowego prądem galwanicznym, mniej polecane prądem faradycznym. Pędzlowanie stosu pacierzowego c. Tra jodi. Na wewnątrz Arg. nitricum 0·01—0·02 w pigułkach.

943. *Argenti nitrici 1·00,*
Argill. 10·00,
F. c. aq. dest. qu. s. pil. N. 100.
Consp. c. pulv. cinnam.
S. Przez 8 dni po 1 pigułce, następnie po 2—3.

944. *Sol. arsenic. Fowleri 5·0,*
Aq. Cinnamomi 25·0·
S. Rano i wieczór po 15 kropel zażyć.

Kali jodatum 10:200, Arsen po 0·001, Ergotyna po 0·1—0·5 2—3 razy dziennie, Fosfor po $^1/_{10}$ miligr. do $^5/_{10}$ miligr., w roztworach oleistych, mały dają rezultat dodatni.

Wieszanie chorego sposobem Moczutkowskiego i Charcota małe korzyści przynosi, jednak czasem ulgę sprawia.

Zresztą leczenie symptomatyczne, zwłaszcza kojenie bólu środkami narkotycznemi, phenacetina po 0·50 2—3 razy dzien., exalgina po 0·25 2—3 proszków na dzień, antipyrina 1·0, 3—4 na dzień, wstrzykiwania morfiny.

Chorych zamożniejszych wysłać do Nauheim, Teplitz, Wildbad, Ragaz, Pyrmont, Elster Gastein, Piszczany, Trenczyn, Truskawiec.

945. *Liniment volat 30·00,*
Chloroform 20·00.
MS. Do nacierań.

Taenia.

Wieczorem dnia poprzedniego przed rozpoczęciem leczenia lekki purgans i filiżanka herbaty lub rosołu, także śledź. Rano dnia następnego trochę czarnej kawy lub herbaty i lekarstwo, które stosować zamierzamy. W 2 godziny po zażyciu leku Ol. ricini lub calomel aż do skutku. U starszych dzieci postępowanie podobne jak u dorosłych; u mniejszych, jeśli źle odżywione i osłabione nie spędzać tasiemca. Jeśli dziecko zwymiotuje podany lek, należy dawkę powtórzyć.

946. *Cortic. Gunic. Pranati 50·0,*
Natrii bicarb. 5·0,
Macera per horas 24 in aq. destill. 400·0,
dein coque ad remanent. 200·0,
Syr. mannati 20·0.
DS. Co $^1/_2$ godziny 3-cią część zażyć.

947. *Extr. cort. rad. Pun. Granat. 18·0,*
Extr. Filic. mar. aether. 10·0,
M. exhibe in caps. gelat. Nr. XXX.
DS. Rano na czczo zażyć 8—10 kapsułek, potem herbata, później co $^1/_2$ godz. 2 aż do ostatniej kapsułki.

948. *Pulv. Kamalae 20·0,*
Extr. Filic. mar. 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr. XXX,
Da in capsul. gelatin.
DS. Co $^1/_4$ godz. 4 kapsułki.

949. *Pulv. flor. Kuso 25·0,*
Melis despum. q. s. ut. f. electuarium.
DS. W ciągu godziny zażyć na 2 lub 3 razy.

950. *Extr. Filic. mar. aether.*
Pulv. Filic. mar. āā. 2·0,
Conservae rosarum q. s. ut f. pill. Nr. 15.
DS. Co $^1/_2$ godz. po 3 pigułki.

951. *Extr. Filic. mar. aether. 5·0—10·0,*
Aq. menth. pip. 150·0,
Ol. ricini 30·0,
Sacch. albi 20·0,
M. f. emulsio.
DS. W ciągu kilku godzin częściami zażywać.

952. *Cortic. Acaciae anthelm. pulv. 40·0,*
Infund. ad col. 200·0.
DS. Wypić 3 - 4 godziny przed śniadaniem.

953. *Strontii lactici 20·0,*
Aq. destill. 120·0,
Glycerini 20·0.
DS. Codziennie po 2 łyżki przez 5 dni.

Dzieciom:

954. *Extr. Filic. mar. aether. melis despum.*
Rad. filic. mar. pulv. q. s. ut f. electuarium.
DS. W ciągu $^1/_2$ dnia częściami zażywać.

955. *Pelletierini sulf. 0·30,*
Tannini p. 0·50,
Aq. destill. 30·0.
DS. Co 2 godz. łyżkę.

956. *Extr. Filic. mar. rec. par 5·0.*
DS. Zmieszane z cukrem sproszkowanym i z dodatkiem kilku kropel cytryny w 2 częściach w ciągu dnia zażyć.

Tetanus.

Usunięcie powodów: oczyszczenie ran i wrzodów, wydobycie ciał obcych, odszczepów kostnych.

Wstrzykiwania podskórne w pobliżu rany co 2 godz. 0·02 acid. carbol. Wstrzykiwać morfinę w małych dawkach, chloroformowanie. Chloral w lewatywach lub wewnętrznie z Cognakiem.

957. *Sulfonali 1·00,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. 3 do 4 pr. dziennie (rozpuściwszy w 200 gramach herbaty lub rosołu).

958. *Urethani 1·00,*
tal. dos. N. 5.
2 do 3 razy dziennie proszek we wodzie.

959. *Pilocarpin hydrochlor. 0·10,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. Do wstrzykiwań (2—3 strzykawek dziennie).

Acid. salicyl. w dużych dawkach, kali bromatum 5—10 grm. dziennie.

W razie osłabienia serca, podskórne wstrzykiwanie eteru, kamfory.

960. *Antipyrini 0·50,*
Dt. d. N. X.
S. Co 3 godziny proszek.

961. *Curare 0·05,*
Glycerini 5·0.
S. ½ strzykawki (2 strzykawki dziennie).

Polecane zastrzykiwania antitoxyny przeciwtężcowej (Tizzoni-Catani) dotychczas nie przynoszą korzyści.

Tic douloureux zob. Neuralgia trigemini.

Tonsillitis zob. Angina.

Trachoma zob. Conjunctiv. blenorrh. chron.

Trismus et Tetanus neonatorum.

Główną uwagę zwrócić na pępek, opatrunek przeciwgnilny.

Chloral po 0·05 pro dosi, kilka razy dziennie, w mleku, wlać przez nos lub w lewatywie (w podwójnej dawce), Sulfonal 0·20 p. dosi w lewatywie po każdym napadzie. Sole bromowe po 0·50 na dzień. Ciepłe kąpiele 28° R. kilka razy dziennie. Karmić mlekiem, również przez nos. Lewatywy odżywcze z mleka po 50 ctm. sześc. co 2 godziny.

Tuberculosis pulmonum.

W przypadkach gruźlicy dziedzicznej, należy zwrócić całą uwagę na higieniczne wychowanie, przebywanie jak najwięcej na świeżem powietrzu, gimnastykę, wysypianie się, dobre odżywianie, nie obciążanie pracą umysłową lub fizyczną, unikanie zaziębień, hartowanie skóry przez zimne nacierania słoną wodą, zwłaszcza: szyi i klatki piersiowej.

W pierwszych początkach suchot przedewszystkiem uważać na podniesienie odżywienia chorego, forsownie go żywić. Polecić picie mleka w lecie, tranu w zimie, tłuszczów jak najwięcej, o ile tylko żołądek znosi. Pobyt kilkomiesięczny w górskiem powietrzu podczas lata, na zimę zaś polecić wyjazd do jednej ze stacyj klimatycznych najbardziej zalecanych: Davos (zakład Dra Turbana), Zakopane (zakład Dra Chramca, Dra Chwistka i Dra Piaseckiego), Meran, Arco, Bordighera, Mentona, Nizza i t. p.

Ze środków leczniczych stosować kreozot, gnajakol, kreozot. carbonic. 6·00 pro die, arsen, zresztą leczenie symptomatyczne jak przy bronchitis.

W późniejszych okresach obok powyższych poleceń pilnie uważać na pojawiające się krwioplucia i stosownie je wstrzymywać. Zmniejszać wydzielanie plwocin przez środki balsamiczne, usuwać gorączkę przez podawanie miernych dawek leków przeciwgorączkowych, jak antipyriny po 0·50, 2—3 pr. na dzień, w razie potrzeby. Toż samo phenacetiny lub antifebriny po 0·25

962. *Salipyrin 1·00,*
Dtur. tal. dos. 15.
S. Co 2 godz. pr. (do 7 dzien.).

963. *Lactophenin. 0·50,*
D. t. dos. XV.
S. 3—4 proszki dziennie.

Usuwanie nocnych potów przez zmywanie ciała winnym octem, cognakiem, wodą kolońską lub na wewnątrz cognac z mlekiem, lub atropina po 0·001 na noc, Agaricin bardzo słabo

działa, z nowszych środków polecają: Kalium telluricum po 0·01 na noc, dochodząc do 0·05.

964. *Acidi agaricin. 0·01—0·05,*
Sacchari 0·30,
Mfp. dtur. tal. dos. X.
S. 2 proszki dziennie.

965. *Agaracin. 0·10,*
Pulv. Dover. 2·0,
Rad. Altheae
Mucilag. gum. arab. āā. 1·0,
Mf. pill. Nr. 20.
S. Wieczór pigułkę zażyć.

966. *Hyosc. hydrojod. 0·01,*
Argill. q. s. ut f. pill. Nr. 20.
S. Na noc pigułkę.

W razie krwotoków bezwzględny spokój, okład lodowy na piersi, połykanie lodu, pokarmy tylko chłodne, wstrzyknięcie Ergotini Bombelon 0·50 do 1·0 na raz, podanie większych dawek morfiny dla zapobieżenia kaszlowi.

Przy tętnie przyspieszonem dać: Fol. Digitalis 0·05 z morfiną 0·01 co 2—3 godz. proszek

W ciężkich przypadkach krwotoku, wstrzyknąć atropinę 0·10: 10·0 z tego pół strzykawki na raz, lub Acid. sclerotinici 1:10: wody, z tego co godzinę strzykawkę.

967. *Extr. fluid. Hydr. canad. 10·00.*
S. Na wieczór 30 kropel.

Przeciw biegunce leki osłaniające z dodatkiem opiatów:

968. *Plumb. acet.*
Laudani āā. 0·03.
M p. dtur tal. dos. 10.
S. 2—3 razy dziennie.

969. *Ludani pur. 0·20,*
Tannini pur. 1·0,
Pulv. rad. Colombo 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. Co 4 godz proszek.

970. *Decoct. rad. Colombo e 100· ad 200·0,*
Mucilag. Salep. 10·0,
Extr. op. aq. 0·10,
Syr. cortic. aur. 20·0.
S. Co 2 gooz. łyżkę.

Pigułki kreozotowe używać bez balsamu tolutańskiego. Dziennie można dojść do 5—6 grm.

Z wyrobów krajowych pigułki Zahradnika „Hygea“, z zagranicznych dobre są Jaspera (Berlin). W rozczynie dobrze jest zapisywać kreozot z Tra amara lub Tra gent.

971. *Kreozoti e bit. fagi 3·00,*
Trae gent. 30·00.
DS. Po jedzeniu 20—30 kr. w kieliszku wody lub wina.

972. *Kreozoti e bit. fagi 1·00,*
Trae gent. 2·50,
Spir. vini rectif. 25·00,
Vini Xerens 100·00.
DS. 3 razy dziennie po łyżeczce w szklance wody.

973. *Kreozoti 2·0,*
Natri arsenic. 0·04,
Vini malagensis 500.
S. 2 kieliszki dziennie.

974. *Kreozot. carbon. 40·0.*
S. 3 r. na dzień po ½—1 łyż. (przetwór drogi, grm. 8—9 ct.)

975. *Guajacol. carbon. 20·0,*
Div. in dos. XX.
S. 2 proszki dziennie.

976. *Guajacoli 2·0,*
Spir. vini 20·0,
Tinct. gentian. 10·0,
Extr. Coff. conc. 20·0,
Aqu. dest. 200·0.
MDS. 2—4 łyżek dziennie.

Pigułki guajakolowe po 0·05 wyrobu Zahradnika, w tych samych dawkach co kreozot.

977. *Benzosoli 0·30—0·50—1·0,*
D. t. dos. XV.
S. 2 proszki dziennie z początku po 0·30, potem po 0·50, wreszcie po 1·00 na raz.

Tuberculosis laryngis.

W przypadkach owrzodzeń więcej ograniczonych, kwas mlekowy 40 i 80%, przy zmianach rozleglejszych zadmuchiwania czystym jodolem; przy bólach przy przełykaniu zadmuchiwania morfiny.

978. *Morphii mur. 0·50,*
Sacch. lact. 5·00.

979. *Nosophen 5·0,*
Pulv. gumm. 1·0.
DS. Wdmuchiwanie do krtani.

Również można połączyć jodol z morfiną. W przypadkach zasychania wydzieliny w krtani, bólów i uporczywego kaszlu, można też polecić wdychiwania ciepłe ze słabych roztworów soli kuchennej z dodatkiem morfiny w stosunku 0·10—0·20% lub tylko z morfiny.

Tussis convulsiva zob. Pertussis.

Typhlitis et Perityphlitis.

Leczenie zewnętrzne polega na stosowaniu środków przeciwzapalnych i odwodzących: okład lodowy, pijawki, smarowanie jodyną. W przypadkach, gdy chory nie znosi okładów lodowych — okład wysychający. Nie zwlekać z zabiegiem operacyjnym.

Wewnętrznie przetwory makowca w dużych dawkach. Jeżeli je chory wymiotuje, w postaci czopków do kiszki odchodowej, a w razie gwałtownych bólów, podskórne wstrzyknięcie morfiny. Dyeta wyłącznie płynna, bezwzględny spokój.

Gdy okres zapalenia minie, środki przyspieszające wessanie wypociny są wskazane, więc: okłady ciepłe, wcieranie maści jodowych. Jeżeli stolce w tym okresie dobrowolnie nie nastąpią, należy je ułatwić za pomocą lewatyw. Zresztą leczenie czysto przypadowe, w razie silnych wymiotów, kawałki lodu do połykania, Cocaina.

W razie zapadu, napoje wyskokowe. eter podskórnie.

980. *Trae opii simpl. 5·00.*
DS. 3 razy dziennie po 5—10 kropel.

981. *Tinct. laud. simpl. gtt. X,*
Emuls. amygdal. 50·0.
S. Co 3 godz. łyżkę.

982. *Extr. Opii 0·02,*
Sacchari albi 0·30,
Dent. t. dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

W razie silnych wymiotów:

983. *Cocain muriat. 0·20,*
Aqu. dest. 10·00.
MDS. W razie wymiotów 10 kropel zażyć.

984. *Morphii mur. 1·00,*
Spir. vini 5·00,
Glycerin 10·00,
Aq. dest. ad 30·00.
DS. Do podskórn. wstrzykiw. (Rozczyn bardzo trwały).

Jako przyspieszające wessanie:

985. *Ung. Kali jodati 25·00.*
DS. Do wcierania.

986. *Kali jodati 2·00,*
Extr. Bellad. 0·50,
Ung. simpl. 30·00.
MDS. Do wcierania.

W razie parcia na stolce lub mocz:

987. *Morph. mur. 0·20,*
Butyri Cacao 10·00,
Mf. l. a. supposit. N. X.
S. 2—3 na dobę użyć.

988. *Extr. Opii aquos 0·03,*
Butyri Cacao 1·0,
F. suppos. dent. t. dos. X.
S. 2—3 czopki dziennie użyć.

Typhus.

Leczenie przypadowe, polegające na zwalczaniu zagrażających objawów. Przy pierwszem podejrzeniu na T. abd. purgans, najlepiej Calomel po 0·50 z dodatkiem pulv. Ialapp. 0·30 2—3 dawki aż do skutku.

Gorączkę należy obniżać zapomocą chłodnych zmywań całego ciała wodą czystą lub z dodatkiem octu, letniemi kąpielami i środkami przeciwgorączkowymi, jeżeli zbyt wysoka, ale ostrożnie, aby nie wywołać zapadu.

Skrzepiać akcyę serca napojami wyskokowemi, a gdy te nie są dostateczne, środkami nasercowemi.

W razie silnej biegunki, przetwory makowca i środki ściągające; w razie zaparcia stolca w pierwszym okresie choroby, środki czyszczące, w późniejszych okresach lepiej lewatywy stosować.

Przytem należy pamiętać o należytem przewietrzaniu mieszkania, desinfekcyi stolców i bielizny. Dyeta powinna być wyłącznie płynna, zwłaszcza mleko, rosoły, wino czerwone.

W razie nieżytu oskrzeli bańki suche.

989. *Chinin. mur. 0·40,*
Dtur. tal. dos. XII.
S. 2—5 pr. dziennie.

990. *Natr. salicyl. 5·0,*
Aqu. dest. 200·0,
Syr. simpl. 15·0.
DS. Co 2 godziny łyżkę.

Gdy chodzi o znaczne obniżenie ciepłoty ciała:

991. *Antipyrin 0·50,*
Coff. natrosalicyl. 0·05
Dtur. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

992. *Phenacetin 0·50,*
Coff. natrosalicyl. 0·05,
Dent. tal. dos. X.
DS. Co godzinę proszek aż do obniżenia ciepłoty.

993. *Lactophenin 5·0,*
Div. in dos. Nr. X,
Da in caps. amyl.
S. Co 2 godz. proszek.

994. *Magn. salicyl. p. 10·0,*
Div. in dos. Nr. X.
S. Co 3 godz. proszek.

W razie silnej biegunki:

995. *Decoct. Salep. 0·50 ad 200·0,*
Trac Opii simpl. gtts. 10,
Syr. rub. Idei 15·0.
DS. Co godzinę łyżkę zażyć.

996. *Chinin. mur. 2·0,*
Pulv. Doweri 3·0,
Mfp. div. in dos. XIII.
DS. 3 proszki dziennie.

897. *Mixt. gum. 200·0,*
Extr. Laudani aquos 0·10.
MDS. Co godzinę łyżkę.

998. *Napthalini 0·20,*
Magi. Bism. 0·15,
Chinin sulph. 0·25,
Mfp. tal. dos. 15.
S. 3 proszki dziennie.

W razie zapadu:

999. *Camphor. trit. opt. alcohol 0·05,*
Coffeini natrosalicyl. 0·10,
Chinini mur. 0·20,
Mfp. Dent. tal. dos. XII.
DS. 4—5 proszków dziennie.

1000. *Naphtol-B*
Bismuth, saticyl. ää. 0·20.
Mfp. S. 10 proszków na 24 godziny w razie biegunki.

1001. *Naphthol-B*
Magnes. salicyl. ää. 0·20.
S. ut supra.
(w razie zaparcia stolca).

W razie krwotoków jelitowych okład lodowy na brzuch i środki przeciwkrwotokowe:

1002. *Ferri sesq. sol. 1·0,*
Aq. Cinnam. 150·0,
Syr. Cinnam. 20·0.
S. Co godz. łyżkę.

1003. *Alumin. crud. 0·50,*
Laudan. pur. 0·10,
Camphor. 0·30,
Sacch. lactis. 2·0,
Mfp. div. in dos. Nr. V.
S. Co 2 godz. proszek.

1004. *Plumbi acetici*
Laudani p. āā. 0·30,
Amyli puri 5·0,
Mfp. div. in dos. Nr. X.
S. Co 2 godz. proszek.

Nareszcie w razie silnego podrażnienia mózgu:

1005. *Natri bromati 0·50,*
Sacchari 10·0.
Rozpuściwszy we wodzie, wypić w ciągu dnia.

1005. *Camphor. 0·50,*
Chloralhydrat. 1·0,
Aqu. dest. 60·0,
Vitell. ovi unius.
S. Co 2 godziny łyżeczkę.

Typhus exanthematicus

według tych samych prawideł.

Ulcus contagiosum s. molle.

Jeżeli nie ma żadnego powikłania (zwłaszcza żaden z gruczołów pachwinowych nie powiększony) można starać się oczyścić dno wrzodu przez środki żrące:

1006. *Cupri sulfurici 5·00,*
Aqu. dest. 15·00.
S. pędzlowanie.

Pacyent przykłada co 2 godziny na owrzodzenie tamponik waty umoczony w tym płynie, na noc zostawia takowy, poczem w miejscu wrzodu tworzy się strup, który po odpadnięciu odsłania ranę czystą. Wtedy polecić obmywanie rany jakim płynem antyseptycznym i przykładanie maści z Argent. nitr. 1% lub 3% borowej. Zamiast Cupr. sulf. użyć można Acid. carbol. 4%, kwasu azotowego i t. d. W miejsce środków żrących użyć można:

1007. *Jodoformi oleo amygdal. desodorati 3·00.*
S. Zasypka.

1008. *Nosophen 5·0.*
S. Zasypka.

a kiedy wrzód zamieni się na ranę czystą, leczyć ją jak powyżej.

Veiel zaleca jako zasypkę (drogi):

1009. *Airoli 5 0-*
S. Zasypka.

1010. *Europheni 5·0.*
S. Zasypka.

Bardzo dobre wyniki osiąga się przez zniszczenie wrzodów miękkich (jeżeli nie zajęły zbyt wielkiej powierzchni) Paquelinem, przez co otrzymane czyste ubytki przy zastosowaniu obojętnej maści łatwo się goją; wypalenie robi się naturalnie przy miejscowem znieczuleniu kokainą.

W pierwszych chwilach, kiedy który z gruczołów jest lekko powiększony, bolesny, starać się przez okłady lodowe, wcieranie szaruchy zapobiedz ropieniu. Najczęściej wynik bywa ujemny, a wtedy, nie czekając, aż gruczoły powiększą się znacznie, nawet da się wyczuć chełbotanie, wyciąć gruczoły zajęte, a nawet podejrzane. Kiedy daje się wykazać wyraźne chełbotanie, można ograniczyć się do przecięcia, następne leczenie jak każdego ropnia.

Ulcera corneae.

Zawdzięczają one swe powstanie infekcyi lokalnej na tle

exkoryacyi rogówki. Dla tego to obok drobnych urazów rogówki (ciała obce, trichiasis, entropium, lagophthalmus, exophthalmus) najczęstszą przyczyną wrzodów rog. są zapalenia spojówki, gdzie wydzielina śluzowa lub śluzo-wo-ropna stanowi materyał zakaźny. Odróżniamy więc:

1) Wrzody kataralne charakteryzujące się swem położeniem obwodowem i kształtem półksiężycowym.

2) Wrzody na tle jaglicy.

3) Wrzody na tle śluzoropotoku.

4) Wrzody na tle dyfteryi.

5) Wrzody urazowe.

Zboczeniom stanu ogólnego zawdzięczają swoje powstanie wrzody po Keratitis phlyctaenulosa tudzież po herpes corneae febrilis.

Leczenie: Zależy od etiologii. Wrzody następowe goją się pod wpływem leczenia choroby spojówki (Trachoma, conjunctivitis blennorhoica, conjunctivitis catarrhalis). Obok tego dla zapobieżenia Iritis, należy utrzymać źrenicę w rozszerzeniu za pomocą atropinu. W leczeniu wrzodów pierwotnych rogówki zależy postępowanie od stadyum wrzodu. W okresie progresyi t. j. wobec silniejszego nastrzykiwania rzęskowego, żółtawego zabarwienia dna i brzegów wrzodu, należy dążyć wpierw do oczyszczenia nacieku. W przypadkach lżejszych osiągamy to przez zapuszczenie atropiny, zapraszanie jodoformu i opaskę. W przypadkach cięższych wskazane jest obok atropiny zapuszczanie sublimatu 1 na 5000 co 1—$^1/_2$ godz., ciepłe okłady z siemienia lnianego przez kilka godz. dziennie, na noc jodoform i opaska. Wobec wrzodów głębszych, gdzie grozi przebicie, lub zachodzi obawa zniszczenia przeważnej części rogówki, lepiej jest zastąpić zwłaszcza przy wrzodach obwodowych atropinę, pilokarpiną lub eseryną, środki te bowiem obniżając ucisk śródoczny, poprawiają odporność rogówki. Dopokąd wrzód wybitnie ropny (np. ulcus serpens corneae) jest niezbyt rozległy, najlepszym środkiem wstrzymującym progresyę jest przypalenie galwanokauterem. Przy większych jednak rozmiarach wrzodu lub abscesu rogówki wskazaną będzie keratotomia wedle Saemischa.

Doprowadziwszy leczeniem tem wrzód do oczyszczenia się (oko blade, dno wrzodu już zaledwie szare lub zupełnie czyste) przystąpić należy do przyspieszenia regeneracyi przez środki lekko drażniące a zarazem wyjaśniające, jak calomel i maść Pagenstechera. (*Rp. 638*)

Maculae.

Łatwo je odróżnić od nacieków zapalnych uwzględniając: 1) brak nastrzykania rzęsk, 2) ostre odgraniczenie, 3) barwę białą lub niebieskawą, 4) gładką zwierciedlącą powierzchnię.

Tylko świeże plamki można do pewnego stopnia wyjaśnić przez dłuższe stosowanie środków podanych przy Keratitis parenchym. diff. Plamy grubsze zasłaniające źrenicę dają wskazanie do iridectomii optycznej. W celu kosmetycznym można szpecące plamy uczynić mniej widocznemi przez tatuowanie.

Staphyloma corneae.

Garbiaki częściowe bez względu na stopień upośledzenia wzroku, jaki wywołują, dają wskazanie do iridectomii, aby ocalić wzrok podupadający skutkiem podwyższenia ucisku śródocznego. W razie wrośnięcia źrenicy całkowitego w bliznę, można przy utrzymanem poczuciu świa-

tła (światło stoczka na 6 m. lokalizacya dobra) przez iridectomię nawet wzrok przywrócić.

Garbiaki całkowite o ile wywołują dolegliwości przez swe rozmiary, a utrzymane jest poczucie światła, mogą być usunięte drogą operacyjną (Wecker. Knapp). Wobec braku jednak poczucia światła zwłaszcza przy równoczesnem wydęciu twardówki, wskazaną jest enukleacya gałki ocznej.

Ulcera intestini tuberculosa.

Leczenie czysto przypadowe, polega na podawaniu środków odurzających wewnętrznie lub w postaci wstrzykiwań podskórnych. W razie silniejszych bólów na podawaniu przetworów makowca wraz ze środkami ściągającemi i przeciwgnilnemi z powodu zwykle towarzyszącej biegunki. Przytem należy starać się podnieść odżywienie chorego zapomocą odpowiedniej dyety (do mleka dodawać Aq. Calcis).

1011. *Tinct. Opii simpl. 10·00.*
DS. 2—3 r. dnia po 5—10 kropel.

1012. *Laudani puri 0·02,*
Tannini 0·10,
Naphtalini 0·25,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

1013. *Benzonaphtoli*
Bismut. salicyl
Resorcin āā. 0·20.
Mfp. dtur tal. dos. N. 15.
S. 3—5 proszków dziennie.

1014. *Tinct. Colombo*
— Cascarillae āā. 15·00.
DS. Co godzinę 10—30 kropel w kleiku.

1015. *Extr. Opii 0·02,*
Resorcini 0·20,
Sacch. alb. 0·30,
Mfp. dent. tal. dos. XII.
DS. 2—3 proszki dziennie.

1016. *Decoct. rad. Colomb.*
e 10·00 ad 150·00,
Tinct. opii gtt. XX.
Syr. simpl. 15·00.
DS Co 2 godz. łyżkę.

1017. *Bismuth. subnitrici 5·00,*
Opii puri 0·02,
Sacch. alb. 4·00,
Mfp. Div. in dos. N. X.
S. 3 proszki na dzień.

Ulcus ventriculi. Wrzód żołądka okrągły.

Przy świeżym wrzodzie zalecić ścisłą dyetę co ½ godziny łyżkę kw. mleka, woda białkowa z cukrem, okłady lodowe na żołądek, spokój bezwzględny, opium. Dalsze leczenie polega na podawaniu środków alkalicznych, czy to w postaci wód mineralnych, czy też soli alkalicznych.

Korzystne wyniki leczenia dają przepłukiwania wodą karlsbadzką lub rozczynami soli karlsbadzkiej prawdziwej lub sztucznej, które mają i tę zaletę, że je stosować można i w razach, gdzie picie wody karlsbadzkiej z innych powodów jest przeciwwskazanem.

1018. *Natri bicarbon 40·00,*
Natri sulphur. 40·00,
Natri chlorati 20·00.
Mfp. S. Łyżeczkę na litr wody do przepłukania żołądka.

W razie silnych bólów lub wymiotów są wskazane środki odurzające, w razie krwotoków żołądkowych postępowanie lecznicze jak przy Haematemesis. Obok tego postępowania leczniczego dyeta powinna być pożywna a lekko strawna z wykluczeniem wszelkich napojów wyskokowych lub CO_2 zawierających, kwasów, tłuszczów i pokarmów korzennych. Gdy chorego z powodu silnych bólów, gwałtownych wy-

miotów lub żołądkowych krwotoków nie można stosownie żywić, wskazane są lewatywy odżywcze.

Często towarzyszące zaparcie stolca usuwać należy lewatywami.

1019. *Chloroformii 1·00,*
Aqu. dest. 120·00,
Bismuth subnitr. 3·00.
D. Co godz. łyżkę.

1020. *Sal. therm. Carolin. 100·0.*
DS. Co dzień na czczo łyżeczkę w $^1/_2$ szklanki letniej wody zażyć.

1021. *Natr. bicarb.*
Magn. ustae āā. 15·00.
MDS. 3—4 razy dziennie na koniec noża zażyć.

1022. *Natr. bicarb. 5·00,*
Morph. mur. 0·10,
Mfp. div. in dos. XII.
DS. 3 proszki dziennie.

1023. *Morph. muriat. 0·10-*
Aqu. laurocer. 10·00.
DS. W razie bólów 10 kr. zażyć.

1024. *Codeini 0·02,*
Natr. bicarb. 0·50,
f. p. dent. t. dos. XII.
S. 2—3 proszki dzien. zażyć.

1025. *Magister. bismuth. 5·00,*
Codeini 0·20,
Mfp. div. in dos. X.
S. 3 proszki dziennie.

1026. *Morph. mur. 0·10,*
Aqu. dest.
Glycerini āā. 5·00.
MDS. Do podskórnych wstrzykiwań. W jednej strzykawce 0·01 morfiny.

Uraemia zob. Morbus Brighti.

Urticaria.

Starać się o wyszukanie i usunięcie przyczyny cierpienia. Takimi są: pasorzyty skórne (pluskwy, pchły), nieżyty przewodu pokarmowego, u kobiet zboczenia w narządzie rodnym. Jako leczenie symptomatyczne skierowane przeciw swędzeniu i pieczeniu skóry polecić używanie:

1027. *Spir. vini gallici 200·00,*
Aetheris petrolei 5·00,
Glycerini 2·50.
S. Do zmywania.

1028. *Aceti vini*
Aqu. dest. āā. 100·00,
Acidi salicylici 1·00.
S. Zewnętrznie.

1029. *Spir. Lavand. 100·00,*
Spir. vini gallici 150·00,
Aetheris sulfurici 2·50,
Aconitini 1·00.
S. Zewnętrznie.

Po każdoraz. zmyciu puder.

W wypadkach pokrzywki powtarzającej się często, kąpiele chłodne z dodatkiem $^1/_2$—1 kg. sody, 500·0 ałunu, lub 10—20·0 sublimatu, zabiegi hydropatyczne.

Vaginismus.

Usunięcie zmian chorobowych miejscowych jak owrzodzeń, zapalenia i t. p. jeżeli się znachodzą. Poprawa stanu ogólnego i podawanie środków uspokajających ustrój nerwowy. Gdy objawy niezbyt jeszcze gwałtowne a przyczyną choroby jest niedokładny stosunek płciowy, wpływ moralny, środki znieczulające miejscowo, aby umożliwić coitum.

1030. *Cocaini muriat. 1·0,*
Aqu. dest. 3·0,
Spir. vini rect. 2·0.
DS. Do pędzlowania.
albo:

1031. *Extr. Bellad. 1·0,*
Vaselini 15·0.
Mf. ungu. DS. Na wacie między wargi na noc zakładać.

Zasypywanie jodoformu. Można też polecić okłady z wody Goularda, pędzlowanie rozczynem azotanu srebrowego 1:50 lub rozczynem kwasu karbolowego 1:30. Rozszerzanie powolne wnijścia pochwowego rozszerzaczami.

Jeżeli przypady gwałtowne: wycięcie błony dziewiczej i nagłe rozciągnięcie wnijścia pochwowego sposobem tępym po poprzedniem zachloroformowaniu chorej.

Vaginitis zob. Fluoralbus.

Varicella.

Lżejsze przypadki nie wymagają leczenia, prócz lekkiej dyety, oraz pozostania w pokoju zwłaszcza, w chłodniejszej porze roku. Swędzenie usuwa się obfitemi zasypkami, owrzodzenia wymagają opatrunków. Należy zwracać uwagę na zdarzające się powikłanie z zapaleniem nerek, w skutek czego po 3 tygodniu mocz badać trzeba.

1032. *Acidi salicyl 0·50,*
Alumin plumosi 50·00.
Mfp. S. Zasypka.

Variola.

W okresie zwiastunów, przeczyszczenie. Przewietrzać pomieszkanie, ciepłota pokoju 14—15° R., lekkie przykrycie chorego, dyeta pożywna płynna, mleko, mocny rosół z żółtkiem. Dużo wody, orszada, woda z winem. Przeciw bólom głowy lodowe okłady. Napięcie skóry łagodzić smarowaniem tłuszczów (oliwa, vaselina, 5% maść borowa). Kąpiele ciepłe, a gdy to niemożebne, zmywania ciepłą wodą, zwłaszcza twarz i powieki. Płukanie: 2% Kali chloricum, 3% kw. borowy.

1033. *Kali chloric. 5·00,*
solve in
Infus. flor. Tiliae 300·00,
Trae laudan. 1·00,
Mell. rosati 10·00.
DS. Płukanie.

1034. *Tannin. puri 1·00,*
Alumin. 0·50,
Kali bromat. 5·00,
Mucilag. gum. ar. 25·00,
Aqu. dest. 200·00.
DS. Płukanie.

Przeciw wymiotom pigułki lodowe lub wstrzyknięcie morfiny w okolicę dołka podsercowego.

W razie bezsenności:

1035. *Chloralhydrat 3·00,*
Aqu. dest. 60·00,
Syrup rubid.
Mucilag. gum. ar. āā. 20·00.
DS. Połowę na raz użyć.

1036. *Sulfonali 0·50,*
Dtur. tal. dos. N. 5.
S. Na noc proszek w herbacie lub rosole.

Zaraz po wybuchu wysypki dać na głowę, twarz i szyję maskę z płótna, pozostawiwszy otwory na nos, oczy i usta, posmarowaną pastą:

1037. *Acid. carbol 3·00,*
Amyli
Ol. amygdal. dulc. āā. 50·00:
F. Pasta. S. Zewnętrznie.

Resztę ciała smarować często.

1038. *Acid salicyl 3·00,*
Amyli 30·00,
Glycerin neutr. 70·00.
Mf. Pasta.

A oprócz tych środków:

1039. *Ol. amygd. dulc. 15·00,*
Syrup flor. aurant. 30·00,
Aqu. lauroc. 10·00,
Chinin. hydrochlor. 0·50,
Solve in acid. hydrochlor. q. s. f. emulsio.
S. Co kwadrans do ½ godz. po kilka kropel (Leventaner z Konstantynopola).

Wstrzymuje też rozwój wysypki Cocaina, jużto 3—4 wstrzyknięć podskórnych roczczynu 2%, już też (0·20 : 125 mixt. gum.) w przeciągu 24 godzin podana. Ciepłota ma spadać szybko i r... wój wysypki ustaje.

W osłabieniu serca: kamfora, wino, cognac na pół z wodą z żółtkiem i cukrem, co godz. łyżkę. Ropnie wcześnie otwierać.

Vitia cordis.

W okresie wyrównania stosowne żywienie, mleko, mięso bez korzeni, osobom chudym więcej tłuszczów, otyłym tychże zabronić.

Wzbronione również napoje wyskokowe, prócz lekkich win. Ruch, a mianowicie po równi, lub po miernych wzniesieniach gór, z wyjątkiem, gdy chorzy dostają duszności, zawrotów głowy, lub nieregularności tętna, gimnastyka lecznicza, kąpiele solne letnie. Unikać wzruszeń. Uregulować stolec.

Wobec braku wyrównania leżenie w łóżku:

1040. *Infus. Digitalis e 1·00*
ad 150·00,
Syrup simpl. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

1041. *Trae digital. 2·50,*
Aqu. lauroc. 8·00.
MDS. 3 razy dziennie po 15 kropel.

1042. *Pulv. fol. Digitalis*
0·50—1·00,
Sacchari 3·00,
Mfp. div. in dos. N. 10.
S. Co 2 godziny proszek.

Jeżeli po użyciu Digital. tętno mocniejsze, regularniejsze, ilość moczu większa, to przestać na parę dni podawać.

1043. *Trae Strophanti*
Aqu. lauroc. āā. 10·00.
S. 3 razy dzien. po 10 kropel (Dzieciom od 5—16 lat do 5 kropel dziennie).

1044. *Trae Cacti grandifl. 5·0,*
Trae convalar. maj. 10·0.
DS. 3 razy dnia po 15 kropel.

1045. *Trae Nerii Oleander 5·0,*
Trae Adonis vernalis 10·0.
S. 3 r. dz. po 15 kropel.

1046. *Coffeini natrobenz. 2·00,*
Sacchari 5·00,
Mfp. div. in dos. 20.
S. 5—8 pr. dziennie.

1047. *Theobrom. natro-benz. 0·10*
Sacchari albi 0·20,
Mfp. d. tal. dos. 20.
S. Co 2 godz. proszek.

1048. *Sparteini 0·02,*
Sacch. albi 0·30.
Mfp. dtal. dos. N. X.
S. 2—3 proszk. dziennie.

1049. *Inf. Conval. maj. e 6·00*
ad 180·00,
Coff. natrobenzoic. 1·00,
Syr. simpl. 20·00.
D. Co 2 godz. łyżkę.

1050. *Trochisci Nitroglycerin*
à 0·001,
Tal. dos. 10.
S. W razie napadu duszności osłabienia akcyi serca ½—1 pastylki.

1051. *Sol. Nitroglycerin alcoh.*
(0·3%) 1·0,
Alcohol 5·0.
S. 3 razy dnia 5—6 kropel.

1052. *Kali jodati 10·00,*
Aqu. dest. 200·00.
DS. Rano i wiecz. ½—1 łyżki.

1053. *Infus. Adonis. vern. e 5·00,*
ad 180·00,
Syrup rubid. 20·00.
S. Co 2 godz. łyżkę.

1054. *Spartein. sulfur. 0·10,*
Aqu. dest. 180·00,
Syrup sacchar. 20·00.
MDS. Co 2 godz. łyżkę.

1055. *Tinct. fruct. immat. Nerii Oleandri 10·00.*
DS. 2—3 r. dzien. po 20 kropel.

Przeciw puchlinie nacięcia obrzękłej skóry, jużto lancetem lub małym trójgrańcem po czem opatrunek aseptyczny. W razie duszności, gorczycznik, na okolicę serca, moczenie nóg w gorącej wodzie, wstrzykiwanie morfiny, w razie silnego bicia serca, blaszanka z zimną wodą na okolicę serca.

1056. *Tinct. Lobeliae 5·00, Aqu. lauroc. 10·00.*
DS. Co godz. 10 kropel.

Przy objawach obrzęku płuc:

1057. *Inf. flor. Arnicae e 7·50 ad 150·00, Liquor Ammoniae anis. 2·00, Syrup aurant. 15·00.*
MDS. Co godzinę łyżkę.

Volvulus zob. Ileus.

Vulvitis.

Pierwszym warunkiem leczenia jest utrzymanie sromu w czystości i sucho, unikać drażnienia, polecić spokój, kąpiele ciepłe nasiadowe, następnie srom wysuszyć unikając tarcia, okłady z wody Goularda, z 2% roztworu octanu ołowiowego zasadowego, z 1—2% kwasu karbolowego, z 2—4% kwasu borowego. Jeżeli są nadżerki, to maść cynkowa, salicylowa, pudrować pudrem salicylowym, lub zasypać proszkiem składającym się w równych częściach z jodoformu i dermatolu lub proszkiem składu

1058. *Jodoformi 4·0, Tannini 1·0, Magist. bismuth. 6·0, Mf. pulv. D. in scatula.*
S. Do zasypywania (Lutaud).

Ropnie otworzyć. Jeżeli zapalenie sromu jest następstwem chorób wyższych dróg rodnych n. p. rzeżączki pochwy, raka macicy, przetok moczowych, należy usunąć przyczynę, toż samo, jeżeli przyczyna jest niedokrewność, zołzy, kiła, należy oprócz leczenia miejscowego, zastosować leczenie ogólne.

NACZELNE WŁADZE SANITARNE.

Przy ministerstwie spraw wewn.

Dr Kusy Emanuel, c. k. Radca ministeryalny.

NAJWYŻSZA RADA ZDROWIA

(K. k. oberster Sanitätsrath).

Przewodniczący:

Hofmann Edw., Rad. dw. Prof. Dr.

Zastępca przewodniczącego:

Vogl. August, r. d. Prof.

Członkowie zwyczajni:

Prof. Dr Albert Edw. r. d.
Prof. Dr Böhm Karol r. d.
Prof. Dr Braun Gustaw r. d.
Prof. Dr Drasche Antoni r. d.
Prof. Dr Gruber Maksymilian.
Prof. Dr Kratschmer Floryan, l. szt.
Dr Kusy Eman. rad. min. j. w.
Prof. Dr Ludwig Ernest r. d.
Prof. Dr Polansky Stan.
Prof. Dr Weichselbaum Antoni.
Prof. Dr Widerhofer Herman r. d.
Dr Widersperg Gustaw.

Członkowie nadzwyczajni:

Prof. Dr Gruber Franciszek.
Dr Hellmann Alojzy (Aptekarz).
Prof. Dr Inama-Sternegg Karol, sz. s.
Dr pr. Migerka Franc. r. m.
Plappart August r. m.
Dr Schlosser Teodor (Aptekarz).
Waldhaim Antoni (Aptekarz).

WŁADZE SANITARNE w GALICYI.

Departament sanitarny c. k. Namiestnictwa galic. we Lwowie.

Dr Merunowicz Józef, c. k. radca Namiestnictwa, referent sanitarny krajowy.
Dr Lachowicz Zdzisław, c. k. lekarz powiatowy, p. o. inspektora sanit.
Dr Barzycki Józef, c. k. insp. sanit., Radca cesarski.

Dr Broniowski Antoni, c. k. lek. pow.
Dr Milewski Tadeusz, asyst. sanit.
Harasymowicz Dyonizy, c. k. inspektor weterynaryjny.
Timoftiewicz Ludwik, c. k. weteryn.
Ponicki Franciszek, c. k. Koncepista weteryn.

C. K. KRAJOWA RADA ZDROWIA.

Skład i zakres takowej, jako ciała obradującego i doradczego oznaczony jest ustawą z dnia 30 Kwietnia 1870 r. dz. ust. p Nr. 68 o organizacyi publicznej służby zdrowia.

Przewodniczący:

Czyżewicz Adam, Dr med. i mag. poł., c. k. prof. poł. i prym. szp. p. we Lwowie.

Zastępca przewodniczącego:

Opolski Wiktor, Dr med., prym. szp. p. we Lwowie.

Członkowie:

a) ze strony Rządu:

Dr Festenburg Edward.
Dr Schramm Hilary.
Prof. Dr Kadyi Henryk.
Dr Czyżewicz Adam j. w.
Dr Merunowicz Józef j. w.
Dr Widman Oskar, Dr med. i chir., prym. szp. p.
Dr Opolski Wiktor j. w.

b) ze strony Wydziału krajowego:

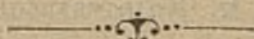
Dr Merczyński Emil, Dr med.
Dr Ziembicki Grzegórz, Dr med., oper. szp. p.

c) Delegaci Izb lekarskich:

Dr Dietzius Adolf z Jarosławia (Iz. kr.),
Dr Festenburg Edward ze Lwowa (Iz. lw.).

Zastępcy:

Dr Jabłoński St. z Rzeszowa (Iz. kr.),
Dr Bylicki W. ze Lwowa (Iz. lw.).

IZBA LEKARSKA w KRAKOWIE

ukonstytuowana w dniu 17 Lipca 1896 r.

Prezes:

Dr Józef Łazarski z Krakowa.

Wiceprezes:

Dr Stanisław Ponikło z Krakowa.

Członkowie Wydziału:

Dr Alfred Obaliński z Krakowa.
Dr Wincenty Swiątek z Podgórza.
Dr Józef Walczyński z Tarnowa.

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Dr Adolf Dietzius z Jarosławia.

Zastępca:

Dr Stanisław Jabłoński z Rzeszowa.

Członkowie Izby:

Dr Jan Gawlik ze Suchy.
Dr Tadeusz Kijas z N. Sącza.
Dr Rudolf Trzebicky z Krakowa.
Dr Jan Wain z Krosna.

Zastępcy:

Dr Aleks. Bossowski z Krakowa.
Dr Maks. Kohn z Krakowa.
Dr Jan Raczyński z Krakowa.
Dr Al. Zarewicz z Krakowa.
Dr Władysław Gedl z Wadowic.
Dr Kasper Malinowski z Dobczyc
Dr Tadeusz Płochocki z N. Sącza.
Dr Lud. Cwiklicer z Dobromila.
Dr Szymon Bernadzikowski z Brzeska.
Dr Edward Segel z Rzeszowa.
Dr Fleszar Jan z Łańcuta.

Do Izby lekarskiej krakowskiej należą następujące powiaty: Bialski (1), Bocheński (3), Brzeski (7), Brzozowski (8), Chrzanowski (11), Dąbrowski (14), Dobromilski (15), Gorlicki (18), Grybowski (20), Jarosławski (23), Jasielski (24), Kolbuszowski (28), Krakowski (31), Krośnieński (32), Łańcucki (33), Limanowski (34), Liski (35), Mielecki (37), Myślenicki (39), Niski (41), Nowosądecki (42), Nowotarski (43), Pilzneński (44), Podgórski (45), Ropczycki (51), Rzeszowski (53), Sanocki (55), Strzyżowski (62), Tarnobrzeski (63), Tarnowski (65), Wadowicki (69), Wielicki (70), Żywiecki (76).

IZBA LEKARSKA we LWOWIE

ukonstytuowana w dniu 30 Lipca 1896 r.

Prezes:

Dr Edward Festenburg ze Lwowa.

Wiceprezes:

Dr Władysław Bylicki ze Lwowa.

Członkowie Wydziału:

Dr Edward Mukowicz ze Lwowa.
Dr Wilhelm Pisek ze Lwowa.
Dr Hilary Schramm ze Lwowa.

Delegat do krajowej Rady zdrowia:

Dr Edward Festenburg ze Lwowa.

Zastępca:

Dr Władysław Bylicki ze Lwowa.

Członkowie Izby:

Dr Leon Ziemiański z Przemyśla.
Dr Karol Muszkiet z Żółkwi.
Dr Aleks. Wysocki ze Złoczowa.
Dr Wiktor Lechowski z Drohobycza.
Dr Aleks. Żukowski ze Stanisławowa.
Dr Józef Eckhardt z Tarnopola.
Dr Adolf Stoeckl z Czortkowa.
Dr Gabryel Sysak z Kołomyi.

Zastępcy:

Dr Grzeg. Zjembicki ze Lwowa
Dr Michał Świątkiewicz „
Dr Kazim. Trzciniecki „
Dr Czesław Uhma „
Dr Bazyli Kiebuziński z Przemyśla.
Dr Miron Jajus ze Sokala.
Dr Stanisław Sołtysik z Brodów.
Dr Feliks Kretschmer z Drohowyża.
Dr Alfred Biegelmajer ze Sambora.
Dr Mik. Podłuski z Bolechowa.
Dr Józef Eckhard z Tarnopola.
Dr Edw. Körner z Monasterzysk.
Dr Wład. Piaskiewicz z Kołomyi.

Do Izby lekarskiej lwowskiej należą następujące powiaty: Bobrecki (2), Bohorodczański (4), Borszczowski (5), Brodzki (6), Brzeżański (8), Buczacki (10), Cieszanowski (12), Czortkowski (13), Doliniański (16), Drohobycki (17), Grodecki (19), Horodeński (21), Husiatyński (22), Jaworowski (25), Kałuski (26), Kamionecki (27), Kołomyjski (29), Kosowski (30), Lwowski (36), Mościcki (38), Nadworniański (40), Podhajecki (46), Przemyski (47), Przemyślański (48), Rawski (49), Rohatyński (50), Rudecki (52), Samborski (54), Skałacki (56), Sniatyński (57), Sokalski (58), Stanisławowski (59), Staromiejski (60), Stryjski (61), Tarnopolski (64), Tłumacki (66), Trembowelski (67), Turczański (68), Zaleszczycki (71), Zbarazki (72), Złoczowski (73), Żółkiewski (74), Żydaczowski (75).

SŁUŻBA ZDROWIA w GALICYI.

Kraków.

Dr Ackermann Adam, Szpital św. Łazarza.
Agatstein Józef, Sebastyana 18.
Aronsohn Jul., Gertrudy 7.
Batko Józef. Strzelecka 7.
Baurowicz Aleks., Kolejowa 2 (3—4).
Bednarski Adam, Klinika okul.
Bielański G., Studencka 3.
Berger Ludwik, Niecała 1.
Bier Leonard, Strzelecka 7.
Blatteis Jakób, Radziwiłłowska 15; w lecie w Krynicy.
Bobkiewicz Henryk, Mały Rynek 3 (3—4).
Bohosiewicz Teod., Klin. chir.
Borzęcki Eug., Floryańska 37.
Bossowski Aleksander, Floryańska 35 (3—4).
Braun Stanisław, Dietla 95. Tel. 221.
Browicz Tadeusz, Krupnicza 5 (3—4).
Brudzewski Kar, Klinika okul.
Bujwid Odo, Kolejowa 3.
Buszek Jan, Fizyk miasta, Rynek A—B 39 (2—4). Tel. 168.
Buzdygan Mikołaj, Bracka 8 (3—4).
Cercha Maks., Sławkowska 4.
Cholewicz Franciszek, ś. Jana 4 (3—4).
Christ Stanisław, Coll. med.
Ciechanowski St., Karmelic. 25.
Cybulski Napoleon, Szczepańska 11.
Czerny Edw., Siemiradzk. 7.
Doboszyński L., Karmelicka 35.
Dobrzański Stef,, Krupnicza 9.
Dr Doliński M., Klin. położn.
Domański Stanisław, Szczepańska 9 (3—4). Tel. 108.
Drożdż Bolesław, ul. św. Jana 11 (2—4).
Eichhorn Ferdynand, Dietla 47. Tel. 120.
Eliasiewicz Z. Grzegórzec. 14.
Filimowski Antoni, Grodzka 39 (2—4). Tel. 93.
Filipkiewicz Stef., Kolej. 18.
Fränkel Henr., Starowiślna 42.
Gabryszewski A., Basztowa 4.
Gawlik Jan, Długa 13.
Gertler Norbert, Gertrudy 18.
Gluziński Wład. Antoni, Franciszkańska 1 (3—5). Tel. 123.
Górnisiewicz Zygmunt, Krowoderska 25.
Górski Ks., Grodzka 2 (3—4).
Grażyński Edward, Zielona 8.
Gwiazdomorski J, Łobzowska 32 (Dom zdrowia). Tel. 67.
Haim Leopold, ś. Anny 9.
Halban Leon, Szewska 12.
Harajewicz Jan, Podwale 14.
Harajewicz Władysław, Podwale 14 (2—4).
Herman W., Klin. chirurg.
Hirsch Dawid, Długa 10.
Hirsch Herman, Zielona 7.
Jabłoński A., Batorego 10.
Jakubowski Maciej Leon, Podwale 10 (3—4).
Jankowski St., Szlak 32.
Jankowski W., Smoleńsk 9.
Jarosz Wład., Basztowa 27.
Jastrzębski Aleksander, Starowiślna 14.
Jaworski Walery, Kopernika 2 (3—4).

Dr Jordan Henr., Wiślna 5 (3—4). Tel. 210.
Junger Jak., Krakowsk. 3 (2—4)
Jurowicz Izydor, Stradom 17.
Kaczyński St., Kopernika 12.
Kaufmann Mich., Grodzka 32.
Kędzior Wawrz., Klin. wewn.
Kirschner Aron, Dietla 55.
Kniaziołucki J., Łaziebna 3.
Kohn Maksymil., Pijarska 9 (3—4). Tel. 171.
Kopff Leon, Pijarska 9 (3—4); w lecie w Krynicy.
Korczyński Edward, Łobzowska 10 (3—5).
Korczyński Ludomił, Mikołajska 28.
Kosiński Leopold, Krzyża 7.
Kośmiński Franciszek, Szpital ś. Łazarza (3—4).
Kostanecki K., Batorego 16.
Koy Stan., Floryańs. 3 (3—4). Tel. 218.
Kozłowski Bron., Kl. chirurg.
Kozłowski Sykst., Biskupia 14.
Kramarzyński Karol, Pijarska 5 (3—4).
Krasowski Stan., Klin. Chir.
Krongold Wilh., Dietla 49.
Kryński Leon, Rynek gł. 22.
Krzyształowicz Franc., Floryańska 29.
Kwaśnicki August, Basztowa 4 (3—4) Tel. 252.
Kwiatkowski Stan., Studencka 7.
Landau Jan, Grodzka 69.
Landau Rafał, Dietla 67.
Lang Otokar, Niecała 9.
Langie Adam, Sławkowska 20 (3—4).
Lax Jan, Jasna 5.
Lerner Szymon, Stradom 23.
Lustgarten Lud., Grodzka 60.
Lustig Samuel, Krakowska 35.
Łazarski Józ., Starowiślna 8.
Łepkowski Winc., Straszewskiego 27 (dentysta). Tel. 237.
Łopaciński Mich., Mikołajsk. 2.
Majer Józef, Krupnicza 9.
Majewski Julian, Zielona 6.
Dr Małaczyński Rom., Łobzowska 32.
Marcisiewicz Feliks, Wiślna 10 (3—5).
Mars Ant., Szpitalna 19 (2—4). Tel. 35.
Matzke Henryk, Szewska 19.
Mayzel Tadeusz Wiślna 2.
Mączka Tomasz, Floryańska 31 (2—4).
Mendelsburg H., Wolska 17.
Mikołajski Szczep., Długa 20.
Mikucki Wład., Pańska 6.
Münz Emil, Sławkowska 10 (1—3).
Murdzieński Franciszek, Szpitalna 36 (3—4). Tel. 102.
Nartowski Mieczysł., Coll. med.
Nowak Jul., Jabłonowskich 12.
Nowak Wład., Szp. ś. Łazarza.
Nowak Zygm., „ „
Obaliński Alfred, Kolejowa 7 (3—4). Tel. 55.
Olszewski Bronisław, Szpital św. Łazarza.
Pareński Stanisław, ś. Jana 1 (3—5). Tel. 208.
Paszkowski Stanisław, ś. Anny 7 (3—4). Tel. 132.
Peterseim Leon, Długa 30.
Piątkowski M., Szewska 15.
Pieniążek Przemysław, Bracka 10 (3—5). Tel. 164.
Piepes Wilhelm, Niecała 4.
Piórko A., Wielopole 12
Piotrowski Adam, Topolowa 23
Ponikło Stan., Bracka 5 (3—4). Tel. 192.
Przybylski W., Krupnicza 19.
Raczyński Jan, Szpital św. Ludwika (3—4). Tel. 170.
Radecki Paweł, Mikołajska 8.
Reiss Władysław, Kolejowa 7 (3—4).
Rencki Rom., Klin. wewn.
Riedmüller Bol., Rynek 23.
Rościszewski E., Basztowa 26.
Rosenblatt Em., Basztowa 25 (3—4).
Rosner Aleksander, Bracka 13 Tel. 32.

Dr Różecki Józef, Floryańska 24 (3—4).
Ruff S., Dietla 58.
Rutkowski Maks., Szpital św. Łazarza.
Rydygier Ludwik, Wielopole 4 (3—4).
Satkowski Zyg., Słowiańska 2.
Schaitter Ign., Grodz. 62 (2—3). Tel. 87.
Schoengut Stefan, Wiślna 10.
Schuman Franciszek, (dent.) Stolarska 13.
Schneider Ludwik, Basztowa 18 (3—4).
Schwarz Albin, Floryańska 7 (3—5) l. p.
Ściborowski Wład., Wolska 14 (3—4); w lecie w Szczawnicy.
Seifmann P., Bernardyńska 13.
Siedlecki J., Szp ś. Łazarza.
Sieradzki Włodzim., Coll. med.
Siewierski Piotr, Dajwór 21.
Simon Fryderyk, Kopernika 8.
Skobel Stanisław, Rynek gł. 23 (3—5).
Skórczewski Bol., Batorego 24, w lecie w Krynicy.
Skrzyński Stef., św. Krzyża 5.
Śliwiński Michał, Mały Rynek 4 (3—4).
Słapa Wilh., Kolejowa 4.
Służewski Kaz., Retoryka 1.
Smolarski Wład., Krupnicza 8.
Sochacki Leon, Dietla 101.
Sokołowski Henr., Św. Jana 16. (2—4).
Sołtysik Mieczysław Dietla 95.
Spira Rafał, Dietla 52.
Sroczyński Franciszek, Rynek gł. 38 AB—B.
Stahr Eliasz, Sebastyana 17.
Staniszewski Jul., Blich. 26.
Stankiewicz Wikt. Kolejowa 10
Sternbach Dawid, Starowiślna 23.
Stopczański Aleksander, Kopernika 12, zakład chem.
Supiński Edmund, Zwierzyniecka 11.
Surzycki Józef, Floryańska 13 (3—4). Telef. 156.
Dr Süsskind Albert, Stradom 18 (3—5).
Świtalski Ludwik, Klinika położnicza, Tel. 27.
Syrop Jak. (dent.), Grodzka 20.
Szarkowski A., nad Rudawą 17.
Szewczyk Józef, Franciszkańska 1.
Szymkiewicz Kazim., Rynek gł. 26 (dentysta).
Szymonowicz Wł. Łobzows. 10.
Tislowitz Paw., Krakows. 39.
Tokarski St., Dietla 103.
Torczyński Teofil, Szpital ś. Łazarza.
Trzciński Bogusł., Pijarska 2.
Trzciński Piotr, Krzyża 7.
Trzebicky Rudolf, Podwale 12 (3—4). Telef. 81.
Tuszyński Ferdynand, Sławkowska 20.
Unsinn Henr., Sławkowska 23.
Wachtel Zygmunt, Grodzka 32.
Walkowski Jan, Długa 36.
Walentowicz And., Poselska 7.
Wernicki J., Studencka nowa 7.
Wernicki K., Klinika wewn.
Wicherkiewicz Bolesław, Wolska 11 (3—4).
Wilkosz Aleksander, Mały Rynek 4 (3—4). Telef. 217.
Wiszniewski Ludw., Szlak 40 (3—4). Telef. 211.
Wojciechowski Bruno, Klin. chirurg.
Wróblewski Wincenty, Franciszkańska 4.
Zanietowski Józ., Batorego 1.
Zarewicz Aleksander, Floryańska 40 (2—4).
Zeitner J., Dietla 79 (2—5).
Zoll Józef, Kolejowa 7.
Zopoth Art., Starowiślna 16.
Żuławski Karol, Długa 82. Telef. 159.
Żydłowicz Wład., Grodzka 40.

Dentyści:

Dr Łepkowski Wincenty, dentysta, Straszewskiego 27.
Dr Schuman Franc., Stolarska 13.
Dr Matzke Henryk, Szewska 19.

Dr Syrop Jakób, Grodzka 20.
Dr Szymkiewicz Kazimierz, Rynek gł. 26.
Drd Łukaszewicz Karol, Sławkowska 16.
Drd Hrebenda Władysław, Szpitalna 17.
Matuszewski Henr, Stolarska 13.
Dłużyński Jan, Floryańska 12.

Lwów.

Dr Arnold Winc., Szpital ś. Zofii.
Aschkenazy Zygmunt, Chorążczyzna 13.
Auerbach Emanuel, Krakowska 14.
Bałaban Teodor, Wałowa 7.
Barański Antoni, prof. szkoły weter. Chorążczyzna 24.
Barański Bogdan, ul. Łyczakowska.
Barącz Roman, Teatralna 11.
Barański Roman, Piekarska 2.
Beck Adolf, Klonowicza 1.
Berezowski Kazimierz, Łyczakowska 3.
Berthlef Karol, pl. ś. Ducha 3.
Bett Maks., Kazimierzowska 39.
Bieńkowski Bogumił, dent., ul. Kościuszki 8.
Bikeles Guttman, Kopernika 5.
Błotnicki Teodor, Brajerowska 10.
Bogdański Wład., Blachars. 1.
Broniowski Antoni, pl. Akademicki 4.
Bylicki Wład., Kościuszki 7.
Budzynowski Tadeusz, Łyczakowska 32.
Chądzyński Jan, c. pr. sz. p. Kopernika 3.
Chomin Ant., Zimorowicza 3.
Ciszka Edmund, Szpital p.
Czarnik St., Łyczakowska 46.
Czyżewicz Ad., prof. sz. r. z. Cłowa 2.
Dębicki Kl., Piekarska 8.
Dekański Stan., Dworzec kol.
Dobiński Włodz., Puławs. 1.
Dubanowicz Paweł, Ormiańska 33.
Dr Durst Adolf, św. Michała 3.
Ehrlich Dawid, Grodecka 58.
Elektorowicz Emil, l. m. Łyczakowska 6.
Fechter Tadeusz, Szpital p.
Feiersztein Izyd., Syxtuska 19.
Feuerstein Neuman, Janowska 9.
Festenburg Edward, Dominikańska 11.
Fiałkowski Lud., Syxstuska 1
Fibich Stanisław, Szpital p.
Frankowski Walery, Krakows.
Frenkl Henr., Jagiellońska 4.
Fuchs Franc., dentysta, plac Maryacki 9.
Fuchs Leon, Jagiellońska 12.
Głuchowski Franciszek.
Gluziński Lesław, Wałowa 14.
Głowacki Bol., dyr. sz. p., Batorego 24.
Gońka Andrzej, dentysta, Kopernika 4.
Gostyński Józef, lekarz sądowy ul. Kościuszki 2.
Gross Karol, ul. Boimów 9.
Grabowski Mieczysław, Zyblikiewicza 6.
Gwozdecki Teofil, Szpital p.
Haisig Karol, Szpital p.
Hellmann, ul. Jagiellońska 16.
Henzel St., Brajerowska 16.
Hlebowicki Cypryan, Szpital p.
Hojnacki Wł., Kopernika 32 (3—5).
Hoszard Franc., czł. W. kraj. Ossolińskich 4.
Jana Stan., Wałowa 27.
Janda Franc., Pańska 21,
Jasiński Wł., c. k. radca rz. l. z. kar. Kurkowa 3.
Jaszczurowski Kaz., Szpital p.
Kaczorowski Bron., Sobiesk. 5.
Kadyj Henryk, ul. Zielona 15.
Kaufman O., Kazimierzowska 39.
Kicki Tytus, Kopernika 3.
Kobylański Ant., Strzelecka 2.
Korman J., Karola Ludwika 21.
Kosiński Franc., om. fiz. m. ul. Skarbkowska 37.
Kossak Leon, Wałowa 29.

Dr Kowalski Edmund, Podzmcze.
Kowalski Michał, Czarnieck. 1.
Kozierowski Eugeniusz, Kopernika 3.
Krobicki Tadeusz, l. m. Skarbkowska 2.
Krokiewicz Ant., Kopernika 8.
Krygowski Tadeusz, ulica 3ci Maja 10.
Kucharski Piotr, sek. szpitala dziec. Akademicka 22.
Kunzek Henryk, Szpital p.
Kwiatkiewicz Stan., pl. Bernardyński 12.
Lachowicz Zdzisław, pl. Halicki 14.
Landau Fryderyk, Karola Ludwika 37.
Langbank Baruch, ś. Marcina 7.
Lilien Norbert, 3 maja 10.
Lewin Adolf, Gródecka.
Lateiner Em., Kopernika 9.
Legeżyński Wiktor, Żółkiewska 63.
Leńko Zenon, Szpital p.
Liekendorf Ign. Kurkowa 2 a.
Lukas Ad., l. sąd. Blachar. 8.
Łopacki Ludw., l. m. Chorążczyzna 13.
Mach Andrzej, Łyczakowska 8
Machek Em., Wałowa 4.
Madejski Bol., Akademicka 10.
Mahl Jakób, Jagiell. 24.
Majewski Ad., l. z, hydr. Pl. św. Zofii 1.
Malsburg Henryk, Szp. p.
Mayer Józef, Halicka 15.
Margulies Maks, Gródecka 3.
Markiewicz D., Szpital pow.
Mehrer Henr., Jagiell. 13.
Merczyński Em., pr. s. d. Kopernika 1.
Merunowicz Józef, c. k. Protomedyk, Zamoyskiego 18.
Momidłowski St., Czarnieckiego 2.
Mosing Kaz., Wałowa 13.
Mukowicz Edward, Kopernika 22.
Niemczynowski Tad., Szp. p.
Niemiłowicz Władysław, Zakład ch. lek.
Dr Obrzut Andrz., Zakł. anat. pat.
Obtułowicz Ferdynand, 3-go Maja 21.
Opolski Wiktor, pr. szp. p. rad. zdr. Wałowa 13.
Padalewski A., Akademicka 3.
Pajączkowski Włodzimierz Pl. Akadem. 2.
Papée Jan, Piekarska 4.
Pawlikowski Ant., fiz. m. Chorążczyzna 2.
Penzias Samuel, Bernsteina 10.
Piotrowski Gustaw, Akademicka 5.
Piotrowski Julian, Łyczakowska 5.
Pisek Wilh., Jagiell. 12.
Pivel Edward, Boimów 4.
Podlewski K., Chorążcz. 16.
Prebendowski Stanisław, Rynek 38.
Prus Jan, Kościuszki 7.
Rapaport Józef, Grodecka 10.
Rapp Leon, Wałowa 11.
Reinhold Zygm., Sykstuska 23.
Reinhold Jon., Sykstuska 23.
Reitzes Dawid junior, Kopernika
Reitzes D., Skarbkowska 27.
Roicki Ant., Sokoła 1.
Rosenzweig Leo, Sykstuska 6.
Rosner Jan, Cłowa 2.
Rosner Ig.. l. m., Sykstuska 14.
Rożankowski Marceli, Szp. p.
Rożański Józef, prym. szp. Kraszewskiego 11.
Rubinstein Norbert, Łyczakowska.
Sawicki Edward, prym. szp. Mochnackiego 10.
Schön Szym., Jagiellońska 13.
Schellenberg Leopold, Kopernika 22.
Scherp Dawid, Szpital p.
Schmelkes Maksymilian, Kazimierzowska 43.
Schmidt Edm., l. m., Akademicka 11.
Schramm Hilary, Sykstuska 22.
Selzer Józef, Sykstuska 4.
Serbeński Waleryan, Batorego 30.

Dr Serkowski Rom., Kurkowa 5.
Sielski Szczęs., Akademicka 8
Sieradzki Ant., Chorążczyzny 14 B.
Silberstein Samuel, Sykstuska 34.
Singer Menele, Kotlarska 1.
Skałkowski Bronisław, Kościuszki.
Smitowski Miecz., Sobieskiego 7.
Sobierański Wacław, Zakład farmakol.
Sochanik Stanisław, pl. Bernardyński 15.
Sochański J., Pańska 2.
Stachiewicz Teofil, Plac Maryacki 8.
Stankiewicz Ferd., Pańska 27.
Stark J., Pl. Gołuchowsk. 3.
Stark Wilhelm, Żółkiewska 54.
Starzewski Józef, Szkoła położnicza.
Stauber Salom., Żółkiewska 2.
Steinhaus Józef, em. lek. pow., Sykstuska 21.
Stella-Sawicki Jan, ins. szp. Kurnicka 13.
Strojnowski Edw., Plac Maryacki 6 i 7.
Świątkiewicz Michał, Grodzickich 1, pr. Szp,
Szuszkiewicz Piotr, lek. polic. Plac Kapitulny 3.
Szpilman Józef, doc. szk. wet.
Sztembarth Celestyn, sek. szp. Batorego 26.
Szulisławski Ad., Kilińskiego 2.
Szydłowski Zdzisław, Sykstuska 22.
Tabor Bronisław, Łyczakowska 5.
Taschmann Albert, Korniaktów 1.
Tatarczuch Władysław, l. m. Kołątaja 6.
Teichmann Aleksander, Zakł. anat. patol.
Trzcieniecki Kazimierz, Kopernika 14.
Tyszecki T., Chorązczyzna 12.
Umha Czesław, Lindego 7.
Dr Wachtel A., Bernardyńska 3.
Wagner Arnold, Ossolińsk. 6.
Wallach Don, Kar. Ludw. 35.
Węclewski Tadeusz, Garncarska 16.
Wolisch Alfred, Kościuszki.
Wechsler Emil, Wałowa 23.
Wehr Wiktor, 3-go Maja.
Weigel Józef, Akademicka 20.
Weiss Adolf, Akademicka 3, (dentysta).
Wiczkowski Józef, chem. szp. p., Skarbkowska 4.
Widman Oskar, pr. szp., Grodzickich 2.
Wiktor Jan, l. m.
Willer Abr., pl. Gołuch. 3.
Zajączkowski Julian, Klinika położnicza.
Zakrzewski Józef, Słowackiego 5.
Zakreys Franc., Grodecka 50 B.
Zavadil Teofil, Zimorowicza 2.
Ziembicki Grzegorz, pr. szp. 3 Maja 5.
Zion Oswald, Kołątaja 3.
Zgórski Kazim,, L. Sapiehy 27.
C. Beschloss Manisch v. Maksym. Żółkiewska 29.
Chilf Sam., Sobieski 13.
Gabel Hil., Sobieskiego 26.
Gallasch Józef, Janowska 32.
Grabscheid Max, pl. Krakowski 10.
Krainer Eman., pl. Krakow. 7.
Kurzer Lazar, pl. Krakow. 12.
Lateiner Jak., Żółkiewska 65.
Latainer Leon, Karol. Ludw. 79.
Letz Samuel, pl. Gołuchowskich 15.
Lisowski Maryan, dentysta pl. Trybunalski 1.
Madeyski Edward, ortoped. pl. Smolki 5.
Mark Sal., pl. Maryacki 8.
Rosenkranz Maur., Batorego 6.
Urich Sal., Pańska 27.
Weiss Ign., Akademicka 3.
Zawirski Konst., Batorego 14.
Zrogowski Jan, Batorego 6.
W. Barański Ant., Prof. Dr.
Bloch Anton.

W. Kadyi Henryk, Prof. Dr.
Kałkowski Józef.
Kubicki Leon, w. m. Bat. 7.
Kretowicz Paweł, n. szk. w.
Kulczycki Włodzim.
Królikowski Stanisław.
Langhaus Józef.
Markowski Tomasz.
Nowicki Józef.
W. Punicki Franciszek.
Szpilman Joz. Dr. Prof.

1. Pow. Bialski.

D. Nycz Wincenty, Biała l. p.
Bogdanik Józ., Biała pr. szp.
Kapelusz Eug., Biała l. szp.
Kwieciński Maciej, Biała.
Hess Ernest, Biała.
Sroczyński Jul., Biała.
Steuer Alfred, Biała.
Długołęcki Ferd., Kęty l. m.
Dworzański Karol „
Garbusiński Sabin, Kęty.
Łucki Sas Julian, Oświęcim.
Schlank Maurycy „ l. m.
Slosarczyk Antoni, „
Wecnsler Leopold, „
Keller Rajmund, Wilamowice.
Miodoński Fr., Buczkowice.
C. Spelda Aleksander, Biała.
W. Marko Dymitr, w. p.
Orzechowski M., Oświęcim.

2. Pow. Bobrecki.

D. Dorożyński Jakób, Bóbrka. l. p.
Bober Jan, Chodorów.
Gabryszewski Tad.. Bóbrka.
Jasilkowski Maryan, Strzeliska nowe.
C. Sochacki Fel., Chodorów l. k.
Handt Izydor „ l. m.
Roth Wolf, Bóbrka.
Sternberg Bern., Strzeliska.
W. Kruczkowski S. Bóbrka w. p.

3. Pow. Bocheński.

D. Pietrzycki Ant., l. p. Bochnia.
Fränkel Józef Bochnia.
Gąsiorek Franciszek, Bochnia.
Górski Czesław, „ l. sal.
Nodzyński Bolesł., „ Sek. sz.
Oświęcimski S., Bochnia pr. sz.
Roth Alojzy
Rutowski Klemens, Łąkta.
Majewski Tad., Niepołomice.
Łukasiewicz Walery, Wiśnicz
C. Wieselman Mor., Wiśnicz l. m.
Kohn F.
W. Fertig Zygm., Bochnia w. p.

4. Pow. Bohorodczański.

D. Hyżycki Cyryl, as. sanitarny.
Ferensiewicz M., Bohorodczan.
Beigel Abraham, Słotwina.
W. Lang Henryk, w. p.

5. Pow. Borszczowski.

D. Bory Julian, Borszczów, k. s.
Jarosiewicz Roman, Borszczów
Feuerstein Lejz., Korolówka.
Altmann Zygm., Jezierzany.
Kraus Adam, Mielnica.
Szajnowski Maryan, Skała.
Seidner Abraham, Skała.
C. Pöller Herman, Skała.
Mintzeles Lejs., Ujście biskup.
W. Tychowski W., Borszczów w. p.

6. Pow. Brodzki.

D. Sobolewski Franc., Brody l. p.
Aufrecht Ozyasz, Brody.
Borzemski Antoni, Łukawiec.
Kalach Feliks, Brody.
Leiblinger Fel., Brody, l, m.
Schapira Aleks., Brody l. sz.
Sołtysik Stan., „ pr. sz.
Struminski Adam, „
Madejski Wł., Pieniaki l. s.
Czerski Teofil, Toporów.
Ustrzycki Julian, Podkamień.
Landesberg Mojżesz, Założce.
C. Grünfeld Iz., Brody l. m.
Metanowski Dawid, Toporów.
Nussbaum Melchior, Podkamień l. m.
Rager Izydor, Założce.
Rosenbaum Leon, Łopatyn l. m.
W. Wiliński J. Brody, w. p.

7. Pow. Brzeski.

D. Nycz Henryk, Brzesko l. p.

D. Bernacki Franc., Brzesko
Bernadzikowski Sz., „
Michalik Kazimierz, Radłów.
Jarosz St., Szczurowa.
Łowczowski Wiktor, Wojnicz l. m.
Kisielewski Józef, Zakliczi l. m.
Kluczyński Zbig., Zakliczi.
C. Czernek Henr., Wojn. l. m.
W. Kisiel Daniel, Brzesko w. p.

8. Pow. Brzeżański.

D. Skibicki Adam, lek. pow.
Teitelbaum Melech, Brzeżany.
Kowenicki Adam, Brzeżany.
Falk Bär, Brzeżany.
Uranowicz Tadeusz, l. m. „
Zauderer Albert, pr. szp. „
Barban Chaim, Kozowa.
Biliński Bogdan. Kozowa l. k.
C. Schenker E., Brzeż. sek. szp.
Łucyk Jakób, Kozłów.
W. Sigal H., Brzeżany w. p.

9. Pow. Brzozowski.

D. Lic Henr., Brzozów l. p.
Niziołek Paweł, Brzozów.
Meth Sz., Dynów.
W. Małecki M., Brzozów w. p.

10. Pow. Buczacki.

D. Hirschler Miecz.. Buczacz l. p.
Kroo Józef, „
Krzyżanowski Edw., „ l. m.
Nacht Fabiusz, „
Pilecki Zygm. „
Sokal Majer, Jazłowiec.
Koerner Ed., Monasterzyska.
Neuman Sal., Monasterzyska.
Bobek Jan, Potok Złoty.
C. Mosler Mojżesz, Buczacz.
Feder Jak., Jazłowiec l. m.
Adler Szymon, Monaster. l. m.
W. Maykowski B., Buczacz w. p.

11. Pow. Chrzanowski.

D. Berggrün Alfr., Chrzanów l. p.
Hochbaum Oskar, „
Klein Leon, „ l. m.
Rieser Adolf, „
Woynarowski Kazimierz. „
Damski W., Jaworzno l. gór.

D. Dura Józef, Krzeszowice l. s.
Schneck Karol, Szczak. l. f.
Steinkeller Hen., Trzebin. l. m.
Medwey Aleks., Siersza.
Bednarski J., Alwernia.
W. Ochnicz Michał, Chrzan. w. p.

12. Pow. Cieszanowski.

D. Peters Józef, Cieszan. l. p.
Jüngst Wacław, Narol l. o.
Rosenblüth Ef., Lubaczów l. m.
Szymański Henryk, Lubaczów
Müldner Józef, Oleszyce.
C. Rotter As., Cieszanów l. m.
W. Serwacki Michał, Cieszanów w. p.

13. Pow. Czortkowski.

D. Wągrowski K., Czortków l. p.
Bubeniczek Franc., em. lek. pułk. Czortków.
Stoekl Adolf, Czortków l. m.
Lutyński L., Jagielnica l. fabr.
Rosenzweig Lejzor, Jagielnica.
C. Oestersetzer Ad., Czortków.
W. Miziura J., Czortków w. p.

14. Pow. Dąbrowski.

D. Kramarzyński Mieczysł., Dąbrowa l. p.
Millet Abraham, Dąbrowa.
Ozimek Stanisław, „
Zaręba Ant., l. m. sąd.
Rudnicki Karol, Szczucin l. m.
Przybyszowski W., Żabno.
C. Kluczycki Wit., Mędrzechów
W. Szczerba Jan, Dąbrowa w. p.

15. Pow. Dobromilski.

D. Bieńczewski Aleks., Dobromil l. p.
Cwiklicer Ludw., Dobr. l. m. sa.
Puchalski Szczepan, Dobromil.
Marynowski Józef, Bircza.
Tyszkowski Leon, Rybotycze.
C. Brauner Leon, Dobrom.
W. Dötsch Fr., Dobromil w. p.

16. Pow. Doliniański.

D. Borysiewicz Wikt., as. sanit.
Kotłowski Stan., Dolina l. m.
Kosterkiewicz J., „
Nowak Józef, Wygoda l. f.

D. Podłuski Mikołaj, Bolechów l. m. i kol.
Blumenthal Jakób, Bolechów.
C. Kujłowski Leon, Bolechów l. sal.
Baumöhl Naf., Dolina.
W. Fedorowicz Wł., Dolina w. p.

17. Pow. Drohobycki.

D. Janowski Ignacy, Drohobycz l. p.
Dolnicki Cyryl, Drohobycz, a. s.
Antoniewicz Włodzimierz, Drohobycz l. m.
Feuerstein H., Drohobycz.
Pelczar Zenon, Drohobycz.
Tiegermann Em., Drohobycz.
Friedmann Henr., Drohobycz.
Wilder Izydor, „
Lechowski Wik. „
Sobieszczański Ludwik, Medenice.
Zieliński Tad., Podbuż, l. o.
Bermann Dawid, Borysław.
Löw Bernh., Borysław l. górn.
Tenner Ignacy, Schodnica.
Dwernicki Stanisław, Schodnica.
C. Reich Baruch, Drohobycz l. m
Rosenöhl Joach. „ l. kol.
Kelhofer Sam., Borysł. l. m.
W. Łucki Jan, Drohobycz w. p.

18. Pow. Gorlicki.

D. Frydman Z. Gorlice l. p.
Bielewicz Feliks, „ l. m.
Frühling Marc., „
Grzybczyk Stan. „
Kretowicz Walenty „
Neumann Eugen. „
Przesmycki Jan „
Wroński B., em. l. p. „
Katyński Ludwik, Biecz l. m.
C. Koller Jerzy, Gorlice l. m.
W. Bogdan G., Gorlice w. p.

19. Pow. Grodecki.

D. Balicki Stan., Gródek l. p.
Gawroński Aleksan., Gródek l. m. i kol.
Udziela M., Janów l. o.
C. Landau Ad., Gródek.
Schöps Ignacy, Janów.
W. Koniński Karol, Gródek w. p.

20. Pow. Grybowski.

D. Jendel Sausenhofen Ignacy, Grybów l. p.
Jakubowski Adam, Grybów l. m.
Kurzyniec Wojciech, „
Mańkowski Kaz., Ciężkowice.
Wąsowicz Zygm. „
Trelski Mikołaj, Ryglice l. m.
W. Hirsch Herm., Grybów w. p.

21. Pow. Horodeński.

D. Schmidt Fil., Horodenka l. p.
Palester Henr., „ l. m.
Kanafass Ozyasz, Horodenka.
Roszko Antoni, Horod. l. sz.
Pertak Maryan, Czernelica.
Bujalski Maryan, Obertyn.
C. Burnatowicz Rom., Obertyn l. m.
W. Skuciński Jan, Horodenka w. p.

22. Pow. Husiatyński.

D. Pohorecki Władysław, Husiatyn l. p.
Korolik Tomasz, Husiatyn.
Auerhahn Wilh. Chorostków.
Sokal Józef, Kopeczynce.
Wilson Rysz., Kopeczyńce.
C. Hladij Sz., Chorostk. l. m.
Margulies Elias, Husiatyn.
Rares Izydor, Husiatyn l. m.
Siebner Nath., Kopyczyńce l. m.
Sobelsohn Daw., Probużna l. m.
W. Biliński W., Husiat. w. p.

23. Pow. Jarosławski.

D. Marynowski Miecz., Jarosław l. pow.
Dietzius Adolf, Jarosław lek. m. kol.
Feldmann Marek, Jarosław,
Friedwald Abr., Jarosław.
Meissels Zygm., Jarosław.
Plech Aur., Jarosł. em. l. p.
Rossberger Sal. Jarosław.

D. Trzaskowski Jul., Jarosław.
Turzański Grzeg. „ l. m.
Grossek Zenon, Moszczany.
Schmeidler Leon, Radymn. l. k.
Jastrzębski Walery, Sieniawa.
David M., Sieniawa.
Rodzoń Wład., Pruchnik.
C. Ackerbauer Schmerl., Jarosł.
Becher Salom., Jarosław.
Thalheim Joachim, Pruchnik l. m.
Reiss Adolf, Radymno l. m.
Morecki Pink., Sieniawa l. m.
W. Kwiecivski St., Jarosł. w. p.

24. Pow. Jasielski.

D. Biesiadecki Jan, Jasło l. p.
Cięglewicz Stan. „
Hicner Aleks. „ l. m.
Kadyi Józef, Jasło s. sz.
Macudziński Wal., Jasło pr. sz.
Pawlicki Teodor, Jasło.
Gałuszka Józef, Kołaczyce.
Brill Krystyn, Żmigród.
W. Pawlikiewicz Jan, Jasło w. p.

25. Pow. Jaworowski.

D. Hordyński Andrzej, Jaworów l. pow.
Orski Jan, Jaworów.
Gracka Józef, Krakowiec l. s.
Blech Bernard, Wielkie Oczy.
C. Bendel Zygm., Jaworów.
Gabel Rubin „
W. Bernstein Józ., Jaworów w. p.

26. Pow. Kałuski.

D. Wurst Adolf, Kałusz l. p.
Kurowiec Jan „
Jastrzębski Julian, Wojniłów.
C. Kiczeles Herm., „ l. kol.
Finkelstein Maur. „ l. m.
W. Nowak Jan, Kałusz w. p.

27. Pow. Kamionecki.

D. Gawlikowski St., lek. pow.
Stupnicki Wł., Kamionka l. m.
Czerkawski Jul., Dziedziłów.
Ciuk Aleks., Radziechów.
Pawluk Bazyli, Radziechów.
Zaorski Bronisław, Busk.
C. Raps Maks., Kamionka.
C. Siegelbaum Jakób, Busk.
Brand Jul., Radziechów.
W. Waśniewski Fr., Kamionka w. p.

28. Pow. Kolbuszowski.

D. Ciepielowski Kazim., Kolbuszowa l. p.
Billig Eliasz, Kolbuszowa l. m
Woś Michał, Sokołów l. m.
Bukowski Piotr, Sokołów.
Dornfest Izydor, Sokołów.
Szóstkiewicz St., Majdan l. m.
W. Wędrychowski J., Kolbuszowa w. p.

29. Pow. Kołomyjski.

D. Rosner Maks., Kołomyja l. p.
Silberstein Izydor, Kołomyja.
Głaczyński Wł., „ pr. sz.
Hulles Jakób „
Jaworski Bolesł „
Kobryński Włod., „
Lewicki Zenobiusz, Kołomyja.
Piaskiewicz Wł., „ l. m. i k.
Stauber Zygmunt „
Rosenheck Sal. „
Sysak Gabryel „
Vincenz Aleksander, Peczeniżyn, pow. Kołomyja.
Kumer L., Jabłonowa.
Schorsz Józ. „
Morawski Mateusz, Gwoździec.
C. Berger, Kołomyja.
Reder Eman., „
Mazacz Jan, Peczeniżyn.
Terner Hersch „
Zaleski Antoni „
W. Michalski, Kołomyja w. p.

30. Pow. Kosowski.

D. Coghen Antoni, Kosów l. p.
Tarnawski Apolinary, Kosów.
Bażant Wacł., Kosów l. sal.
Frisch Józef, Kosów.
Skomorowski Jan, Kuty l. m.
Soniewicki Teodor, Żabie.
C. Rudich Leon, Kosów.
Berger Adolf, Kutty.
W. Gnatewicz Piotr, Kosów w. p.

31. Pow. Krakowski.

D. Bielański G., Kraków l. p.
Haim Leopold, a. s.
Komorowski B., Zwierzyniec.
Lewkowicz Ksaw. „
Malinowski G., Czernichów.
Topoliński Henryk, Prądnik biały.
Królikowski Jan, Grzegórzki.
Klich Karol, Kraków w. p.
Rutkowski K. „ „ „

32. Pow. Krośnieński.

D. Słączka Antoni, Krosno l. p.
Humiecki Mod., Krosno.
Kocay Aleks., Krosno.
Mazurkiewicz Dyon., Krosno l. m.
Wain Jan, Krosno.
Kropaczek Wilhelm, Dukla.
Reiss Karol, Dukla l. m.
Przysłopski Jakób, Korczyna l. gm.
C. Horak Karol, Dukla.
W. Szydłowski Zenon, w. p.

33. Pow. Łańcucki.

D. Witkowski Edw., Łańcut l. p.
Fleszar Jan, Łańcut l. m.
Żurawski Tomasz, Łańcut.
Sawicki Ant., Kańczuga.
Zasacki Stanisław, Kańczuga.
Nidecki Apolin., Leżajsk l. m.
Michalik Józef, Leżajsk.
Zawilski Stanisław, Leżajsk.
Iłowiecki Mat., Przeworsk.
Koncewicz Jan „ l. m.
Smyczyński J., Przeworsk.
Heftler Natan, Żołynia.
Tryniecki Bol., Grodzisko.
C. Arzt Ignacy, Łańcut l. sk.
W. Dulęba Maryan, Przew. w. p.

34. Pow. Limanowski.

D. Ściborowski Kazim., l. p.
Kruk Kazim., Limanowa.
Herzig Naftali, Mszana. dolna.
Ellinger Stan., Mszana dolna.
Wojtowicz Edmund, Mordarka.
Orzeł Józef, Ujanowice.
W. Atlas Herman w. p.

35. Pow. Liski.

D. Jabłoński Jacek, Lisko l. p.
Edelheit Zygm. „
Robel Wiktor, Baligród l. m.
Jaremkiewicz Mich., Ustrzyki.
Lenartowicz Roman, „
Dulęba, Lutowisko.
C. Freysinger Józ., Lisko l. m.
Propst Jakób, Lutowisko l. m.
W. Andykowski M., Lisko w. p.

36. Pow. Lwowski.

D. Obtułowicz Ferd., Lwów l. p.
Rozłucki Michał, Lwów a. s.
Kolhberger, Kulpark. s. sz.
Maliszewski H. „ pr. „
Neusser Gust. „ dyr. sz.
Woszczyński J., Kulpark. p. sz.
Kruszyński St. „ „
Gawacki Kar., Jaryczów nowy.
Łopaczyński E., „ „
Acker Sal., Szczerzec.
Last Szym., „ l. m.
Mendlowski Włodz., Gliniany.
Pilewski Oskar, Winniki.
Stanowski Karol, l. f. Winniki.
W. Langhaux Józef, Lwów w. p.

37. Pow. Mielecki.

D. Warzycki Br., Mielec as. san.
Bąkowski Teofil, Mielec a. s.
Kijas Błażej, Mielec em. l. p.
Lorentski And., Radomyśl.
Staniszewski Wład., Mielec.
Sternberg Józef, Mielec.
Jarocki Piotr, Radomyśl.
C. Schabus Em., Mielec l. m.
W. Łukaszewski Andrz., Mielec w. p.

38. Pow. Mościski.

D. Lebedowicz Em., Mościska l. p.
Rokossowski M., Sądowa W.
Kosz Kornel, Krukieniec l. o.
Langer Józef, Mościska.
C. Korner Wilh., Mościska l. m.
Raab Hen., Sąd. Wisznia l. m.
W. Grochowski Kar. Mośc. w. p.

39. Pow. Myślenicki.

Kniehynicki Klem., Myślenice, l. p.
Łodziński Wikt., Myśl. l. m.
Doreniowski Bol., Jordanów l. m.
Uchacz Bł., Maków l. sk.
Steinberg Bernard, Maków.
Zduń Józef, Skawa.
Zduń Jan, Raba wyżnia.
W. Vergesslich Joz., Myślenice w. p.

40. Pow. Nadwornianski.

D. Bednarski Jan l. p. Nadwórna.
Bogdański Bronisł., Delatyn l. m. i sal.
Regiec Jan, Majdan średni.
Bibring Szym., Nadwórna.
C. Feuerstein Maur., Nadwórna l. m.
W. Strutyński J., Nadwórna w. p.

41. Pow. Niski.

D. Loewy Alojz., Nisko l. p.
Bresiewicz Stan. Nisko l. g.
Hernich Franc., Rudnik l. m.
Reik Jakób, Ulanów.
C. Hand Saul, Ulanów l. m.
W. Piskorski Jan w. p.

42. Pow. Nowosądecki.

D. Filewicz Jan, N. Sącz l. p.
Czapliński St., N. Sącz pr. szp.
Kijas Tadeusz, "
Płochocki Tadeusz, "
Lehman Józef, "
Kołączkowski J., w l. Szczawn.
Kosterkiewicz Franc. "
Kozubski Ludw., N. Sącz l. k.
Ameisen Maurycy, "
Zieliński Edward, "
Mohr Dawid, "
Richter Józef, "
Silberman Leon, "
Dziembowski Józef, Muszyna.
Solecki Jan, Piwniczna.
Kmietowicz Fr., Krynica l. g.
Ebers Henryk, Krynica.
Roth Władysław, Krynica.
Nieszkowski Z., "
Gembarzewski Z., Krynica
Chilewski Aleks., S. Sącz l. k.
Gawełkiewicz Leop. " l. k.
C. Zauderer Maur., N. Sącz.
W. Sołtykiewicz Jan " w. p.

43. Pow. Nowotarski.

D. Blumenfeld Hen. N. Targ l. p
Schein Herman " l. m
Langsam Gutman, N. Targ.
Hammerschlag Rudolf, Krościenko.
Chramiec And., Zakopane.
Chwistek Bronisł. "
Piasecki Wenanty, "
Beaurain Karol "
Eliasz Stanisław, "
Florkiewicz Wład., "
Gaik Jan "
Hawranek M., "
Kruszyński St., "
Janiszewski I., "
Grodecki F., Czarny Dunajec.
W. Lubliner Leon, N. Targ w. p.

44. Pow. Pilzneński.

D. Januszkiewicz Ignacy (syn.), Pilzno as. s.
Mydlarski Wład., Pilzno.
Czerwiński Kaz., Brzostek.
Starachowicz Jan, Jodłowa.
Januszkiewicz Ign. (ojc.) Pilzno
Roth Józef, Zassów.
W. Orzechowski Mar., Pilzno.

45. Pow. Podhajecki.

D. Krzyżanowski Kalikst, Podhajce l. p.
Choróbski Stan. pr. szp.
Landau Aron, Podhajce.
Zirhoffer Karol, Wiśniowczyk l. o.
W. Mikolaschek Jan, Podhajce w. p.

46. Pow. Podgórski.

D. Dębowski M., Podgórze l. p
Aronsohn Sam., "
Dika Hubert "
Goldberger Izaak "
Katz Chaskel "
Kepler Paweł "

D. Pancewicz Izydor Podgórze
Pick Ludwik „
Piotrowski Edw. „ l. p.
Smorągiewicz Kaz. „ l. m.
Świątek Winc. „ l. k.
Nawrat Stanisł., Skawina.
W. Olbrycht P., Podgórze, w. p.

47. Pow. Przemyski.

D. Dzikowski Zygmunt, Przemyśl l. p.
Ciechański Al., Przemyśl.
Grabscheid Mojż.. Przemyśl.
Keller Maurycy, „
Kiebuziński Baz., Przemyśl.
Kutna Samuel, „
Lityński Luc., „ l. k.
Madejski Józef pr. szp.
Mannheim M., l. k. chor.
Michalik Franc., „
Pordes M., „
Schoeffer Franc., (dentysta).
Szyszkowski Mich., Przemyśl.
Smolarski Zygm., „ l. m.
Trybulec Franciszek, „
Ziemiański Leon, „
Salay Przem., em. l. sztab.
Godłowski Aleks., Dubiecko.
Ruczka Stan., Niżankowice.
C. Chilf Joach., Przemyśl (dent.).
Schnitzer, „ „
Biber Maur., „ sek. szp. i więz.
Salwer Joachim, Przemyśl.
W. Fried Ferd., Przemyśl w. p.

48. Pow. Przemyślański.

D. Teodorowicz Tad., Przemyślany l. p.
Barbag Herman, „
Moch Jan, Hanaczów.
C. Kostmann Ign., Przemyślany l. m.
Kümmermann Sal., Gliniany.
Sternberg Józef, Przemyślany.
W. König Pinkas, Przemyślany w. p.

49. Pow. Rawski.

D. Lisiński Ludw., Rawa l. p.
Dadlez Julian, „
Ożarowski Sanisław, Uhnów.
D. Jaciów Mikołaj, Magierów.
C. Elner Mark., Niemir. l. m.
Herold Izydor, Rawa.
Hirsch Henryk, Lubycza.
Kibitz Bernard, Uhnów.
Kibitz Natan, Rawa.
W. Weissberg Adolf, w. p.

50. Pow. Rohatyński.

D. Wasylewski Tyt., Rohatyn l. p.
Schaff S., „
Terlecki Ant., „ l. m.
Porycki Bronisł., Bukaczowce.
Halarewicz B., Bołszowce l. m.
Mossor Kazim., Bursztyn.
C. Goldschneider Jak., Bursztyn.
W. Weissberg Abr., Rohatyn w. p.

51. Pow. Ropczycki.

D. Sczepański Włod., Ropcz. l. p.
Białkowski Wład. „
Roller Fryderyk, „ l. m.
Bentkowski Zygm., Dębica.
Sędzielowski Fr. Sędziszów.
Kolasiński Alfons, „
C. Benda Ant., Dębica l. m i k.
Reiss Eliasz, Dębica.
Sztolzenberg Kar., Sędzisz.
W. Panek Jan, Dębica w. p.

52. Pow. Rudecki.

D. Żelazowski Wiktor, l. p.
Śnieżek Ludwik, Rudki.
Maciulski Józef, Kołbajówce.
Jakliński Leon, Komarno l. sk.
Blauer Teodor, Komarno.
W. Faulent Karol, Rudkl w. p.

53. Pow. Rzeszowski.

D. Danielski Jan, Rzeszów l. p.
Bujniewicz Jakób. „
Elsner Hirsch „
Fiałkowski Wojc., „
Jabłoński Stan., „ pr. sz.
Kraus Herman, „
Niesiołowski Wł. „
Herz Emanuel, „
Segel Edward, „
Zagórski Ad., „ l. m.
Koepel Henryk. „
Sieniewicz Mich. Błażowa l. m.

D. Biliński Mieczysław, Tyczyn.
Dobrowolski Adam, Głogów.
C. Bernfeld Leon, Tyczyn l. m.
Herzum Józ., Głogów l. m.
Reiner Iz., Rzeszów.
Rotter Herm., „
W. Rasp Karol, Dr med., Rzeszów w. p.

54. Pow. Samborski.

D. Skalski Wł., Sambor l. p.
Biegelmayer Alf., „ p. s.
Chrząszczewski Woj., Sambor.
Dębicki Karol „
Klauber Adolf „
Markiewicz Henryk „
Omeis Jerzy „
Waligórski Czesław, „
Dreifach Izydor, Łąka.
Cieszewski W., Starasól.
C. Bardasch Maurycy Sambor.
W. Rożankowski Jan, Sambor w. p.

55. Pow. Sanocki.

D. Czyżewicz Wład., Sanok l. p.
Drewiński M., „ l. szp.
Kozłowski Emil, „ l. m.
Zaleski Karol, „ l. w.
Le Mer Tytus „
Krynicki Józef „
Herzig Fryderyk.
Bielecki Ign., Rymanów.
Eisenstein Joachim, Rymanów.
Dukiet Józef, Rymanów.
Galant Józef, Zagórz l. k.
Jodłowski Jan, Zarszyn.
C. Stangenhaus Józ., Sanok s. szp.
Atlas Sal., Bukowsko l. m.

56. Pow. Skałacki.

D. Iwański Karol, Skałat l. p.
Wojtkowski Jan, Grzymałów.
Sereth Izydor, Grzymałów.
Dawid Salom., Podwołoczyska.
Swiderski Bruno „
Gottfried Mojżesz, Skałat.
C. Bardach T., Grzymałów.
Berger Eliasz, Podwołocz.
Starwer Maurycy, Skałat.
Metal Izaak, Podwołocz. l. m.
W Harasimowicz S., Skałat w. p.

57. Pow. Śniatyński.

D. Werner Kar., Śniatyn l. p.
Senensieb Marek, Śniatyn.
Lic Feliks, Zabłotów.
Mehrer Izydor, Śniatyn l. m.
C. Pomeranz Izydor Śniatyn.
Berger Aron, Śniatyn.

58. Pow. Sokalski.

D. Głowiński Winc., Sokal l. p.
Jajus Miron, „ l. m.
Łuszczkiewicz J., „
Urech Marek, „
Wyspiański Gwido, „ p. s.
Kurasiewicz Józef, Bełz.
Piżl Bronisław, Tartaków.
Frostig Henryk, „
Feuerstein El., Krystynopol l. m.
C. Markl Józef, Waręż l. m.
Pordes Sal., Krystynopol.
Blum Zygmunt, Bełz.
W. Eitelberg Br., Sokal w. p.

59. Pow. Stanisławowski.

D. Wolański Kaj., Stanisł. l. p
Berghof Feliks. „
Boral Henryk „
Brenner Karol, „
Csessnak Julian „
Drzewicki Stefan, „
Rubinstein Jakób, „
Galusiński Ant. „ l. k. ch.
Goldhaber Jak. „ l. k. ch.
Konkolniak Grzc., „ p. s.
Lasko Jan, dentysta. „
Kopaczyński Wład. „ l. z. k.
Lachawiec Apol., „
Ochsenhorn Mojż., „
Ostafiński Maryan, „
Majewski A. „
Rubinstein Jakób „
Stefanicki Jan, „ dent,
Sztencel Bernard „
Wnękowicz Stanisł. „
Żukowski Aleks. „
Krzyształowicz Aug., Halicz l. m.
Mołczkowski Dyon., „ l. k.
Orzechowski Józ., Maryampol

D. Metzger Jan, Tarnów l. m.
Pilzer Herman, „ s. sz.
Schützer Leon, „ l. sz. iz.
Skowroński Wł., „ p. s.
Walczyński Józef, „ l. m.
Wolfram Adolf, „
Zbigniewicz Jan, „ s. sz.
Kalisz Al., Tuchów l. m.
Cymbler Walery, Radomyśl.
W. Sikorski Narcyz, w. p.

66. Pow. Tłumacki.

D. Litwinowicz Orest, Tłum l. p.
Hovurka Ant., l. f.
Richter Arnold, Tłumacz l. m.
Pierzchała Kaz., Tyśmienica.
Blumenblatt Leon, „
Laszkiewicz J., l. o. Niżniów.
C. Philip Herman, Ottynia l. k.
Pomeranz Filip, Tyśmienica.
W. Gałek J., Tłumacz w. p.

67. Pow. Trembowelski.

D. Kuhn Adolf, l. p.
Olpiński Jul., Trembowla.
Glücksmann Natan, Budzanów.
Stoklassa Józ., Budz. l. m.
Bryliński Józef, Janów.
Deutsch Z., Janów.
Mrazek Bronisław, Struszów.
C. Fischer Leon, Trembowla.
Hrazdilek Ed., Strusów.
Neustein Joach., Tremb. l. m.
Rosenstock Ign., Budzanów.
W. Cielenkiewicz, Trembowla w. p.

68. Pow. Turczański.

D. Karpiński St., Turka l. p.
Sękiewicz Franciszek, Turka.
Zadurowicz Emil, „
Janikiewicz Stanisł., Borynia.
C. Kelhofer Sal., Turka.
W. Bardasch Z., Turka w. p.

69. Pow. Wadowicki.

D. Zawadziński Stanisław, Wadowice l. p.
Bukowski August, Wadowice.
Gedl Władysław, „
Opydo Franciszek, „
Zborowski Józef, Andrychów.
D. Żędzianowski Stan., „ l. m.
Wiktor Michał, Andrychów.
Lewandowski, Tłuczan.
Tarchalski Józ., „ l. m.
Miczulski Antoni, Zator.
Nikloborc Jan, Zebrzydowice.
Zatlokal Rud., Lanckorona.
C. Erychleb Jan, Kalwarya.
Weczerka August, Wadowice.
W. Zörner Ferd., „ w. p

70. Pow. Wielicki.

D. Kownacki J., Wieliczka l. p.
Podobiński Ant., „ l. m.
Steiner Stan. „ l. sal.
Szpitzel Jakób, Wieliczka.
Malinowski Kasp., Dobczyce.
Morawiecki Józef, Gdów.
W. Lille O., Wieliczka w. p.

71. Pow. Zaleszczycki.

D. Friedberg Józef, l. p.
Blutreich Izaak, Zaleszczyki.
Sołowski Jan, „ p. sz.
Kretz Ber., Tłuste l. m.
Gilnreiner Michał, Uścieczko.
C. Reischer Ignacy, Zaleszczyki sek. sz. i l. m.
W. Banach A., Zaleszcz. w. p.

72. Pow. Zbarażki.

D. Żukotyński Fr, Zbaraż k. s.
Baczyński Eust. Nowe sioło,
Berger Michał, Zbaraż l. m.
Biliński Włodz., „
C. Mantel Maur., „ l. sz.
Reisner Wilh., „ l. m.
W. Horodnicki Mikołaj w. p.

73. Pow. Złoczów.

D. Zaleski Eust., Złoczów l. p.
Gold Józef, „ a. s.
Heyne Bolesław „ l. m.
Stein Eliasz „ l. k.
Wysocki Aleks., „ p. s.
Bendel Samuel, „
Piotrowski Tomasz, Olesko.
Skórski Marj., Zborów l. m.
Mazanek Ignacy, Sassów.
Sturm Leon, Zborów.
C. Aderschläger Izaak, Biały Kamień l. m.

C. Blaustein Edw. Stanisławów.
Grader Maur., „
Löwner Abraham „
Hoffman Jan „ l. sz.
Klaar Szymon „ l. k.
Rosenbaum Max., „
Sternschuss Henr., „
Szczepkowski Tyt., „ l. kar.
W. Grodecki M., „ w. p.

60. Pow. Staromiejski.

D. Stokłoński Fr., l. p.
Mężyk Jan, Chyrów lek. zakł. wychow. OO. Jezuitów.
C. Obuszkiewicz Stanisł., Stare miasto l. m.
Schubert Mikołaj, Chyrów l. k.
W. Przykopa R., Stare Miasto w. p.

61. Pow. Stryjski.

D. Serkowski Bol., Stryj l. p.
Kronenberg K., „ l. p.
Jeż Andrzej, „ l. m.
Stahlberger Teodor „
Meisels Jul., „
Czarnecki Julian, „
Papieski Antoni, „
Lippel Jakób, „
Peczenik Leon, „
Michalski Wiktor, Skole.
Friedländer Mendel, Skole.
Mironowicz Kor., „ l. s.
Nunberg Leon, Synowódzko górne l. okręg.
C. König Iz., Stryj sek. szp.
Rosenberg Nach., Stryj.
Temple Dym., Stryj l. m.
Kräuterblüth Jak., Skole.
W. Smołuchowski Jan, w. p.

62. Pow. Strzyżowski.

D. Krzyszkowski Erazm, Strzyżów l. p.
Patryn Józef, Strzyżów.
Szczepański Tytus, Strzyżów.
Natter Wiktor, Frysztak.
C. Spiegel Em., „
W. Piech Ant., Strzyżów w. p.

63. Pow. Tarnobrzeski.

D. Momidłowski Walery, Tarnobrzeg l. p.
D. Machalski Leon, Tarnobrzeg em. lek. pow.
Orzechowski Leonard. „
Reifer Ad., Tarnobrzeg l. m
Verstaendig J., „
Radziński K., Rozwadów.
Dumaire Wł., Rozwadów „
Hochstim Adolf, Rozwadów.
Meller Jakób, Baranów.
Kuzniar W., Grębów l. o.
C. Hellmann Tob., Tarnobrzeg.
W. Hryniewiecki E., Tarnobrzeg, w. p.

64. Pow. Tarnopolski.

D. Gładyszowski Emil, Tarnopol l. p.
Eckhard Józ., Tarnopol p. s.
Gold Jakób, „
Leiblinger Izyd., „ l. m.
Kowenicki Walery „
Moszkowicz Jak. „
Frisch Julian „
Ochsenhorn Chaim.
Münzer Maks., „
Rosenfeld A., Tarnopol. p. s. ż.
Świstuń Atan., „
Świątkowski Jan, Ostrów.
Weissberg Zygm., „
Brudziński Ludw., Mikulińce.
Koller Bolesław, „
Błoch Fr. „
C. Brauner Izydor, Tarnop. s. sz.
Planer Jakób,
Stein Adolf (dentysta).
W. Rohr H,, Tarnopol w. p.

65. Pow. Tarnowski.

D. Stanko Wojc., Tarnów. l. p.
Biesiadzki A., „ a. s.
Ader Antschel, „
Benoni Ferdynand, „
Dintenfass Henryk „
Eberson Maurycy, „
Foebus Izrael, „
Glaser Leopold, „
Gumowski Franc., „
Glücksman Leon, „
Józefczyk Tad., „
Trammer Abrah,, „
Kowalski Henr., „
Lerner Wilhelm, „

C. Hirschhorn F., Jezierna l. m.
Fuchs Mojż., Olesko l. m.
Raps Mayer, Pomorzany l. m.
Petersil Józef, Zborów.
Bienenwald S., Sasów l. m.
Tischner Dion, Złoczów s. sz.
Deutsch Hen., Złoczów l. m.
Eskreis Markus „ s. sz.
W. Dorożyński T., Złoczów w. p.

74. Pow. Żółkiewski.

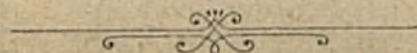
D. Opieński Jan, Żółkiew l. p.
Drzymalik Sylw., Żółkiew.
Muszkiet Karol „ p. sz.
Fruchtman Fryd., Żółkiew.
Finkel Herman, Kulików.
Olejnik Mich., Mosty Wielkie.
Newestiuk Jakób, „ „
C. Elner Sal., Żółkiew s. sz.
W. Raff Chaskel, Żółkiew w. p.

75. Pow. Żydaczowski.

D. Goldhaber Adolf l. p.
Ortyński Włodz., Żydaczów.
Kraetschmar Fel., Drohowyż.
Mihowicz B., Rozdół.
Gozdecki Józ., Żurawno l. m.
C. Sakler Elias, Żurawno l. m.
Wehrn Leon, Mikołajów l. m.
W. Stupnicki A., Żydaczów w. p.

76. Pow. Żywiecki.

D. Szajna Józ., Żywiec as. s.
Idziński Wiktor, „ l. szp.
Seidler Ant., Żywiec l. sk.
Kwayzer Wład., Milówka.
Gawlik Jan, Sucha l. sk. i kol.
Janota Rud.. Węg. górka.
Blumenfeld Joa., Zabłocie.
C. Klein Ad., Rajcza l. sk.
W. Bloch J., Żywiec w. p.

ALFABETYCZNY SPIS LEKARZY.

Skrócenia przy końcu nazwisk:
Kr. oznacza **Kraków.**
L. „ **Lwów.**
Numera odnoszą się do powiatów.

Acker S. 36
Ackermann A. **Kr.**
Ader A. 65
Agatstein I. **Kr.**
Altmann Z. 5
Ameisen M. 42
Antoniewicz W. 17
Arnold. W. **L.**
Aronsohn I. **Kr.**
Aronsohn S. 46
Aschkenazy Z. **L.**
Auerbach E. **L.**
Auerhahn W. 22
Aufrecht O. 6

Baczyński E. 72
Balicki S. 19
Bałaban T. **L.**
Baraniecki R. **L.**
Barański A. **L.**
Barański B. **L.**
Barącz R. **L.**
Barbag H. 48
Barb L. 58
Barzycki J. 52
Batko J. **Kr.**
Bażant W. 30
Bąkowski T. 37
Baurowicz A. **Kr.**
Beaurain K. 43.
Beck A. **L.**
Bednarski A. 68
Bednarski J. 11.
Bednarski J. 40
Bendel S. 73
Benoni F. 65
Bentkowski Z. 51
Berezowski K **L.**
Berger L. **Kr.**
Bier Leonard **Kr.**
Berger M. 72
Berggrün A. 11
Berghof F. 59
Bermann D. 17
Bernacki F. 7
Bernadzikowski S. 7
Berthleff K. **L.**
Bett M. **L.**
Białkowski W. 51
Bibring S. 40
Bielański G. **Kr.**
Bielecki J. 55
Bielewicz F. 18
Biegelmajer A. 54
Bieńczewski A. 15
Bieńkowski W. **L.**
Biliński W. 72
Biesiadecki J. 24
Biesiadzki A. 65
Bikeles G. **L.**
Biliński Miecz. 53
Biliński B. 8
Billig E. 28
Blauer T. 52
Blech B. 25
Blatteis J. **Kr.**
Blumenfeld J. 76
Blumenfeld J. 10
Blumenblat L. 66
Blutreich J. 71
Błoch Fr. 64
Błotnicki T. **L.**
Bobek J. 10
Bober J. 2
Bobkiewicz H. **Kr.**
Bogdanik. 1
Bogdański W. **L.**
Bogdański B. 40
Bohosiewicz T. **Kr.**
Boral H. 59
Borzęcki **Kr**
Borzemski A. 6
Bory J. 5
Borysiewicz W. 16
Bossowski Al. **Kr.**
Braun S. **Kr.**
Brenner 58
Bresiewicz S. 41
Brill K. 24
Broniowski A. **L.**
Browicz T. **Kr.**
Brudzewski K. **Kr.**
Brudziński L. 64
Bryliński J. 64
Bubeniczek F. 13
Budzynowski W. **L.**
Bujalski M. 21
Bujwid O. **Kr.**
Bujniewicz J. 53
Bukowski A. 69
Bukowski P. 28
Buszek J. **Kr.**
Buzdygan M. **Kr.**
Bylicki W. **L.**

Cercha M. **Kr.**
Chądzyński J. **L**
Chilewski A. 42
Cholewicz F. **Kr.**
Chomin A. **L.**
Choróbski S. 45
Chramiec A. 43
Christ S. **Kr.**
Chrząszczewski. 54

Grażyński E. **Kr**
Grodecki F. 43
Gross K. **L.**
Grossek Z. 23
Grzybczyk S. 18
Gumowski F. 65
Gwozdecki T. **L.**
Gwiazdomorski J. **Kr.**

Haim L. **Kr.**
Halarewicz B. 50
Halban L. **Kr.**
Hammerschlag R. 43
Haisik K. **L.**
Harajewicz J. **Kr.**
Harajewicz W. **Kr**
Hawranek M. 43
Heftler N. 33
Hellmann. **L.**
Hendrychowski T. 59
Henzel St. **L.**
Hernich F. 41
Herz E. 53
Herzig F. 55
Herzig N. 34
Hess E. 1
Heyne B. 73
Hiener A. 24
Hirsch D. **Kr.**
Hirsch H. **Kr.**
Hirschler M. 10
Hlebowicki C. **L.**
Hochbaum O. 11
Hochstim A. 63
Hoeflich J. **Kr.**
Hojnacki W. **L.**
Hordyński A. 25
Hoszard F. **L.**
Hovurka A. 66
Hulles J. 29
Humiecki M. 32
Hyżycki S. 63

Jabłoński A. **Kr.**
Jabłoński J. 35
Jabłoński S. 53
Jaciow M. 49
Janiszewski T. 43
Jajus M. 58
Jakliński L. 52
Jakobi L. 60
Jakubowski A. 20
Jakubowski M. **Kr.**
Jasilkowski M. 2
Jankowski S. **Kr.**
Jana S. **L.**
Janda F. **L.**
Janikiewicz St. 68
Janiszewski T 43
Jankowski S **Kr.**
Jankowski W. **Kr.**
Janota R. 76.
Janowski J. 17
Januszkiewicz J. o. 44
Januszkiewicz J.s. 44
Jaremkiewicz M. 35.
Jarocki P. 37
Jarosiewicz R. 5
Jarosz St. 7
Jarosz W. **Kr.**
Jaroszyński W. **Kr.**
Jasiński W. **L.**
Jastrzębski A. **Kr.**
Jastrzębski J. 26
Jastrzębski W. 23
Jaszczurowski K. **L.**
Jaworski W. **Kr.**
Jaworski B. 29
Jekeles L. **L.**
Jendl J. 20
Jeż A. 61
Jdziński W. 76
Jłowicki M. 33
Jodłowski J. 55
Jordan H. **Kr.**
Józefczyk T. 65
Junger J. **Kr.**
Jüngst W. 12
Jurowicz J. **Kr.**
Jwański K. 56.

Kaczorowski B. **L.**
Kaczyński S. **Kr.**
Kaden K. **Kr.**
Kadyj J. 24
Kadyj H. **L.**
Kalach F. 6
Kalisz A. 65
Kanafas O. 21
Kapelusz E. 1
Karpiński S. 68
Katz H. 46
Katyński L. 18
Kaufmann M. **Kr.**
Kaufmann O. **L.**
Kędzior W. **Kr.**
Keller M. 47
Keller R. 1
Kepler P. 46
Kicki T. **L.**
Kiebuziński B. 47
Kijas B. 37
Kijas T. 42
Kirschner A. **Kr.**
Kisielewski J. 7
Klauber A. 54
Klein L. 11
Kluczyński Z. 7
Kmietowicz F. 42
Kniaziołucki Z. **Kr.**
Kniehyniecki K. 39
Kobryński W. 29
Kobylański A. **L.**
Kocay 32
Koepel H. 53
Koerner E. 10
Kohn M. **Kr.**
Kolasiński A. 51
Kolberger 36
Koller B. 64
Kołączkowski J. 42
Komorowski B. 31
Koncewicz J. 33
Konkolniak G. 59
Kopaczyński W. 59
Kopff L. **Kr.**
Korczyński E. **Kr.**
Korczyński L. **Kr.**
Korolik T. 22
Korman J. **L.**
Kosterkiewicz F. 42
Kosterkiewicz A., 16
Kosiński F. **L.**
Kosiński L. **Kr.**
Kośminski F. **Kr.**
Kossak L. **L.**
Kostanecki A. **Kr.**
Kosz K. 38
Kotłowski S. 16
Kowenicki W. 64
Kowalski H. 65
Kowalski E. **L.**
Kowalski K. **L.**
Kowenicki A. 8
Kownacki J. 70

Mężyk J. 60
Michalik Fr. 47
Michalik J. 33
Michalik K. 7
Michalski W. 61
Miczulski J. 69
Mihowicz Br. 75
Mikołajski S. **Kr.**
Milewski T. **L.**
Millet A. 14
Miodoński Fr. 1
Mironowicz K. 61
Moch J. 48
Mohr D. 42
Mołczkowski D. 59
Momidłowski S. **L.**
Momidłowski W. 63
Morawiecki J. 70
Morawski T. 29
Mossing K. **L.**
Mossor K. 50
Moszkowicz J. 64
Mrazek B. 67
Mukowicz E. **L.**
Müldner J. 12
Münz E. **Kr**
Münzer M. 64
Murdzieński F. **Kr.**
Muszkiet K. 74
Mydlarski W. 44.

Nacht F. 10
Nartowski M. **Kr.**
Natter W. 62
Nawrat S. 46
Neumann E. 18
Neumann S. 10
Neusser G. 36
Newestiuk J. 74
Nidecki A. 33
Niemiłowicz W. **L.**
Niemczynowski T. **L.**
Niesiołowski W. 53
Nieszkowski Z. 42
Nikliborc J. 69
Niziołek P. 9
Nodzyński B. 3
Nowak Jul. **Kr.**
Nowak Wład. **Kr.**
Nowak J. 16
Nowak Z. **Kr.**
Nunberg L. 61

Nycz W. 1
Nycz H. 7

Obaliński A. **Kr.**
Obrzut A. **L.**
Obtułowicz F. **L.**
Ochsenhorn M. 59
Ochsenhorn Ch. 64
Olejnik M. 74
Olpiński J. 67
Olszewski B. **Kr.**
Omeis J. 54
Opieński J. 74
Opolski W. **L.**
Opydo F. 69
Orski J. 25
Orzechowski J. 59
Orzechowski L. 63
Orzeł J. 34
Ortyński W. 75
Ostafiński M. 59
Oświecimski S. 3
Ozimek S. 14
Ożarowski 49

Padalewski A. **L.**
Pajączkowski W. **L.**
Palester H. 21
Papee J. **L.**
Pancewicz J. 66
Papieski A. 61
Pareński S. **Kr.**
Paszkowski S. **Kr.**
Patryn J. 62
Pawlicki T. 24
Pawlikowski A. **L.**
Pawluk B. 27
Peczenik L. 61
Pelczar Z. 17
Penzias S. **L.**
Pertak M. 22
Peters J. 12
Piasecki W. 43
Piaskiewicz W. 29
Piątkowski M. **Kr.**
Pick L. 46
Pieniążek P. **Kr.**
Pierzchała K. 66
Pietrzycki A. 3
Pilecki Z. 10
Pilewski O. 36
Pilzer H. 65

Piotrowski A. **Kr.**
Piotrowski E. 46
Piotrowski G. **L.**
Piotrowski J. **L.**
Piotrowski T. 73
Piórko A. **Kr.**
Pisek W. **L.**
Pivel E. **L.**
Pižl B. 58
Plech A. 23
Pluciński M. 36
Płochocki T. 42
Podlewski K. **L**
Podłuski M. 16
Podobiński A. 70
Pohorecki W. 22
Ponikło S. **Kr.**
Pordes M. 47
Porycki B. 50
Prebendowski S. **L.**
Prus J. **L.**
Przesmycki J. 18
Przybylski W. **L.**
Przysłopski J. 32
Puchalski S. 15

Raczyński J. **Kr.**
Radecki P. **Kr.**
Radziński K. 63
Rapaport J. **L.**
Rapp L. **L.**
Reices D. **L.**
Reifer A. 61
Reik J. 41.
Reinhold J. **L.**
Reinhold Z. **L.**
Reiss K. 32
Reiss Wł. **Kr.**
Regiec J. 40
Reitzes D. **L.**
Rencki R. **Kr.**
Richter A. 66
Richter J. 42
Riedmüller B. **Kr.**
Rieser 11
Robel W. 35
Rodzoń W. 23.
Roicki A. **L.**
Rokossowski W. 38
Roller F. 51
Rościszewski E. **Kr.**
Rosenblatt E. **Kr.**

Rosenfeld A. 64
Rosenzweig L. L
Rosner Al. Kr.
Rosner Ig. L.
Rosner J. L.
Rosner M. 29
Rosenblüth E. 12
Rosenheck S. 29
Rosenzweig J. 13
Rossberger S. 23
Roth J. 44
Roszko A. 21
Roth A. 3
Roth W. 42
Rożankowski M. L.
Różecki J. Kr.
Rozłucki M. 36
Rożański J. L.
Rubistein J. 59
Rubinstein B. L.
Ruczka S. 47
Rudnicki K. 14
Ruff St. Kr,
Rutkowski Kr.
Rutowski K. 3
Rydygier L. Kr.

Salay 47
Satkowski Z. Kr.
Sawicki A. 33
Sawicki E. L.
Sawicki J. L.
Schaitter J. Kr.
Schaff S. 50
Schapira A. 6
Schein H. 43
Schellenberg L. L.
Scherp D. L.
Schlank M. 1
Schmeidler L. 23
Schmelkes M. L.
Schmidt E. L.
Schmidt F. 21
Schoeffer F. 47
Schön S. L.
Schneck K. 11
Schneider L. Kr.
Schöngut S. Kr.
Schorsch J. 29
Schramm H. L.
Schumann F. K.
Schützer L. 65

Schwarz A. Kr.
Ściborowski K. 34
Sciborowski W. Kr.
Sędzielowski F. 51
Segel E. 53
Seidler A. 76
Seidner A. 5
Seifmann P. Kr.
Selzer J. L.
Senensieb M. 57
Serbeński W. L.
Sereth J. 56
Serkowski B. 60
Serkowski R. L.
Siedlecki J. Kr.
Sielski S. L.
Sieniewicz M. 53
Sieradzki A. L.
Sieradzki W. Kr.
Sękiewicz F. 68
Siewierski P. Kr.
Silbermann L. 42
Silberstein J. 29
Silberstein S. L.
Simon F. Kr.
Singer M. L.
Skakalski E. 68
Skalski W. 54
Skałkowski B. L.
Skibicki A. 8
Skobel S. Kr.
Skomorowski J. 30
Skórczewski B. Kr.
Skórski M. 73
Skowroński W. 65
Skrzyński S. Kr.
Slączka A. 32
Sliwiński M. Kr.
Slosarczyk A. 1
Słapa W. Kr.
Służewski K. Kr.
Smitowski M. L.
Smolarski W. Kr
Smolarski Z. 46
Smorągiewicz K. 46
Snieżek L. 52
Sobierański W. L.
Sobieszczański L. 17
Sobolewski F. 6
Sochacki Leon Kr.
Sochanik S. L.
Sochański J. L.

Sokal M. 10
Sokal J. 22
Sokołowski H. Kr.
Solecki J. 42
Sołowski J, 71
Sołtysik M. Kr.
Sołtysik S. 6
Soniewicki T. 30
Spira R. Kr.
Spitzel J. 70
Sroczyński J. 1
Sroczyński F. Kr.
Stachiewicz T. L.
Stahlberger T. 61
Stahr E. Kr.
Staniszewski J. Kr.
Staniszewski W. 37
Stankiewicz F. L.
Stankiewicz W. Kr.
Stanko W. 65
Stanowski K. 36
Starachowicz J. 44
Stark J. L.
Stark W. L.
Stauber S. L.
Starzewski J. L.
Stauber Z. 29
Stefanicki J. 59
Stein E. 73
Steiner S. 70
Steinberg B. 39
Steinhaus J. L.
Steinkeller H 11
Stenzel B. 59
Sternbach D. Kr.
Sternberg J. 37
Steuer A. 1
Stoeckl 13
Stoklassa J. 67
Stokłosiński F. 60
Stopczański A. Kr.
Strojnowski E. L.
Struminski A. 6
Stupnicki W. 27
Sturm L. 73
Surzycki J. Kr.
Supiński E. Kr.
Süsskind A. Kr.
Swiątek W. 46
Swiątkiewicz M. L.
Swiątkowski J. 64
Switalski L. Kr.

SPIS CHIRURGÓW.

Obuszkiewicz S. 50
Ostersetzer A. 13

Philipp H. 66
Plahner J. 64
Pöller H. 5
Pomeranz F. 57
Pomeranz J. 66
Pordes S. 58
Probst J. 35.

Raab H. 38
Rager J. 6
Raps M. 73
Rares J. 22
Reder E. 29
Reich B. 17
Reiner J. 53
Reischer J. 71
Reisner W. 72
Reiss A. 23
Reiss E. 50
Rosenbaum L. 6
Rosenbaum M. 59
Rosenberg N. 61
Rosenkranz M. L.
Rosenöhl J. 17
Rosenstock J. 67
Roth W. 2
Rotter A. 12
Rotter H. 53
Rudich L. 30

Sakler E. 75
Salver J. 47
Schabbus E. 37
Schenker E. 8
Scheps J. 19
Schnitzer P. 47
Schubert M. 59
Siebner N. 22
Siegelbaum J. 27
Sobelsohn D. 22
Sochacki F. 2
Spelda A. 1
Spiegel E. 24
Stangenhaus J. 55
Starwer M. 56
Sternberg B. 2
Sternberg J. 48
Sternschuss H. 59
Stolzenberg K. 51
Szczepkowski T. 59

Temple D. 61
Terner H. 29
Thalheim J. 23
Tischner D. 73

Urich S. L.

Weczerka A. 69
Wehrn L. 75
Weiss J. L.
Wieselmann M. 3.

Zaleski A. 29
Zauderer M. 42
Zawirski K. L.
Zrogowski J. L.

*

Roczne zestawienie.

Miesiąc	Przychód		Rozchód	
Styczeń . . .				
Luty				
Marzec . . .				
Kwiecień . .				
Maj				
Czerwiec . .				
Lipiec				
Sierpień . .				
Wrzesień . .				
Październik				
Listopad . .				
Grudzień . .				
Razem . .				

